

MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

*str. 31 August 1989, nr. 82
MD- 2012, mun. Chișinău,
tel.: 022 23 47 95, fax: 022 23
47 97*

www.justice.gov.md

nr. 03/5214 din 16 iunie 2023

**Consiliul Superior al Magistraturii
Consiliul Superior al Procurorilor
Uniunea Avocaților din Republica Moldova
Instanțele judecătorești (*conform listei*)
Procuraturile (*conform listei*)
Agenția Națională de Integritate
Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor
Centrul Național Anticorupție
Ministerul Finanțelor
Reprezentanții societății civile (*conform listei*)**

În conformitate cu pct. 201 din *Regulamentul Guvernului*, aprobat prin *Hotărîrea Guvernului 610/2018*, Ministerul Justiției expediază pentru avizare repetată proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, înregistrat la Cancelaria de Stat cu **nr. unic 386/MJ/2023**, ajustat în baza avizelor recepționate, fiind însoțit de nota informativă și sinteza obiecțiilor și propunerilor.

În acest sens, solicităm respectuos să luați cunoștință cu materialele anexate și, până la data de **22 iunie a.c.**, să ne informați cu privire la eventualele obiecții legate de conținutul acestora, inclusiv în format electronic la adresa de e-mail: secretariat@justice.gov.md și diana.melenciuc@justice.gov.md.

Anexa:

- 1. Proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor – 15 file;*
- 2. Nota informativă – 15 file;*
- 3. Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect – 151 file;*
- 4. Sinteza recomandărilor Comisiei de la Veneția din luna martie, 2023 – 17 file.*
- 5. Traducerea în limba română a Opiniei Comisiei de la Veneția – 8 file.*

Secretar de stat

/semnat electronic/

Stanislav COPETCHI

*ex: Diana Melenciuc
tel.: (022) 20-14-26
e-mail: diana.melenciuc@justice.gov.md*

Lista destinatarilor:

Instanțele judecătorești (conform anexei):

1. Curtea Supremă de Justiție
2. Curtea de Apel Chișinău
3. Curtea de Apel Bălți
4. Curtea de Apel Cahul
5. Curtea de Apel Comrat
6. Judecătoria Chișinău
7. Judecătoria Criuleni
8. Judecătoria Hîncești
9. Judecătoria Orhei
10. Judecătoria Strășeni
11. Judecătoria Anenii – Noi
12. Judecătoria Căușeni
13. Judecătoria Ungheni
14. Judecătoria Bălți
15. Judecătoria Drochia
16. Judecătoria Edineț
17. Judecătoria Soroca
18. Judecătoria Cahul
19. Judecătoria Comrat
20. Judecătoria Cimișlia

Procuraturile:

1. Procuratura Generală
2. Procuratura Anticorupție
3. Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale
4. Procuratura mun. Chișinău
5. Procuratura de circumscripție Chișinău
6. Procuratura mun. Bălți
7. Procuratura r-lui Cahul
8. Procuratura r-lui UTA Găgăuzia

Reprezentanții societății civile:

1. Asociația obștească Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)
2. Asociația obștească Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE)
3. Asociația obștească Vocea Justiției

LEGEA **privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor**

În vederea asigurării integrității judecătorilor și procurorilor și a sporirii încrederii societății în justiție,

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I **DISPOZIȚII GENERALE**

Articolul 1. Obiectul legii

Prezenta lege reglementează raporturile juridice aferente procedurii de evaluare externă a integrității etice și financiare (în continuare - evaluare) a judecătorilor, procurorilor și altor subiecți menționați în prezenta lege.

Articolul 2. Scopul și principiile evaluării

(1) Evaluarea reprezintă un exercițiu excepțional, unic și limitat în timp, efectuat pentru verificarea integrității subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1).

(2) Evaluarea externă este efectuată în baza prezentei legi, cu respectarea următoarelor principii:

- a) independența comisiilor de evaluare;
- b) echitatea procedurii de evaluare;
- c) publicitatea actelor emise în procesul evaluării;
- d) caracterul excepțional al evaluării.

Articolul 3. Subiecții evaluării

(1) În temeiul prezentei legi sunt evaluați:

a) judecătorii care din 1 ianuarie 2017 până la data intrării în vigoare a prezentei legi au exercitat funcția de președinte și vicepreședinte a judecătoriilor, inclusiv cei care au asigurat interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, ~~începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercează la data intrării în vigoare a prezentei legi;~~

b) judecătorii curților de apel, în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi;

c) Procurorul General, adjuncții acestuia, procurorii șefi ai secțiilor Procuraturii Generale, inclusiv cei care au ocupat aceste funcții sau care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an, ~~începând cu din~~ 1 ianuarie 2017, ~~inclusiv cei care le ocupă până~~ la data intrării în vigoare a prezentei legi.

d) procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, inclusiv interimatul acestor funcții

pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi;

e) procurorii procuraturilor specializate, inclusiv cei delegați în cadrul acestora;

f) judecătorii și procurorii prevăzuți la literele a) – e) care sunt suspendați din funcție;

g) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale, care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025.

(2) Nu sunt supuși evaluării conform prezentei legi:

a) persoanele care au promovat evaluarea ~~integrității~~ prevăzută de Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor;

b) persoanele care au promovat evaluarea prevăzută de Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție;

c) judecătorii și procurorii care fac parte din una din categoriile menționate la alin. (1) și care, în termen de 20 zile de la notificarea privind inițierea evaluării, depun cerere de demisie, cu excepția celor care și-au retras cererea de demisie în interiorul termenului respectiv;

e)d) judecătorii și procurorii care au asigurat interimatul funcțiilor prevăzute la alin. (1) lit. a), c) și d), dar care la data intrării în vigoare a prezentei legi nu activează în cadrul sistemului judecătoresc sau al procuraturii;

e)e) judecătorii și procurorii care nu fac parte din categoriile menționate în alin. (1).

(3) Subiecții menționați la alin (1) lit. a), b) și e) sunt evaluați în mod prioritar.

(4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (2) lit. c) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile. Depunerea cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motivul invocat, se echivalează cu nepromovarea evaluării.

(5) La data recepționării cererii de demisie, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor sau, după caz, Procurorul General informează despre aceasta comisia de evaluare corespunzătoare. Soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (34), cu informarea comisiei de evaluare despre hotărârea luată.

Capitolul II

COMISIILE DE EVALUARE

Articolul 4. Competența, mandatul și finanțarea activității comisiilor de evaluare

(1) Judecătorii menționați în art. 3 alin. (1) sunt evaluați de Comisia de evaluare a judecătorilor.

(2) Procurorii menționați în art. 3 alin. (1) sunt evaluați de Comisia de evaluare a procurorilor.

(3) Comisia de evaluare a judecătorilor și Comisia de evaluare a procurorilor (în continuare – comisiile de evaluare) au câte 6 membri. Fiecare comisie este asistată de câte un secretariat.

(4) Comisiile de evaluare au următoarele competențe:

a) colectează, acumulează și verifică prin mijloace neinterzise de lege orice date relevante pentru evaluare;

b) accesează gratuit orice sistem informațional care conține informații relevante pentru realizarea mandatului acestora, inclusiv prin intermediul platformei de interoperabilitate (MConnect);

c) solicită informații de la subiectul evaluării;

d) solicită și obține gratuit informații de la alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat, inclusiv de la instituțiile financiare;

e) audiază subiectul evaluării și alte persoane ce dețin informații relevante pentru evaluare;

f) efectuează evaluarea și adoptă rapoarte privind rezultatele evaluării;

g) are alte competențe prevăzute de prezenta lege.

(5) Comisiile de evaluare evaluează toți subiecții prevăzuți la ~~art. 3 alin. (1) sau (2), inclusiv toate persoanele menționate la art. 3 alin. (1) lit. d) care au câștigat concursurile~~ până la 31 decembrie 2025. Comisiile de evaluare activează până la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse conform art. ~~2019~~.

(6) Finanțarea activității comisiilor de evaluare și a secretariatelor acestora se efectuează din contul și în limitele mijloacelor financiare aprobate în legea bugetară anuală și din alte surse neinterzise de lege.

(7) Membrii naționali ai comisiilor de evaluare beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu mărimea dublă a salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție ~~cu vechime în muncă de peste 16 ani~~, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Articolul 5. Independența comisiilor de evaluare

(1) Comisiile de evaluare sunt independente funcțional și decizional față de orice persoane fizice sau juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, inclusiv față de fracțiunile parlamentare și partenerii de dezvoltare, care au participat la desemnarea membrilor acestora.

(2) În activitatea lor, comisiile de evaluare se conduc de Constituție, de prezenta lege și de alte acte normative ce reglementează domeniile conexe activității acestora. Procedura de evaluare este stabilită de prezenta lege și de regulamentele de organizare și funcționare a acestora.

(3) Fiecare comisie de evaluare prezintă Parlamentului anual, până la data de 31 martie, un raport despre activitatea sa în anul precedent.

(4) Fiecare comisie de evaluare elaborează și aprobă regulamentul propriu de organizare și funcționare, care se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.

(5) Partenerii de dezvoltare nu pot da indicații comisiilor de evaluare sau secretariatelor acestora cu privire la aspectele ce țin de realizarea mandatelor lor.

(6) Membrii comisiilor de evaluare și șefii secretariatelor acestora beneficiază de imunitate funcțională și nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în exercitarea mandatului și a atribuțiilor. Urmărirea penală împotriva acestora este pornită de Procurorul General, cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 243, 324-326 și 330² din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă, acordul respectiv nu este necesar.

Articolul 6. Componența comisiilor de evaluare

(1) Fiecare comisie de evaluare este formată din 6 membri, numiți cu votul a 3/5 din deputații aleși după cum urmează:

a) 3 membri, cetățeni ai Republicii Moldova – la propunerea fracțiunilor parlamentare, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției;

b) 3 membri – propuși de partenerii de dezvoltare.

(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. ~~Candidatul propus de opoziție poate fi respins doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1).~~ Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat. Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).

(3) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu asigură desemnarea candidaturii în termenul prevăzut, Comisia juridică, numiri și imunități înaintează proiectele hotărârilor de Parlament și rapoartele pentru candidații propuși conform alin. (2) spre dezbateră în plenul Parlamentului. Candidatul poate fi respins de către Parlament doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1). Decizia de respingere poate fi contestată potrivit Codului Administrativ.

(4) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu a desemnat nicio candidatură, sau dacă candidatura propusă nu a fost aprobată cu numărul necesar de voturi, Comisia de evaluare se constituie și activează cu numărul de membri ce a fost confirmat prin hotărârea Parlamentului conform alin. (7).

(5) În scopul desemnării membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. b), partenerii de dezvoltare prezintă Parlamentului, printr-o scrisoare comună, o listă din cel mult 6 persoane eligibile pentru fiecare comisie de evaluare. În cadrul Comisiei juridice, numiri și imunități se examinează candidaturile propuse și se aleg 3 persoane care au obținut cel mai mare număr de voturi în cadrul ședinței comisiei respective. Acestea sunt prezentate plenului Parlamentului în vederea numirii în calitate de membri ai comisiilor de evaluare. Comisia juridică, numiri și imunități elaborează proiectul hotărârii Parlamentului, însoțit de un raport, care se dezbate în plenul Parlamentului și se adoptă cu votul majorității prevăzute la alin. (1).

(6) În sensul prezentei legi, prin parteneri de dezvoltare se înțeleg donatorii internaționali (organizațiile internaționale, misiunile diplomatice și reprezentanțele acestora din Republica Moldova) activi în domeniul reformei justiției și combaterii corupției în ultimii 2 ani. Lista acestora se aprobă prin dispoziție a Guvernului.

(7) Componenta nominală a fiecărei comisii de evaluare se confirmă prin hotărâre a Parlamentului.

Articolul 7. Calitatea de membru al comisiei de evaluare

(1) Membrul comisiei de evaluare trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

- a) are studii superioare;
- b) are o reputație ireproșabilă;
- c) are cel puțin 10 ani de experiență în unul sau mai multe dintre următoarele domenii: drept, economie, fiscalitate, finanțe;
- d) nu deține și nu a deținut funcția de deputat în Parlament sau de membru al Guvernului în ultimii 3 ani;
- e) nu a făcut parte dintr-un partid politic din Republica Moldova în ultimii 3 ani;
- f) nu a deținut funcția de judecător sau procuror în Republica Moldova în ultimii 3 ani;
- g) cunoaște limba engleză la un nivel suficient pentru realizarea sarcinilor comisiilor de evaluare.

(2) Calitatea de membru al comisiei de evaluare este incompatibilă cu orice funcție publică din Republica Moldova. Circumstanțele de incompatibilitate a membrilor comisiilor de evaluare sunt declarate imediat și trebuie soluționate în termen de 10 zile de la declarare.

(3) Calitatea de membru al comisiei de evaluare încetează în următoarele cazuri:

- 1) demisie;
- 2) revocare a membrului pentru:
 - a) survenirea circumstanțelor de incompatibilitate sau necorespondere a cerințelor stabilite la alin. (1);
 - b) încălcarea intenționată gravă a prezentei legi sau a regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei de evaluare din care face parte;
 - c) săvârșirea unei infracțiuni flagrante;
 - d) neparticiparea pe parcursul a 2 luni la cel puțin 3 ședințe ale Comisiei de evaluare fără motive întemeiate;
 - e) imposibilitatea exercitării funcției de membru al Comisiei de evaluare, inclusiv din motive de sănătate, pentru o durată mai mare de 30 de zile.
- 3) deces;
- 4) încetarea activității comisiei de evaluare.

(4) Membrul comisiei de evaluare poate fi revocat prin decizia motivată a acesteia, adoptată cu votul secret a 2/3 din membrii comisiei de evaluare, care se transmite pentru informare Parlamentului. Membrul vizat nu participă la vot.

(5) În cazul încetării calității de membru al comisiei de evaluare în baza temeiurilor stabilite la alin. (3) pct. 1)–3), președintele comisiei de evaluare sau, după caz, șeful secretariatului comisiei de evaluare respective, sesizează imediat Parlamentul, în vederea selectării și numirii unui nou membru, conform procedurii stabilite pentru membrul comisiei al cărui mandat a încetat.

(6) Membrii comisiilor de evaluare indicați la art. 6 alin.(1) lit. a) completează la numirea în funcție, anual și la încetarea calității de membru al Comisiei de evaluare declarația de avere și interese personale în sensul Legii nr.133/2016 privind declararea averii și intereselor personale. Declarațiile de avere și interese personale ale membrilor indicați la art. 6 alin. (1) lit. a) și curriculum vitae ale tuturor membrilor se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.

Articolul 8. Președinții comisiilor de evaluare

(1) Fiecare comisie de evaluare este condusă de un președinte, ales din rândul membrilor acesteia cu votul secret al majorității membrilor comisiei respective. În cazul absenței președintelui comisiei de evaluare, atribuțiile acestuia sunt exercitate de un membru desemnat de președintele Comisiei de evaluare.

(2) Președintele comisiei de evaluare are următoarele atribuții:

- a) coordonează activitatea comisiei de evaluare și a secretariatului acesteia;
- b) convoacă ședințele comisiei de evaluare;
- c) conduce ședințele comisiei de evaluare;
- d) reprezintă comisia de evaluare în relațiile cu alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat și încheie acte în numele comisiei pe care o reprezintă;
- e) alte atribuții prevăzute de prezenta lege și de regulamentul de organizare și funcționare al comisiei de evaluare respective.

(3) Atribuțiile concrete ale fiecărui președinte sunt stabilite de Comisia de evaluare, activitatea căreia o coordonează.

(4) Calitatea de președinte al comisiei de evaluare încetează în cazul:

- a) încetării în condițiile art. 7 alin. (3) a calității de membru al comisiei de evaluare;
- b) renunțării la calitatea de președinte sau revocării din această funcție, aprobate cu votul a 2/3 din membrii comisiei de evaluare.

Articolul 9. Secretariatul comisiei de evaluare

(1) Fiecare comisie de evaluare dispune de un secretariat propriu. Fiecare Secretariat al comisiei de evaluare (în continuare – secretariatul) este independent de orice autoritate publică și funcționează exclusiv în vederea asistării comisiei în realizarea competențelor acesteia. Modul de funcționare și statele de personal ale secretariatului sunt stabilite în regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei de evaluare.

(2) Contractarea angajaților celor două secretariate se efectuează de către partenerii de dezvoltare.

(3) Activitatea fiecărui secretariat este coordonată de șeful secretariatului respectiv.

(4) La solicitarea președintelui comisiei de evaluare sau a șefului secretariatului, autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să delege sau să detașeze temporar angajați, pentru a asista comisia de evaluare respective în realizarea competențelor sale, inclusiv prin derogare de la prevederile legilor ce reglementează funcționarea autorităților și instituțiilor publice respective, precum și de la legile ce reglementează statutul anumitor categorii de funcționari publici.

(5) Secretariatul se subordonează exclusiv comisiei de evaluare pentru asigurarea activității cărui~~ape lângă care~~ a fost creat.

Articolul 10. Obligațiile membrilor comisiilor de evaluare

(1) Membrii comisiilor de evaluare au următoarele obligații:

a) să participe, prin prezentă fizică sau prin intermediul sistemului de videoconferință, la ședințele comisiei de evaluare;

b) să folosească doar în scopul evaluării și să asigure confidențialitatea datelor cu caracter personal care le-au devenit cunoscute în exercitarea mandatului de membru al comisiei de evaluare;

c) să nu desfășoare activități, care ar putea genera un conflict de interese, și acțiuni incompatibile cu calitatea de membru al comisiei de evaluare și să le declare în modul stabilit în regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare;

d) să nu săvârșească fapte care ar putea discredita comisia de evaluare sau ar putea provoca îndoieli privind obiectivitatea acesteia;

e) să își exercite în mod profesionist, cu diligență și promptitudine atribuțiile.

(2) Obligațiile prevăzute la alin. (1) lit. b)-e) se aplică în mod corespunzător și angajaților secretariatelor comisiilor de evaluare.

Capitolul III PROCEDURA DE EVALUARE

Articolul 11. Criteriile de evaluare

(1) În sensul prezentei legi, evaluarea constă în verificarea integrității etice și financiare a subiecților indicați la art. 3 alin. (1).

(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia a stabilit că:

a) în ultimii 5 ani a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor ~~sau, după caz, a altor profesii~~, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă;

b) în ultimii 10 ani a admis în activitatea sa incompatibilități și conflicte de interese incompatibile cu funcția deținută.

(3) Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase determinate de faptul că:

a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri din ultimii 12 ani depășește 20 de salarii medii pe economie, în quantumul stabilit de Guvern pentru anul 2023~~în care a început evaluarea~~;

b) în ultimii 10 ani, a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în quantumul stabilit de Guvern pentru anul 2023~~în care a început evaluarea~~.

(4) În procesul de evaluare a integrității financiare a judecătorului, Comisia de evaluare poate verifica:

a) respectarea de către subiectul evaluării a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, de veniturile impozabile și de achitarea drepturilor de import și celor de export;

b) respectarea de către subiectul evaluării a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;

c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia subiectului evaluării ori a persoanelor indicate la alin. (5), precum și cheltuielile legate de întreținerea bunurilor respective;

d) sursele de venit ale subiectului evaluării și, după caz, ale persoanelor indicate la alin. (5);

e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care subiectul evaluării, persoana indicată la alin. (5) sau persoana juridică, în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi, este parte contractantă;

f) dacă există sau nu donații în care subiectul evaluării sau persoana specificată la alin. (5) are statut de donatar sau de donator;

g) alte aspecte relevante pentru identificarea originii averii subiectului evaluării și pentru justificarea acesteia.

(5) La aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (3) comisia de evaluare va lua în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile și persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3) se ține cont de prevederile legale existente la momentul săvârșirii faptelor respective.

(7) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare.

Articolul 12. Inițierea procedurii de evaluare

(1) În decurs de 5 zile de la solicitarea comisiei de evaluare, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor, transmite comisiei de evaluare corespunzătoare lista subiecților care urmează a fi evaluați și datele de contact ale acestora (adresa de domiciliu, numărul de telefon, adresa de poștă electronică).

(2) Comisia de evaluare inițiază evaluarea după primirea listei menționate la alin. (1).

(3) Comisia de evaluare notifică subiectul evaluării privind inițierea evaluării acestuia și îi solicită să depună:

a) declarația de avere și interese personale cu datele actualizate pentru ultimii 5 ani, care să includă și cheltuielile din perioada respectivă;

b) chestionarul de etică;

c) declarația privind lista persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, care activează sau au activat în ultimii 5 ani în sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public.

(4) Declarațiile și chestionarul menționate la alin. (3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătură electronică. Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării.

(5) Prin depunerea declarațiilor și a chestionarului prevăzute la alin. (3), subiectul evaluării declară pe proprie răspundere veridicitatea și plenitudinea datelor prezentate și consimte prelucrarea datelor cu caracter personal. Modelul declarațiilor și al chestionarului respective se aprobă de comisiile de evaluare.

Articolul 13. Completul care efectuează evaluarea

(1) Pentru evaluarea subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1), în cadrul fiecărei comisii de evaluare se formează complete de evaluare, alcătuite din câte trei membri ai comisiei de evaluare, reprezentând ambele categorii de membri menționate la art. 6 alin. (1).

(2) Dosarele de evaluare se repartizează completelor spre examinare în mod aleatoriu.

(3) Dosarul de evaluare este pregătit pentru evaluare de către un membru-raportor, care este asistat de secretariatul comisiei respective. Modul de desemnare a membrului-raportor este stabilit în regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare.

(4) Membrul-raportor prezintă din timp proiectul de raport celorlalți membri ai completului.

Articolul 14. Acumularea informației

(1) Comisiile de evaluare și secretariatele acestora au acces în regim de timp real la sisteme informaționale care conțin informația necesară pentru realizarea mandatului, în condițiile legislației privind schimbul de date și interoperabilitatea. Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoană doar informațiile relevante despre subiectul evaluat și poate acumula de sine stătător informațiile respective.

(2) Informația solicitată de la persoanele menționate în art. 11 alin. (5) se prezintă Comisiei de evaluare gratuit, inclusiv în formă electronică, în termen de cel mult 10 zile de la data solicitării.

(3) Persoanele fizice și juridice de drept public sau privat, inclusiv instituțiile financiare, nu pot refuza prezentarea informației invocând protecția datelor cu caracter personal, a secretului bancar sau a altor date cu acces limitat, cu excepția informației:

a) care cade sub incidența prevederilor Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat și care nu a fost desecretizată;

b) care constituie secretul medical;

c) care constituie secretul profesional al avocatului-

(4) Neprezentarea în termenul stabilit a informațiilor solicitate se sancționează potrivit legii.

(5) Prin derogare de la prevederile Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal este admisă pe perioada desfășurării activității de către comisiile de evaluare și secretariatele acestora. Dreptul de acces al subiectului evaluării la datele respective este asigurat de secretariat. Subiectul evaluării are obligația să păstreze confidențialitatea datelor cu caracter personal din materialele evaluării prezentate de comisia de evaluare.

(6) În scopul elucidării neclarităților identificate, comisia de evaluare poate solicita, la orice etapă a procedurii de evaluare, date și informații suplimentare de la subiectul evaluării sau de la alte persoane, cu indicarea termenului de prezentare. Subiectul evaluării poate prezenta orice dovezi pe care le consideră relevante pentru clarificarea dubiilor Comisiei de evaluare. În cazul imposibilității de a prezenta o informație din cauza inaccesibilității acesteia, subiectul evaluării informează Comisia de evaluare despre acest fapt. Comisia de evaluare va aprecia în fiecare caz în parte temeinicia motivului invocat.

(7) Comunicarea cu ~~judecătorul~~ subiectul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată sau, după caz, a procuraturii. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului.

(8) Neprezentarea de către subiectul evaluării în termenul stabilit, fără motive justificative, a informației suplimentare solicitate de comisia de evaluare poate constitui temei pentru refuzul de a include în dosarul de evaluare informația prezentată cu întârziere. În acest caz, comisia de evaluare evaluează subiectul în baza informației acumulate.

(9) În procesul de evaluare nu poate fi folosită informația care nu are legătură cauzală cu dosarul de evaluare examinat, care constituie secret de stat și care nu a fost desecretizată, precum și informația anonimă, neconfirmată de alte surse.

(10) Informația acumulată de Comisia de evaluare despre subiecții evaluării se păstrează la materialele dosarului, se arhivează, se radiază și se distruge în modul stabilit de regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare.

Articolul 15. Ședințele comisiilor de evaluare

(1) Comisiile de evaluare își desfășoară activitatea în ședințe închise, cu excepțiile stabilite de prezenta lege.

(2) Ședințele Comisiei de evaluare se desfășoară cu participarea a cel puțin 4 membri.

(3) Ședințele sunt convocate de președintele Comisiei de evaluare sau la solicitarea a cel puțin 3 membri ai acesteia.

(4) Dacă un membru al Comisiei de evaluare se află în imposibilitate de a participa la ședință, acesta anunță președintele comisiei de evaluare respective.

(5) Membrul raportor prezintă proiectul raportului cu privire la evaluare celorlalți membri ai Comisiei de evaluare.

Articolul 16. Audierea

(1) După analiza informației acumulate, completul de evaluare îi comunică subiectului evaluării, în formă scrisă, toate dubiile pe care le are în privința acestuia și care urmează a fi discutate în cadrul audierii, oferindu-i acces la materialele din dosarul de evaluare în legătură cu dubiile respective.

(2) Peste cel puțin 7 zile de la prezentarea dubiilor, completul de evaluare audiază subiectul evaluării. În cazul refuzului subiectului evaluării de a participa la audiere, Completul de evaluare nu organizează audierea acestuia și îl evaluează în baza informației acumulate.

(3) Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video de către Secretariatul Comisiei de evaluare. Inregistrarea respectivă se anexează la dosar și nu se plasează on-line, decât cu acordul subiectului evaluării. Completul de evaluare poate decide să desfășoare audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă La solicitarea motivată a subiectului evaluării, dacă acest lucru este ~~absolut~~ necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității, audierea sau o parte a acesteia poate avea loc în ședință închisă. În cazul în care completul de evaluare respinge solicitarea subiectului evaluării de a desfășura audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă, subiectul evaluării poate refuza participarea la audiere. Dacă subiectul evaluării a refuzat Evaluarea acestuia subiectului evaluării care a refuzat express să participe la audiere, evaluarea va continuă în baza informației acumulate de completul de evaluare, fără desfășurarea audierii.

(4) Înregistrările video a audierilor desfășurate în ședințe publice se plasează pe pagina web oficială a Comisiei de evaluare în cel mult 3 zile de la data audierii.

(5) Subiectul evaluării are următoarele drepturi:

a) să ofere explicații în cadrul audierii cu privire la dubiile comunicate conform alin. (1);

b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare;

c) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere;

d) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior;

e) să solicite audierea sa în ședință închisă;

f) să nu mărturisească împotriva sa;

g) să solicite recuzarea membrului Comisiei de evaluare.

(6) Subiectul evaluării este obligat să respecte ordinea în ședință și să răspundă la întrebările Completului de evaluare.

(7) Fiecare membru al completului de evaluare poate adresa întrebări subiectului evaluat.

(8) Recuzarea concomitentă a tuturor membrilor completului de evaluare este interzisă.

Articolul 17. Raportul cu privire la evaluare

(1) În urma evaluării, completul de evaluare întocmește un raport motivat cu privire la evaluare, care trebuie să cuprindă faptele relevante, motivele și propunerea privind promovarea sau nepromovarea evaluării.

(2) Raportul cu privire la evaluare se aprobă cu votul unanim al membrilor completului de evaluare, ~~sau dacă 2 voturi sunt din partea membrilor internaționali și se semnează de președintele acesteia~~ Comisiei de evaluare. ~~În caz contrar, raportul cu privire la evaluare se va examina de Comisia de evaluare. Membrii completului de evaluare nu se pot abține de la vot.~~

(3) În cazul în care membrii completului de evaluare nu votează unanim, raportul cu privire la evaluare se va examina de Comisia de evaluare. ~~În caz contrar, raportul cu privire la evaluare se va examina de Comisia de evaluare.~~ Raportul ~~respectiv completului de evaluare~~ se aprobă ~~de Comisia de evaluare respectivă~~ cu votul majorității membrilor Comisiei de evaluare și se semnează de președintele acesteia.

(4) Se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea dacă s-a constatat existența unuia sau mai multor temeuri de necorespondere cu criteriile prevăzute la art. 11.

(5) Subiectul evaluării în privința căruia a fost aprobat un raport de evaluare nu participă la adoptarea actelor de dispoziție până la emiterea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, a ordinului Procurorului General sau după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova de eliberare din funcție.

(6) Raportul ~~de cu privire la~~ evaluare se expediază subiectului evaluării, la adresa de poștă electronică a acestuia și Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor. În aceeași zi, Comisia de evaluare publică pe pagina sa web oficială informația despre rezultatul evaluării. Raportul cu privire la evaluare se publică, luându-se măsurile necesare pentru protecția vieții private a subiectului evaluării și a altor persoane, pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare în cel mult 3 zile de la adoptarea hotărârii indicate la art. 18 alin. (2).

(7) În cel mult 3 zile de la adoptare, raportul ~~de cu privire la~~ evaluare ~~semnat de președintele Comisiei de evaluare~~ se transmite Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor și pe suport de hârtie, împreună cu o copie în formă electronică a dosarului de evaluare, care să conțină toate materialele aferente evaluării, acumulate ~~de comisia~~ în procesul de evaluare.

(8) În cazul în care comisia de evaluare sau, după caz, completul de evaluare constată că informațiile furnizate de subiectul evaluării sau de alte persoane fizice sau juridice nu corespund realității sau constată încălcări ale legii, aceasta sesizează organele de stat competente în vederea documentării faptelor respective și, după caz, atragerii la răspundere conform legii.

Articolul 18. Examinarea de către Consiliul Superior al Magistraturii sau Consiliul Superior al Procurorilor a rezultatelor evaluării

(1) Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor, examinează în ședință publică rezultatele evaluării, în baza dosarului

de evaluare recepționat de la Comisia de evaluare. Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior. Reprezentantul Comisiei de evaluare și subiectul evaluării, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția.

(2) În procesul de examinare a rezultatelor evaluării, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor va ține cont de existența dovezilor privind săvârșirea de către subiectul evaluării a faptelor prevăzute la art. 11 alin. (2) și (3).

(32) Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 17 alin. (7), consiliul respectiv:

a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;

b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea, sau după caz, nepromovarea evaluării;

c) după recepționarea raportului cu privire la evaluare, întocmit ca urmare a reluării evaluării, prevăzute la lit. b), acceptă raportul conform literei a) sau îl respinge și constată promovarea sau nepromovarea evaluării.

(43) Hotărârea motivată a consiliului respectiv se publică pe pagina sa web oficială a acestuia și se expediază la adresa de poștă electronică subiectului evaluării și Comisiei de evaluare în ziua adoptării.

(5)(4) Hotărârea consiliului respectiv cu privire la nepromovarea evaluării are ca efect eliberarea din funcție a judecătorului sau, după caz, procurorului.

(65) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform alin. (5)(4) din prezentul articol:

a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător sau, după caz, procuror, precum și funcții de demnitate publică timp de 7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;

b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere, prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, sau, după caz, prevăzută la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură;

c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art.32 din Legea nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limita de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.

Articolul 19. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau Consiliului Superior al Procurorilor

(1) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării în termen de 155 zile de la primirea prin email a actului respectiv.

(2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat

evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.

(3) Depunerea contestației suspendă executarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor.

(4) Contestația se examinează în ședință publică, la care sunt invitate pentru a-și prezenta poziția subiectul evaluării, reprezentantul consiliului respectiv și al Comisiei de evaluare.

(5) Curtea Supremă de Justiție:

1) respinge contestația;

2) admite contestația, și:

a) dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare;

b) dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare de către consiliul respectiv.

(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.

(7) Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție.

Articolul 20. Reluarea procedurii de evaluare

(1) Reluarea procedurii de evaluare este efectuată de către Comisia de evaluare sau după caz, de consiliul respectiv.

(2) La reluarea procedurii de evaluare, comisia de evaluare respectivă se limitează la examinarea aspectelor menționate de consiliul respectiv sau, după caz, de Curtea Supremă de Justiție și organizează audieri repetate.

(3) Raportul cu privire la reevaluarea subiectului evaluării este aprobat de Comisia de evaluare conform regulilor stabilite la art. 17.

(4) La reluarea procedurii de evaluare, consiliul respectiv se limitează la examinarea aspectelor menționate de Curtea Supremă de Justiție.

Capitolul IV DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 212. Dispoziții finale și tranzitorii

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Parlamentul Republicii Moldova, în termen de 15 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va confirma componența nominală a Comisiei de evaluare a procurorilor.

(3) Atribuțiile Comisiei de evaluare a judecătorilor sunt exercitate de Comisia de evaluare, create prin Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor

și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție. Prevederile art. 4 alin. (5) din prezenta lege se aplică în modul corespunzător.

(4) Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru asigurarea funcționării prezentei legi, inclusiv contactarea, în termen de 5 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, a partenerilor de dezvoltare și a Parlamentului în vederea desemnării de către aceștia a membrilor Comisiilor de evaluare.

(5) Ministerul Justiției:

a) în cel mult 5 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale a comisiei de evaluare a procurorilor, va organiza prima ședință a acesteia;

b) va asigura plata indemnizației lunare pentru membrii Comisiei de evaluare, prevăzuți la art. 6 alin. (1) lit. a), din contul mijloacelor financiare aprobate în buget pentru evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

(6) Comisia de evaluare a procurorilor:

a) în cel mult 10 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, își va alege președintele;

b) în cel mult 20 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, va aproba regulamentul propriu de organizare și funcționare și regulamentul secretariatului.

c) în cel mult 15 zile lucrătoare de la primirea listelor menționate la art. 12 alin. (1), va iniția procedura de evaluare a procurorilor care nu au depus cerere de demisie;

d) în cel mult 10 zile lucrătoare de la primirea dosarului subiectului evaluării, va iniția procedura de evaluare a acestuia.

(7) Judecătorii și procurorii aflați în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi, care au promovat evaluarea își continuă activitatea în calitate de judecător sau, după caz, procuror.

(8) Prin derogare de la prevederile Legii nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, precum și de la prevederile legilor ce reglementează statutul special al anumitor categorii de funcționari publici, se permite detașarea funcționarilor publici din cadrul autorităților și instituțiilor publice către secretariatele comisiilor de evaluare.

(9) Prezenta lege își încetează acțiunea la data respingerii de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor prevăzute la art. 20, sau la expirarea termenului de contestare a ultimei hotărâri a Consiliului respectiv.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTA INFORMATIVĂ

la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor a fost elaborat de Ministerul Justiției.

La baza versiunii inițiale a proiectului de lege a stat Conceptul privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr 49/2023¹.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Reforma justiției, demarată în anul 2021, a debutat cu inițierea procesului de elaborare a proiectului legii privind evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și a procurorilor, numit procesul de „vetting”.

Reieșind din rigorile Constituției și a standardelor internaționale în domeniu, precum și pentru a permite desfășurarea acestei reforme într-un mod cât mai organizat și focusat, procesul de evaluare externă a fost divizat în **3 etape consecutive**:

1. Procesul de evaluare a candidaților la funcțiile vacante din Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare - CSM), din Consiliul Superior al Procurorilor (în continuare - CSP), și din colegiile din cadrul acestor organe de auto-administrare (colegiile disciplinare, colegiile de selecție și carieră, și colegiile de evaluare a performanțelor).

2. Procesul de reformare a Curții Supreme de Justiție (în continuare - CSJ) și de evaluare a judecătorilor și candidaților pentru funcția de judecător al CSJ.

3. Procesul de evaluare externă a judecătorilor din curțile de apel, a judecătorilor din instanțele de fond și a procurorilor, care este divizat în 2 sub-etape:

- a) evaluarea judecătorilor și procurorilor din funcțiile și instituțiile cheie;
- b) evaluarea celorlalți judecători și procurori din instituțiile de drept.

Evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor reprezintă **o obligație asumată de Republica Moldova la nivel național și internațional**. Această reformă este una din condiționalitățile de bază ce rezultă din Acordul de asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană. Având în vedere aspirațiile de aderare la Uniunea Europeană, această reformă nu poate fi în nici un caz, amânată pentru un timp îndelungat, or, aceasta va periclita iremediabil reformarea sistemului de drept și curățarea corpului de judecători și procurori.

Remarcăm faptul că în procesul de elaborare a reglementărilor privind evaluarea integrității judecătorilor și procurorilor s-a ținut cont de recomandările Comisiei de la Veneția din anii 2019, 2021, 2022 și 2023 referitor la proiectul legii

¹ Conceptul poate fi vizualizat la linkul:

https://justice.gov.md/sites/default/files/document/concept_final_vetting_23.02.2023.pdf

cu privire la evaluarea judecătorilor CSJ. Or, mecanismul de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor este în mare parte similar mecanismului de evaluare externă a judecătorilor CSJ.

Menționăm că în Opinia sa din 2019 (pct. 18-19, 37-40, 84) dar și cea din 2021, **Comisia de la Veneția a constatat deja, situația extraordinară în care se află Republica Moldova cu privire la starea gravă în justiție.** Stare care din 2019, s-a agravat, fiind creat un blocaj total în sistemul justiției. Mai mult, s-a reiterat că, în principiu, autoritățile statului decid ca în cazuri extraordinare, **când mecanismele interne eșuează, pot fi aplicate mecanisme urgente și radicale:** de exemplu mecanismul de evaluare din Ucraina, cel din Albania, cel de pre-vetting în Moldova.

Spre deosebire de situația din anul 2019, deși judecătorii și procurorii în mare majoritate sunt aceiași, totuși o îmbunătățire calitativă a activității acestora nu s-a produs, dimpotrivă s-a agravat, iar mecanismele interne ale organelor de auto-administrare nu au funcționat. De asemenea, credibilitatea în actul justiției a scăzut simțitor.

Acestea fiind spuse, prezentăm o scurtă informație despre cele mai recente cazuri de condamnare din sistem:

- la 02.02.2023, Curtea Supremă de Justiție a condamnat definitiv un avocat la **3 ani** de închisoare pentru trafic de influență, pretins asupra procurorilor și judecătorilor;
- la 03.02.2023, Judecătoria Edineț a condamnat un ofițer de urmărire penală la **3 ani** de închisoare pentru trafic de influență, pretins asupra judecătorilor.

La moment, Procuratura Anticorupție reprezintă acuzarea de stat în instanța de judecată în privința a – **12 judecători, 15 procurori, 24 avocați**, și alți intermediari.

De asemenea, prezentăm informația din Raportul „*Ruperea cercului vicios: Regîndirea cadrului instituțional anticorupție în Republica Moldova*”² referitor la situația critică din sistem din anii precedenți:

„Mai multe exemple nefericite de cazuri de corupție din sistemul judecătoresc au fost aduse în atenția opiniei publice în 2016, dezvăluind că 16 judecători ar fi fost implicați în activități de spălare a circa 70 de miliarde de dolari americani în cadrul schemei rusești de spălare a banilor³. Rolul instanțelor în această conspirație a fost semnificativ, dat fiind faptul că anume ele au emis ordonanțe judecătorești pentru transferuri de fonduri suspecte. Dosarele împotriva judecătorilor sunt încă în curs de examinare. Deși CSM a fost la curent cu implicarea judecătorilor în cazurile respective încă din 2012, se pare că nu a luat măsuri până în 2016, mult timp după ce au fost aduse daune sistemului bancar moldovenesc.

² Raportul este disponibil în limbile română și engleză, la linkul: <https://ccia.md/reports/ruperea-cercului-vicios/>

³ Informația de la Conferința de presă a Procuraturii anticorupție și a Centrului Național Anticorupție din 21 septembrie 2016 poate fi găsită la linkul: <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/doc-cum-a-functionat-spalatoria-ruseasca-scheme-prezentate-de-procuratura-anticoruptie>

Mai mulți judecători implicați în cazurile respective au fost fie evaluați cu „foarte bine” în evaluările lor de performanță de către organele relevante ale CSM, fie au fost promovați în funcții administrative în cadrul judecătoriilor sau la curțile de apel în perioada 2014-2016⁴. Procuratura Anticorupție nu a dezvăluit că a încetat urmărirea penală în ceea ce privește judecătorii respectivi.⁵ La 27 octombrie 2020, CSM a acceptat cererea a cinci dintre judecătorii urmăriți în dosarul „spălătoriei rusești” de a le fi anulată suspendarea din funcție și de a reveni la locul de muncă. Ulterior, alți doi judecători au fost găsiți vinovați de emiterea cu bună știință a unei hotărâri judecătorești contrare legii, dar liberați de răspundere penală în legătură cu intervenirea prescripției de tragere la răspundere penală; unul a fost achitat. Unsprezece cauze sunt în curs de examinare în instanță, iar avocații depun multiple cereri de recuzare împotriva judecătorilor care examinează cauzele, ceea ce duce la amânări.⁶

Referitor la alte acuzații de corupție în privința judecătorilor, deși au fost inițiate cauze penale, doar un judecător a fost găsit vinovat de luare de mită („corupție pasivă”) și condamnat la șapte ani de închisoare. Un alt judecător a fost găsit vinovat de aceeași infracțiune în prima instanță, dar a fost achitat ulterior de Curtea Supremă de Justiție.⁷

Articolul 307 din Codul penal al Republicii Moldova privind „pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii” este considerat un mecanism care pune în pericol independența justiției.⁸ Mai mulți judecători au fost supuși urmăririi penale în temeiul acestei dispoziții, a cărei constituționalitate a fost confirmată de Curtea Constituțională în 2018. Decizia respectivă a stabilit că un judecător poate fi urmărit penal „doar în baza unor probe incontestabile, care ar demonstra intenția judecătorului în emiterea actului judecătoresc contrar legii”⁹.

Un raport al Freedom House din 2019, care monitorizează selectivitatea justiției penale în Republica Moldova,¹⁰ a evidențiat

⁴ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf.

⁵ Raport privind monitorizarea selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2021, <https://www.lhr.md/ro/2021/10/raportul-de-monitorizare-selectivitatii-justitiei-penale-2020-2021/>

⁶ Dosarele judecătorilor din „Laundromat”. Unii au cerut recuzarea judecătorilor, alții cer despăgubiri de la stat, Ziarul de Gardă, 27 iunie 2021, www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/dosarele-judecatorilor-din-laundromat-unii-au-cerut-recuzarea-judecatorilor-altii-cer-despagubiri-de-la-stat/.

⁷ Trei judecători condamnați în ultimii doi ani pentru corupție, Anticorupție.md, 2016, <https://anticoruptie.md/ro/stiri/trei-judecatori-condamnați-pentru-acte-de-corupție-in-ultimii-doi-ani>

⁸ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf

⁹ Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 28 martie 2017, disponibilă la adresa <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=612&l=ro>.

¹⁰ Raport de monitorizare a selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2019 https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial_Integrity_Selective-Criminal_Justice_ROMANIAN_FINAL.pdf.

tratamentul inegal în cadrul unor cauze penale similare care, potrivit procurorilor, au legătură cu dosarul fraudei bancare. Politicianul și omul de afaceri Ilan Șor, în prezent fugar, a beneficiat de tratament preferențial din partea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată. Tergiversările în procesele de judecată au fost, de asemenea, un simptom al justiției selective în cazul Ș î: din cele 98 de ședințe de judecată monitorizate, 68 au fost amânate.¹¹ Raportul relevă că justiția selectivă este produsul unei colaborări nefirești dintre politic și justiție, iar selectivitatea justiției are două manifestări principale: favorabilă sau nefavorabilă subiecților cu afiliere politică, în funcție de cât de apropiați sunt subiecții forțelor politice care controlează justiția.

Freedom House a realizat ulterior un raport la aceeași temă în 2021¹². Acesta a scos în evidență mai multe cauze penale cu caracteristici similare, dar cu abordări procedurale diferite, în special evaluări diferite și inconsecvente ale actelor de constatare întocmite de ANI referitoare la îmbogățirea ilicită, soluții diferite ale instanțelor în cazuri similare cu tipologii identice etc. 56% din totalul ședințelor de judecată monitorizate pentru acest raport au fost amânate, ceea ce a dus la tergiversări. Monitorizarea a confirmat, de asemenea, un favoritism clar: într-un exemplu de rezonanță privind o serie complexă de acuzații penale cu privire la inculpații din grupul Platon, cazurile care ar fi putut avea un rezultat pozitiv¹³ au fost examinate rapid, în pofida multitudinii de participanți la dosar și a înlocuirii judecătorilor.

Un raport recent al CRJM privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova¹⁴ a constatat că instanțele par să fie conștiente de importanța circumstanțelor specifice ale inculpatului în stabilirea sentinței, dar aplică o abordare formalistă în ceea ce privește criteriile de individualizare. Deși instanțele de judecată acordă atenție chestiunii proporționalității în stabilirea pedepselor, mecanismele prevăzute de legislație pentru a asigura un echilibru între consecințele faptei și al autorului, pe de o parte, și răspunderea și pedeapsa potrivită, pe de altă parte, nu par să producă efectul scontat.¹⁵ Această tendință se observă în

¹¹ În cazurile care implicau subiecți ai opoziției, procesele de judecată s-au desfășurat cu o rapiditate remarcabilă, în timp ce cei care aveau șanse de a fi achitați au fost supuși unor întârzieri mari. Contrarul acestui fenomen s-a înregistrat în cazurile în care au fost implicați subiecți apropiați de partidul de guvernământ.

¹² Raport de monitorizare a selectivității justiției penale, Freedom House Moldova, 2019 https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial_Integrity_Selective-Criminal_Justice_ROMANIAN_FINAL.pdf.

¹³ Veaceslav Platon, care a devenit proprietar în diferite bănci și companii de asigurări din Republica Moldova în perioada post-sovietică și a menținut legături strânse cu bancherii ruși implicați în spălarea de bani <https://ccia.md/wp-content/uploads/2022/07/Republica-Offshore-Analiza-factori-contribuit-frauda-sistematica-spalarea-banilor-sectorul-bancar-de-asigurari-financiar-Moldova.pdf>

¹⁴ Raport privind aplicarea sancțiunilor penale în Republica Moldova, Consiliul Europei, 2022, <https://rm.coe.int/report-criminal-sanctions-rom/1680a1c6f1>.

¹⁵ În documentul „De la hotărâri judecătorești la justiție. Cum asigurăm o mai bună motivare a hotărârilor judecătorești în Republica Moldova?”, elaborat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova, autorii au identificat principalele cauze ale adoptării hotărârilor judecătorești slab motivate și au analizat deficiențele juridice și constrângerile practice care slăbesc eforturile sistemului judecătoresc din Moldova în a asigura o calitate adecvată a motivării. Aceste deficiențe provin din practica judiciară neuniformă și ca urmare a impactului limitat al eforturilor de standardizare a practicii

motivarea hotărârilor în general, dar și în motivarea criteriilor de individualizare, în special în ceea ce privește proporționalitatea și circumstanțele atenuante sau agravante. CSJ și judecătoriile din afara Chișinăului par a fi cele mai problematice în această privință.

În ceea ce privește sancțiunile aplicate în cazurile de corupție, din cele peste 400¹⁶ de hotărâri analizate emise de CSJ în perioada ianuarie 2017 – decembrie 2020, un raport al CRJM¹⁷ din 2022 a stabilit că în peste 90% din cauzele de corupție faptele în sine sau subiecții implicați au fost în acte de mică corupție. 7% dintre cauze se referă la subiecți sau cauze de mare corupție. Justiția în cauzele de corupție a fost înfăptuită, în medie, în termen de 3,5 ani. Fiecare al doilea caz examinat a fost trimis la reexaminare cel puțin o dată.

Din totalul sancțiunilor aplicate de judecători, în 8 din 10 cazuri condamnații nu au petrecut nicio zi în închisoare. 55% din sentințele primei instanțe sunt casate. Soluțiile judecătorilor curții de apel sunt diferite în 48% de cazuri (rata deciziilor de achitări în cauzele de corupție este de cel puțin patru ori mai mare decât în alte cauze penale).

Publicarea hotărârilor judecătorești oferă o perspectivă asupra modului în care un judecător aplică legea. În 2020¹⁸, pe baza analizei a 1.340 de hotărâri judecătorești adoptate în perioada 1 ianuarie 2018 – 31 martie 2019, CRJM a constatat că anonimizarea hotărârilor judecătorești în Republica Moldova este inconsecventă. Astfel de inconsecvențe au fost constatate în 55% din dosarele de corupție. În 149 de hotărâri legate de dosarele de corupție (28% din totalul de 530 de hotărâri analizate), judecătorii (cu excepția CSJ) au abuzat de această practică în domeniul precum identificarea autorilor sau instigatorilor unei infracțiuni. În 118 hotărâri (22%), numele judecătorului, procurorului, polițistului, mediatorului, executorului judecătoresc, notarului sau avocatului nu au fost dezvăluite. Există mai multe dosare în care valoarea mitei a fost secretizată în hotărâri judecătorești în cauze de rezonanță. Aceste exemple arată anonimizarea excesivă și necorespunzătoare a unor elemente-cheie din astfel de hotărâri judecătorești, ceea ce reduce impactul prevenirii corupției prin hotărâri judecătorești bine motivate și transparența față de societatea civilă.

judecătorești; volumul de muncă al judecătorilor și distribuția neuniformă a acestuia; motivarea defectuoasă și superficială a hotărârilor judecătorești; comportamentul deficient prestabilit al judecătorilor actuali, inoculat judecătorilor nou-numiți; lipsa de personal care să asiste judecătorii; respectarea termenelor legale, adesea în detrimentul altor cerințe, inclusiv a celor privind motivarea hotărârilor. Documentul este disponibil la adresa https://crjm.org/wp-content/uploads/2021/11/2021-22-10-De-la-hotarari-judecatoresti-la-justitie-2021-RO_FINAL.pdf.

¹⁶ Reprezintă 95% din numărul total de hotărâri disponibile în mod public pe site-ul CSJ la momentul respectiv.

¹⁷ Hotărârile și sancțiunile aplicate în cazurile de corupție - cât de uniformă este practica judiciară?, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2022, https://old.crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/2022-01-25-studiu-sanctiuni-coruptie-versiunea_pre-machetata-site.pdf.

¹⁸ Transparența justiției versus datele cu caracter personal. O analiză a modului de publicare a hotărârilor judecătorești în Republica Moldova, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/01/Transparenta-just-vs-date-caract-pers.pdf>.

Au existat cazuri când prima instanță și curțile de apel, inclusiv în cauze penale de rezonanță, au examinat dosare cu ușile închise. De exemplu, cazul fostului prim-ministru Vladimir Filat, care a fost condamnat pentru luare de mită și trafic de influență, a fost examinat în întregime cu ușile închise, în pofida solicitării inculpatului de a avea un proces public. Alte două cazuri legate de fraudă bancară ar fi fost examinate în întregime cu ușile închise. Deși instanțele pot exclude publicul de la toate ședințele sau de la o parte a unui proces, acest lucru trebuie să se facă numai în circumstanțe excepționale, strict justificate de la caz la caz, și să facă obiectul unei supravegheri și revizuirii judiciare permanente. Comisia Internațională a Juriștilor și-a exprimat îngrijorarea cu privire la desfășurarea ședințelor cu ușile închise, în special în cauzele penale în care există un interes public.¹⁹”

În context, menționăm **factorii care au determinat efectuarea evaluării externe:**

- risc sporit de influențare a judecătorilor/procurorilor din cauza lipsei de integritate;
- ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de evaluare a integrității judecătorilor/procurorilor;
- lipsa siguranței pentru cetățeni de a fi protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor și nivelul scăzut al încrederii în sistemul justiției în general;
- ineficiența procedurilor actuale de evaluare a judecătorilor și a procurorilor este deja constatată, or, pe parcursul ultimilor ani acestora li se atribuia în mod automat calificativul „foarte bine”, fără a fi supuși unei verificări reale și credibile;
- ineficiența procedurii disciplinare, care se demara „la comandă”, doar contra judecătorilor/procurorilor care nu erau loiali CSM-ului sau PG/CSP-ului.

Finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege constau în:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) crearea mecanismului pentru efectuarea ultimei etape a evaluării externe a integrității judecătorilor și procurorilor;
- 3) asigurarea numirii unor judecători și procurori imparțiali și integri;
- 4) eliminarea din sistem a judecătorilor și procurorilor lipsiți de integritate.

Apelarea la exercițiul de evaluare externă în mod etapizat este justificată de faptul că mecanismele interne au eșuat de nenumărate ori, organele de auto-administrare fiind în imposibilitate de a epura sistemul din interior, iar corupția sistemică și lipsa de integritate au afectat cronic sistemul justiției.

¹⁹ Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, Raport al misiunii, Comisia Internațională a Juriștilor, 2019, https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/03/2019-ICJ-Raport-Independenta-Justitiei-RM_RO.pdf

Este important de a preciza că exercițiul de evaluare propus prin prezentul proiect de lege va fi unul irepetabil. Acest fapt este expres prevăzut în conținutul proiectului de lege. Un argument suplimentar în susținerea acestei teze este că în lipsa avizării pozitive din partea Comisiei de la Veneția și în lipsa susținerii din partea partenerilor de dezvoltare, apelarea la un exercițiu similar de evaluare nu va fi posibilă.

Cu referire la **documentele de politici** relevante, menționăm că elaborarea și promovarea acestui proiect rezultă din angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova în contextul obținerii statutului de stat-candidat pentru aderare la Uniunea Europeană, precum și din:

- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*;
- acț. 8.14 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023 „Elaborarea proiectului de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția”.

Subliniem că, întru realizarea obiectivelor trasate de documentele de politici menționate, inițial a fost elaborat Conceptul privind evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor, care conține elementele-cheie ale întregului proces de evaluare externă. Acest document a fost consultat public de mai multe ori atât în anul 2021, cât și pe parcursul anului 2022 (după demararea procesului de pre-vetting). În procesul de consultare au fost implicați judecătorii și procurorii din instituțiile principale, reprezentanții CSM și CSP, precum și partenerii de dezvoltare.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prezentul proiect de lege reprezintă ultima etapă a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor din instituțiile principale din domeniu.

Proiectul cuprinde detalii despre: subiecții evaluării, instituțiile ce vor fi implicate în procesul respectiv, procedura de evaluare, efectele promovării și eșuării procesului de evaluare, procedura de contestare ș.a.

OBIECTUL EVALUĂRII EXTERNE

Obiectul evaluării externe îl constituie **integritatea etică și financiară** a subiectului evaluării. Criteriile de evaluare vor fi similare cu cele stabilite pentru evaluarea judecătorilor CSJ.

În timpul evaluării integrității, persoanei îi sunt verificate activele și cheltuielile sale, raportate la veniturile legale disponibile și declarate. În cazul constatării unor neconcordanțe care depășesc vădit o marjă admisibilă, stabilită expres în proiectul de lege, între activele disponibile și cheltuielile suportate și

veniturile legal disponibile, se consideră că subiectul nu a promovat evaluarea integrității.

Verificarea bunurilor și cheltuielilor nu se limitează doar la subiectul evaluării, dar implică și membrii familiei acestuia. Astfel, în cazul imposibilității persoanei evaluate de a-și justifica bunurile și cheltuielile, precum și sursa donațiilor, aceasta nu va promova evaluarea integrității.

De asemenea, aspectul de integritate presupune și verificarea cazurilor când judecătorii și procurorii nu au rezolvat starea de conflict de interese în activitatea lor.

Nepromovarea evaluării va avea drept consecință eliberarea din funcție a judecătorului/procurorului vizat. Proiectul prevede o marjă admisibilă de diferență între veniturile declarate și cele constatate, astfel încât diferențele sau chestiunile minore ce nu pot fi justificate nu vor atrage după sine eliminarea din sistem.

SUBIECȚII EVALUĂRII EXTERNE

Evaluarea propusă va viza următoarele categorii de subiecți:

1. Judecători (aproximativ 160 de persoane):

a) toți președinții celor 15 instanțe și vicepreședinții de instanțe, inclusiv cei interimari, care au deținut funcțiile respective pentru o perioadă mai mare de un an, din 1 ianuarie 2017 până la data intrării în vigoare a prezentei legi (*circa 60 de persoane*);

b) toți judecătorii Curților de Apel: Chișinău, Bălți, Comrat, Cahul (*circa 80 de judecători*).

2. Procurori (aproximativ 200 de persoane):

a) din cadrul Procuraturii Generale - Procurorul general interimar, adjuncții Procurorului General, procurorii pentru misiuni speciale și șefii/adjuncții de secții/direcții (*circa 22 persoane*);

b) toți procurorii anticorupție și procurorii PCCOCS, inclusiv cei delegați în cadrul acestora (*circa 102 persoane*);

c) toți procurorii șefi și adjuncții acestora din 2017 până la data intrării în vigoare a prezentei legi, inclusiv interimarii, care au deținut aceste funcții pentru o perioadă mai mare de un an (*circa 100 de procurori*).

d) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale, care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025 (*circa 100 de persoane*).

Atenționăm că categoriile de subiecți menționate vizează doar judecătorii și procurorii din funcțiile-cheie din judecătorii și procuratură. Referitor la persoanele care au asigurat interimatul unor funcții de conducere din cadrul judecătoriilor și procuraturilor, precizăm că urmează a fi evaluate doar persoanele care au asigurat interimatul pentru perioada vacanței funcției de conducere respective pe o perioadă mai mare de un an. Astfel, persoanele care au asigurat interimatul în legătură cu imposibilitatea temporară a conducătorului de a-și exercita atribuțiile (de ex. aflarea acestuia în concediu medical), nu vor nimeri sub incidența prezentei legi.

Cifrele menționate mai sus includ inclusiv persoanele care pot demisiona. Se estimează că aproximativ 30-40% din judecătorii și procurorii care sunt subiecți ai evaluării vor demisiona. Astfel, în total, vor fi evaluați de către Comisia pentru evaluarea judecătorilor – circa 160 de persoane, iar de către Comisia pentru evaluarea procurorilor – circa 200 de persoane.

Reiterăm faptul că cea de a 3-a etapă a procesului de evaluare extraordinară este divizată în 2 sub-etape:

- a) evaluarea judecătorilor și procurorilor din funcțiile și instituțiile cheie;
- b) evaluarea celorlalți judecători și procurori din instituțiile de drept.

Cu privire la categoriile de subiecți din sub-etapa a 2-a (Judecătoria Chișinău, judecătorii care solicită promovarea în funcții de conducere sau instanțele superioare, Procuratura Chișinău, procurorii care doresc promovarea în funcții de conducere sau în procuraturile superioare) menționăm că aceștia vor fi evaluați de către colegiile din cadrul CSM/CSP, care de asemenea urmează a fi evaluate, fortificate și capacitate cu instrumentele corespunzătoare. În acest context, în Parlament au fost deja înregistrate două proiecte de legi²⁰ care au drept scop reorganizarea colegiilor de selecție și evaluare din cadrul CSM și CSP. Astfel, după finalizarea procesului de „pre-vetting” și a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor, colegiile menționate își vor relua activitatea, urmând să evalueze judecătorii și procurorii în funcție.

CADRUL INSTITUȚIONAL

În procesul de evaluare a integrității judecătorilor și procurorilor vor fi implicate următoarele structuri:

1. Comisia de evaluare a judecătorilor și Comisia de evaluare a procurorilor

Reieșind din faptul că numărul de subiecți ce urmează a fi evaluați este mult mai mare decât în cazul evaluării prevăzute de Legea nr. 26/2022 și decât numărul celor prevăzuți de Legea privind evaluarea judecătorilor CSJ, proiectul propune crearea a două comisii de evaluare. Acestea vor avea aceeași structură și mod de organizare și funcționare, cu deosebirea că una se va specializa pe evaluarea externă a judecătorilor, iar alta – pe evaluarea externă a procurorilor.

Fiecare comisie de evaluare va fi formată din 6 membri: 3 membri vor fi naționali, iar 3 vor fi internaționali, la propunerea partenerilor de dezvoltare. În același mod se propune selectarea și a membrilor supleanți (1 național și 1 internațional). Condițiile pe care trebuie să le întrunească membrii, precum și modul de selectare a acestora vor fi similare celor prevăzute în Legea nr. 26/2022 și în Legea privind evaluarea judecătorilor CSJ.

²⁰ Proiectele de lege menționat pot fi accesate la linkurile:

<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6419/language/ro-RO/Default.aspx>

<https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6437/language/ro-RO/Default.aspx>

Comisiile de evaluare vor avea posibilitatea să se organizeze în procesul de lucru în câte 2 complete de evaluare (a câte 3 membri fiecare). Aprobarea raportului de evaluare se va face cu votul unanim al membrilor completului, după care, acesta va fi transmis la CSM/CSP. În cazul în care nu va exista unanimitate, raportul va fi examinat de Comisia de evaluare, cu participarea tuturor membrilor acesteia.

Avantajele acestui model de constituire și funcționare a completelor de evaluare sunt:

- examinarea rapidă a dosarelor de evaluare;
- accelerarea procesului de evaluare;
- constituirea completelor mixte în caz de recuzări/abțineri a membrilor completelor de evaluare.

Membrii Comisiilor de evaluare trebuie să fie experți cu o vastă experiență, integritate și profesionalism demonstrat. Pentru identificarea și selectarea membrilor naționali și a celor internaționali, se va folosi modelul aplicat pentru Comisia creată prin Legea nr. 26/2022:

a) 3 membri cetățeni ai Republicii Moldova – la propunerea fracțiunilor parlamentare, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției, aprobați cu votul a 3/5 din deputații aleși;

b) 3 membri – la propunerea partenerilor de dezvoltare, aprobați cu votul a 3/5 din deputații aleși.

Fiecare Comisie de evaluare va dispune de câte un secretariat.

Atât comisiile de evaluare, cât și secretariatele acestora vor avea acces la orice baze de date deținute de autoritățile publice din țară și, respectiv, la sistemele informaționale care conțin date relevante pentru realizarea mandatului acestora și anume, pentru evaluarea integrității etice și financiare a subiecților evaluării, inclusiv prin intermediul platformei de interoperabilitate MConnect.

2. Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor

CSM și CSP vor avea un rol decisiv, similar cu mecanismul propus pentru procesul de evaluare a judecătorilor CSJ, unde ultimul cuvânt în confirmarea sau respingerea raportului Comisiei de evaluare îl are CSM.

În urma evaluării, fiecare Comisie de evaluare va întocmi un raport privind promovarea sau nepromovarea evaluării integrității etice și financiare, care va fi transmis către CSM/CSP, împreună cu o copie a dosarului de evaluare. În decurs de 30 zile de la recepționarea materialelor respective, CSM/CSP urmează să ia o decizie, reieșind din următoarele opțiuni:

a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;

b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării.

După reevaluare, Comisia de evaluare va transmite repetat raportul către CSM/CSP, care fie va accepta raportul respectiv, **fie îl va respinge și va constata**

promovarea sau nepromovarea evaluării.

Subliniem că proiectul reglementează dreptul atât a reprezentantului Comisiei de evaluare, cât și a persoanei evaluate de a-și prezenta poziția/opinia în fața CSM/CSP.

Efectele hotărârilor CSM/CSP privind nepromovarea evaluării:

Prin mecanismul propus, CSM/CSP va putea să intervină în mod deplin, pentru a asigura evitarea eventualelor curențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor/procurorilor, fapt ce va fi în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante. Deciziile CSM și cele ale CSP vor putea fi contestate direct la CSJ.

Judecătorii care nu au promovat evaluarea integrității vor fi eliberați din funcție prin hotărârea CSM. În cazul procurorilor, hotărârea CSP de constatare a nepromovării evaluării va fi transmisă Procurorului General, care prin ordin va dispune eliberarea acestora din funcție. Iar eventuala nepromovare a evaluării integrității de către Procurorul General se va decide de CSP, urmând a fi eliberat din funcție de către Președintele Republicii Moldova.

3. Curtea Supremă de Justiție

În cadrul CSJ va fi constituit completul special pentru examinarea contestațiilor depuse împotriva hotărârilor CSM/CSP privind cariera judecătorilor/procurorilor.

CSJ va putea anula hotărârea CSM/CSP doar dacă va constata existența unor circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea evaluării de către subiectul evaluat (similar Legii nr. 26/2022).

În acest scop, se propune menținerea completului de judecată creat pentru examinarea contestațiilor în cadrul mecanismului de evaluare a integrității judecătorilor CSJ. Or, către acel moment, completul dat deja va avea experiență în examinarea acestui tip de litigii.

Amintim că art. 18 alin. (3) din Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, prevede că contestațiile se examinează de un complet format din primii 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.

PROCEDURA DE EVALUARE

Procedura de evaluare va implica următoarele etape principale:

1. Anunțarea concursului de către CSM;
2. Întocmirea listelor cu persoanele ce urmează a fi evaluate;
3. Colectarea datelor privind persoanele ce urmează a fi evaluate;
4. Analiza datelor și examinarea acestora cu participarea persoanei evaluate și emiterea raportului Comisiei de evaluare;
5. CSM/CSP va examina raportul Comisiei de evaluare, având opțiunile de a aproba sau respinge raportul Comisiei de evaluare;
6. Contestarea hotărârii CSM/CSP în CSJ (dacă este cazul);
7. Executarea hotărârii CSM/CSP.

ASPECTE DE CONSTITUȚIONALITATE

Reforma dată nu propune modificarea Constituției, dar va implica plenar CSM și CSP ca actori-cheie, ce dispun de mandat constituțional de a decide în privința carierei judecătorilor și procurorilor.

Suspiciunea rezonabilă privind caracterul ilicit al bunurilor va fi pusă pe seama Comisiei de evaluare. Ulterior persoana evaluată va urma să combată această suspiciune.

Referitor la verificarea respectării regimului de interese în activitatea judecătorilor și procurorilor, comisiile de evaluare vor putea veni cu evaluări preliminare în privința subiecților supuși evaluării, după care aceștia din urmă vor avea posibilitatea să explice raționamentele deciziilor emise sau a acțiunilor întreprinse.

EFECTELE NEPROMOVĂRII EVALUĂRII EXTERNE

Subiecții care nu vor promova evaluarea externă vor fi eliberați din funcțiile deținute. De asemenea, persoanele respective vor fi lipsite de dreptul de a exercita funcția de judecător/procuror și funcțiile de demnitate publică timp de 7 ani, din data rămânerii definitive a hotărârii CSM (în cazul judecătorilor), ordinului Procurorului General (în cazul procurorilor), sau decretului Președintelui Republicii Moldova (în cazul Procurorului General).

Subliniem că proiectul conține garanții pentru a evita eliberarea din funcție a judecătorului/procurorului pentru iregularități financiare minore – fiind introdusă o marjă de câteva salarii medii pe economie drept diferență permisă între averea/veniturile și cheltuielile subiectului evaluării.

Menționăm că eliberarea din funcție a judecătorilor/procurorilor care nu vor promova evaluarea integrității se va efectua fără parcurgerea unei proceduri disciplinare. Acest fapt este în conformitate cu **p. 50 din Opinia CDL-AD(2022)024 Comisiei de la Veneția**, care a subliniat că „*Procesul de evaluare/veting descris în proiecte nu poate fi în niciun caz egalat cu procedura disciplinară. După cum a remarcat anterior Comisia de la Veneția, "[e]valuarea și răspunderea disciplinară sunt (sau ar trebui să fie) două lucruri foarte diferite". Răspunderea disciplinară necesită o abatere disciplinară. O performanță negativă, care duce la un rezultat general negativ al unei evaluări, poate proveni și din alți factori decât o abatere disciplinară. Prin urmare, o propunere conform căreia rezultatele negative ale evaluării generale ar trebui să ducă la inițierea unei proceduri disciplinare ridică probleme.*”

Se ia în considerație că există riscul ca o parte din actualii judecători/procurori să nu promoveze evaluarea integrității. Menținerea acestora în funcție după ce rezultatele evaluării vor deveni publice, va denigra imaginea sistemului justiției, va reduce încrederea cetățenilor în justiție și va reduce la zero toate eforturile depuse pentru deblocarea sistemului și curățirea de elementele coruptibile.

Drept urmare, susținem cu fermitate ideea încetării mandatului doar pentru judecătorii/procurorii care nu vor promova evaluarea integrității.

Se planifică Comisiile de evaluare să finalizeze procesul de verificare a integrității judecătorilor și procurorilor până la finele anului 2025.

4. Fundamentarea economico-financiară

Activitatea celor două Comisii de evaluare va fi asigurată din contul bugetului de stat (din contul mijloacelor financiare prevăzute în bugetul Ministerului Justiției pentru anul 2023), precum și al partenerilor de dezvoltare. Or, proiectul prevede posibilitatea de finanțare a activității Comisiilor de evaluare și din alte surse neinterzise de lege.

Gestionarea resurselor financiare ale Comisiei de evaluare se va face de către Ministerul Justiției. Menționăm în calitate de exemplu similar de gestionare a resurselor financiare ale Comisiei de evaluare create în baza Legii nr. 26/2022.

Implementarea proiectului va implica cheltuieli de la bugetul de stat în partea ce ține de:

- **Identificarea și întreținerea sediului** (ex: servicii comunale, pază, ș.a.);
Se propune ca sediul necesar pentru desfășurarea activității Comisiilor de evaluare să fie identificat de către Guvernul Republicii Moldova.

- **Remunerarea membrilor naționali:**

Proiectul prevede achitarea pentru fiecare membru, desemnat de actorii interni, din contul bugetului de stat, a indemnizației lunare echivalente cu dublul salariului de funcție al Judecătorului Curții Supreme de Justiție, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Menționăm că potrivit proiectului legii de modificare a unor acte normative (ajustarea cadrului normative conexe reformei CSJ), *Tabelul nr. 1 din Anexa nr. 4 la Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar* va fi modificat astfel, încât pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție va fi exclusă diferența de salariu pe temeiul vechimii în muncă în funcția de judecător de până la 16 ani. Drept urmare, pentru toți judecătorii CSJ va fi stabilită clasa de salarizare 119 și coeficientul de salarizare 12,29, care vor constitui și baza de calcul pentru indemnizația membrilor naționali din comisiile de evaluare.

De asemenea, precizăm că pentru anul 2023, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție a fost stabilită valoarea de referință în mărime de 2600 lei. Drept urmare, indemnizația lunară a unui membru național va constitui:

$$12,29 * 2\ 600\ lei * 2 = 63\ 910\ lei.$$

Pentru o perioadă de 6 luni (dacă proiectul va intra în vigoare la finele lunii iunie anul curent), indemnizația ce urmează a fi plătită celor 6 membri naționali din ambele comisii de evaluare va constitui aproximativ:

$$(63\ 910\ lei * 6\ luni) * 6\ persoane = 2\ 300\ 760\ lei$$

În context, trebuie să subliniem faptul că în cadrul bugetului de stat pentru anul 2023, Ministerului Justiției i-au fost alocate resurse financiare **în sumă de 13978,5 mii lei** pentru implementarea reformelor ce țin de evaluarea externă extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

Cu privire la remunerarea angajaților din cele două secretariate, menționăm că persoanele care vor fi angajate în secretariate nu vor avea statut de funcționari publici. Ca și în prezent, cheltuielile ce țin de angajarea și remunerarea acestora vor fi asumate de către partenerii de dezvoltare.

- **Indemnizațiile ce țin de posibilele demisii**

Atât judecătorii, cât și procurorii care nu vor dori să fie supuși evaluării externe vor putea depune cerere de demisie în termen de 20 de zile de la intrarea în vigoare a legii.

Existența unor astfel de cereri va reclama achitarea indemnizațiilor de concediere egale cu:

a) 50% din produsul înmulțirii salariului mediu lunar al judecătorului la numărul de ani complet lucrați în **funcția de judecător** (art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului).

În lipsa unor date certe privind judecătorii concreți care vor decide să demisioneze și vechimea în funcția de judecător relevantă pentru calculul indemnizației, nu poate fi oferit un calcul precis privind costul acestei opțiuni.

Cu titlu de exemplu, dacă un judecător al curții de apel cu o vechime în mediu de 20 ani de activitate, va decide să plece onorabil din sistem, suma necesară pentru achitarea indemnizației unice de concediere a acestuia va constitui:

$30\ 000 \text{ lei salariul mediu lunar} * 50 \% * 20 \text{ ani} = 300\ 000 \text{ lei.}$

b) 50% din produsul înmulțirii ultimului salariu lunar la numărul de ani complet lucrați în **funcția de procuror** (art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură)

Astfel, în cazul unui procuror din cadrul Procuraturii Generale cu vechimea în muncă de 20 de ani, indemnizația va constitui:

$30\ 000 \text{ lei ultimul salariu lunar} * 50 \% * 20 \text{ ani} = 300\ 000 \text{ lei}$

Având în vedere că, la moment, nu pot fi estimate cu precizie mijloacele financiare necesare pentru acoperirea cheltuielilor condiționate de demisia judecătorilor/procurorilor și, respectiv, de achitarea indemnizațiilor, acestea vor fi solicitate la ulterioara rectificare a bugetului de stat.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Pentru buna implementare a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor, Comisia de evaluare a procurorilor va trebui să aprobe în termenul stabilit în proiect:

1. Regulamentul propriu de organizare și funcționare;
2. Regulamentul Secretariatului comisiei de evaluare.

Subliniem că cadrul normativ conex, necesar pentru buna desfășurare a activității Comisiei de evaluare a judecătorilor se elaborează în temeiul Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Conform prevederilor art. 20 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web oficială a Ministerului Justiției la compartimentul Transparența decizională, directoriul “Anunțuri privind inițierea elaborării actelor normative”, a **anunțului de inițiere a procesului de elaborare**, care poate fi accesat la linkul: <https://justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-conceptului-de-evaluare-externa-0>.

Elaborarea prezentului proiect de lege a fost precedată de **elaborarea Conceptului** privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și procurorilor, supus consultărilor în modul stabilit. Versiunea inițială a Conceptului a fost consultată public în anul 2021, iar cea finală a fost consultată public în luna februarie 2023, fiind aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 49/2023.

Referitor la **versiunea inițială a proiectului de lege**, menționăm că aceasta de asemenea, a fost consultată public în luna februarie 2023, fiind ulterior transmisă spre examinare Comisiei de la Veneția, care s-a expus asupra prevederilor acestuia prin Opinia nr. CDL-AD(2023)005²¹.

Versiunea ajustată a proiectului de lege a fost consultată public la data de 10 mai 2023, cu participarea reprezentanților judecătorilor, procurorilor, CSM, CSP. Ulterior, versiunea respective a fost transmisă repetat spre examinare Comisiei de la Veneția, care s-a expus asupra modificărilor efectuate prin Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023²².

În procesul de avizare au fost recepționate propuneri de la: Ministerul Finanțelor, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Bălți, Consiliul Superior al Procurorilor, Procuratura Generală, Procuratura Anticorupție, PCCOCS, Procuratura mun. Bălți, Procuratura UTAG, SPCSB, Uniunea Avocaților din Republica Moldova, A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”.

Au comunicat lipsă de propuneri/obiecții: Autoritatea Națională de Integritate, Curtea de Apel Cahul, Curtea de Apel Comrat, Judecătoria Cahul, Judecătoria Comrat, Procuratura Cahul.

7. Constatările expertizei anticorupție

Întru respectarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative* (în continuare – *Legea nr. 100/2017*), Cancelaria de Stat, prin scrisoarea nr. 18-69-5385 din 22 mai 2023 a remis Centrului Național Anticorupție proiectul spre efectuarea expertizei anticorupție concomitent cu avizarea și consultarea publică a acestuia.

Secretar de stat

/semnat electronic/

Stanislav COPETCHI

²¹ Opinia Comisia de la Veneția, link: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)005-e)

²² Opinia Follow-up a Comisiei de la Veneția, link: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)023-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)023-e)

SINTEZA OBIECȚIILOR ȘI PROPUNERILOR
la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

Conținutul articolelor din proiectul prezentat spre avizare și coordonare	Participanții la avizare, consultare publică	Nr.	Conținutul obiecției/ propunerii/recomandării	Argumentarea autorului proiectului
I. Obiecții și propuneri de ordin general				
	Curtea Supremă de Justiție	1.	În mare parte, Curtea Supremă de Justiție a analizat proiectul remis spre avizare din perspectiva Opiniei Comisiei de la Veneția CDL-AD(2023)005 din 14 martie 2023. Curtea reține că proiectul nu corespunde recomandărilor Comisiei, reieșind din următoarele considerente: Inițial, Curtea remarca că Comisia de la Veneția a recomandat Parlamentului să examineze minuțios justificarea/ necesitatea unei asemenea reforme precum și existența soluțiilor alternative (par. 19, 105). Chiar și asumând că acest exercițiu nu va fi repetat în viitor, acesta implică un risc pentru independența și eficiența sistemului judecătoresc și cel al procuraturii (par. 106). <i>[...] citate din Opiniile Comisiei de la Veneția CDL-AD(2023)005 din 14 martie 2023 și opiniile CDL-AD(2022)049 [...].</i> 1. Majoritatea recomandărilor Comisiei de la Veneția nu au fost respectate; 2. Proiectul ridică serioase semne de întrebare din perspectiva drepturilor prevăzute în Constituție și art. 6 și 8 CEDO. Adoptarea și punerea în aplicare a acestuia va genera riscul încălcării drepturilor menționate și respectiv, va atrage consecințele corespunzătoare;	Se acceptă parțial. Proiectul a fost modificat reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția, cu unele excepții care nu pot fi acceptate. Argumentele corespunzătoare au fost expuse atât în prezenta sinteză, cât și în cadrul Sintezei recomandărilor Comisiei de la Veneția. Referitor la modificările efectuate în proiect, precizăm că acestea au fost examinate suplimentar de Comisia de la Veneția, care s-a expus în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023.

		3. Acest instrument este unul iluzoriu și nu oferă nici o garanție în atingerea scopurilor propuse de autor: asigurarea numirii unor judecători și procurori imparțiali și integri; eliminarea din sistem a judecătorilor și procurorilor lipsiți de integritate. Recenta experiența a Ucrainei (stat care a implementat un asemenea mecanism de evaluare) demonstrează, în mod cert acest fapt. 4. Adoptarea și punerea în aplicare a acestui proiect de lege în lipsa unor garanții de rang constituțional, generează riscuri colosale din perspectiva principiului independenței puterii judecătorești și separației puterilor în stat. Riscul repetării unui asemenea exercițiu de evaluare odată cu schimbarea puterii politice, este mai mult decât evident. 5. Anterior, Curtea a semnalat riscurile derivate ale reformei CSJ (Legea nr. 6a) și exercițiului de evaluare a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ (Legea nr. 65). Fiind neglijate/subestimate de către autor, acestea au dus la demisia masivă a judecătorilor CSJ și respectiv, blocare a activității Curții. 6. Având în vedere rezultatele exercițiului de „pre-vetting”, adoptarea și punerea în aplicare a acestui proiect va genera demisia unui număr impunător de judecători din cadrul curților de apel. Odată cu demisia acestora, colapsul sistemului judecătoresc este inevitabil.	
	Curtea de Apel Bălți	2. Cu referire la finalitățile urmărite de promovare a prezentului proiect de lege, Curtea de Apel Bălți vine cu o precizare în sensul probabilității demisionării unor judecători din cadrul instanțelor de judecată vizate, din diferite motive, care la fel ar putea condiționa crearea eventualului blocaj instituțional, similar celui din Curtea Supremă de Justiție.	Precizare. Demisia judecătorului este un drept garantat de lege. Precizăm că și proiectul reglementează dreptul subiecților evaluării de a depune cererea de demisie în termen de 20 zile de la intrarea în vigoare a proiectului de lege, fără efecte negative asupra

				carierii și drepturilor sociale ale acestora.
	Ministerul Finanțelor	3.	În același timp, potrivit autorului, implementarea proiectului poate necesita alocări de mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat, legate de posibila demisie a judecătorilor și procurorilor, care la această etapă nu pot fi estimate de către Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, întrucât impactul financiar urmează a fi stabilit ulterior după finalizarea evaluării judecătorilor și procurorilor. În acest context, se propune ca Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura Generală, în calitate de organe de administrare, prioritizând necesitățile stringente, să identifice posibilități de acoperire a costurilor condiționate de demisia judecătorilor și procurorilor, din contul alocațiilor prevăzute în bugetul de stat pe anul 2023 pentru instanțele judecătorești și procuraturii, inclusiv prin redistribuiri interne de alocații.	Se acceptă.
	Consiliul Superior al Procurorilor	4.	Astfel, de principiu, nu se susține acest mecanism, fapt invocat de mai multe ori în discuții cu reprezentanții mecanismelor de monitorizare. Considerăm că pentru realizarea acestor proceduri ce excedă cadrul normativ actual privind evaluarea judecătorilor și procurorilor, este necesar ca Proiectul să se bazeze pe un studiu complex, comprehensiv și credibil privind condițiile, impactul, riscurile, așteptările, rezultatele procedurilor cu caracter excepțional de evaluare. Respectiv, optăm pentru necesitatea analizei profunde a mecanismului promovat prin acest Proiect, cu evaluarea impactului acestuia inclusiv din perspectiva experienței altor state, pentru a evita blocaje instituționale, care să se răsfrângă negativ asupra calității actului de justiție. Ținând cont de riscul impactului puternic al unei puteri a statului asupra alteia, este absolut necesar ca o asemenea procedură să se efectueze exclusiv în interiorul competențelor Consiliului Superior al Magistraturii și respectiv, Consiliului Superior al Procurorilor, fără ca atribuțiile acestor autorități să	Precizare: Efectuarea evaluării externe a judecătorilor și procurorilor constituie o obligație asumată de Republica Moldova la nivel internațional și realizarea acestei reforme este una din prioritățile Guvernului.

		fie diluate prin alte entități sau organisme create ad-hoc, care comportă multiple lacune de natură juridic Procedura de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor a fost expres criticată de GRECO cu prilejul adoptării celui de-al doilea Raport intermediar de conformitate în cadrul runde patru de evaluare a Republicii Moldova referitoare la „Prevenirea corupției în ceea ce privește membrii parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor”, fiind menționat că „ [...]”, procesul de verificare prealabilă a candidaților la CSM, verificarea propusă pentru anumite categorii de judecători, precum și rolul sporit al ministrului justiției în convocarea Adunării Generale a judecătorilor afectează în mod negativ punerea în aplicare a anumitor recomandări restante și ar putea anula realizările obținute până în prezent.”	
	5.	I. Considerații de principiu Pornind de la aceste constatări reținem importanța existenței unui consens la nivel național referitor la necesitatea efectuării evaluării externe a judecătorilor și procurorilor. Subliniem că acesta nu a fost obținut de către autoritățile naționale, or opinia privind necesitatea unei asemenea proceduri continuă să rămână la fel de polarizată și intens criticată nu doar de către corpul profesional al judecătorilor și procurorilor, dar și de mai mulți reprezentanți ai altor profesii. [...] Pornind de la aceste constatări (n.n. – pct. 18 din Opinia CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023) reținem importanța existenței unui consens la nivel național referitor la necesitatea efectuării evaluării externe a judecătorilor și procurorilor.	Nu se acceptă. <u>Referitor la invocarea „lipsei unui consens larg”</u> considerăm că această afirmație nu corespunde realității. Or, mai degrabă este vorba de o divizare a opiniei societății, inclusiv a judecătorilor și procurorilor, fapt remarcat și de Comisia de la Veneția în §18 din Opinia nr. CDL-AD(2023)005: „18. [...] În Republica Moldova opiniile privind necesitatea verificării complete sunt polarizate: opinia insistentă a majorității

		Subliniem că acesta nu a fost obținut de către autoritățile naționale, or opinia privind necesitatea unei asemenea proceduri continuă să rămână la fel de polarizată și intens criticată nu doar de către corpul profesional al judecătorilor și procurorilor, dar și de mai mulți reprezentanți ai altor profesii. În avizul anterior Comisia de la Veneția a ridicat o problemă serioasă referitoare la riscul unei proceduri de verificare repetate, menționând că „[...] Există pericolul ca un exercițiu similar de verificare să fie repetat la un moment dat în viitor, când o altă forță politică va câștiga alegerile. Acest lucru ar fi devastator pentru independența și eficiența sistemului judiciar bazat în mare măsură pe stabilitatea mandatelor judiciare, care nu ar trebui puse sub semnul întrebării de fiecare dată când se formează o nouă majoritate în Parlament.” Comisia de la Veneția și DGI au recomandat „stabilirea unor restricții care să garanteze caracterul temporar al procesului de verificare, precum și stabilirea obstacolelor legale împotriva prelungirii arbitrare a acestuia.” S-a menționat că „Totuși, prevederile rămân declarative și nu obligă niciun legislator viitor care ar putea decide să repete procesul de verificare. Singura garanție împotriva unui asemenea scenariu este mai cutând politică decât legală: propunerea actuală pare să aibă sprijinul principalilor parteneri internaționali ai Republicii Moldova, ceea ce nu ar fi neapărat cazul în viitor. Referitor la barierele legale din calea încercărilor repetate de a verifica judecătorii și procurorii, o consolidare constituțională a unor prevederi ar putea face imposibilă sau cel puțin dificilă o asemenea verificare repetată. Problema a rămas nesoluționată, nu a fost identificată o soluție adecvată, iar riscul ca în viitor acest precedent să fie re-considerat de către un legislator viitor este foarte mare. Impactul ca puterea judecătorească să fie intempestiv	parlamentare, a reprezentanților comunității internaționale și a unor ONG-uri locale angajate în observarea și susținerea procesului de reformă a fost că măsurile atât de radicale au fost necesar. Reprezentanții sistemului judiciar și ai parchetului, în schimb, au susținut că verificarea completă propusă nu va atinge obiectivele declarate, ci ar pune pe judecători și procurori individuali sub un stres enorm, le va pune în pericol independența și va submina buna funcționare a sistemului juridic.” Proiectul a fost modificat reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția, cu unele excepții care nu pot fi acceptate. Argumentele corespunzătoare au fost expuse atât în prezenta sinteză, cât și în cadrul Sintezei recomandărilor Comisiei de la Veneția.

			„verificată" de către celelalte puteri ale statului, făcându-se trimitere mereu la aceste proceduri - este foarte ridicat.	Referitor la modificările efectuate în proiect, precizăm că acestea au fost examinate suplimentar de Comisia de la Veneția, care s-a expus în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023.
	Procuratura Generală	6.	Procuratura Generală a examinat <i>proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023)</i>, expediat pentru avizare și comunicăm că <i>de principiu</i> nu susținem acest mecanism de evaluare, or, pentru realizarea acestei proceduri este necesar ca proiectul să se bazeze pe un studiu complex și credibil privind condițiile, impactul, riscurile, așteptările, rezultatele procedurilor cu caracter excepțional de evaluare. Respectiv, optăm pentru necesitatea analizei profunde a mecanismului promovat prin acest proiect, cu evaluarea impactului acestuia inclusiv din perspectiva experienței altor state, pentru a evita blocaje instituționale, care să se răsfrângă negativ asupra calității actului de justiție. În continuare comunicăm că, proiectul propus spre avizare este contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția și Directoratului General al Consiliului Europei pentru Drepturile Omului și Supremația Legii (DGI) cuprinse în <u>Opinia comună nr. CDL-AD(2023)005-e din 14 martie 2023</u>, precum și constatărilor GRECO din <u>Raportul secund interimar de conformitate privind evaluarea Republicii Moldova în cadrul rundeii a 4-a de evaluare <i>Prevenirea corupției în rândurile parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor</i></u>, adoptat la 24 martie 2023 (publicat la 19 mai 2023) referitor la	Precizare: Efectuarea evaluării externe a judecătorilor și procurorilor constituie o obligație asumată de Republica Moldova la nivel internațional și realizarea acestei reforme este una din prioritățile Guvernului.

		neimplementarea recomandărilor sale - situație catalogată în general ca fiind una "global nesatisfăcătoare".	
	7.	<i>Ab initio</i>, proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor nu aduce modificări majore față de proiectul inițial transmis Comisiei de la Veneția, pentru avizare, la 13 februarie 2023, cu unele mici excepții [...]. O altă modificare minoră constă în excluderea din lista restricțiilor, impuse ca urmare a nepromovării vetting-ului, a exercitării funcțiilor private de notar, avocat, administrator autorizat, executor judecătoresc precum și funcții de demnitate publică timp de 5 ani din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova (după cum era prevăzut de art. 19 al. 5 din proiectul inițial), rămânând în vigoare restricțiile referitoare la ocuparea funcției de judecător/procuror (după cum este expus în redacția actuală a art. 18 alin.(5) lit.a din proiectul redactat al legii). Perioada de 7 ani de interdicție, însă, nu a fost modificată în pofida recomandării Comisiei de la Veneția și DGI, expusă în opinia comună nr. 1100/2022 CDL-AD(2022)-024 din 21 octombrie 2022 (paragraf 61), unde Comisia de la Veneția și DGI au constatat că <i>"impunerea interdicțiilor de a exercita profesii juridice...pentru o perioadă de timp excesiv de lungă..., fără nicio evaluare a proporționalității cu severitatea faptei ar trebui reexamineate"</i>.	Precizare: A se vedea comentariile expuse <i>infra</i> în prezenta sinteză, referitor la fiecare propunere în parte.
	8.	Totodată, autorii proiectului nu au luat în considerație nici recomandările Comisiei de la Veneția cu referire la „<i>justificarea necesității verificării complete</i>” care în Opinia¹ sa a stabilit că: „<i>15. [...] O asemenea „situație critică și extraordinară” din sistemul judiciar ar trebui „demonstrată în mod obiectiv”, trebuind cercetate alte metode de răspundere judiciară. 16. Raționamentul proiectului de lege [...] 17. Comisia de la Veneția constată că în Republica Moldova există deja mai multe instituții și mecanisme anticorupție obișnuite [...] 19.... Prin urmare, Comisia i-ar solicita Parlamentului Republicii Moldova doar să examineze</i>	Precizare: Proiectul a fost modificat reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția, cu unele excepții care nu pot fi acceptate. Argumentele corespunzătoare au fost expuse atât în prezenta sinteză, cât și în cadrul Sintezei

		<i>justificarea reformei și disponibilitatea soluțiilor alternative cu o atenție deosebită". (n.n. - citat din pct. 15-19 din Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023).</i> Astfel, însăși Comisia de la Veneția manifestă un anumit grad de reticență față de procedurile de „vetting”, care sunt văzute ca măsuri de excepție, pasibile de a fi puse în aplicare doar în circumstanțe ieșite din comun. Comisia de la Veneția recunoaște că amploarea crizei din sistemul judiciar și presupusa (in)eficiență a organelor și a mecanismelor anticorupție existente sunt chestiuni de fapt care necesită o cunoaștere aprofundată a contextului național. [...] (n.n. - citat din pct. 18 din Opinia Comisiei de la Veneția CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023). În acest sens, autorul proiectului nu a adus nici un argument plauzibil în justificarea necesității în continuare a verificării complete a judecătorilor și procurorilor iar argumentul și raționamentele expuse în nota informativă la acest proiect precum că mecanismele de verificare existente la moment sunt inefective nu poate justifica crearea unei comisii <i>ad-hoc</i> de verificare. În circumstanțele menționate ar trebui revăzute mecanismele de evaluare a procurorilor atât pe partea profesională, cât în partea financiară și de integritate, care să fie reglementată prin lege și să asigure o evaluare și o decizie corectă și obiectivă, supusă unui control independent și imparțial. Nota informativă mai operează cu noțiunea de <i>stare gravă în justiție</i>, care în opinia autorilor poate fi depășită prin mecanisme urgente și radicale. O anumită „<i>stare de criză</i>” în sectorul justiției nu poate fi depășită prin așa gen de mecanisme, care nu creează siguranța raporturilor între stat pe de o parte și persoana procurorului/judecătorului pe de altă parte. Un atare studiu în vederea constatării stării de fapt pe segmentul integrității etice și financiare	recomandărilor Comisiei de la Veneția. Referitor la modificările efectuate în proiect, precizăm că acestea au fost examinate suplimentar de Comisia de la Veneția, care s-a expus în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023.

		a procurorilor, nu a fost elaborat, iar obiectivul prezentului proiect de lege nu are justificare. Mai mult, urmează a fi luat în considerație și faptul că a fost adoptată și a intrat în vigoare <i>Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor</i>, care presupune că odată verificate organele de autoadministrare ar putea soluționa problemele din sistemul judiciar și al procuraturii prin intermediul mecanismelor și procedurilor legale ordinare. Totodată, considerăm că legislația națională prevede mecanisme clare de verificare a performanțelor, a integrității etice și financiare a procurorilor și judecătorilor.	
	9.	Totodată, reiterăm, poziția expusă de GRECO în raportul secund interimar de conformitate a evaluării Republicii Moldova în cadrul rundeii a 4-a de evaluare <i>Prevenirea corupției în rândurile parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor</i>, unde GRECO (§48) reamintește că: <i>"o astfel de verificare (în speță vetting-ul) ar trebui să fie proporțională și compatibilă cu cerințele de independență judiciară și, prin urmare, că integritatea judecătorilor ar trebui să fie testată în cadrul unor norme clare, previzibile, cuprinzătoare și aplicate în mod consecvent. <u>Autoritățile sunt încurajate, de asemenea, să se asigure că cadrul legislativ și capacitatea operațională pentru a înlocui acei judecători și procurori care nu reușesc să treacă testul verificare sau ales să nu se supună acesteia cu candidați bine calificați, a căror integritate este verificată înainte de numire, de asemenea în cadrul unei proceduri conforme cu standardele</u>".</i> în concluziile sale, GRECO (§75 din raportul secund interimar de conformitate) a menționat că "procesul de pre-verificare a candidaților la CSM, <u>verificarea propusă pentru anumite categorii de judecători</u> precum și rolul sporit al ministrului Justiției în convocarea Adunării Generale a Judecătorilor <u>afectează negativ</u>	Precizare: Evaluarea externă constituie o obligație asumată de Republica Moldova la nivel internațional și realizarea acestei reforme este una din prioritățile Guvernului.

			<i>implementarea anumite recomandări restante și poate inversa realizările realizate până în prezent. "</i>	
	SPCSB	10.	Întru respectarea exigențelor de integrare a <i>proiectului de Lege</i> în cadrul normativ în vigoare și întru respectarea principiilor stabilite de art. 3, alin. (1) din Legea nr. 100/2017 privind actele normative, se propune operarea modificărilor și completărilor la acesta, prin luarea în considerare inclusiv a recomandărilor expuse prin Opinia Comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului general pentru drepturile omului și statului de drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de Lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, adoptate de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023).	Se acceptă. Proiectul a fost modificat reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția, cu unele excepții care nu pot fi acceptate. Argumentele corespunzătoare au fost expuse atât în prezenta sinteză, cât și în cadrul Sintezei recomandărilor Comisiei de la Veneția. Referitor la modificările efectuate în proiect, precizăm că acestea au fost examinate suplimentar de Comisia de la Veneția, care s-a expus în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023.
II. Obiecții și propuneri la articolele din proiect				
În vederea asigurării integrității judecătorilor și procurorilor și a sporirii încrederii societății în justiție,	Procuratura Generală	11.	În preambulul proiectului textul „ <i>în vederea asigurării integrității judecătorilor și procurorilor și a sporirii încrederii societății în justiție</i> ” are un puternic sens declarativ, iar folosirea acestuia ar putea fi admisă în contextul unor reflecții academice, dar nu și în textul legii. Standardul de integritate are un conținut fix, reguli stricte de aplicare și garanții de exercitare. Or, în activitatea judecătorului și a procurorului putem să	Nu se acceptă. Preambulul proiectului de lege corespunde exigențelor de tehnică legislativă.

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.			apreciem dacă aceștia sunt sau, eventual, nu sunt integri și pe această dimensiune nu pot exista jumătăți de măsură sau o gradare a integrității. În asemenea circumstanțe, legea urmează să opereze cu noțiuni imperative, iar noțiunile să fie utilizate potrivit semnificației acestora și potrivit accepțiunii generale.	Conform art. 43 alin. (1) din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i> „În preambulul actului normativ sînt prevăzute scopul și rațiunea adoptării, aprobării sau emiterii actului normativ, motivația social-politică, economică sau de altă natură, precum și direcțiile principale care sînt reflectate în actul normative.” Subliniem că preambulul nu stabilește „standarde”, ci scopul, motivația și „spre ce se tinde” prin adoptarea actului normativ.
Articolul 1. Obiectul legii Prezenta lege reglementează raporturile juridice aferente procedurii de evaluare externă a integrității etice și financiare (în continuare - evaluare) a judecătorilor, procurorilor și altor subiecți menționați în prezenta lege.	Procuratura mun. Bălți	12.	Poate e cazul de specificat cadrul normativ aplicabil în situațiile unor reglementări contradictorii mai ales între prezenta lege și cadrul normativ conex (spre exemplu aspectele ce țin de procedura colectării informațiilor)	Precizare: Procedura de colectare a informației este reglementată deja în art. 14 din proiect.

Articolul 2. Scopul și principiile evaluării (3) Evaluarea reprezintă un exercițiu excepțional, unic și limitat în timp, efectuat pentru verificarea integrității subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1).	Curtea Supremă de Justiție	13. Inițial, Curtea remarcă că Comisia de la Veneția a recomandat Parlamentului să examineze minuțios justificarea/necesitatea unei asemenea reforme precum și existența soluțiilor alternative (par. 19, 105). Chiar și asumând că acest exercițiu nu va fi repetat în viitor, acesta implică un risc pentru independența și eficiența sistemului judecătoresc și cel al procuraturii (par. 106). <i>Cu referire la caracterul excepțional, unic și limitat în timp al acestui exercițiu (Art. 2 alin. (1)), această normă rămâne a fi una declarativă; unica garanție împotriva repetării unui asemenea proces de către un viitor for legislativ, este mai degrabă politică decât legală. În mod firesc, asemenea garanții ar trebui introduse în Constituție (par. 24). În opinia Curții, imposibilitatea modificării Constituției în acest sens (imposibilă din punct de vedere politic) nu denotă decât lipsa unui consens larg cu privire la acest exercițiu - evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor. Implementarea respectivului mecanism precum și riscul repetării acestuia, va avea un impact negativ asupra întregii puteri judecătorești din punct de vedere al independenței justiției, manifestat prin subordonarea politică a justiției.</i>	Nu se acceptă. Referitor la apelul de a <u>„examina minuțios justificarea acestei reforme”</u>, comunicăm că argumentele corespunzătoare au fost aduse deja atât în nota informativă, cât și în cadrul procesului de examinare a proiectului de către Comisia de la Veneția. Drept dovadă a acestui fapt, comunicăm că în Opinia Follow-up al Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023 aceasta nu a reiterat recomandarea respectivă.
	Procuratura Generală	14. În altă ordine de idei, în avizul său Comisia de la Veneția a ridicat o problemă serioasă referitoare la riscul unei proceduri de verificare repetate, menționând că „[...] Există pericolul ca un exercițiu similar de verificare să fie repetat la un moment dat în viitor, când o altă forță politică va câștiga alegerile. Acest lucru ar fi devastator pentru independența și eficiența sistemului judiciar bazat în mare măsură pe stabilitatea mandatelor judiciare, care nu ar trebui puse sub semnul întrebării de fiecare dată când se formează o nouă majoritate în Parlament.” (Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023, pct.21) Comisia de la Veneția și DGI au recomandat „stabilirea unor restricții care să garanteze caracterul temporar al procesului de verificare, precum și	Drept urmare, argumentarea suplimentară în prezenta sinteză a <u>necesității intervenției legislative</u> nu este necesară. Referitor la invocarea <u>„lipsei unui consens larg”</u> considerăm că această afirmație nu corespunde realității. Or, mai degrabă este vorba de o

		'stabilirea obstacolelor legale împotriva prelungirii arbitrare a acestuia."(Idem, pct. 22) S-a menționat că „Totuși, prevederile rămân declarative și nu obligă niciun legislator viitor care ar putea decide să repete procesul de verificare. Singura garanție împotriva unui asemenea scenariu este mai cutând politică decât legală: propunerea actuală pare să aibă sprijinul principalilor parteneri internaționali ai Republicii Moldova, ceea ce nu ar fi neapărat cazul în viitor. Referitor la barierele legale din calea încercărilor repetate de a verifica judecătorii și procurorii, o consolidare constituțională a unor prevederi ar putea face imposibilă sau cel puțin dificilă o asemenea verificare repetată.(Idem, pct. 24) Problema a rămas nesoluționată, nu a fost identificată o soluție adecvată, iar riscul ca în viitor acest precedent să fie re-considerat de către un legislator viitor este foarte mare. Impactul ca puterea judecătorească să fie intempestiv „verificată" de către celelalte puteri ale statului, făcându-se trimitere mereu la aceste proceduri - este foarte ridicat.	divizare a opiniei societății, inclusiv a judecătorilor și procurorilor, fapt remarcat și de Comisia de la Veneția în §18 din Opinia nr. CDL-AD(2023)005: „18. [...] În Republica Moldova opiniile privind necesitatea verificării complete sunt polarizate: opinia insistentă a majorității parlamentare, a reprezentanților comunității internaționale și a unor ONG-uri locale angajate în observarea și susținerea procesului de reformă a fost că măsurile atât de radicale au fost necesar. Reprezentanții sistemului judiciar și ai parchetului, în schimb, au susținut că verificarea completă propusă nu va atinge obiectivele declarate, ci ar pune pe judecători și procurori individuali sub un stres enorm, le va pune în pericol independența și va submina buna funcționare a sistemului juridic.”
	15.	Articolul 2: -la alineatul (1) includerea în proiect a prevederii că evaluarea reprezintă un exercițiu unic nu înlătură riscul unei proceduri de verificare repetată. Menționăm în acest sens că în pct.21 a avizului <i>Comisiei de la Veneția</i>, întocmit pe acest proiect de lege s-a indicat că, „<i>Există pericolul ca un exercițiu similar de vetting să se repete la un moment dat în viitor, atunci când o altă forță politică va câștiga alegerile. Acest lucru ar fi devastator pentru independența și eficiența sistemului judiciar, care se bazează în mare măsură pe stabilitatea mandatelor judiciare, care nu ar trebui să fie pusă sub semnul întrebării de fiecare dată când se formează o nouă majoritate în Parlament.</i> ”.	

		Referitor la prevederea care reglementează caracterul unic al evaluării, Comisia de la Veneția motivat a constatat în pct. 24 că „<i>aceste prevederi rămân declarative și nu sunt obligatorii pentru nici o legislatură viitoare care ar putea decide să repete procesul de verificare</i>”. La fel, independența procuraturii de puterea legislativă, executivă și judecătorească, de orice partid politic sau organizație social-politică, precum și de oricare alte instituții, organizații sau persoane, este expres stabilită în art. 3 alin. (3) din Legea cu privire la Procuratura nr. 3 din 25.06.2006. Subsecvent, considerăm necesar includerea acestor garanții în Constituție, pentru a evita o verificare repetată, iar în mod special, pentru a exclude oricare eventuală influență/ingerință asupra procurorilor, în special din partea politicului.	Referitor la „<u>caracterul excepțional, unic și limitat în timp</u>” al evaluării extraordinare, subliniem că §24 din Opinia nr. CDL-AD(2023)005 trebuie analizat în ansamblu, nu selectiv, după cum s-a efectuat în aviz. Ministerul Justiției, la rândul său va evidenția aspectele importante din §24: „24. [...] În ceea ce privește barierele legale din calea încercărilor repetate de a verifica judecătorii și procurorii, o înrădăcinare constituțională a anumitor prevederi ar putea face imposibilă sau cel puțin dificilă o astfel de verificare repetată, dar Comisia de la Veneția înțelege că o astfel de modificare constituțională ar putea fi imposibil de realizat din punct de vedere politic în circumstanțele actuale.”
	PCCOCS	16. 1. Potrivit art. (2) alin. (1) al Proiectului de lege, evaluarea reprezintă un exercițiu excepțional, unic și limitat în timp. Includerea în proiect a prevederii ca evaluarea reprezintă un exercițiu unic nu înlătură riscul unei proceduri de verificare repetată. Menționăm în acest sens ca în pct. 21 a avizului Comisiei de la Veneția, întocmit pe acest proiect de lege s-a indicat ca, „Exista pericolul ca un exercițiu similar de vetting să se repete la un moment dat în viitor, atunci când o altă forță politică, va câștiga alegerile. Acest lucru ar fi devastator pentru independența și eficiența sistemului judiciar, care se bazează în mare măsură pe stabilitatea mandatelor judiciare, care nu ar trebui să fie pusă sub semnul întrebării de fiecare dată când se formează o nouă majoritate în Parlament.”. Referitor la prevederea care reglementează caracterul unic al evaluării, Comisia de la Veneția motivat a constatat în pct. 24 că „<i>aceste prevederi raman</i>	

		declarative și nu sunt obligatorii pentru nici o legislatură viitoare care ar putea decide sa repete procesul de verificare ”. La fel, independența procuraturii de puterea legislative, executiva și judecatoreasca, de orice partid politic sau organizatie social-politica, precum si de oricare alte institutii, organizatii sau persoane, este expres stabilita in art. 3 alin. (3) din Legea cu privire la Procuratura nr. 3 din 25.06.2006. Subsecvent, considerăm necesar includerea acestor garantii în Constituție, pentru a evita o verificcare repetată, iar în mod special, pentru a exclude oricare eventuală influență/ingerință asupra procurorilor, în special din partea politicului.		
	Procuratura mun. Bălți	17.	Alin. (1) limitarea în timp poartă mai mult un caracter declarativ, în măsura în care legea reglementează timpul general de activitate al CE, fără a se expune asupra cazurilor individuale, abordare ce poate provoca inclusiv incertitudinea subiecților evaluării.	
(4) Evaluarea externă este efectuată în baza prezentei legi, cu respectarea următoarelor principii: a) independența comisiilor de evaluare; b) echitatea procedurii de evaluare;	Procuratura mun. Bălți	18.	Alin. (2) principiile poartă un caracter declarativ nefiind transpuse ulterior în lege, mai ales prin prevederea consecințelor încălcării acestora dar și a garanțiilor corespunzătoare. Spre exemplu, cum se racordează echitatea procedurii de evaluare la subiectul evaluării, atâta timp, din conținutul legii rezultă că nu participă în procesul de acumulare a informațiilor, ci doar la etapa finală - audieri etc. La fel nu este clar publicitatea căror acte este principiu, dacă celor finale, atunci de ce este considerat principiu, dacă a tuturor actelor, atunci principiu nu este dezvoltat în lege.	Se acceptă parțial. În contextul obiecției că procedura de evaluare nu este una echitabilă deoarece subiectul evaluării nu participă la procesul de acumulare a informației, subliniem că aceasta nu corespunde realității. La <u>etapa inițierii procedurii</u> de evaluare, subiectul participă prin completarea declarației de avere și interese pentru ultimii 5 ani, chestionarului de etică și

c) publicitatea actelor emise în procesul evaluării; d) caracterul excepțional al evaluării.			declarației privind lista persoanelor apropiate (art. 12 alin. (3) din proiect). Referitor la <u>etapele ulterioare</u> de acumulare a informației, art. 14 alin. (6) a fost completat pentru a garanta dreptul subiectului evaluării de a prezenta orice dovezi pe care le consideră relevante pentru clarificarea dubiilor CE. Precizăm că „publicitatea” se referă la actele emise, nu la actele acumulate în procesul evaluării. Pentru detalii a se vedea art. 17 alin. (6), art. 18 alin. (4) și art. 19 alin. (7) din proiect.
	Procuratura Generală	19. - alineatul (2) propunem a-1 completa cu literele e) și f) cu următorul cuprins: <i>„e) principiul legalității</i> <i>f) principiul proporționalității”</i> <u>Argumentare:</u> Principiile definite de jurisprudenta Curții Europene a Drepturilor Omului cum ar fi: legalitatea si proportionalitatea ar trebui să aibă un caracter obligatoriu pentru activitatea Comisiilor de evaluare.	Nu se acceptă. În contextul citării în aviz a conținutului §12 și §14 din Opinia Comisiei de la Veneția, trebuie să se țină cont și de constatările din §13, conform cărora: „13. Constituția nu prevede nimic cu privire la temeiurile de revocare ale judecătorilor și

		Or, într-un stat de drept obligația de respectare a legii este esențială presupunând ca element major cunoașterea Legii Supreme, care reprezintă garantul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului, precum și al funcționării mecanismului statului de drept. Totodată, principiul legalității reprezintă o cerință obiectivă într-un stat de drept și o garanție a desfășurării în condiții optime a tuturor mecanismelor într-un stat. Datorită acestui fapt legalitatea trebuie considerată ca o regulă esențială la nivelul întregului sistem de drept. În acest sens menționăm constatările Comisiei de la Veneția²³: „12. Spre deosebire de alte reforme judiciare din alte țări care implică un amendament constituțional, verificarea propusă a judecătorilor și a procurorilor în Moldova este reglementată de o lege organică. În consecință verificarea trebuie să rămână în cadrul constituțional, fapt care presupune, cel mai important, așa cum s-a menționat în Opiniile din 2019-2022, menținerea rolului CSM ca unic organ competent să revoce judecătorii (ca și rolul similar, dar nu indentic, al CSP în privința procurorilor).....14. Deși nu există nici un obstacol constituțional direct care să împiedice autoritățile să continue reforma conform planului, puterea discreționară a legislatorului nu este limitată. în asemenea chestiuni, legislatorul este constrâns și de principiul general al independenței judiciare și de statul de drept, care sunt recunoscute de Constituție.”. Totodată, considerăm că punerea în aplicare a unui sistem de control al integrității ar trebui să fie întotdeauna strict în conformitate cu principiul proporționalității.	procurorilor, lăsând astfel legiutorului o mare discreție, cu condiția ca demiterea să fie decisă de CSM (sau aprobată de CSM). În acest sens, modelul propus este, desigur, compatibil cu Constituția: în conformitate cu proiectul de lege raportul Comisiei de evaluare va avea caracter consultativ, iar CSM/SCP va lua decizia finală, cu majoritate simplă.” Subliniem că principiul proporționalității este invocat de Comisia de la Veneția în contextul recomandării de a reglementa proporționalitatea între gravitatea abaterii și severitatea consecințelor. Eliberarea din funcție a persoanelor lipsite de integritate a fost utilizată în Albania și în Ucraina. CtEDO – în cazurile examinate în fața sa, nu a

²³ Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru drepturile omului și statului de drept al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (Republica Moldova) adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023).

		În context, autorul proiectului urmează a lua în considerație și recomandările expuse în Opinia Comisiei de la Veneția²⁴, după cum urmează: „76. Într-adevăr, principiul proporționalității poate fi aplicat în practică de către Comisiile de evaluare, care ar întocmi raporturi negative doar în cazurile în care abaterile au atins un anumit prag de gravitate. Totuși, ar fi preferabil de menționat în lege că trebuie să existe un raport de proporționalitate între gravitatea abaterii imputabile și severitatea consecințelor. Ministerul Justiției susține că principiul proporționalității este deja consacrat în legislația actuală care reglementează statutul judecătorilor și al procurorilor și temeiurile răspunderii disciplinare a acestora. Acest lucru este pozitiv, însă Comisia de la Veneția reiterează că articolul 12 poate fi interpretat ca fiind susceptibil de a crea noi temeiuri pentru demitere, care nu sunt supuse normelor existente. Acesta este motivul pentru care ar fi recomandabilă menționarea principiului proporționalității în proiectul de lege, în pofida clarificărilor utile propuse de Ministerul Justiției”.	constatat probleme de neproporționalitate a sancțiunii de „eliberare din funcție” pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile. Mai mult, prin Opinia sa din 2022, în §50 Comisia de la Veneția a statuat că procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extraordinară cu măsuri extraordinară. Astfel, nu putem diversifica sancțiunile, similar procedurii disciplinare. Subliniem că criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor. Astfel, va fi posibilă evitarea situațiilor de demitere a persoanelor pentru încălcări minore, iar referitor la încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave. Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare din

²⁴ Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru drepturile omului și statului de drept al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (Republica Moldova) adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023)

				funcție nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi, prin definiție, lăsat să activeze în sistemul judiciar și să decredibilizeze încrederea societății. Asta ar submina toate eforturile de a reforma justiția și de a sancționa persoanele corupte.
Articolul 3. Subiecții evaluării (1) În temeiul prezentei legi sunt evaluați: h) judecătorii care au exercitat funcția de președinte și vicepreședinte a judecătoriilor, inclusiv cei care au asigurat interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi; i) judecătorii curților de apel, în funcție la data	Consiliul Superior al Procurorilor	20.	Potrivit Proiectului de lege, subiecți ai procedurii de vetting sunt: [...] <i>(se citează lit. a)-g) din alin. (1)).</i> Această normă a rămas, în mare parte, aceeași, iar unica diferență este precizarea că vor fi evaluați numai interimarii care au exercitat această calitate mai mult de un an. Totuși, norma este injustă și întinderea ei creează o coliziune juridică vădită cu circumstanțele factologice și semnificația juridică a criteriilor de specialitate. În primul rând, conținutul general al normei presupune că ar putea fi evaluați toți cei care au deținut funcțiile respective, începând cu anul 2017 și nu se face nici o precizare pentru acele persoane care, eventual, în anul 2018 sau anul în 2019 au demisionat și nu mai sunt procurori. Este un non-sens juridic ca aceștia să mai fie evaluați dacă la data intrării în vigoare a legii ei nu mai sunt procurori. Cu toate acestea, autorii Proiectului nu au anticipat situațiile respective, fără să țină cont de faptul că legea trebuie să fie clară și previzibilă. Existența unor comentarii în nota informativă nu rezolvă din punct de vedere juridic situația, deoarece nemijlocit în lege aceștia nu sunt exceptați de la evaluare, nefiind făcute precizările de rigoare expres în textul legii.	Se acceptă parțial. Referitor la persoanele care au demisionat - art. 3 alin. (2) din proiect a fost completat cu o nouă lit. d). Referitor la persoanele care au asigurat interimatul, nu susținem opinia din aviz. Or, este cunoscută modalitatea de abuzare de instituția interimatului, în special în cadrul procuraturii, pentru crearea pârgghiilor de influențare a persoanelor care temporar exercitau funcții de conducere.

intrării în vigoare a prezentei legi; j) Procurorul General, adjuncții acestuia, procurorii șefi ai secțiilor Procuraturii Generale, inclusiv cei care au ocupat aceste funcții sau care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le ocupă la data intrării în vigoare a prezentei legi.		Persistă, astfel, un impas logico-juridic în aplicarea legii, pentru că ar putea fi atinse drepturile persoanelor care de mult timp nu mai sunt procurori. De asemenea, este vădit lipsit de sens să fie evaluați cei care au deținut calitatea de interimar al unei funcții de conducere. Este o evidență logică faptul că exercitarea interimatului se dispune pentru a acoperi o situație provizorie, ceea ce reprezintă o soluție temporară pentru a asigura rutina instituțională în activitatea unei subdiviziuni. Asumarea de către un procuror a calității de interimar nu reprezintă avansarea sa în carieră, dar se prezintă o măsură de funcționalitate până la derularea concursului și identificarea titularului. Generarea unor asemenea consecințe, precum supunerea la evaluări ce ar trebui să relaționeze doar cu un mandat deplin, este în măsură să aibă, drept rigoare, o reticență, pe viitor, ca procurorii să preia calitatea de interimar, chiar și pentru situații elementare (e.g. concediul anual, concediu de boală, deplasare de serviciu a procurorului-șef).	
k) procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, inclusiv interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le	Procuratura Generală	21. La Articolul 3: -la alin. (1) propunem a se revizui și a se reformula literele a), c) și d) având în vedere ambiguitatea și interpretabilitatea textului „, inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi”. În această ordine de idei nu este clar dacă autorul are în vedere funcțiile sau interimatul funcției. Astfel, dacă autorul are în vedere doar funcțiile menționate atunci textul „inclusiv cei care le ocupă la data intrării în vigoare a prezentei legi” este superflue având în vedere că la începutul frazei autorul indică spre exemplu Procurorul General, adjuncții acestuia, procurori-șefi ai secțiilor Procuraturii Generale....care și presupune, de altfel, persoanele care la data intrării în vigoare a legii exercită aceste funcții. Totodată, dacă autorul are în vedere și interimatul funcției atunci tot nu este clar dacă pentru	Precizare: Formularea din alin. (1) lit. a), c) și d) se referă atât la „funcțiile de bază”, cât și la „interimatul funcțiilor” respective.

exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi; l) procurorii procuraturilor specializate; m) judecătorii și procurorii prevăzuți la literele a) – e) care sunt suspendați din funcție; n) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale.		cei care sunt interimari la data intrării a acestei legi, <u>este necesar sau nu să fi întrunit perioada de un an.</u> Prin urmare, adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare se impune prin articolul 23 alin. (2) din Constituție, care stabilește obligația statului de a asigura dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale. În acest sens, norma constituțională stabilește că statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative. În Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea Constituțională a reținut că: „<i>Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate -accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [...].</i>”	
	22.	Totodată, potrivit notei informative aferent proiectului autorul indică că subiecții evaluării externe sunt: <i>1. Judecători (aproximativ 140 de persoane): a) toți președinții celor 15 instanțe și vicepreședinții de instanțe, inclusiv cei interimari, care au deținut funcțiile respective pentru o perioadă mai mare de un an, din 1 ianuarie 2017 până în prezent (circa 60 de persoane); b) toți judecătorii Curților de Apel: Chișinău, Bălți, Comrat, Cahul (circa 80 de judecători);</i> <i>2. Procurori (aproximativ 230 de persoane): a) din cadrul Procuraturii Generale - Procurorul general interimar, adjuncții Procurorului General, procurorii pentru misiuni speciale și șefii/adjuncții de secții/direcții (circa 22 persoane); b) toți procurorii anticorupție și procurorii PCCOCS (circa</i>	Nu se acceptă. Includerea în proiect a textului „până la data intrării în vigoare a prezentei legi” va avea ca efect excluderea din lista subiecților evaluării a persoanelor care ar putea fi desemnați pentru exercitarea interimatului după intrarea în vigoare a legii. Trebuie să se țină cont de faptul că se preconizează ca evaluarea

		<i>102 persoane); c) toți procurorii șefi și adjuncții acestora din 2017 până în prezent, inclusiv interimarii, (circa 100 de procurori).</i> Având în vedere raționamentele expuse în nota informativă la acest capitol deducem că scopul legii este de a evalua subiecții prevăzuți la lit. a), c), d) alin. (1) art. 3 care au ocupat aceste funcții începând cu 1 ianuarie 2017 până în prezent și cei care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an. Prin urmare, la lit. a), c), d) alin. (1) art. 3 propunem textul: „, , <i>inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi</i>” a-1 substitui cu textul „<i>până la data intrării în vigoare a prezentei legi</i>”;	externă să dureze până la finele anului 2025. Drept urmare, din propunere ar rezulta că persoanele care în următorii 2 ani vor exercita interimatele vor fi excluse de la evaluarea extraordinară.
		23. - la alineatul (1) considerăm necesar litera e) a o reda cu următorul cuprins: „<i>e) procurorii din cadrul Procuraturii Generale și procurorii procuraturilor specializate;</i>” <u>Argumentare:</u> Potrivit notei informative categoriile de subiecți care vizează evaluarea extraordinară sunt judecătorii și procurorii din funcții-cheie din judecătorii și procuraturi. În această ordine de idei, opinăm că statutul și competențele funcționale care revin procurorilor din cadrul Procuraturii Generale sunt la fel de importante ca statutul și competențele funcționale a judecătorilor din cadrul Curții Supreme de Justiție (<i>care sunt evaluați în temeiul Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție</i>) și procurorilor din cadrul procuraturilor specializate (inclusi deja în proiect), fapt care reiese și din remunerarea salarială egală a muncii.	Nu se acceptă. Propunerea are ca efect extinderea listei de subiecți ai evaluării și, drept urmare, de mărire a numărului de persoane evaluate. Subliniem că acest fapt va avea ca efect fie supraîncărcarea CE cu un volum mai mare de muncă, fie extinderea termenului stabilit pentru finisarea evaluării externe.

		Prin urmare, propunerea a fost înaintată în scopul excluderii factorului discriminării între procurorii care se află în situații similare având în vedere statutul, competențele funcționale și nivelul remunerării salariale. În acest sens, Curtea Constituțională în jurisprudența sa⁹ a menționat că: <i>„30. Curtea reiterează că există o discriminare doar atunci când persoanele care se află în situații asemănătoare sunt tratate în mod diferit sau atunci când persoanele care se află în situații diferite sunt tratate în același mod, fără o justificare obiectivă (HCC nr.29 din 22 noiembrie 2018, § 34; HCC nr.3 din 18 ianuarie 2019, § 19; HCC nr.6 din 10 martie 2020, § 29). Astfel, având în vedere aceste elemente, Curtea constată că situațiile în discuție nu sunt comparabile, condiție care trebuie îndeplinită, pentru ca articolul 16 din Constituție să fie incident (HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 21). ”</i> Prin urmare, propunerea a fost înaintată în scopul excluderii factorului discriminării între procurorii care se află în situații similare având în vedere statutul, competențele funcționale și nivelul remunerării salariale. În acest sens, Curtea Constituțională în jurisprudența sa⁹ a menționat că: <i>„30. Curtea reiterează că există o discriminare doar atunci când persoanele care se află în situații asemănătoare sunt tratate în mod diferit sau atunci când persoanele care se află în situații diferite sunt tratate în același mod, fără o justificare obiectivă (HCC nr.29 din 22 noiembrie 2018, § 34; HCC nr.3 din 18 ianuarie 2019, § 19; HCC nr.6 din 10 martie 2020, § 29). Astfel, având în vedere aceste elemente, Curtea constată că situațiile în discuție nu sunt comparabile, condiție care trebuie îndeplinită, pentru ca articolul 16 din Constituție să fie incident (HCC nr. 2 din 12 ianuarie 2021, § 21). ”</i> Astfel, considerăm judicios a completa lista subiecților care urmează a fi supuși evaluării cu procurorii din cadrul Procuraturii General	

		24.	- la alineatul (2) litera c) noțiunea și mecanismul notificării este reglementat contradictoriu și imprevizibil în lege, la fel nu este reglementată procedura și nu sunt prevăzute eventualele situații în care persoana din motive obiective nu poate fi notificată (boală, deplasare etc).	Nu se acceptă. Detaliile despre notificare sunt reglementate în art. 12 alin. (3) și art. 3 alin. (4).
	PCCOCS	25.	Art. 3 alin. (1) lit. d) din Proiect - „ sunt evaluați... procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, inclusiv interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercita la data intrării în vigoare a prezentei legi ”. Expresia ”cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi” se referă la procurorii șefi, sau și la cei care la data intrării în vigoare a prezentei legi exercită interimatul. Subsecvent, procurorul care exercita la data intrării în vigoare a prezentei legi funcția de interimat care nu este mai mare de 1 an de zile, cade sub incidența acestor prevederi sau nu?	Precizare: Formularea din alin. (1) lit. a), c) și d) se referă atât la „funcțiile de bază”, cât și la „interimatul funcțiilor” respective.
	Procuratura UTAG	26.	Urmare a studierii proiectului supus avizării constatăm că lista subiecților evaluării incluși în proiect este discriminatorie, nefiind clar după care criterii au fost aleși cei incluși, precum și perioada de activitate. Din proiectul de lege asupra căruia se solicită avizul nu este clar din ce raționamente urmează a fi evaluați angajații procuraturii care au asigurat interimatul diferitor funcții de conducere, ori acest lucru a fost dictat strict de necesitatea asigurării unei bune funcționări a subdiviziunilor respective. În aceeași ordine de idei, dat fiind faptul că interimatul funcțiilor de conducere în cele mai multe cazuri s-a dispus unor procurori care sunt cu o experiență vastă, disciplinați și cu rezultate în activitatea de serviciu, prin exercițiul propus de "veting" se creează impresia că de fapt se urmărește scopul lipirii Procuraturii de conducători de toate nivelele, fenomen care inevitabil se va răsfrânge negativ asupra capacităților instituției pe multe domenii de activitate.	Nu se acceptă. Inițial, proiectul de lege a avut drept scop verificarea integrității tuturor judecătorilor și procurorilor în funcție. Ulterior, reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția și cele ale partenerilor de dezvoltare, lista subiecților evaluării a fost redusă la persoanele care ocupă funcții de conducere în cadrul judecătoriilor și procuraturilor.

		Angajații procuraturii la funcții de execuție în general și în special cei care dețin funcții de conducere, periodic au fost și sunt supuși verificărilor atât din partea Procuraturii, Consiliului Superior a Procurorilor și colegiilor subordonate acestuia, cât și din partea ANI, SIS, CNA, nu mai puțin riguroase sub aspect etic și financiar, decât cele care se propun a fi efectuate de comisiile "veting", fiind selectați cei mai integri și competenți angajați. În aceeași ordine de idei, se prezumă că organele abilitate de control (ANI, SIS, CNA, IFS) nu-și găsesc rostul și nu sunt eficiente, odată cu apariția necesității supunerii repetate a subiecților unor astfel de controale. Mult mai grav este că subiecții supuși evaluării riscă să fi lipsiți de garanțiile sociale ocrotite de legislație sub formă de indemnizații și pensii speciale, în cazul ratării evaluării. În situația în care se propune interzicerea ocupării anumitor funcții și desfășurării unor activități ca urmare a ratării evaluării, aceasta devine similară comiterii unei abateri disciplinare grave sau mai rău a unei infracțiuni, prin legea propusă fiind preluate unele prerogative care țin exclusiv de competența instanței de Judecată. Prevederile cu privire la lipsirea de indemnizație, pensie specială, concediere și interzicerea de a mai activa în anumite funcții fiind discriminatorii în raport cu alți angajați a procuraturii care nu vor fi supuși evaluării, inclusiv din punct de vedere a faptului că asemenea lege nu a existat la <u>momentul accederii în profesia de procuror, la momentul aplicării la un concurs pentru a activa în procuratură specializată, la momentul aplicării la concurs pentru ocuparea unei funcții de conducere, ori la momentul exprimării acordului de a fi delegat în procuratură specializată sau a asigura interimatul unei funcții de conducere.</u>	Astfel, lista subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1) s-a format nu în rezultatul unei discriminări, ci ca urmare a procesului de consultare a conceptului proiectului și a proiectului. Afirmația din aviz precum că „<i>se urmărește scopul lipsirii procuraturii de conducătorii de toate nivelurile</i>” denotă existența unei prezumții la autorul avizului referitor la lipsa de integritate a persoanelor din funcție de conducere, de unde derivă și posibilul risc ca procuraturile să rămână fără conducători. Ineficiența mecanismelor existente de verificare a integrității etice și financiare a subiecților evaluării a fost discutată în cadrul consultărilor publice organizate referitor la Conceptul de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor, precum și în procesul de

			conlucrare cu Comisia de Veneția. Drept urmare, nu considerăm oportun de a repeta toate aspectele discutate anterior. Mai mult ca atât, efectuarea evaluării externe constituie o obligație asumată de Republica Moldova la nivel internațional. Realizarea acesteia nu depinde de normele ce reglementează statutul procurorilor la momentul intrării în funcție a acestora. Or, normele ce reglementează statutul unor profesii juridice sunt în continuă evoluție.
	Procuratura mun. Bălți	27.	Nu este clar și nici argumentat algoritmul selectării subiecților evaluării, or o parte dintre aceștia nu au tangență cu situațiile descrise în nota informativă, iar unii subiecți care în viziunea autorilor au determinat procesul evaluării nu se regăsesc printre subiecții evaluării. Noțiunea și termenul interimatului nu corespunde cu cadrul legislativ în vigoare în perioada anterioară. Probabil o soluție ar fi ,dat fiind procesul extraordinar al evaluării, inițial efectuarea exercițiului asupra instituțiilor după care și în măsura în care v-or fi identificate grupuri vulnerabile includerea acestora în categoria potențialilor subiecți. Or, verificarea persoanelor individuale fără un răspuns asupra cauzelor ce au generat premisa evaluării pare a fi mai degrabă o tratare a simptomelor, care nu poate asigura schimbarea situației atâta timp cât cauzele nu vor fi lichidate.
			Se acceptă parțial. Alin. (1) lit. e) a fost completat. Indicarea procurorilor suspendați este necesară pentru a evita interpretările eronate. Detaliile despre notificare sunt reglementate în art. 12 alin. (3) și art. 3 alin. (4).

		Lit. e), dar cei delegați în aceste entități, or persoanele aflate în situații analogice pot fi tratați separat pe baza unor criterii formale. Lit. f) indicarea procurorilor suspendați este de prisos, atâta timp cât ei fac parte din categoriile menționate mai sus. Alin. (2) lit. c) Noțiunea și mecanismul notificării este reglementat contradictoriu și imprevizibil în lege, la fel nu este reglementată procedura și nu sunt prevăzute eventualele situații în care persoana din motive obiective nu poate fi notificată (boală, deplasare etc.)	
Uniunea Avocaților din RM	28.	La art. 3 alin. (1) lit. b), în conformitate cu scopul urmărit prin proiect și similar soluției adoptate pentru evaluarea extraordinară a judecătorilor din cadrul judecătoriilor care au exercitat funcția de președinte și vicepreședinte a judecătoriilor, inclusiv cei care au asigurat interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, propunem evaluarea de rând cu aceștia și a judecătorilor care au exercitat funcția de președinte și vicepreședinte a curților de apel, inclusiv cei care au asigurat interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017. Criteriile și scopul urmărit în cazul celor dintâi sunt în aceeași măsură aplicabile și în cazul celor din urmă judecători.	Nu se acceptă. Interimatul funcțiilor de președinte sau de vicepreședinte al Curții de apel au fost asigurate tot de judecătorii din cadrul curților respective. drept urmare, aceștia se încadrează în actuala lit. b), care nu necesită a fi modificată.
CRJM	29.	Modifierea propusă: Articolul 3. Subiecții evaluării (1) În temeiul prezentei legi sunt evaluați: a) judecătorii care au exercitat funcția de președinte și vicepreședinte a judecătoriilor, inclusiv cei care au asigurat interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu <u>din</u> 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită și <u>până</u> la data intrării în vigoare a prezentei legi;	Se acceptă parțial. Lit. a), c) și d) au fost redactate. Lit. g) – conținutul lit. g) nu a fost criticat de Comisia de la Veneția. Completarea cu lit. h) nu se acceptă, deoarece astfel vor fi

		b) judecătorii curților de apel, în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi; c) Procurorul General, adjuncții acestuia, procurorii șefi ai secțiilor Procuraturii Generale, inclusiv cei care au ocupat aceste funcții sau care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu <u>din 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le ocupă până</u> la data intrării în vigoare a prezentei legi; d) procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, <u>membru al Consiliului Superior al Procurorilor</u>, inclusiv interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu <u>din 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită până</u> la data intrării în vigoare a prezentei legi; e) procurorii procuraturilor specializate; f) judecătorii și procurorii prevăzuți la literele a) – e) care sunt suspendați din funcție; g) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale. <u>primii clasati în concursurile finalizate până la 31 decembrie 2025 pentru funcțiile menționate la lit. a)-e);</u> h) <u>judecătorii și procurorii care au eșuat evaluarea prevăzută de Legea nr. 26/2022;</u> i) <u>candidații pentru Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor și colegiile acestora care nu a fost evaluați conform Legii 26/2022.</u>	modificate în mod indirect efectele procesului de evaluare prevăzut de Legea nr. 26/2022. Completarea cu lit. i) nu este necesară, deoarece subiecții respectivi sunt sub incidența Legii nr. 26/2022.

		Argumente/comentarii: Propunem excluderea din lista subiecților evaluării a persoanelor care la momentul intrării în vigoare a legii exercită interimatul funcțiilor de președinte și vicepreședinte a judecătoriilor pe o perioadă mai mică de 1 an, or, în caz contrar, există riscul unor demisii în masă din aceste funcții. Considerăm că regula de 1 an este suficientă pentru ca evaluarea externă să - și atingă scopul scontat. Propunem includerea în lista subiecților evaluării a procurorilor care au exercitat funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, având în vedere importanța acestor funcții pentru sistem și importanța deciziilor luate de către aceștia. Completarea cu o referință la Consiliul Superior al Magistraturii nu este necesară având în vedere că toți membrii CSM au demisionat, iar unicul membru rămas oricum va fi evaluat, fiind judecător al curților de apel. Considerăm necesar ca câștigătorii concursurilor pentru ocuparea tuturor funcțiilor enumerate în prezentul articol să fie supuși evaluării, ci nu doar candidații la funcțiile de procuror din procuraturile specializate. Este important ca toate persoanele noi care aspiră și au șanse reale de a ocupa funcții care presupun evaluarea externă la fel să treacă prin procedura de vetting, în rând cu persoanele care deja sunt în funcție. În caz contrar va fi creată o asimetrie și nedreptate față de persoanele vechi în raport cu persoanele noi din sistem. Este important de a verifica atât persoanele actuale din sistem, cât și persoanele noi care aspiră să ocupe funcții importante din sistem. Pentru a reduce numărul persoanelor evaluate, propunem ca doar câștigătorul concursului să fie evaluat. Evaluarea se va face după concurs. Dacă câștigătorul nu va trece vetting - ul, se va lua următorul candidat. Acest	

			aspect însă trebuie menționat în completările la Legea cu privire la statutul judecătorului. La fel, propunem suplinirea listei subiecților evaluării cu judecătorii și procurorii care au eșuat evaluarea prevăzută de Legea nr. 26/2022 și candidații pentru CSM, CSP și colegiile acestora care nu au fost evaluați conform Legii 26/2022 . Deși numărul candidaților care nu au promovat evaluarea nu va fi foarte mare, totuși, este important ca aceștia să treacă prin procedura de vetting, pentru a elimina, sau a confirma, suspiciunile și dubiile ce planează asupra lor. In ceea ce privește CSM, CSP și colegiile acestora, acest lucru trebuie menționat aici, având în vedere că multe funcții în aceste organe vor rămâne vacante chiar și după 1 septembrie 2023.	
(2) Nu sunt supuși evaluării conform prezentei legi: e)f) persoanele care au promovat evaluarea integrității prevăzută de Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor; g) persoanele care au promovat evaluarea	Uniunea Avocaților din RM	30.	La art. 3 alin. (2), lit. c) nu ține cont de faptul că o cerere de demisie poate fi retrasă, caz în care judecătorul nu trebuie să poată beneficia de scutirea prevăzută de norma juridică dată, mai ales în condițiile în care însăși legea în mod expres permite retragerea cererii de demisie în interiorul termenului de 20 de zile.	Se acceptă. Alin. (2) lit. c) a fost completat.
		31.	La art. 3 alin. (2), lit. d) este inutilă, în considerarea principiului terțului exclus.	Nu se acceptă. Menținerea literei respective este necesară pentru a evita interpretările eronate.
	CRJM	32.	Modifierea propusă: (2) Nu sunt supuși evaluării conform prezentei legi: a) persoanele care au promovat evaluarea integrității prevăzută de Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de	Se acceptă.

prevăzută de Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție; <u>g)h)</u> judecătorii și procurorii care fac parte din una din categoriile menționate la alin. (1) și care, în termen de 20 zile de la notificarea privind inițierea evaluării, depun cerere de demisie; <u>h)i)</u> judecătorii și procurorii care nu fac parte din categoriile menționate în alin. (1).			membri în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor; Argumente/comentarii: Propunem excluderea cuvântului „integrității”, pentru a nu crea dubii cu privire la sensul normei. S-ar putea interpreta că norma se referă doar la promovarea evaluării financiare.	
(3) Subiecții menționați la alin (1) lit. a), b) și e) sunt evaluați în mod prioritar.		33.		
(4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (2) lit. c) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile.	Consiliul Superior al Procurorilor	34.	În art. 3 alin. (4) din Proiectul de lege sintagma „indiferent de motiv” nu se integrează în logica juridică a raporturilor inerente vieții persoanei, nefiind compatibilă cu principiile de drept și urmează a fi făcute ajustările corespunzătoare (e.g. să se fixeze situațiile neimputabile unei persoane), deoarece situații factologice pot fi multe, iar durata în timp a însăși procedurii	Nu se acceptă. O formulare similară există și în <i>Legea nr. 65/2023</i>. Comisia de la Veneția nu a avut

Depunerea cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motiv, se echivalează cu nepromovarea evaluării.	CRJM	35.	nu poate fi anticipată. Din aceste motive nu este proporțional și nu pot fi limitate atât de sever drepturile persoanelor vizate de aceste proceduri. Modificarea propusă: (4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (2) lit. c) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile. Depunerea cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motiv, se echivalează cu nepromovarea evaluării. <u>De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul sau procurorul respectiv nu adoptă și nu participă la adoptarea actelor de dispoziție.</u> Argumente/comentarii: Importanța acestei norme derivă din necesitatea excluderii posibilității de abuz și arbitrariu din partea judecătorilor și procurorilor care au decis să nu treacă evaluarea, însă care încă se află în funcție. Pe ultima sută de metri aceștia ar putea să emite acte de dispoziție contradictorii, așa cum a fost în cazul judecătorilor de la CSJ care în 2023 și-au dat demisia pentru a nu trece evaluarea, însă care au emis până la demisie unele decizii greu de înțeles logic, însă cu implicații financiare majore.	nici o obiecție referitor la acest aspect. Nu se acceptă. În primul rând, trebuie să se țină cont de faptul că procesul de evaluare externă reglementat de prezenta lege reprezintă cea de-a doua etapă a „vettingului”. Prima etapă a fost reglementată deja în <i>Legea nr. 65/2023 privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcțiile de judecători ai CSJ.</i> Drept urmare, prezentul proiect nu poate prevedea efecte mai negative decât cele stabilite deja în <i>Legea nr. 65/2023.</i> În al doilea rând, interdicția propusă, <i>de facto</i>, constituie o suspendare indirectă din funcție, fără a avea un raport negativ de evaluare.
(5) La data recepționării cererii de demisie, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al	Procuratura Anticorupție	36.	În ultima frază se indică că soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin.(3), însă în acest din urmă aliniat nu se discută despre un anumit termen.	Se acceptă. Textul a fost redactat. Trimiterea din alin. (5) se referă la alin. (4).

Procurorilor sau, după caz, Procurorul General informează despre aceasta comisia de evaluare corespunzătoare. Soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (3), cu informarea comisiei de evaluare despre hotărârea luată.	Uniunea Avocaților din RM	37.	La art. 3 alin. (5) referința la alin. (3) este greșită, fiind de fapt vorba despre alin. (4) și termenul indicat acolo.	Se acceptă. Textul a fost redactat. Trimiterea din alin. (5) se referă la alin. (4).
	CRJM	38.	Modificarea propusă: (5) La data recepționării cererii de demisie, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor sau, după caz, Procurorul General informează despre aceasta comisia de evaluare corespunzătoare. Soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (3), cu informarea comisiei de evaluare despre hotărârea luată. <u>Judecătorii și procurorii care au demisionat astfel nu pot candida pentru a deveni din nou judecători sau procurori timp de 7 ani.</u> Argumente/comentarii: Importanța acestei norme derivă din necesitatea excluderii posibilității ca judecătorii și procurorii să demisioneze doar pentru ca să nu fie supuși vetting-ului, iar peste un termen scurt (câteva luni – un an sau doi) să revină în sistem.	Nu se acceptă. Trebuie să se țină cont de faptul că procesul de evaluare externă reglementat de prezenta lege reprezintă cea de-a doua etapă a „vettingului”. Prima etapă a fost reglementată deja în <i>Legea nr. 65/2023 privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcțiile de judecători ai CSJ.</i> Drept urmare, prezentul proiect nu poate prevedea efecte mai negative decât cele stabilite deja în <i>Legea nr. 65/2023.</i>
Articolul 4. Competența, mandatul și finanțarea activității comisiilor de evaluare (1) Judecătorii menționați în art. 3 alin. (1) sunt evaluați de		39.		

Comisia de evaluare a judecătorilor.				
(2) Procurorii menționați în art. 3 alin. (1) sunt evaluați de Comisia de evaluare a procurorilor.		40.		
(3) Comisia de evaluare a judecătorilor și Comisia de evaluare a procurorilor (în continuare – comisiile de evaluare) au câte 6 membri. Fiecare comisie este asistată de câte un secretariat.		41.		
(4) Comisiile de evaluare au următoarele competențe: a) colectează, acumulează și verifică prin mijloace neinterzise de lege orice date relevante pentru evaluare;	PCCOCS	42.	Art. 4 alin. (4) lit. a) din Proiect - ”Comisiile de evaluare...colectează, acumulează și verifică prin mijloace neinterzise de lege orice date relevante pentru evaluare ”. Sintagma <i>mijloace neinterzise de lege</i> este una exhaustiva, urmând a fi completata cu expresii clare si sa fie reglementate de criterii transparente si obiective, de preferinta prin prevederi la cel mai inalt nivel juridic. Respectiv, se incalcă principiul previzibilității normelor juridice, potrivit căruia persoana trebuie să cunoască regulile în baza cărora să-și adapteze comportamentul.	Nu se acceptă. Expresia „mijloace neinterzise de lege” nu este una nouă, fiind utilizată și în alte acte normative. Obiecția nu este clară, deoarece autorul acesteia se contrazice pe sine în propriile argumente.

b) accesează gratuit orice sistem informațional care conține informații relevante pentru realizarea mandatului acestora, inclusiv prin intermediul platformei de interoperabilitate (MConnect);		43. Art. 4 alin. (4) lit. e) din Proiect stabilește drept competență a Comisiei de evaluare - „<i>audierea subiectului evaluării și altor persoane ce dețin informații relevante pentru evaluare</i>”. In contextul în care Comisia de evaluare solicita și <u>obține</u> gratuit <u>informații</u> de la persoane fizice și juridice de drept public sau privat (lit. d) al aceluiași articol), audierea altor persoane care dețin informații relevante nu este justificată, or acest fapt ar tergiversa procesul de evaluare, existând riscul de a denatura acest exercițiu.	Nu se acceptă. Atenționăm că literele invocate se referă la acțiuni diferite, care nu trebuie confundate: lit. d) se referă la „solicitarea și obținerea informației” iar lit. e) se referă la audiere”.
c) solicită informații de la subiectul evaluării; d) solicită și obține gratuit informații de la alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat, inclusiv de la instituțiile financiare; e) audiază subiectul evaluării și alte persoane ce dețin informații relevante pentru evaluare; f) efectuează evaluarea și adoptă rapoarte privind rezultatele evaluării;	Procuratura mun. Bălți	44. Alin. (4) lit. a), de care lege, și care va fi procedura ce urmează a fi urmată, or legea permite colectarea oricărui tip de informații, doar că cu respectarea anumitor temeuri, condiții și respectiv proceduri. Alin. (4) lit. b), noțiunea de sistem informațional, fără specificarea cel puțin dacă e public sau privat, este prea vagă, având în vedere sensul atribuit de legislație. Alin. (4) lit. d), dar dacă informațiile țin de viața privată, etc., or subiecții evaluării prin efectul legii pot fi privați de protecția drepturilor și libertăților fundamentale. Alin. (4) lit. d), ar fi bine de specificat cercul „altor persoane”, inclusiv eventuala responsabilitate pentru prezentarea informațiilor neveridice.	Se acceptă parțial. <u>Alin. (4) lit. a)</u> - Utilizarea în textul normativ a expresiei „mijloace neinterzise de lege” are scopul de a accentua faptul că datele respective nu pot fi colectate prin mijloace ilegale. <u>Alin. (4) lit. b)</u> – utilizarea expresiei „orice sistem informațional” a avut drept scop evitarea limitării activității CE doar la sistemele din domeniul public. Or, sistemele informaționale utilizate de bănci, spre exemplu, sunt din domeniul privat. <u>Alin. (4) lit. d)</u> – proiectul a fost completat la art. 14 alin. (3) și la alin. (9) cu informația ce nu poate fi prezentată sau solicitată

g) are alte competențe prevăzute de prezenta lege.				de CE. Noțiunea de „alte persoane” este suficient de detaliată în cadrul lit. d) și nu necesită concretizări suplimentare.
(5) Comisiile de evaluare evaluează toți subiecții prevăzuți la alin. (1) sau (2), inclusiv toate persoanele menționate la art. 3 alin (1) lit. d) care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025. Comisiile de evaluare activează până la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse conform art. 20.	Procuratura Generală	45.	La Articolul 4: - la alineatul (5) urmează a fi corectată eroarea materială și cuvintele „<i>lit.d</i>” urmează a fi substituită cu cuvintele <i>lit.g</i>”;	Se acceptă. Textul a fost redactat.
	Procuratura Anticorupție	46.	Se constată două situații care creează confuzii, în primul caz se impune substituirea textului „<i>alin. (1) sau (2)</i>” cu textul „<i>art. 3 alin. (1)</i>” or ambele situații de la art. 5 alin.(1) sau (2) așa cum se propune în dispoziția criticată, de fapt trimit la prevederile instituite în art. 3 alin. (1). Aferent celei dea doua confuzie, ține de sintagma „<i>concursuri</i>”, ori nu este clar ce fel de concursuri câștigate ar impune necesitatea evaluării subiectului implicat, căci în ambele profesii sunt diferite tipuri de concursuri (cel mai bun în profesie, cel mai bun discurs, de transfer etc) în sensul prezentei legi s-ar impune specificarea exactă a desemnării drept câștigători a concursurilor pentru ocuparea unei funcții de conducere. În general propunem excluderea textului „<i>inclusiv toate persoanele menționate la art. 3 alin. (1) lit. d) care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025</i>”. Pe lângă faptul sporirii numărului de potențiali subiecți de evaluare și prelungirea activității comisiei și respectiv a perioadei vetingului, această prevedere creează riscuri serioase de agravare a stării interimatelor în ambele profesii care astăzi reprezintă o problemă. Or, ar putea să fie o reținere de aplicare pentru funcții de promovare/conducere și participare la astfel de concursuri în situația în care reeșind din practica existentă la zi	Se acceptă. Alin. (5) a fost redactat, fiind completat și art. 3 alin. (1) lit. g).

			majoritate acestora se realizează cu un singur sau câțiva candidați, iar câștigătorul ar urmă să fie supus vetingului.	
	Procuratura mun. Bălți	47.	Alin. (5), dar subiecții care pretind fie au câștigat alte funcții supuse evaluării. Situația poate deveni paradoxală, când un subiect a fost demis pe motivul nepromovării evaluării, iar în locul lui a fost numită o persoană care nu a fost evaluată...	Se acceptă. Alin. (5) a fost redactat, fiind completat și art. 3 alin. (1) lit. g).
	Uniunea Avocaților din RM	48.	La art. 4 alin. (5), referința la art. 3 alin (1) lit. d) urmează a fi substituită cu referința la art. 3 alin (1) lit. g), or anume acolo este vorba despre concursurile la funcțiile la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale.	Se acceptă. Alin. (5) a fost redactat, fiind completat și art. 3 alin. (1) lit. g).
		49.	Cu privire la teza a doua a art. 4 alin. (5), menționăm că art. 20 nu conține prevederi cu privire la depunerea contestațiilor la Curtea Supremă de Justiție. În acest context, sugerăm inserarea unei norme juridice la art. 20 prin care să se prevadă că după reevaluare, decizia adoptată de CSM sau CSP este definitivă și nu poate fi supusă reexaminării.	Nu se acceptă. Astfel se va îngădi accesul subiectului evaluat la contestarea în instanță.
(6) Finanțarea activității comisiilor de evaluare și a secretariatelor acestora se efectuează din contul și în limitele mijloacelor financiare aprobate în legea bugetară anuală și din alte surse neinterzise de lege.	Procuratura Generală	50.	- la alineatul (6) considerăm necesar textul „și din alte surse neinterzise de lege” a-1 exclude. <u>Argumentare:</u> <u>în primul</u> rând formularea textului „alte surse neinterzise de lege” este una ambiguă și creează interpretări. <u>În al doilea rând</u> , considerăm că finanțarea comisiilor de evaluare din alte surse decât din bugetul de stat ar putea afecta independența acestora, fapt inadmisibil, având în vedere competența cu un impact major a acestor comisii care este <u>evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor și, respectiv,</u> conjunctura excepțională de creare a acestor comisii și rolul acestora	Nu se acceptă. Modalitatea de finanțare a celor două comisii de evaluare este identică celei adoptate deja pentru Comisia de „pre-vetting”. De asemenea, a demarat deja procesul de crearea a CE a judecătorilor, în baza <i>Legii nr. 65/2023</i> , care conține o prevedere similară.

			Totodată, având în vedere raționamentele incluse în nota informativă la acest aspect desprindem ideea că activitatea celor două Comisii de evaluare va fi asigurată din contul bugetului de stat (din contul mijloacelor financiare prevăzute în bugetul Ministerului Justiției pentru anul 2023), precum și al partenerilor de dezvoltare <u>în acest caz, nu este clar cum va fi asigurată independența acestor comisii față de partenerii de dezvoltare atât timp cât ele (<i>membri comisiilor propuși de partenerii de dezvoltare</i>) vor depinde financiar adică vor fi sponsorizate de către aceștia.</u> Prin urmare, finanțarea comisiilor din alte surse neinterzise de lege depășește logica juridică privind sursele legale de finanțare, or o comisie, mai ales de evaluare a judecătorilor și procurorilor, trebuie să activeze în circuit închis din surse statale, nicidecum prin susținere financiară de la alte entități.	
	PCCOCS	51.	Art. 4 alin. (6) din Proiect - „<i>Finanțarea activității comisiilor de evaluare și secretariatelor acestora se efectuează din contul și în limitele mijloacelor financiare aprobate în legea bugetară anuală și din alte surse neinterzise de lege</i>”. Propunem excluderea sintagmei „și din alte surse neinterzise de lege” pentru a exclude orice dubiu privind imparțialitatea actorilor antrenati în procesul de evaluare.	
(7) Membrii naționali ai comisiilor de evaluare beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu mărimea dublă a salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechime în muncă de	CRJM	52.	Modificarea propusă: Articolul 4. Competența, mandatul și finanțarea activității comisiilor de evaluare (7) Membrii naționali ai comisiilor de evaluare beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu mărimea dublă a <u>în mărime de 125% din</u> salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechime în	Se acceptă parțial. Menționăm că CE a judecătorilor este în proces de creare în baza Legii nr. 65/2023, care conține o prevedere similară. Competența acestei CE va fi extinsă pentru a

peste 16 ani, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.		<u>muncă de peste 16 ani, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi. care a promovat evaluarea externă</u> Argumente/comentarii: Actuala formulă din proiectul de lege nu mai este corectă și echitabilă, din mai multe considerente: 1) din iulie 2023 nu va mai exista remunerarea judecătorilor CSJ cu o vechime în muncă mai mare de 16 ani; 2) prezenta formulă presupune faptul că timp de 3 ani cât va dura procedura de evaluare (2023–2025) salariul membrilor naționali ai comisiilor de evaluare nu vor fi modificate, ceea ce nu este corect, or, de regulă, salariile trebuie să fie ajustate potrivit tendințelor inflaționiste. Astfel, propunem ca membrii naționali ai comisiilor de evaluare să fie remunerați cu 125% din salariul judecătorilor CSJ. Astfel, va fi asigurată racordarea salariilor la realitățile economice și va fi asigurat echilibru și echitatea în raport cu alte persoane.	evalua o parte din subiecții prevăzuți de prezentul proiect. Astfel, este incorect ca în două legi distincte să existe concomitent prevederi diferite referitoare la modul de remunerare a membrilor aceleiași CE. De asemenea, se va crea diferențiere de remunerare între CE a judecătorilor și ce a procurorilor. În propunere nu este argumentat cuantumul de 125%. Din alineatul respectiv a fost exclusă referința la vechimea în muncă de peste 16 ani.
Articolul 5. Independența comisiilor de evaluare (1) Comisiile de evaluare sunt independente funcțional și decizional față de orice persoane fizice sau	53.		

juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, inclusiv față de fracțiunile parlamentare și partenerii de dezvoltare, care au participat la desemnarea membrilor acestora.				
(2) În activitatea lor, comisiile de evaluare se conduc de Constituție, de prezenta lege și de alte acte normative ce reglementează domeniile conexe activității acestora. Procedura de evaluare este stabilită de prezenta lege și de regulamentele de organizare și funcționare a acestora.	Procuratura Generală	54.	La articolul 5 Procedura de evaluare în partea ce ține de colectarea informațiilor nu poate fi reglementată doar de prezenta lege, urmând a fi racordată la cadrul normativ conex.	Precizare: Alin. (2) deja conține referința la „alte acte normative ce reglementează domeniile conexe”.
	Procuratura mun. Bălți	55.	Alin. (2), Procedura de evaluare în partea ce ține de colectarea informațiilor nu poate fi reglementată doar de prezenta lege, urmând a fi racordată la cadrul normativ conex.	
(3) Fiecare comisie de evaluare prezintă Parlamentului anual, până la data de 31 martie, un raport despre activitatea sa în anul precedent.		56.		

(4) Fiecare comisie de evaluare elaborează și aprobă regulamentul propriu de organizare și funcționare, care se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.	PCCOCS	57.	Art. 5 alin. (4) din Proiect - <i>”Fiecare comisie de evaluare elaborează și aproba regulamentul propriu de organizare și funcționare, care se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.”</i> Criteriile de evaluare trebuie să fie stabilite la nivel de lege și nicidecum într-un regulament, aprobat de Comisia de evaluare. Această ipoteză a fost susținută și de către Comisia de la Venetia atunci când a analizat modificările din 24 august 2021 aduse Legii cu privire la Procuratura, menționându-se că „[...]”, regulile trebuie să aibă cel mai înalt nivel posibil de legitimitate.”	Precizare: Criteriile de evaluare sunt deja reglementate în proiectul de lege, la art. 11.
	Procuratura mun. Bălți	58.	Alin. (4), Regulamentul, odată lăsat la discreția CE, urmează să fie încadrat în anumiți parametri, există riscul ca regulamentele adoptate de fiecare CE în parte să fie contradictorii?	Precizare: Ambele regulamente trebuie să se încadreze în „parametrii” stabiliți de prezentul proiect de lege. Detaliile referitoare la procesele interne de lucru vor fi stabilite de fiecare CE în parte, în propriul regulament de organizare și funcționare.
(5) Partenerii de dezvoltare nu pot da indicații comisiilor de evaluare sau secretariatelor acestora cu privire la aspectele ce țin	PCCOCS	59.	Alin. (5) art. 5 din Proiect - <i>„Partenerii de dezvoltare nu pot da indicații comisiilor de evaluare sau secretariatelor acestora cu privire la aspectele ce țin de realizarea mandatelor lor”</i>. Recomandăm excluderea integrală a acestei prevederi, or alin. (1) al art. 5 din Proiect expres stabilește independența funcțională și decizională a Comisiilor de evaluare.	Nu se acceptă. Menținerea acestei norme este necesară pentru accentuarea independenței CE și evitarea interpretărilor eronate și aplicării defectuoase a legii.

de realizarea mandatelor lor.	Procuratura mun. Bălți	60.	Alin. (5), secretariatul CE nu are mandat, și nu nici nu este entitate separată. Indicațiile includ și sugestii, doleanțe, sfaturi etc.	Precizare: Cuvântul „mandat” se referă la comisiile de evaluare, iar secretariatele acestora sunt părți integrante ale comisiilor și nu trebuie privite ca entități juridice distincte.
(6) Membrii comisiilor de evaluare și șefii secretariatelor acestora beneficiază de imunitate funcțională și nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în exercitarea mandatului și a atribuțiilor. Urmărirea penală împotriva acestora este pornită de Procurorul General, cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 324-326 din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă,	Procuratura Anticorupție	61.	Prima frază, textul „și angajații secretariatelor acestora” se exclude. A se vedea recomandările Comisiei de la Veneția și respectiv imunitățile altor categorii de subiecți care beneficiază de imunitate (ex: judecătorii, președintele țării, deputații”.	Se acceptă parțial. Textul respectiv a fost deja substituit cu textul „șefii secretariatelor acestora”.
		62.	În ultima frază după textul „flagrantă” se adaugă „sau a infracțiunilor specificate la art.243, 324, 326 și 330 ² ale Codului penal”.	Se acceptă.
	Consiliul Superior al Procurorilor	63.	Totodată, alin. (6) al art. 5 din Proiect prevede o formă de imunitate a membrilor comisiei pe domeniul investigării penale a acestora. Textul normei tace referitor la situația urmăririi penale și soluția procesuală care ar putea fi emisă în cazul neexprimării acordului de către comisie. Această normă juridică este cu caracter procesual. Or, temeiurile de încetare sunt prevăzute doar de Codul de procedură penală - unica lege procesual penală. Mai mult, art. 2 alin. (4) din Codul de procedură penală reglementează că „Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod”. De asemenea, apar următoarele întrebări: - urmărirea penală va putea fi reluată după încetarea calității de membru?	Nu se acceptă. Odată ce o lege prevede „obținerea unui acord” în calitate de condiție pentru demararea unei proceduri, rezultă că în lipsa acordului respectiv procedura nu poate fi demarată. Referitor la invocarea în aviz a art. 2 alin. (4) din CPP,

acordul respectiv nu este necesar.		- care este oportunitatea acordului comisiei dacă un membru comite infracțiuni care nu se referă la activitatea exercitată de comisie. (spre ex: infracțiuni în domeniul transporturilor, contra vieții și sănătății, etc.) De asemenea, prezentul Proiect nu a ținut cont de compatibilitatea cu termenul de „infracțiune flagrantă” din art. 513 din Codul de procedură penală și întrebarea ce rezultă - ce se întâmplă dacă membrul Comisiei de evaluare comite o infracțiune împotriva vieții și sănătății, dar infracțiunea nu este flagrantă și este descoperită peste un timp? Care este rațiunea ca în acest caz să fie necesar acordul Comisiei? În concluzie, limitele largi ale acestei imunități nu au justificare rezonabilă și obiectivă.	menționăm că art. 275 din CPP reglementează situațiile în care nu poate fi pornită urmărirea penală. Astfel, pct. 9) din articolul respectiv prevede: „9) există alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală.”
	Procuratura mun. Bălți	64. Alin. (6) Ce fel de opinii pot avea șefii secretariatelor, și cum de apreciat spre exemplu o opinie total abuzivă fie eronată asupra subiectului evaluării cu consecințele de rigoare. Și dacă comisia nu își dă acordul, inclusiv până la 31.12.2025, cum rămâne cu eventualele infracțiuni comise.	Iată câteva exemple de reglementări similare: - art. 19 alin. (4) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului; - art. 52 alin. (2) din Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură.
	Uniunea Avocaților din RM	65. Dispozițiile alin. (6) art. 5 „Urmărirea penală împotriva acestora este pornită de Procurorul General, cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 324-326 din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă, acordul respectiv nu este necesar.” Propunem a fi incluse în conținutul Codului de procedură penală, or acestea sunt norme care reglementează regulile de pornire a urmăririi penale (autoritatea competentă să pornească urmărirea penală și condițiile pentru exercitarea acestui drept).	Subliniem că imunitatea acordată în temeiul prezentului proiect se referă la acțiunile/inacțiunile efectuate în legătură cu exercitarea mandatului și atribuțiilor și nu la alte încălcări ce nu au tangență cu activitatea desfășurată în cadrul CE.

	CRJM	66.	Modificarea propusă: (6) Membrii comisiilor de evaluare și șefii secretariatelor acestora beneficiază de imunitate funcțională și nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în exercitarea mandatului și a atribuțiilor. Urmărirea penală împotriva acestora este pornită de Procurorul General, cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 324-326 din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă, acordul respectiv nu este necesar. Aceasta încetează dacă în termen de 10 zile Comisia nu-și dă acordul pentru continuarea acesteia. Hotărârea Comisiei de evaluare referitor la continuarea urmăririi penale se publică pe pagina web a Comisiei. Argumente/comentarii: Imunitatea funcțională nu va fi în stare să protejeze membrii comisiilor de evaluare, în special având în vedere că însuși Procurorul General și adjuncții lui vor fi evaluați. Astfel, propunem lărgirea acesteia. În cazul în care vor exista temeuri veridice și certe cu privire la necesitatea desfășurării urmăririi penale împotriva unui membru ai comisiei de evaluare, este puțin probabil ca membrii comisiilor de evaluare să nu dea acordul pentru continuarea acesteia, or, faptul dat va compromite în sine tot procesul de evaluare și va lăsa suspiciuni asupra tuturor membrilor comisiilor de evaluare.	Nu se acceptă. Subliniem că concretizarea faptului că imunitatea respectivă este una „funcțională” a fost efectuată la recomandarea Comisiei de la Veneția (§32.din Opinia nr. CDL-AD(2023)005): „32. [...] The Venice Commission and DG I recommend in this respect that the immunity should be only functional, and of the same extent and character as the immunity of judges or members of parliament.” Redacția propusă în aviz va acorda o imunitate nejustificat de extinsă.
Articolul 6. Componenta comisiilor de evaluare (1) Fiecare comisie de evaluare este formată din 6 membri, numiți cu votul	Curtea Supremă de Justiție	67.	<i>Cu referire la numărul de membri în cadrul comisiilor</i> (în special cea a procurorilor), Comisia de la Veneția (având în vedere activitatea Comisiei pre-vetting) a recomandat fie majorarea numărului de membri în Comisia de evaluare a procurorilor, fie reducerea numărului subiecților evaluării (par. 46).	Precizare: În contextul recomandării respective a Comisiei de la Veneția, din lista subiecților evaluării au fost excluse deja persoanele care au eșuat

a 3/5 din deputații aleși după cum urmează: a) 3 membri, cetățeni ai Republicii Moldova – la propunerea fracțiunilor parlamentare, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției; b) 3 membri – propuși de partenerii de dezvoltare.	Procuratura Generală	68.	La Articolul 6. Reglementările formulate în partea ce se referă la modul de selectare și desemnare a membrilor comisiilor de evaluare vin în contradicție cu principiului separației puterilor în stat. Potrivit prevederilor art. 3 alin. (3) și (4) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, <i>„actul normativ trebuie să corespundă prevederilor Constituției Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, precum și legislației Uniunii Europene, trebuie să se integreze organic în cadrul normativ în vigoare, scop în care: proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune... ”.</i> Potrivit prevederilor art. 6 din Constituție <i>„în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sânt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției. ”</i> Art. 124 din Constituția Republicii Moldova și art. 1 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură prevede că <i>„Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești...”,</i> iar conform art. 3 alin. (3) din Legea vizată <i>„Procuratura este independentă de puterile legislativă, executivă și judecătorească, de orice partid politic sau organizație social-politică, precum și de oricare alte instituții, organizații sau persoane. Imixtiunea în activitatea Procuraturii este interzisă.”</i> Reieșind din prevederile normative enunțate, proiectul de Lege prezentat pentru avizare prezintă riscuri pentru autonomia Procuraturii, or modul prevăzut de desemnare a membrilor comisiilor de evaluare de către	evaluarea prevăzută de <i>Legea nr. 26/2022.</i> Nu se acceptă. Expresia „imixtiune în activitatea Procuraturii” se referă la imixtiunea în desfășurarea urmăririi penale. Subliniem că proiectul de lege nu prevede sub nici o formă vreo imixtiune a Comisiilor de evaluare sau a Parlamentului în urmărirea penală efectuate de Procuratură. Mai mult ca atât, Comisiile de evaluare nu fac parte nici din puterea judecătorească, nici din executivă și nici din cea legislativă. Or, în art. 5 alin. (1) din proiectul de lege este reglementată expres independența acestora <i>„față de orice persoane fizice sau juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, inclusiv față de fracțiunile parlamentare și partenerii de dezvoltare, care</i>

		fracțiunile parlamentare reprezintă o expresie a voinței politice, fapt inadmisibil.	<i>au participat la desenarea membrilor acestora.”</i> Drept urmare, invocarea încălcării principiului separației puterilor în stat nu are nici o incidență cu prevederile analizate.
PCCOCS	69.	Art. 6 alin. (1) lit. b) din Proiect - <i>„Fiecare comisie de evaluare este formata din 6 membri....3 membri, cetateni ai Republicii Moldova..., 3 membri propși de partenerii de dezvoltare ”.</i> In redacția propusa de autorul Proiectului, conchidem ca cei 3 membri propusi de partenerii de dezvoltare nu trebuie sa fie cetățeni ai R.M., acest fapt putând fi apreciat drept o limitare în identificarea și nominalizarea lor. Cu referire la <i>partenerii de dezvoltare</i> urmează a se descrie modul de selectare a acestora. Pentru asigurarea claritatii, Comisia de Venetia remarca ca <i>„In proiectul de lege nu exista nici o indicate cu privire la cine sunt „partenerii de dezvoltare. Din motive de claritate, legea or trebui sa ofere o definite a termenului „parteneri de dezvoltare”, sau cel putin sa facă trimitere la un act juridic in care este expusa etimologia acestei expresii.</i> Proiectul de lege nu stabileste procedura de selectare a membrilor comisiei de evaluare <i>”din randul partenerilor de dezvoltare”</i>, dar s-ar impune asigurarea unei claritati si pe aceasta dimensiune.	Nu se acceptă. Interpretarea efectuată în aviz este eronată. Criteriile prevăzute în art. 7 alin. (1) din proiect sunt aplicabile în egală măsură atât procesului de selectare a membrilor de către Parlament, cât și celui de selectare a membrilor de către partenerii de dezvoltare. Astfel, partenerii de dezvoltare au posibilitate de a selecta atât din candidații cu cetănie a Republicii Moldova, cât și din cei cu cetățenia altor state. Recomandarea Comisiei de la Veneția referitoare la noțiunea de „parteneri de dezvoltare” se referă la <i>proiectul actualei Legi nr.</i>

				26/2022 și nu la prezentul proiect. Cu titlu de informare, precizăm că noțiunea respectivă se regăsește în art. 5 alin. (7) din <i>Legea nr. 26/2022</i>, în art. 6 alin. (6) din <i>Legea nr. 65/2023</i>, precum și în art. 6 alin. (6) din prezentul proiect de lege.
(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. Candidatul propus de opoziție poate fi respins doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1). Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat.	Curtea Supremă de Justiție	70.	<i>Cu referire la constituirea comisiilor (Art 6 alin. (2) - (4)),</i> normele propuse creează posibilitatea blocării candidatului opoziției de către majoritatea parlamentară (par. 38); proiectul ar trebui să asigure că opoziția parlamentară își va alege candidatul ca membru al Comisiei de evaluare, chiar dacă majoritatea dezaprobă acest candidat (par. 39). Curtea reține că din perspectiva art. 22 alin. (3) din proiect, nu este clară necesitatea stabilirii în art. 6 din proiect a regulilor de constituire a Comisiei de evaluare a judecătorilor odată ce autorul optează ca exercițiul de evaluare să fie realizat de către Comisia de evaluare, creată prin <i>Legea nr. 65/2023</i> privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.	Se acceptă. În contextul recomandărilor respective ale Comisiei de la Veneția a fost ajustat textul din art. 6 alin. (2) și (3), fapt apreciat de aceasta în <i>Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023</i>.
		71.	La fel, nu este clară soarta Comisiei de evaluare din perspectiva art. 21 alin. (1) din <i>Legea nr. 65/2023</i> care stabilește că prezenta lege își încetează acțiunea la data finalizării examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii prevăzute la art. 18. Exercițiul de evaluare a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție pare să se finalizeze cu mult înaintea celui propus în proiect. Astfel, odată cu încetarea acțiunii Legii nr. 65/2023, își va înceta activitatea și comisia respectivă. Prin urmare, ce organ va evalua extern integritatea etică și financiară a	Precizare: CE a procurorilor nu are nici o tangență cu prevederile Legii nr. 65/2023. CE a judecătorilor CSJ este creată în baza Legii nr. 65/2023. Subliniem că această lege nu are „perioadă de aplicabilitate”.

Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).		judecătorilor, procurorilor și altor subiecți după survenirea circumstanțelor din art. 21 alin. (1) din Legea nr. 65/2023?	Astfel, art. 4 alin. (4) din legea menționată, prevede că „Comisia de evaluare activează până la numirea ultimului judecător al Curții Supreme de Justiție, eventual până la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii”. Precizăm că în scopul evaluării judecătorilor prevăzuți în prezentul proiect de lege, competențele și mandatul CE a judecătorilor CSJ vor fi extinse, fapt prevăzut deja în art. 22 alin. (3) din prezentul proiect.
	Consiliul Superior al Procurorilor	72. O îngrijorare ce însoțește analiza actualei redacții a acestui Proiect de lege se referă la independența comisiilor de evaluare prin prisma respectării reprezentării proporționale a majorității și a opoziției. La acest aspect, Comisia de la Veneția și DGI au sugerat îmbunătățirea prevederilor normative ale art.6 din Proiectul de lege, care se referă la proiectarea instituțională a comisiilor de evaluare, prin garantarea pentru opoziția parlamentară de a-și alege candidatul în componența acestora. Cu referire la dispoziția art.6 din Proiectul de lege, Comisia de la Veneția a constatat că „Totuși, posibilitatea teoretică a unui asemenea blocaj încă există, astfel încât proiectul de lege ar trebui să garanteze că opoziția	Se acceptă. În contextul recomandărilor respective ale Comisiei de la Veneția a fost ajustat textul din art. 6 alin. (2) și (3), fapt apreciat de aceasta în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023.

			parlamentară obține alegerea candidatului său în calitate de membru al CE, chiar dacă majoritatea nu aprobă acest candidat." Unica modificare ce au introdus-o se regăsește la alin.(2) de la art.6 din Proiect și stipulează că: [...] „<u>Candidatul propus de opoziție poate fi respins doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1).</u>”, în rest textul normei a rămas neschimbat. Aceasta, însă, deloc nu rezolvă dificultatea semnalată, iar de esență problema rămâne aceeași. Autorii proiectului nu au asigurat îndeplinirea recomandării experților, păstrând redacția dispoziției de referință fără modificări esențiale, astfel încât persistă un potențial pericol ca majoritatea parlamentară să poată bloca alegerea candidatului opoziției în componența comisiilor de evaluare, iar acestea să poată activa și în lipsa acestuia.	
	Procuratura mun. Bălți	73.	Alin. (2) candidații nu ar trebuie la rândul lor să fie evaluați?	Precizare: Candidații la funcția de membru al CE sunt apreciați/evaluați de Parlament sau, după caz, de partenerii de dezvoltare în baza cerințelor stabilite în art. 7 alin. (1) din proiect.
(3) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu asigură desemnarea candidaturii în termenul prevăzut, Comisia juridică, numiri și imunități înaintează proiectele hotărârilor de		74.		

Parlament și rapoartele pentru candidații propuși conform alin. (2) spre dezbateră în plenul Parlamentului.				
(4) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu a desemnat nicio candidatură, sau dacă candidatura propusă nu a fost aprobată cu numărul necesar de voturi, Comisia de evaluare se constituie și activează cu numărul de membri ce a fost confirmat prin hotărârea Parlamentului conform alin. (7).	Procuratura Generală	75.	În altă ordine de idei, proiectul este lacunar la capitolul procedurii de alegere a membrilor acestor comisii. Astfel, nu este clară procedura de alegere a membrilor Comisiilor - propuși de <u>fracțiuni parlamentare</u>, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției având în vedere că la moment în Parlament sunt fracțiunile parlamentare „Partidul Acțiune și Solidaritate ” (63 deputați) (ce constituie 62,37% din numărul total de 101 deputați); „Fracțiunea parlamentară a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor” (31 deputați) (ce constituie 30,69 7% din numărul total de 101 deputați). „Fracțiunea Parlamentară a Partidului ȘOR” (6 deputați) (ce constituie 5,94% din numărul total de 101 deputați). Prin urmare, reiese că fiecare fracțiune parlamentară (3 la număr) vor prezenta lista cu candidați (care de asemenea nu este clar numărul de candidați care poate fi propus de fiecare fracțiune parlamentară), dintre care Comisia juridică numiri și imunități va alege câte unul din fiecare fracțiune parlamentară sau având în vedere reprezentarea proporțională a opoziției 2 candidați vor fi din fracțiunea majoritară și un candidat din partea opoziției. Urmează a fi revizuite aceste norme cu indicarea concretă reieșind din situația actuală având în vedere că Comisiile se instituie pentru perioada de necesitate adică nu vor fi permanente. Totodată, alineatul (4) art.6 din proiect prevede că <i>dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu a desemnat nici o candidatură, sau dacă candidatura propusă nu a fost aprobată cu numărul necesar de voturi, Comisia de evaluare se constituie și activează cu numărul de membri ce a fost confirmat prin hotărârea Parlamentului conform alin. (7).</i> în primul rând, norma a fost formulată ambiguu în măsura în care nu specifică despre	Nu se acceptă. Proiectul stabilește normele de bază privind procedura de selectare a membrilor naționali din CE. Detaliile referitoare la acestea sunt stabilite de CJNI. Referitor la implicarea opoziției în procesul de formare a CE, subliniem că aceasta nu poate fi obligată să participe la acest proces în cazul în care refuză expres. În contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția de a stabili anumite garanții pentru candidații propuși de opoziție, menționăm că a fost ajustat textul din art. 6 alin. (2) și (3), fapt apreciat de aceasta în

		care „număr necesar de voturi” se are în vedere <i>votul majorității membrilor Comisiei juridice, numiri și imunități</i> (în condițiile alineatului (2) art.6) sau <i>votul a 3/5 din deputații aleși</i> (alin.(1) art.6). în al doilea rând, reiese că dacă candidatul propus, spre exemplu, de opoziție nu va întruni numărul necesar de voturi (fie a membrilor Comisiei juridice, numiri și imunități fie a 3/5 din deputații aleși) atunci Comisia de evaluare se va constitui și va activa <u>fără membrul propus de opoziție ceea ce este contrar recomandărilor din Opinia¹⁰</u> Comisiei de la Veneția, expuse în par.38, după cum urmează: „38. <i>Articolul 6 alin. (1) Ut. a) sugerează că componenta națională a CE va trebui să „respecte reprezentarea proporțională a majorității și a opoziției”. Totuși, nu este foarte clar dacă opoziția parlamentară are dreptul doar să propună 1 candidat din 3 sau, de asemenea, poate să se asigure că acest candidat este ales. Articolul 6 alin. (2) din proiectul de lege, cu referire la art. 6 alin. (1), pare să implice că candidatul propus de opoziție ar trebui să primească în continuare sprijinul unei majorități de 3/5 de voturi în plenul Parlamentului. Pentru Comisia de la Veneția, majoritatea parlamentară nu ar trebui să poată bloca alegerea candidatului propus de opoziție, 39. în comentariile sale scrise, Ministerul Justiției a susținut că, așa cum a demonstrat experiența procedurii pre-vetting-ului, majoritatea nu va bloca alegerea candidaților propuși de opoziție. El a adăugat că, chiar dacă nu se obține majoritatea necesară pentru numirea unui candidat susținut de opoziție, procesul de selecție poate începe din nou, iar opoziția poate propune un alt candidat. Este laudabil faptul că, până în prezent, majoritatea nu a abuzat de puterea sa de a bloca sau cel puțin de a întârzia procesul de alegere a candidaților susținuți de opoziție. Acesta este un semn de maturitate politică. Totuși, posibilitatea teoretică a unui asemenea blocaj încă există, astfel încât proiectul de lege ar trebui să garanteze că opoziția parlamentară obține alegerea candidatului său în calitate de membru al CE, chiar dacă majoritatea nu aprobă acest candidat”.</i>	Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023. Subliniem că procesul de evaluare externă reglementat de prezenta lege reprezintă cea de-a doua etapă a „vettingului”. Prima etapă a fost reglementată deja în <i>Legea nr. 65/2023 privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcțiile de judecători ai CSJ</i>. Drept urmare, procedura de selectarea a membrilor CE trebuie să fie similară celei reglementate deja în <i>Legea nr. 65/2023</i>.

			Prin urmare, proiectul urmează a fi completat cu reglementări în vederea <u>garantării opoziției parlamentare de a obține alegerea candidatului său în calitate de membru în comisiile de evaluare.</u>	
(5) În scopul desemnării membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. b), partenerii de dezvoltare prezintă Parlamentului, printr-o scrisoare comună, o listă din cel mult 6 persoane eligibile pentru fiecare comisie de evaluare. În cadrul Comisiei juridice, numiri și imunități se examinează candidaturile propuse și se aleg 3 persoane care au obținut cel mai mare număr de voturi în cadrul ședinței comisiei respective. Acestea sunt prezentate plenului Parlamentului în vederea numirii în calitate de membri ai comisiilor de evaluare. Comisia juridică, numiri și imunități elaborează proiectul hotărârii Parlamentului, însoțit de	Procuratura Generală	76.	- Totodată, din redacția art. 6 alin. (5) a proiectului de lege, rezultă că: „...partenerii de dezvoltare prezintă Parlamentului, printr-o scrisoare comună, o listă din cel mult 6 persoane eligibile pentru fiecare comisie de evaluare... ” însă, nu este clară modalitatea întocmirii acestei scrisori comune venite de la mai mulți parteneri de dezvoltare, nefiind specificate anumite aspecte procedurale care vor preceda întocmirea acestei scrisori. Spre exemplu, acești parteneri de dezvoltare ar trebui în prealabil să aibă careva consultări în privința candidaților propuși, nefiind stipulat cine urmează să-i convoace în această ședință preliminară (Guvernul RM, Ministerul Justiției, sau altă autoritate). De asemenea, ar trebui să fie reglementat pragul de voturi necesar pentru alegerea celor 6 membri ai Comisiei de evaluare (cu majoritatea simplă de voturi - „50+1”; 2/3; 3/5 din voturi de deputați aleși; etc); să fie stipulat câți candidați poate înainta fiecare partener de dezvoltare; cât timp se pune la dispoziție fiecărui partener de dezvoltare pentru a-și prezenta candidatul/candidații pentru a fi aleși în calitate de membru a Comisiei de evaluare. Prin urmare, propunem autorului a se revedea proiectul și sub aspectul invocat.	Nu se acceptă. Reiterăm cele expuse supra la comentariile Procuraturii Generale în contextul art. 6 alin. (4).

un raport, care se dezbate în plenul Parlamentului și se adoptă cu votul majorității prevăzute la alin. (1).				
(6) În sensul prezentei legi, prin parteneri de dezvoltare se înțeleg donatorii internaționali (organizațiile internaționale, misiunile diplomatice și reprezentanțele acestora din Republica Moldova) activi în domeniul reformei justiției și combaterii corupției în ultimii 2 ani. Lista acestora se aprobă prin dispoziție a Guvernului.		77.		
(7) Componenta nominală a fiecărei comisii de evaluare se confirmă prin hotărâre a Parlamentului.		78.		
Articolul 7. Calitatea de membru al comisiei de evaluare	Curtea Supremă de Justiție	79.	<i>Cu referire la componenta comisiilor de evaluare, Comisia a recomandat ca cel puțin unii dintre membrii Comisiei de evaluare să reprezinte sistemul judiciar, sau cel puțin să aibă experiență judiciară (de judecător/procuror).</i>	Nu se acceptă. Ținând cont de specificul criteriilor ce urmează a fi

(1) Membrul comisiei de evaluare trebuie să corespundă următoarelor cerințe: a) are studii superioare; b) are o reputație ireproșabilă; c) are cel puțin 10 ani de experiență în unul sau mai multe dintre următoarele domenii: drept, economie, fiscalitate, finanțe; d) nu deține și nu a deținut funcția de deputat în Parlament sau de membru al Guvernului în ultimii 3 ani; e) nu a făcut parte dintr-un partid politic din Republica Moldova în ultimii 3 ani; f) nu a deținut funcția de judecător sau procuror în Republica Moldova în ultimii 3 ani;	Procuratura Generală	80. La Articolul 7: - alin. (1) lit.f) prevede că, membrul Comisiei de evaluare trebuie să corespundă următoarelor cerințe: <i>nu a deținut funcția de judecător sau procuror în Republica Moldova în ultimii 3 ani</i>. Prevederea în cauză o apreciem ca fiind nejustificată, fără suport factologic și contrară principiului de egalitate la accesarea într-o anumită funcție reprezentând o îngădărire neîntemeiată a dreptului persoanelor care au deținut funcția de procuror sau judecător în ultimii 3 ani de a candida pentru funcția de membru al Comisiei de evaluare. Exigențele statului de drept presupun <i>inter alia</i> asigurarea legalității, securității juridice, respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii. [HCC 4/2013, § 54] La acest aspect, relevante sunt și statuările din Avizul comun al Comisiei de la Veneția Direcției generale pentru drepturile omului și statul de drept al Consiliului European cu privire la unele măsuri referitoare la selecția candidaților pentru funcțiile administrative în cadrul organelor de autoadministrare a judecătorilor și procurorilor precum și proiectele de modificare a unor acte normative, adoptată de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 129-a sesiune plenară (10-11 decembrie 2021, Veneția) în Care S-a reținut că: „ 22. <i>Este pozitiv că proiectul de lege revizuit oferă mai multe garanții pentru membrii comisiei de evaluare, pentru a le asigura independența și imparțialitatea (art. 5 §2). Cu toate acestea, deși cerințele pe care trebuie să le îndeplinească membrii comisiei de evaluare în ceea ce privește competența, experiența, integritatea și neafilierea lor la Parlament sau la un partid politic sunt rezonabile (art. 6(2)), cerința că membrul „ nu a ocupat funcția de judecător sau procuror în Republica Moldova în ultimii 3 ani” pare a fi lipsită de justificare rezonabilă. Nota informativă nu motivează crearea unui astfel de mecanism extrajudiciar și nici nu indică raportul pentru perioada de trei ani. Standardele internaționale în această chestiune sunt bine stabilite și destul de clare: membrii judiciari ai</i>	examine de Comisia de evaluare, considerăm că experiența anume în funcția de judecător/procuror nu este strict necesară. Or, specificul încălcărilor ce vor fi examinate ține de domeniul evaziunilor fiscale și a regimului de declarare a averilor. Atragem atenția că prevederile proiectului nu îngădesc accesul judecătorilor/procurorilor la funcția de membru al Comisiei de evaluare: art. 7 alin. (1) lit. f) stabilește condiția pentru candidat să nu fi activat în Republica Moldova în ultimii 3 ani în funcția de judecător/procuror, iar drept urmare a recomandărilor anterioare ale DG Just, în art. 7 alin. (1) lit. c) din proiect a fost prevăzut expres faptul că membrul Comisiei de evaluare trebuie să aibă cel puțin 10 ani de experiență în unul sau mai multe dintre următoarele domenii: juridic, economic, fiscal, financiar.

g) cunoaște limba engleză la un nivel suficient pentru realizarea sarcinilor comisiilor de evaluare.		<i>Consiliilor pentru Justiție ar trebui să fie aleși de colegii lor. Având în vedere că controalele de integritate sunt de fado o parte consecventă a procesului de selecție a membrilor CSM, CSP și a altor organisme specializate, cerința propusă care implică faptul că judecătorii și/sau sistemul judiciar în sine nu poate fi de încredere este arbitrară și ar trebui respinsă. De reamintit că Comisia de la Veneția și Direcția pentru Drepturile Omului a Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept, în Raportul lor temporar comun nr.966/2019 (adoptat la 11-12 octombrie 2019) cu privire la proiectul de lege referitor la reforma Curții Supreme de Justiție și a Procuraturii (denumită în continuare „Opinia 2019”) din Republica Moldova a recomandat (par. 55) ca numărul de membri ai comisiei de evaluare (comisie de specialitate însărcinată cu evaluarea integrității, stilului de viață și profesionalismul judecătorilor de la Curtea Supremă) cu experiență judiciară (adică foști judecători sau foști judecători de la Curtea Constituțională) ar trebui crescut în măsura în care un număr substanțial de membri (dacă nu jumătate) au experiență judiciară. ”</i> Totodată, este de menționat și statuările din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru drepturile omului și statul de drept (DGI) al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023), după cum urmează: „37. Proiectul de lege împiedică foștii judecători și procurori care au demisionat sau s-au pensionat cu mai puțin de trei ani în urmă să devină membri ai CE. 26 După cum rezultă din opiniile anterioare, ar fi preferabil ca cel puțin unii dintre membrii CE fie să reprezinte sistemul judiciar, fie să aibă cel puțin o experiență de judecător/procuror.27 Într-adevăr, CE nu este un organ obișnuit de administrare judiciară, așa cum este CSM, iar standardele europene care prevăd necesitatea de a avea o majoritate a „judecătorilor aleși de colegii lor ” în acest organ nu sunt direct	Astfel, la funcția de membru al Comisiilor de evaluare cu siguranță pot candida foști judecători/procurori, cu condiția că aceștia întrunesc și celelalte cerințe stabilite în art. 7 din proiect. Interdicția de a nu fi în aceste funcții în ultimii 3 ani, este aplicată și pentru cei din funcțiile politice, și pentru foști membri ai Guvernului și Parlamentului (identică pentru toate cele trei puteri: judecătorească, executivă și legislativă) cu scopul, dar și necesitatea de a exclude incompatibilitățile și conflictele de interese. Totodată, nu dorim nici să îngreunăm procesul de selectare, dacă nu sunt doritori din astfel de funcții de a deveni membri ai Comisiei de evaluare. De asemenea, proiectul nu îngreădește posibilitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor/procurorilor de a-i acorda suport Parlamentului în identificarea

		<i>aplicabile CE28 . Totuși, după cum au menționat Comisia de la Veneția și DGI, un „ număr substanțial de membri (dacă nu jumătate) [ai Comisiei de evaluare] ar trebui să aibă o experiență judiciară”.²⁹ Comisia de la Veneția înțelege că, într-o situație în care mulți judecători și procurori în funcție sunt împotriva reformei, ar fi greu să găsești în rândurile la mulți candidați pentru alegerile în CE. Totuși, judecătorii și procurorii ar trebui să poată cel puțin să-si prezinte candidaturile la funcțiile din CE</i> Având în vedere cele expuse propunem excluderea lit.f) din alin. (1) al art.7 din proiect;	membriilor naționali din cadrul Comisiilor de evaluare. Menționăm că în cadrul consultărilor publice ce au avut loc la data de 10 mai anul curent, a fost agreată o astfel de formulă, iar reprezentanții Parlamentului și cei ai CSM au convenit să conlucreze pentru identificarea celor mai bune candidaturi pentru funcția de membru național în comisie. Totodată, trebuie să ținem cont de specificul Republicii Moldova, care este o țară mică, unde relațiile interumane sunt destul de cunoscute, apar frecvent acuzații de conflict de interese și de imparțialitate, fapt ce ar putea periclita obiectivul evaluării obiective și compromite imparțialitatea respectivei Comisii. Mai mult ca atât, să nu uităm de scopul procesului de „vetting” – de a curăța sistemul de persoane cu probleme de integritate, ceea ce presupune verificarea integrității

				persoanelor în funcție. Drept urmare, nu putem să numim în Comisiile de evaluare pe cineva din judecătorii/procurorii în funcție, fără a-i verifica integritatea și să-i încredințăm verificarea integrității colegilor săi. Aceasta din start va pune la dubiu imparțialitatea și obiectivitatea membrului Comisiei de evaluare. Suplimentar, trebuie să se țină cont de faptul că, chiar dacă prezentul proiect de lege vorbește despre 2 comisii de evaluare, procesul de creare a uneia din ele deja este demarat în baza Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al CSJ. Astfel, de facto, în baza prezentului proiect de lege va fi creată doar Comisia de evaluare a procurorilor. Nu este corect să avem reguli diferite în crearea celor două comisii de evaluare.

			În acest context, nu este oportun de a exclude criteriul de la art. 7 alin. (1) lit. f). Subliniem că Comisia de la Veneția a ținut cont de argumentele prezentate în procesul de consultare a proiectului și în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023 aceasta nu a reiterat recomandările respective.	
		81.	-în alineatul (6) cuvântul „<i>anual</i>” propunem a-1 substitui cu textul <i>la numirea în funcție, anual și la încetarea calității de membru al comisiei de evaluare</i>” pentru asigurarea transparenței informației despre membrii comisiei de evaluare având în vedere că aceștia urmează să aibă o reputație ireproșabilă.	Se acceptă.
	Procuratura Anticorupție	82.	Una din cerințele impuse pentru calitatea de membru în cadrul comisiei de evaluare este că trebuie să aibă o reputație ireproșabilă. Dacă pentru celelalte condiții specificate în alin.(1) există mecanisme viabile de verificare pentru corespundere acestor condiții, nu este clar care ar fi acel mecanism de verificare a condiției de reputație ireproșabilă atât pentru membrii propuși de către fracțiunile parlamentare cât și pentru cei propuși de către partenerii de dezvoltare și cum urmează să se efectueze la propriu acest exercițiu de apreciere pentru a avea siguranța ca odată cu începerea activității propriu zise a evaluării să nu apară date sau informații care spun despre lipsa unei astfel de reputații. Or, anterior în spațiul public, au apărut în raport cu un membru din cadrul comisiei prevetung date cu referire la bănuiala rezonabilă de lipsă	Precizare: Aprecierea reputației candidaților este de competența CJNI și a partenerilor de dezvoltare. Fiecare din cei menționați sunt în drept să-și stabilească „rigorile” de apreciere a reputației unui candidat ca fiind sau nu ireproșabilă. Or, aceștia sunt

			de reputație ireproșabilă, acuze formulate chiar de către colegii de serviciu din țara de origine a membrului. Exercițiul aplicat pentru verificarea reputației ireproșabile trebuie să fie unul clar și să conțină criterii exacte (spre Ex: o recomandare de la ultimul loc de muncă, o garanție a unor personalități notorii etc.)	interesați în selectarea celor mai buni candidați.
	Procuratura mun. Bălți	83.	Lit. g) de ce limba engleză și nu româna în situația în care subiecții evaluării sunt cetățeni ai RM, iar lucrările într-o altă limbă i-ar putea dezavantaja.	Precizare: Cunoașterea limbii engleze este necesară pentru asigurarea bunei conlucrări între membrii naționali și cei internaționali ai CE. Acest fapt nu afectează drepturile subiecților evaluării, deoarece aceștia beneficiază de traducere în procesul de evaluare.
		84.	Lit. c) dar a unei infracțiuni neflagrante?	Precizare: Săvârșirea unei infracțiuni „neflagrante” poate influența calitatea de membru al CE numai în cazul existenței unei hotărâri definitive a unei instanțe de judecată. Până la acest moment membrul CE beneficiază de efectele prezumției nevinovăției.
(2) Calitatea de membru al comisiei de evaluare este		85.		

incompatibilă cu orice funcție publică din Republica Moldova. Circumstanțele de incompatibilitate a membrilor comisiilor de evaluare sunt declarate imediat și trebuie soluționate în termen de 10 zile de la declarare.				
(3) Calitatea de membru al comisiei de evaluare încetează în următoarele cazuri: 1) demisie; 2) revocare a membrului pentru: a) survenirea circumstanțelor de incompatibilitate sau necorespondere a cerințelor stabilite la alin. (1);	Ministerul Finanțelor	86.	Totodată, la articolul 7 alin. (2) lit. e), se propune de exclus sintagma „inclusiv din motive de sănătate”, deoarece potrivit prevederilor art.47 alin (1), din Constituția Republicii Moldova, statul este obligat să asigure omului dreptul la asistență și protecție socială, cu atât mai mult că, proiectul vizat nu reglementează careva raporturi juridice de muncă a membrilor comisiei de evaluare.	Nu se acceptă. Comentariul din aviz se referă la alin. (3). Reieșind din faptul că procesul de evaluare externă reglementat de prezenta lege reprezintă cea de-a doua etapă a „vettingului”, prezentul proiect nu poate conține prevederi referitoare la statutul membrilor CE diferite de cele stabilite deja în <i>Legea nr. 65/2023</i>.
b) încălcarea intenționată gravă a prezentei legi sau a regulamentului de organizare și funcționare	Procuratura Anticorupție	87.	b) excluderea sintagmei „gravă” în sensul constatărilor anterioare făcute de Curtea Constituțională în jurisprudența sa.	Nu se acceptă. Excluderea cuvântului „gravă” va avea ca efect încetarea mandatului de membru al CE chiar și pentru încălcări minore.

a Comisiei de evaluare din care face parte; c) săvârșirea unei infracțiuni flagrante; d) neparticiparea pe parcursul a 2 luni la cel puțin 3 ședințe ale Comisiei de evaluare fără motive întemeiate; e) imposibilitatea exercitării funcției de membru al Comisiei de evaluare, inclusiv din motive de sănătate, pentru o durată mai mare de 30 de zile. 3) deces; 4) încetarea activității comisiei de evaluare.			88. c) excluderea sintagmei „<i>flagrante</i>” or comiterea oricărei fapte prevăzute de legea penală, statutul criminogen al membrului comisiei nu este compatibil cu calitatea de membru în comisie. Poate să comită o faptă de conducere a mijlocului de transport în stare de ebrietate (infracțiune flagrantă) intervenind și sancțiunea revocării calității de membru și pe de altă ar putea exista situația săvârșirii unei infracțiuni de corupție consumată, chiar și în forma agravată în lipsa prezenței unui delict flagrant și nu ar prezenta temei de revocare a calității de evaluator.	Menționăm că Curtea Constituțională nu a examinat acest aspect în raport cu activitatea comisiilor de evaluate create în baza Legii nr. 26/2022 și Legii nr. 65/2023. Nu se acceptă. Excluderea cuvântului „<i>flagrante</i>” ar putea duce la încălcarea prezumției nevinovăției, în cazul în care nu există încă o hotărâre judecătorească definitivă. Săvârșirea, în general, a unei infracțiuni poate influența calitatea de membru al CE numai în cazul existenței unei hotărâri definitive a unei instanțe de judecată. Până la acest moment membrul CE beneficiază de efectele prezumției nevinovăției.
(4) Membrul comisiei de evaluare poate fi revocat prin decizia motivată a acesteia, adoptată cu votul secret a 2/3 din membrii comisiei de evaluare, care se		89.		

transmite pentru informare Parlamentului. Membrul vizat nu participă la vot.				
(5) În cazul încetării calității de membru al comisiei de evaluare în baza temeiurilor stabilite la alin. (3) pct. 1)–3), președintele comisiei de evaluare sau, după caz, șeful secretariatului comisiei de evaluare respective, sesizează imediat Parlamentul, în vederea selectării și numirii unui nou membru, conform procedurii stabilite pentru membrul comisiei al cărui mandat a încetat.		90.		
(6) Membrii comisiilor de evaluare indicați la art. 6 alin.(1) lit. a) completează anual declarația de avere și interese personale în sensul Legii nr.133/2016 privind declararea averii și intereselor personale.		91.		

Declarațiile de avere și interese personale ale membrilor indicați la art. 6 alin. (1) lit. a) și curriculum vitae ale tuturor membrilor se publică pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare.				
Articolul 8. Președinții comisiilor de evaluare (1) Fiecare comisie de evaluare este condusă de un președinte, ales din rândul membrilor acesteia cu votul secret al majorității membrilor comisiei respective. În cazul absenței președintelui comisiei de evaluare, atribuțiile acestuia sunt exercitate de un membru desemnat de președintele Comisiei de evaluare.		92.		
(2) Președintele comisiei de evaluare are următoarele atribuții:		93.		

a) coordonează activitatea comisiei de evaluare și a secretariatului acesteia; b) convoacă ședințele comisiei de evaluare; c) conduce ședințele comisiei de evaluare; d) reprezintă comisia de evaluare în relațiile cu alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat și încheie acte în numele comisiei pe care o reprezintă; e) alte atribuții prevăzute de prezenta lege și de regulamentul de organizare și funcționare al comisiei de evaluare respective.				
(3) Atribuțiile concrete ale fiecărui președinte sunt stabilite de Comisia de evaluare, activitatea căreia o coordonează.		94.		

(4) Calitatea de președinte al comisiei de evaluare încetează în cazul: a) încetării în condițiile art. 7 alin. (3) a calității de membru al comisiei de evaluare; b) renunțării la calitatea de președinte sau revocării din această funcție, aprobate cu votul a 2/3 din membrii comisiei de evaluare.		95.		
Articolul 9. Secretariatul comisiei de evaluare (1) Fiecare comisie de evaluare dispune de un secretariat propriu. Fiecare Secretariat al comisiei de evaluare (în continuare – secretariatul) este independent de orice autoritate publică și funcționează exclusiv în vederea asistării comisiei în realizarea	Procuratura mun. Bălți	96.	Alin. (1) Este bine de prevăzut în lege criteriile de selectare statele și alte aspecte ce țin de selecția și activitatea secretariatelor.	Nu se acceptă. Angajații din secretariate nu au statut de funcționari publici și nu sunt remunerați din bugetul de stat. Secretariatele sunt create și finanțate de partenerii de dezvoltare. Drept urmare, identificarea criteriilor de selectare a angajaților din secretariate și numărul acestora nu pot fi reglementate în prezentul proiect. Detaliile despre organizarea și

competențelor acesteia. Modul de funcționare și statele de personal ale secretariatului sunt stabilite în regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei de evaluare.				funcționarea secretariatelor urmează a fi stabilite în regulamentele de funcționare a Comisiilor de evaluare respective.
(2) Contractarea angajaților celor două secretariate se efectuează de către partenerii de dezvoltare.	Procuratura Generală	97.	La Articolul 9: - alineatul (2) urmează a fi exclus având în vedere argumentele expuse în pct. 2.1 din prezentul aviz;	Nu se acceptă. Punctul la care se face trimitere se referă la art. 2 alin. (1) și (2) din proiect, iar comentariile respective nu au tangență cu prevederile art. 9 alin. (2).
	Procuratura mun. Bălți	98.	Alin. (2) probabil ar fi recomandată o procedură publică de selecție	Nu se acceptă. Reiterăm cele expuse la comentariul de la art. 9 alin. (1).
(3) Activitatea fiecărui secretariat este coordonată de șeful secretariatului respectiv.	Procuratura mun. Bălți	99.	Alin. (3) de ce nu de CE fie de președintele CE	Nu se acceptă. Acceptarea propunerii date ar avea ca efect supraîncărcarea membrilor/președintelui CE cu sarcini manageriale.
(4) La solicitarea președintelui comisiei de evaluare sau a șefului secretariatului,	Procuratura Generală	100.	- aliniatul (4) are o formulare arbitrară. în primul rând nu este indicat că funcționarul trebuie să dea acordul pentru a activa în componența secretariatului. în rândul doi este inadmisibil ca șeful secretariatului să ceară autorităților prin derogare de la lege detașarea angajaților pentru asistență în	Nu se acceptă. Subliniem că asigurarea funcționalității secretariatelor

autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să delege sau să detașeze temporar angajați, pentru a asista comisia de evaluare respectivă în realizarea competențelor sale, inclusiv prin derogare de la prevederile legilor ce reglementează funcționarea autorităților și instituțiilor publice respective, precum și de la legile ce reglementează statutul anumitor categorii de funcționari publici.	Procuratura mun. Bălți	101.	activitate. Urmează de a modifica și de a stabili această prerogativă numai pentru șeful comisiei de evaluare. Alin. (4) Șeful secretariatului, identificat și numit în baza unor criterii nepublice, este echivalat în atribuții cu președintele CE. Persoanele delegate sau detașate, sunt angajați ai secretariatelor fie nu. Care este rolul și atribuțiile acestor persoane în procesul evaluării, cum put aceștia fi recuzați etc.	comisiilor de evaluare reprezintă o prioritate pentru stat. Or, obligația de efectuare a evaluării externe este una asumată la nivel internațional. Drept urmare, suportul autorităților și instituțiilor publice, inclusiv al angajaților din cadrul acestora este strict necesar. Acceptarea propunerii date ar avea ca efect supraîncărcarea președintelui CE cu sarcini manageriale. Interpretarea conform căreia șeful secretariatului este echivalat în atribuții cu președintele CE este eronată. Or, din prevederile proiectului nu rezultă acest lucru.
(5) Secretariatul se subordonează exclusiv comisiei de evaluare pe lângă care a fost creat.	Uniunea Avocaților din RM	102.	La art. 9 alin. (5) propunem substituirea cuvintelor „pe lângă care a fost creat” cu cuvintele „pentru asigurarea activității căreia a fost creat”.	Se acceptă.
Articolul 10. Obligațiile	Procuratura mun. Bălți	103.	Din obligații, nu este clar CE, doar apreciază informațiile selectate de alte entități fie sunt direct implicați în procesul de acumulare a informațiilor. Or în situația în care informațiile sunt acumulate de alți subiecți, acest lucru	Nu se acceptă. În art. 14 alin. (1) din proiect deja este prevăzut

membrilor comisiilor de evaluare (1) Membrii comisiilor de evaluare au următoarele obligații: a) să participe, prin prezentă fizică sau prin intermediul sistemului de videoconferință, la ședințele comisiei de evaluare; b) să folosească doar în scopul evaluării și să asigure confidențialitatea datelor cu caracter personal care le-au devenit cunoscute în exercitarea mandatului de membru al comisiei de evaluare; c) să nu desfășoare activități, care ar putea genera un conflict de interese, și acțiuni incompatibile cu calitatea de membru al comisiei de evaluare și să le declare în modul stabilit în regulamentul de			trebuie reglementat de lege. Lipsește obligația de stabilire obiectivă din oficiu a obiectului evaluării.	expres că „Comisiile de evaluare și secretariatele acestora au acces în regim de timp real la sisteme informaționale [...]”. Formularea obligației propuse nu este clară. Or, „obiectul evaluării” rezultă clar din prevederile art. 11 din proiect.

organizare și funcționare a comisiei de evaluare; d) să nu săvârșească fapte care ar putea discredita comisia de evaluare sau ar putea provoca îndoieli privind obiectivitatea acesteia; e) să își exercite în mod profesionist, cu diligență și promptitudine atribuțiile.				
(2) Obligațiile prevăzute la alin. (1) lit. b)-e) se aplică în mod corespunzător și angajaților secretariatelor comisiilor de evaluare.		104.		
Articolul 11. Criteriile de evaluare (1) În sensul prezentei legi, evaluarea constă în verificarea integrității etice și financiare a subiecților indicați la art. 3 alin. (1).	Curtea Supremă de Justiție	105.	<i>Cu referire la criteriile de evaluare (Art. 11), Comisia a reținut că criteriile de evaluare, sunt cea mai problematică parte a proiectului (par. 47). Criteriile de evaluare par a fi similare celor din Legea nr. 26/2022, totuși, ceea ce ar putea fi permis în scopul selectării candidaților pentru funcțiile de membru CSM și CSP, nu trebuie neapărat permis pentru evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor în exercițiu. [...] <u>eliberarea din funcție a unui judecător sau procuror numit în mod legal trebuie să fie justificată din perspectiva unui comportament neadecvat mai specific, care ar trebui definit mai clar în lege. Acest lucru reiese în mod firesc din securitatea mandatului judecătorilor, care este piatra de temelie a independenței lor și care îi deosebește de candidații la funcțiile judiciare</u></i>	Se acceptă. În contextul recomandărilor respective ale Comisiei de la Veneția precizăm că atât criteriile de evaluare a integrității etice, cât și cele de evaluare a integrității financiare au fost rescrise într-o manieră mai detaliată și mai clară, iar numărul acestora a fost redus la

		(membru CSM/ CSP); Lista criteriilor de evaluare rămâne a fi una lungă și ridică numeroase probleme (par. 50). Comisia a sugerat că norma propusă, în formularea ei existentă, <u>creează riscul aplicării abuzive a criteriilor de evaluare</u>, ceea ce ar putea duce la eliberarea din funcție contrar unor principii fundamentale ale drepturilor omului și statului de drept. Chiar dacă acest erori ar putea ulterior fi corectate în cadrul procedurilor din fața CSJ, Curții constituționale sau Curții Europene pentru Drepturile Omului, <u>acestea vor submina încrederea publică în reformă și va destabiliza sistemul judecătoresc și mai mult (par. 81). [...] Comisia a invitat autoritățile Republicii Moldova să revizuiască temeinic art. 12 (art. 11 din proiect) (par. 82).</u>	câte 2 criterii pentru fiecare categorie. Mai mult ca atât, la criteriile pentru integritatea etică a fost indicată expres perioada de timp care se va lua în considerație. La criteriile pentru integritatea financiară a fost micșorat numărul de ani pentru care vor fi verificate diferențele de avere, a fost mărit numărul salariilor medii pe economie, în raport cu care se va calcula quantumul impozitului neplătit. De asemenea, a fost exclus criteriul referitor la donații, or, acest aspect este acoperit de celelalte două criterii financiare. Subliniem că Comisia de la Veneția a apreciat modificările efectuate în proiect și a ținut cont de argumentele prezentate în procesul de consultare a proiectului. În §22 din Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023, Comisia de la Veneția recomandă următoarele:

				„22. [...] autoritățile sunt invitate să revină asupra acestei probleme și să examineze cu atenție, cu asistența tuturor părților interesate relevante, dacă aceste praguri ar trebui sau nu să fie mai mari. Mai mult, autoritățile sunt invitate să acorde o atenție deosebită regulilor privind donațiile, în special între părinți și copii într-o societate cu relații intra-familiale puternice..
	Consiliul Superior al Procurorilor	106.	Rămâne a fi actuală problema definirii și aplicării criteriilor de evaluare stabilite în art.11 din Proiectul de lege (art.12 în redacția inițială a Proiectului de lege). Aferent acestor aspecte noi am semnalat anterior mai multe probleme și aceleași argumente rămân valabile, pe care le reiterăm: <i>„Totuși, din proiect nu rezultă care sunt elementele acestei proceduri, care va fi competența comisiei la această etapă, cum se vor rezolva suprapunerile de competență cu alte organe stabilite prin legi.</i> <i>Regimul de integritate și aspectele aferente acestuia, precum și modul de efectuare a verificărilor, fac obiectul mai multor acte legislative din cadrul normativ național:</i> <i>Legea privind verificarea titularilor și candidaților la funcțiile publice nr.271 din 18.12.2008;</i> ✓ <i>Legea privind evaluarea integrității instituționale nr.325 din 23.12.2013;</i>	Se acceptă parțial. Proiectul reglementează suficient de clar etapele procesului de evaluare externă (a se vedea în special cap. I și III din proiect). De asemenea, este reglementată competența CE (art. 4), obligația altor persoane juridice de a prezenta informația solicitată de CE (art. 14), obligația CE de a sesiza organele de stat în cazul depistării unor încălcări ale legii (art. 17 alin. (8)) și alte aspecte.

		✓ <i>Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr.132 din 17.06.2016;</i> ✓ <i>Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017;</i> ✓ <i>Legea privind avertizorii de integritate nr.122 din 12.07.2018.</i> <i>Cumulul acestor acte normative răspunde, într-o manieră clară și previzibilă, modului de aplicare în practică a tuturor standardelor relevante domeniului indicat, stabilind principii, reguli fixe și proceduri care au, în final, obiectivul de a verifica agenții publici sub aspectul respectării regimului de integritate.</i> <i>În aceste condiții nu este clar care va fi activitatea Comisiei pe această dimensiune:</i> <i>• care vor fi competențele de a analiza proceduri care deja s-au finalizat și există hotărâri definitive în acestea, se va ține cont în aceste cazuri de aplicabilitatea principiului "puterea lucrului judecat"?</i> <i>• va avea comisia competență de a redeschide careva proceduri finalizate?</i> <i>• cum se va interpreta solicitarea/oferirea către comisie a informațiilor din proceduri aflate în curs de examinare?</i> <i>• se pune în discuție riscul încălcării (de către comisie) a standardului de confidențialitate a verificărilor până la adoptarea hotărârilor, de asemenea, a principiului prezumției nevinovăției, care este un element fundamental al procesului echitabil?</i> <i>Vom nota în acest context, că în orice caz, chiar și instituirea măsurii de „vetting” nu este suficientă pentru a neglija valențele procesului echitabil, una dintre care este prezumția de nevinovăție, deoarece în caz contrar există riscul creării de precedente periculoase care să altereze standardul de</i>	Referitor la <u>„puterea lucrului judecat”</u> precizăm că proiectul deja reglementează caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești irevocabile (art. 11 alin. (7)). Referitor la <u>„redeschiderea procedurilor finalizate”</u> precizăm că CE va avea doar obligația de a informa organele competente despre încălcările depistate (art. 17 alin. (8)). Referitor la <u>„procedurile în curs de examinare”</u> – art. 14 alin. (3) a fost completat cu prevederii referitoare la informația ce nu poate fi prezentă către CE, iar art. 14 alin. (9) prevede informația care nu poate fi folosită în procesul de evaluare. Referitor la <u>„prezumția nevinovăției”</u> subliniem că aceasta are tangență directă cu inversarea sarcinii probației, iar

		<i>independență a justiției, prin neîncrederea profesioniștilor din domeniu că garanțiile statutului lor vor fi respectate.</i> <i>Este important să menționăm că în avizul Comisiei de la Veneția, atunci când a fost analizată procedura de evaluare cu titlu extraordinar a judecătorilor ucraineni, s-a menționat că „respectarea de către judecător a criteriilor etice și anticorupție ar trebui să se bazeze numai pe fapte deja stabilite de autoritățile competente”.</i> <i>Respectiv, este clar că nu poate fi pusă în discuție valoarea concluziilor organelor care activează în conformitate cu proceduri prevăzute de lege, consacrate la nivel internațional, iar desconsiderarea unor asemenea concluzii, chiar și în regimul ad-hoc al unei urgențe stabilite la nivel național, poate să fie o măsură exagerată.</i> <i>Considerăm, de asemenea, că datorită regimului sancționator aplicat în cazul nepromovării evaluării externe sau, în particular datorită naturii și gravității pedepsei -eliberarea din funcție a procurorului și judecătorului precum și interdicția exercitării funcției de procuror sau, după caz judecător timp de 7 ani, cade sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție-dreptul la un proces echitabil.</i> <i>Cu privire la aceste aspecte indicăm statuările CtEDO:</i> <i>„În ceea ce privește procedura de lustrare, Curtea a concluzionat că predominanța aspectelor cu conotații penale (natura infracțiunii - falsa declarație de lustrare - natura și gravitatea pedepsei -interdicția de exercitare a anumitor profesii pentru o perioadă lungă) poate plasa aceste proceduri sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție [Matyjek împotriva Poloniei (dec.); a contrario, a se vedea Sidabras și Dziautas împotriva Lituaniei (dec.)]”</i>	CtEDO acceptă inversarea sarcinii probațiunii când se analizează avera persoanei. În contextul garantării dreptului la un proces echitabil, proiectul reglementează modul de contestare a hotărârii CSM/CSP (art. 19).

			<i>În aceste condiții, criteriile de evaluare și garanțiile aplicabile în cadrul procesului de evaluare trebuie să fie suficient de înalte încât să corespundă conformității prevederilor articolului 6 CEDO. "</i>	
(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia a stabilit că: a) în ultimii 5 ani a încălcat regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă; b) în ultimii 10 ani a admis în activitatea sa incompatibilități și	Curtea Supremă de Justiție	107.	<i>Cu referire la presupusele abaterile disciplinare (Art. 11 alin. (2) Ut. a, b)), nu este clar modul în care constatările Comisiei de evaluare s-ar corela cu constatările anterioare ale organelor disciplinare sau cu orice procedură pendinte care poate viza judecătorii/procurorii supuși procedurii de evaluare (par. 60). Posibilitatea Comisiei de evaluare, inclusiv CSM/CSP de a ignora deciziile din cauzele disciplinare anterioare ca fiind „vădit nerezonabile”, <u>ar permite redeschiderea oricărui caz disciplinar (chiar și un caz foarte vechi), fapt care dăunează certitudinii juridice și poate fi privită ca subminare a rolului constituțional al CSM/CSP: formula propusă lasă prea mare marjă de apreciere Comisiei de evaluare (par. 61).</u></i> <i>Cu referire la incompatibilități și conflictele de interese, declararea ex post că un judecător care a examinat o cauză se afla în situația de conflict de interese, dar nu s-a recuzat - ar necesita, în multe cazuri, redeschiderea procedurilor (par. 58); deciziile CSM/SCSP prin care se concluzionează că judecătorul/procurorul a fost în situația de conflict de interese într-un anumit caz <u>ar coexista cu o decizie validă și definitivă luată de acei judecători/procurori în acele cazuri (par. 59).</u></i> <i>Curtea observă că în „noua redacție” a normei (în partea ce ține de evaluarea integrității etice), autorul a exclus stabilirea unui prag al gravității faptei care ar atrage nepromovarea evaluării. În redacțiile anterioare ale normei, această încălcare trebuia să fie una gravă; „... într-un mod suficient de serios pentru a-1 face incompatibil cu funcția deținută”.</i>	Se acceptă parțial. Referitor la „constatările anterioare ale organelor disciplinare” menționăm că CE nu poate fi ținută de acestea, mai ales ținând cont de numeroasele plângeri și nemulțumiri ale judecătorilor/procurorilor referitor la încălcările comise de organele disciplinare pe parcursul ultimilor ani. Referitor la „puterea lucrului judecat” precizăm că proiectul deja reglementează caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești irevocabile (art. 11 alin. (7)). Referitor la „redeschiderea procedurilor finalizate” precizăm că CE va avea doar obligația de a informa organele competente despre încălcările depistate (art. 17 alin. (8)).

conflicte de interese incompatibile cu funcția deținută.				Art. 11 alin. (2) lit. a) a fost completat cu cuvântul „grav”.
	Uniunea Avocaților din RM	108.	La art. 11 alin. (2) lit. a), atragem atenția că norma juridică nu ține cont de faptul că hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, fie în acordurile de soluționare amiabilă a cazurilor raportate Guvernului de cele mai multe ori nu se menționează numele procurorilor și a judecătorilor care se fac vinovați de încălcarea drepturilor omului („acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă”), mai ales nu se indică dacă acest lucru s-a realizat cu intenție sau din neglijență gravă. Prin urmare, este suficient să rezulte din circumstanțele cauzei în cadrul căreia Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat violarea drepturilor omului sau Guvernul a fost nevoit să accepte soluționarea amiabilă că, anume acea persoană prin fapta sa a încălcat sau a contribuit la încălcarea drepturilor și libertăților omului, cu sau fără constarea intenției sau culpei grave, or este vorba despre exercitarea atribuțiilor oferite prin lege acestor persoane și nici nu este vorba despre o condamnare penală a acestora, ci evaluarea lor extraordinară.	Nu se acceptă. La redactarea prevederii respective s-a ținut cont de recomandarea Comisiei de la Veneția din §56 al Opiniei nr. CDL-AD(2023)005 din 14 martie 2023: „56. [...] At the very least, the notion of an “arbitrary act” should be reformulated as to include only such situations in which the ECtHR has previously established that the judge/prosecutor acted arbitrarily with intention or gross negligence (and not other breaches of the Convention which may be imputed to the malfunctioning of the system as a whole and not to the fault of the individual judge). [...]”
	Procuratura Generală	109.	Proiectul a păstrat noțiunile de „ <i>comportament arbitrar</i> ” și „ <i>acte arbitrare</i> ”. Autorii au adăugat sintagma „ <i>care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă.</i> ”, însă aceasta nu aduce plus-valoare, nu rezolvă problema invocată și nu poate fi considerată îmbunătățire. Ba dimpotrivă, extensia de referință generează o mare confuzie juridică și prezintă riscuri majore de a fi o problemă în aplicare. Conținutul normei este un nonsens juridic, deoarece CtEDO stabilește încălcări a drepturilor prevăzute de Convenția europeană a drepturilor omului, dar nu se pronunță asupra vinovăției judecătorilor sau procurorilor.	Faptul vinovăției rezultă din constatările și concluziile CtEDO. Altfel, nu ar fi posibilă sancționarea judecătorilor în baza art. 4 alin. (1) lit. b) din <i>Legea nr. 178/2014</i> și a

				procurorilor în baza art. 38 lit. e ¹⁾ din <i>Legea nr. 3/2016</i> .
		110.	Totodată, au rămas neconforme recomandărilor privind activitatea și competența completelor de evaluare din cadrul comisiilor de evaluare (art. 13), precum și rolul secretariatului în activitatea acestor complete, care au fost criticate de Comisia de la Veneția și DGI (§40-43 din Opinia comună CDL-AD(2023)005), nefiind soluționată și neconformitatea cu standardul <i>"dublilor serioase"</i> transpuse mot-a-mot din proiectul inițial al legii full-vetting transmis Comisiei de la Veneția (art. 12 al.2) în proiectul curent supus avizării (art. 11 al.3), care a fost criticat de Comisia de la Veneția și DGI în §63-69 din Opinia comună CDL-AD(2023)005.	Se acceptă parțial. Subliniem că în §40-43 la care se face referință în aviz, Comisia de la Veneția nu invocă neclarități referitor la competența completelor. În contextul recomandărilor respective, în art. 13 alin. (2) este reglementată repartizarea aleatorie a dosarelor între complete, iar în art. 17 alin. (2) și (3) a fost modificată procedura de aprobare a Raportului cu privire la evaluare. Cu referire la standardul „dubiilor serioase”, menționăm că art. 18 din proiect a fost completat cu un nou alin. (2) care reglementează un standard mai înalt pentru etapa CSM/CSP – „existența dovezilor privind...”. Subliniem că Comisia de la Veneția a apreciat modificările efectuate și în Opinia Follow-

				up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023 aceasta nu a reiterat recomandările respective.
		111.	La articolul 11 din proiect, sunt prevăzute criteriile de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor după cum urmează: [...] (citarea art. 11 alin. (1)-(3), (5), (6) din proiect). Subsecvent, art. 18 alin.(5) prevede: [...] (citarea art. 18 alin. (5) din proiect). - <i>Prim</i>, cu privire la textul a <i>încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a altor profesii</i> din art. 11 alin.(2) lit.a) menționăm următoarele. Potrivit art.3 alin.(4) din Legea 3/2016 cu privire ia Procuratură, printre altele „Procurorul este obligat să respecte Codul de etică al procurorilor.” Legea 3/2016 cu privire la Procuratură nu obligă procurorul să respecte regulile de etică și conduită profesională a altor profesii. Or, considerăm inacceptabil ca procurorul să fie evaluat prin prisma încălcării sau nu a regulilor de etică și conduită profesională ale altor profesii din motiv că respectarea acestora nu a fost pusă în sarcina subiecților în perioada de timp supusă evaluării. Astfel, în condițiile în care legea nu a prevăzut și nici în prezent nu prevede astfel de obligații, subiecții nu au cunoscut despre regulile de etică și conduită profesională a' altor profesii și obligativitatea respectării acestora, astfel încât să-și poată adapta conduita profesională la cerințele respective. Totodată, potrivit pct.29 din Avizului Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 din 13 decembrie 2021, Comisia a statuat că „Infrațiunile minore nu ar trebui să constituie un motiv valabil pentru a respinge un candidat.”.	Se acceptă. Textul a fost modificat.

	Consiliul Superior al Procurorilor	112.	Concomitent, cu privire la textul din art. 11 alin. (2) lit.a) din Proiect - „a încălcat regulile de etică și conduită profesională a altor profesii” considerăm că este o normă irațională. Reiterăm, în context, că potrivit art.3 alin.(4) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, printre altele procurorul este obligat „să respecte Codul de etică al procurorilor.” Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură nu prevede expres că procurorul poate fi sancționat pentru nerespectarea regulilor de etică și conduită profesională a altor profesii, din motiv că respectarea acestora nu a fost pusă în sarcina subiecților în perioada de timp supusă evaluării. Astfel, în condițiile în care legea nu a prevăzut și nici în prezent nu prevede astfel de obligații, subiecții nu au cunoscut despre regulile de etică și conduită profesională ale altor profesii și obligativitatea respectării acestora, este compromisă cerința previzibilității normei, care ar permite ca ei să-și poată adapta conduita profesională la cerințele respective.	Se acceptă. Textul a fost modificat.
		113.	Proiectul a păstrat noțiunile de „comportament arbitrar” și „acte arbitrare”. Autorii au adăugat sintagma „care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă.”, însă aceasta nu aduce plus-valoare, nu rezolvă problema invocată și nu poate fi considerată îmbunătățire. Ba dimpotrivă, extensia de referință generează o mare confuzie juridică și prezintă riscuri majore de a fi o problemă în aplicare. Conținutul normei este un non-sens juridic, deoarece CtEDO stabilește încălcări a drepturilor prevăzute de Convenția europeană a drepturilor omului, dar nu se pronunță asupra vinovăției judecătorilor sau procurorilor. Mai mult de atât, fără a încadra în acest aviz prea multă teorie juridică, considerăm că este vădită disonanța între natura și semnificația termenilor utilizați.	Nu se acceptă. La redactarea prevederii respective s-a ținut cont de recomandarea Comisiei de la Veneția din §56 al Opiniei nr. CDL-AD(2023)005 din 14 martie 2023: „56. [...] At the very least, the notion of an “arbitrary act” should be reformulated as to include only such situations in which the ECtHR has previously established that the judge/prosecutor acted arbitrarily with intention or

		Este foarte inadecvat să se reglementeze o asemenea competență Comisiei de evaluare, deoarece concluzia privind „comportamentul arbitrar” și „act arbitrar” poate să aparțină doar unei instanțe de judecată și numai în limitele unui proces reglementat de ordinea juridică, dar nu de un organism creat ad-hoc. Concomitent, o asemenea atribuție deviază de la scopul declarat al legii, depășește limitele pe care le poate avea verificarea integrității financiare și etice a procurorilor și este inadmisibilă din perspectiva echității procedurilor. Un asemenea transfer de competență distorsionează substanța principiilor de drept și excedă, fără o justificare relevantă, câmpul constituționalității procedurilor de verificare a judecătorilor și procurorilor.	gross negligence (and not other breaches of the Convention which may be imputed to the malfunctioning of the system as a whole and not to the fault of the individual judge). [...]” Subliniem că constatarea caracterului arbitrar de către CE va avea loc doar în cazul în care acest caracter este deja stabilit de CtEDO.
	Procuratura Anticorupție	114. Sintagmele „<i>a avut un comportament arbitrar..., a emis acte arbitrare..., a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă</i>”, nu sunt suficient de clare. Criteriile de evaluare instituite în prezentul aliniat, trebuie să corespundă cerințelor de claritate și previzibilitate, care urmează să fie luate în considerare de potențialii subiecți care urmează a fi supuși evaluării pentru a putea efectua un exercițiu de apreciere a propriei situații în care se află pentru a pute să decidă clar despre acțiunile care urmează să le întreprindă după notificarea lui aferent inițierii procesului de evaluare, fie decide să demisioneze fie participă la procesul de evaluare. La fel aprecierile efectuate de comisie a situației în care se află subiectul trebuie să fie raportate la criteriile din prezentul aliniat care ar trebui să fie suficiente de clare și să nu permită abuziv o apreciere subiectivă. În nota informativă la prezentul proiect de lege nu s-a efectuat o interpretare a criteriilor care sunt puse la baza exercițiului de evaluare, însă considerăm că aici se impune o detalare cu titlu de clarificare a tuturor neclarităților și o desfășurare a acestora.	Considerăm inacceptabil atribuirea CtEDO la categoria „organismelor create ad-hoc”, mai ales că hotărârile CtDEO sunt obligatorii inclusiv pentru instanțele de judecată și procuratură.

			Tot aici urmează să fie ajustat textul dispoziției, la constatările din Avizul Comisiei de la Veneția făcute în pct.55, prin care se indică că „act arbitrar” utilizat în această dispoziție este periculos de vag. Proiectul de lege ar trebui să precizeze cel puțin că Comisia de evaluare nu poate stabili că judecătorul a emis un act arbitrar, dacă pur și simplu nu este de acord cu soluționarea cauzei respective sau a motivării legale a acesteia. Până și hotărârile anulate de instanțele de apel nu pot fi considerate „arbitrare”, decât dacă este stabilit de instanță că acestea au fost adoptate cu rea-credință sau ca rezultat al unei neglijențe grave și evidente.	
	PCCOCS	115.	Art. 11 alin.(2) lit. a) din Proiect - unul din criteriile de evaluare - <i>"in ultimii 5 ani a incalcat regulile de etica și conduita profesionala a judecatorilor, a procurorilor sau, dupa caz, a altor profesii, precum și daca a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se refera la situațiile cand Curtea Europeana a Drepturilor Omului a stabilit anterior ca judecătorul sau, dupa caz, procurorul a acționat in mod arbitrar cu intenție sau neglijența grava ”.</i> Aliniatul 2 contine termene contradictorii aferente perioadei pentru care se supun verificarii subiectii, astfel, lit.a) prevede un termen de 5 ani, lit. b) prevede un termen de 10 ani, iar alin.(3). lit. a) vine in contradictie cu alin.(2) lit. b). Corespunzator, nu este clar pentru ce perioada se verifica integritatea financiara a subiectilor, pentru o perioada de 12 ani sau de 10 ani. Cu atat mai mult, aceasta prevedere este una contradictorie, in conditiile in care subiectii evaluarii prezinta declaratia de venit pentru ultimii 5 ani, fapt stipulat in art. 12 alin. 3 lit. c).	Nu se acceptă. Criteriile de la alin. (2) și (3) nu trebuie confundate. Or, alin. (2) se referă la criteriile de integritate etică, iar alin. (3) se referă la criteriile de integritate financiară. Criteriile sunt absolut distincte, pentru fiecare fiind expres indicată perioada ce se va lua în considerare.
	Procuratura mun. Bălți	116.	Lit. a) criteriile reguli de etică și conduită profesională dar și modul arbitrar sunt prea vagi.	Nu se acceptă.

			Lit. b) termenul de 10 ani este exagerat de mare inclusiv în raport cu prescripția unor eventuale răspunderi disciplinare, contravenționale etc.	A se vedea comentariile de mai sus, referitoare la acest alineat.
	CRJM	117.	Modificarea propusă: (2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia a stabilit că: a) în ultimii 5 ani a încălcat regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, <u>așa cum acest termen este definit în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă;</u> Argumente/comentarii: Este nerealist ca CtEDO acum să dea o hotărâre definitivă cu privire la situațiile juridice de la nivel național care s-au consumat cu mai puțin de 5 ani în urmă. Cu alte cuvinte, norma dată nu poate fi aplicată, de aceea propunem excluderea acesteia. Sintagma „arbitrar” presupune per se „intenție sau neglijență gravă”. În redacția actuală la lit. a) se creează un pleonasm. Alternativ ar putea fi scris – „a emis cu intenție sau neglijență gravă acte care contravin normelor imperative”.	Nu se acceptă. Prevederea din alin. (2) lit. a) nicidecum nu obligă CtEDO la emiterea unei hotărâri despre actele arbitrale. Aceasta este o interpretare greșită. La redactarea prevederii respective s-a ținut cont de recomandarea Comisiei de la Veneția din § 56 al Opiniei nr. CDL-AD(2023)005 din 14 martie 2023: „56. [...] At the very least, the notion of an “arbitrary act” should be reformulated as to include only such situations in which the ECtHR has previously established that the judge/prosecutor acted arbitrarily with intention or gross negligence (and not other breaches of the Convention which may be imputed to the malfunctioning of the system as a whole and not to the fault of the individual judge). [...]”

(3) Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase determinate de faptul că: a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri din ultimii 12 ani depășește 20 de salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea; b) în ultimii 10 ani a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea.	Curtea Supremă de Justiție	118. <i>Cu referire la integritatea financiară (Art. 11 alin. (3) lit. a), b) și alin. (4)), vorbind despre averea nejustificată, donațiile nedeclarate și taxele neplătite, Comisia de la Veneția și DGI notează că proiectul de lege stabilește un prag specific depășirea căruia ar constitui un temei pentru verificare. Pe de o parte, setarea unor astfel de praguri adaugă certitudine întregului exercițiu. Pe de altă parte, există riscul că legea stabilește praguri foarte mici, și că chiar și inexactități minore în declarații, nerespectarea evidenței tranzacțiilor nesemnificative etc. ar duce la eliberarea din funcție a unui judecător sau a unui procuror. Astfel, de exemplu, eliberarea din funcție a unui judecător doar pentru că în perioada de 10 ani are iregularități fiscale acumulate în valoare de cel mult 3 ori salarii medii, nu pare să fie o pedeapsă proporțională. Toată lumea trebuie să plătească taxe, în special funcționarii publici, și în special judecătorii. Dar oamenii fac adesea greșeli în timp ce evaluează impozitele și 3 salarii medii pe economie (5 în redacția actuală a normei) în Republică al Moldovei în 10 ani, <u>nu este suma pentru care judecătorul ar trebui demis (par. 78)</u>. La fel, <u>Comisia a recomandat ca autoritățile să ia în considerare specificul contextului Republicii Moldova, unde o parte importantă a populației trăiește și muncește peste hotarele țării și trimit bani acasă pentru a-și susține familiile, unde multe din tranzacții sunt realizate în numerar și nu sunt înregistrare în mod corespunzător. Acest factor ar trebui luat în considerare de către legislativ la definirea cuantumului averii nejustificate, donațiilor nedeclarate sau iregularităților fiscale (par. 79)</u>.</i> Deși autorul a majorat pragul respectiv (5 salarii medii pe economie), în opinia Curții, recomandările Comisiei rămân a fi valabile.	Nu se acceptă. În contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția invocate în aviz, a fost majorat numărul de salarii minime de la 3 la 5. Comisiei de la Veneția a apreciat această modificare și a recomandat următoarele: „22. [...] the authorities are invited to revert to this issue and carefully examine, with the assistance of all the relevant stakeholders, whether or not these thresholds should be higher.” Precizăm că pentru existența unor „iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit 5 salarii medii pe economie” rezultă din nedeclararea unei sume de 485500 lei (aproximativ 25 426 euro). Deci, cuantumul de 5 salarii medii pe economie, raportat la economia de piață a Republicii Moldova este unul suficient de rezonabil.

		119. La fel, în ceea ce ține de criteriile de evaluare, Comisia a semnalat și alte neajunsuri, printre care: <i>Faptele prescrise</i> - acestea nu ar trebui să constituie obiect de cercetare a Comisiei de evaluare (par. 70). Curtea constată că nu există o concordanță între prevederile proiectului și normele generale care reglementează prescripția: art. 5 alin. (1) din Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor nr. 178 din 25.07.2014 - 3 ani; art. 264 Cod fiscal - 4 ani pentru stabilirea obligației fiscale. <i>Retroactivitatea</i> - Comisia a recomandat stipularea expresă în lege a faptului că Comisia de evaluare, aplică regulile în vigoare la data săvârșirii acțiunilor (par. 71-72). <i>Sarcina probei disproporționată</i> - obligația de a proba caracterul licit al averii sau al tranzacțiilor din trecutul îndepărtat, nu ar trebui să pună o povară disproporționată pe judecător sau procuror (par. 73). Comisia a recomandat reducerea termenelor (par. 74). Astfel, termenele prevăzute la art. 11 alin. (2)-(3) (5 ani pentru încălcări etice; 10 ani pentru conflicte de interese; 12 ani pentru avere nejustificată; 10 ani pentru iregularități fiscale) trebuie revăzute.	Se acceptă parțial. În contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția menționate în aviz, menționăm următoarele: <u>Fapetele prescrise</u> – examinând modificările efectuate în proiect, Comisia de la Veneția a constatat următoarele: „18. The Commission and the Directorate recommended that the ACs should not be empowered to examine the alleged offences which would normally be time-barred. This was key recommendation (IV.2), which the authorities addressed in Article 11. Notably, the time limits have been added in Art 11 (2) (a) and (b); Art 11 (3) (a) provides a shorter time limit (12 instead of 15 years). A further improvement could be to introduce a general safeguard on the statute of limitation applicable to the vetting proceedings. In any event, these changes are welcome,
	Consiliul Superior al Procurorilor	120. Potrivit Proiectului evaluarea va cuprinde perioada de 12 ani anteriori din activitatea procurorului, care vor fi verificați conform acestei proceduri. Este nefiresc, lipsit de sens și în contradicție cu principiile consacrate ale dreptului să se intervină în acest fel față de judecători și procurori. Trebuie menționat că acum 12 ani în Republica Moldova acționa un anumit cadru legislativ privind declararea averii și intereselor personale, erau în vigoare reguli fixe privind integritatea judecătorilor și procurorilor. Respectiv, este contrar principiului neretroactivității legii și împotriva securității raporturilor juridice să se ceară procurorilor trecerea unor	

		proceduri bazate pe criteriile despre care nici nu știau acum 12 ani și nici nu aveau obligația să le cunoască sau să se conformeze acestora. Au fost neglijate și încălcate reguli juridice elementare, nefiind compatibilă această situație cu exigențele statului de drept.	and this key recommendation may be considered to have been met in substance.” <u>Retroactivitatea</u> – art. 11 a fost completat cu un alin. nou (6) care reglementează acest aspect. <u>Sarcina probei</u> - Precizăm că în Republica Moldova obligația judecătorilor/procurorilor de a declara veniturile și proprietățile există de mult timp, fiind inițial instituită prin Legea nr. 1264 din 19 iulie 2002²⁵ privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere. Astfel, obligația de a face declarații există deja timp de 21 de ani, iar stabilirea pentru verificarea unor criterii a perioadei de 10 sau de 12 ani nu este disproporționată și, de fapt,
Procuratura Generală	121.	-cu privire la art.II alin.(3) lit.a) din proiect reiterăm statuările Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 din 13 decembrie 2021: „73. <i>In sfârșit, când se stabilesc fapte legate de îmbogățirea nejustificată sau nedeclararea donațiilor, Comisia de evaluare ar avea competența să solicite justificarea achizițiilor sau cheltuielilor, care au fost efectuate până la 15 ani înainte de adoptarea legii. într-un context asemănător, deși a recunoscut că utilizarea unor asemenea prezumții este permisă, Comisia de la Veneția a observat că „ obligația de a demonstra originea licită a [...] bunurilor sau a tranzacțiilor nu trebuie să impună o sarcină disproporționată judecătorului, trebuie să vizeze doar tranzacții deosebit de importante și nu trebuie să vizeze, de exemplu, un bun pe care judecătorul sau familia acestuia îl posedă de zeci de ani. Obligația de a prezenta explicații trebuie să rămână rezonabilă”</i> Totodată, indicăm asupra faptului că prevederile Codului Fiscal obligă păstrarea de către subiecți, a actelor contabile de evidență fiscală o perioadă de 5 ani. Prin urmare, în lipsa unei obligații lege de păstrare a actelor de evidență fiscală mai mult de 5 ani, subiecții evaluați ar putea fi în dificultate să prezinte la solicitare sau din oficiu pentru a se apăra anumite acte confirmatoare, motiv pentru care perioada de 12 ani supusă analizei din punct de vedere al integrității financiare urmează să fie redusă la o limită rezonabilă. În contradicție, proiectul de lege face derogare de la aceste prevederi impunând subiecții supuși evaluării să prezinte în fața comisiei de evaluare	

²⁵ Legea nr. 1264/2002 poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17252&lang=ro#

		actele contabile sau a bonurilor privind serviciile procurate pentru o perioada care depășește termen de 12 ani. Prin urmare, se impune necesitatea reducerii perioadei de timp care este luată în considerare la detectarea averii nejustificate și/sau a donațiilor nedeclarate, deoarece nu este realist ca o persoană poate să păstreze urmele bunurilor sale o perioadă de timp atât de mare.	corespunde legii și practicii naționale. Or, judecătorii/procurorii începând cu anul 2002 erau obligați să-și țină evidența bunurilor și finanțelor. Suplimentar, precizăm că din lista criteriilor au fost excluse „donațiile nedeclarate”.
	122.	-cu privire la art.II alin.(3) lit.b) care prevede că: <i>„(3) Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase determinate de faptul că\</i> <i>b) în ultimii 10 ani a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea”,</i> menționăm următoarele: Eventualele iregularitățile fiscale admise de subiectul evaluării nu constituie iregularități (acțiuni/inacțiuni) admise în exercitarea funcție și nu vizează nici integritatea etică nici cea financiară a subiectului, motiv pentru care considerăm că acestea nu pot constitui un element de caracterizare a integrității din punct de vedere profesional. Așadar, iregularitățile fiscale admise de subiectul evaluării în viața cotidiană exprimate spre exemplu prin omisiunea de plată la timp a unui impozit, care însă ar putea fi achitat cu penalitățile de rigoare ulterior, au loc în cadrul unor raporturi juridice private care nu vizează nicidecum funcția sau activitatea desfășurată în funcția de procuror sau judecător.	Nu se acceptă. Alin. 3 lit. b) a fost formulat astfel, încât subiectul evaluării să nu fie sancționat pentru iregularități fiscal minore. Precizăm că pentru existența unor „iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit 5 salarii medii pe economie” rezultă din nedeclararea unei sume de 485500 lei (aproximativ 25 426 euro). Deci, cuantumul de 5 salarii medii pe economie, raportat la economia de piață a Republicii Moldova este unul suficient de rezonabil.

			În aceste condiții, considerăm injustă aplicarea criteriului prevăzut la art. 11 alin.(3) lit.b) din proiect, la evaluarea subiecților prevăzuți de art.3 din proiect.	
		123.	-<i>Secund</i>, analiza prevederilor art. 11 combinate cu prevederile art. 18 alin.(5) atestă următoarele: Datorită regimului sancționator aplicat în cazul nepromovării evaluării externe sau, în particular datorită naturii și gravității pedepsei - eliberarea din funcție a procurorului și judecătorului precum și interdicția exercitării funcției de procuror sau, după caz judecător timp de 7 ani, cade sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție- dreptul la un proces echitabil. Cu privire la aceste aspecte indicăm statuările CtEDO: <i>„În ceea ce privește procedura de lustrare, Curtea a concluzionat că predominanța aspectelor cu conotații penale (natura infracțiunii -falsa declarație de lustrare - natura și gravitatea pedepsei - interdicția de exercitare a anumitor profesii pentru o perioadă lungă) poate plasa aceste proceduri sub incidența laturii penale a art 6 din Convenție [Matyjek împotriva Poloniei (dec); a contrario, a se vedea Sidabras și Dziautas împotriva Lituaniei (dec.)]”.</i> În aceste condiții, criteriile de evaluare și garanțiile aplicabile în cadrul procesului de evaluare trebuie să fie suficient de înalte încât să corespundă conformității prevederilor articolului 6 CEDO.	Precizare: În contextul garantării dreptului la un proces echitabil, proiectul reglementează modul de contestare a hotărârii CSM/CSP (art. 19).
	Consiliul Superior al Procurorilor	124.	Menținem poziția expusă anterior referitor la sintagma „dubii serioase” din conținutul art. 11 alin. (3) din proiect, reținând următoarele: Este neconformă dreptului la un proces echitabil, adoptarea unei soluții de nepromovare a evaluării, în baza unor „dubii serioase” privind	Se acceptă. Reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția, proiectul art. 18 a fost completat cu un alineat nou (2), care

		conformitatea acestuia (subiectului evaluării) cu unul sau mai multe criterii prevăzute la art. 11. Consecințele sunt foarte severe: eliberarea din funcție cu interdicția de a exercita funcția de procuror sau judecător timp de 7 ani, lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere, precum și lipsirea de dreptul la pensie specială, ceea ce înseamnă că și garanțiile trebuie să fie pe măsură. Standardul „dubiilor serioase” nu a fost clarificat deși Comisia de la Veneția a subliniat riscurile și viciile conexe. Pentru respectarea conformității cu art. 6 CEDO, în cadrul procedurilor de evaluare este necesar de a fi asigurat standardul de probă „dincolo de orice dubiu rezonabil”. Prin urmare, considerăm că sintagma „<u>dubii serioase</u>” din conținutul art. 11 alin. (3) ar trebui substituită cu textul „probe suficiente”. Într-un alt registru, este de menționat că în cadrul unui proces civil, standardul probei este mai redus decât standardul probării „dincolo de orice dubiu rezonabil”, care operează în procesele penale. Standardul balanței probabilităților, care operează în procesul civil, presupune ca instanțele să constate că un fapt este stabilit dacă sunt convinse că probabilitatea ca faptul să fi avut loc este mai mare decât probabilitatea ca faptul să nu fi avut loc. Prin urmare, se impune excluderea „interdicția exercitării funcției de procuror sau, după caz judecător timp de 7 ani, sau admiterea și exercitarea altor profesii juridice prevăzute timp de 5 ani”, care sunt consecințe vădit disproporționate cu natura juridică a procedurii. De asemenea, se impune consolidarea garanțiilor în cadrul evaluării astfel încât, acestea din urmă să corespundă art. 6 CEDO.	stabilește pentru CSM/CSP un alt standard de apreciere a probelor „existența dovezilor privind...”. Remarcăm că Comisia de la Veneția a apreciat modificările efectuate, remarcând următoarele în Opinia Follow up nr. CDL-AD(2023)023: „§ 17. [...]New paragraph 2 of Article 18 has been added stating that the SCM/SCP should take into account “the existence of evidence” with regard to committing the imputed actions. The authorities explained that with these amendments, the case would be assessed based on the available evidence which would imply a higher standard of proof than “serious doubts”. The Commission and the Directorate welcome these amendments to improve the draft Law in this part. Whether these provisions are sufficient and appropriate will depend on the practice of their application. With this caveat, it
	125.	Cu privire la sintagma „<i>dubii serioase</i>” din conținutul art. 11 alin.(3) din proiect reținem următoarele:	

	Procuratura Generală	Este neconformă dreptului la un proces echitabil, adoptarea unei soluții de nepromovare a evaluării, eliberarea din funcție cu interdicția de a exercita funcția de procuror sau judecător timp de 7 ani, din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova în baza unor „<i>dubii serioase</i>” privind necorespunderea subiectului evaluării criteriilor de integritate financiară prevăzute la art. 11 alin.(3) din proiect. Pentru respectarea conformității cu art.6 CEDO, în cadrul procedurilor de evaluare este necesar de a fi asigurat standardul de probă „dincolo de orice dubiu rezonabil”. Prin urmare, sintagma „<i>are dubii serioase determinate de faptul că:</i>” din conținutul art. 11 alin. (3) propunem a fi substituită cu textul „<i>deține probe suficiente cu privire la faptul că</i>”. În acest sens, este de menționat că autorul în proiect le oferă comisiilor de evaluare competențe foarte largi (art. 14 din proiect) cum ar fi: au acces în regim de timp real la sistemele informaționale care conțin informația necesară, pot primi informații de la orice persoană informații relevante despre subiectul evaluat, inclusiv persoanele fizice și juridice de drept public, inclusiv instituțiile financiare nu pot refuza prezentarea informației invocând protecția datelor cu caracter personal, a secretului bancar sau a altor date cu acces limitat, solicită informații de la subiectul evaluării L.ș.a. Prin urmare, comisiile de evaluare pot folosi pîrghiile legale de a stabili cu certitudine (și nu doar dubii serioase) dacă candidații corespund cerințelor de integritate etică și/sau financiară sau nu. Este de menționat că în cadrul procesului civil, standardul probei este mai redus decât standardul probării „<i>dincolo de orice dubiu rezonabil</i>”, care operează în procesele penale. Standardul balanței probabilităților, care operează în procesul civil, presupune ca instanțele să constate că un fapt este stabilit dacă sunt convinse că probabilitatea ca faptul să fi avut loc este mai	may be considered that this key recommendation has been met.”

		mare decât probabilitatea ca faptul să nu fi avut loc. [Avizul Curții constituționale nr. 1 din 15 martie 2022. pct.31] În acest sens, criteriul „<i>dubii serioase</i>” a fost criticat și de către Comisia de la Veneția în opinia adoptată la 14 martie 2023 CDL-AD(2023)005, în care la pct. 66 a statuat că, <i>„[...] Procedura de evaluare, în termenii prevăzuți și în ceea ce privește consecințele, are asemănări din punct de vedere material cu procedurile disciplinare; efectul nepromovării evaluării (eliberarea din funcție) din punct de vedere material este același ca pentru cele mai grave abateri disciplinare sau ale unei pedepse accesorii care rezultă dintr-o condamnare penală pentru unele infracțiuni grave.”</i> Mai mult, Comisia în pct. 68 și 69 din opinie, a indicat că, „[...] nimic nu împiedică legislatorul să ridice standardul de probă necesar pentru adoptarea deciziilor de către CE. Ceea ce constituie o sursă de îngrijorare pentru Comisia de la Veneția este faptul că CSM/CSP decide pe baza criteriului „dubiilor serioase, pct. 69 [...] criteriul „dubiilor serioase” se aplică tuturor motivelor enumerate la articolul 12. (<i>în prezent art. 11</i>). Acest lucru poate fi problematic, de exemplu, în situația în care CSM decide să dispună demiterea unui judecător pe baza unui „<i>dubiu serios</i>” cu privire la faptul că acest judecător a încălcat o normă de conduită profesională. Prin urmare, recomandăm autorului consolidarea garanțiilor în cadrul evaluării astfel încât, acestea din urmă să corespundă prevederilor art.n6 CEDO care garantează respectarea standardului de probă - „<i>dincolo de orice dubiu rezonabil</i>”.	
	126.	Subsecvent, considerăm că autorul urmează să țină cont de statuările Comisiei de la Veneția în opinia adoptată la 14 martie 2023 CDL-AD(2023)005, și în partea ce vizează considerentele privind	Nu se acceptă. Eliberarea din funcție a persoanelor lipsite de integritate a fost utilizată în Albania și în

		proportionalitatea între gravitatea abaterii imputate și severitatea consecințelor. Astfel, în pct. 75 din opinie Comisia a reținut că, „Nu toate abaterile enumerate în articolul 12 ar implica eliberarea din funcție. Astfel, de exemplu, norma privind existența unui conflict de interese nu conține elemente care ar permite identificarea relevantei și gravității riscului iminent, tipurile de conflicte sau de incompatibilități sau natura acestora; dacă acestea au survenit într-o singură cauză sau la în cadrul unei anumite perioade etc. O observație similară se poate face în ceea ce privește comiterea unor „<i>acte arbitrare</i>”, care pot fi relativ minore și rară implicații grave. Subsecvent, în pct. 77 Comisia reiterează că, criteriile de evaluare prevăzute în proiectul de lege pot fi interpretate ca fiind susceptibile de a crea noi temeuri pentru demitere, care nu sunt supuse normelor existente. Acesta este motivul pentru care ar fi recomandabilă menționarea principiului proporționalității în proiectul de lege.	Ucraina. CtEDO – în cazurile examinate în fața sa, nu a constatat probleme de neproporționalitate a sancțiunii de „eliberare din funcție” pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile. Mai mult, prin Opinia sa din 2022, în pct. 50 Comisia de la Veneția a statuat că procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extrarodinară cu măsuri extraordinare. Astfel, nu putem diversifica sancțiunile, similar procedurii disciplinare. Subliniem că criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor. Astfel, va fi posibilă evitarea situațiilor de demitere a persoanelor pentru încălcări minore, iar referitor la încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave. Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare din funcție nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu

				poate fi, prin definiție, lăsat să activeze în sistemul judiciar și să decedibilizeze încrederea societății. Asta ar submina toate eforturile de a reforma justiția și de a sancționa persoanele corupte.
		127.	- cu privire la textul „și persoanelor apropiate,” din conținutul art. 11 alin.(5) menționăm că, subiectul evaluat nu poate influența corectitudinea conduitei persoanelor apropiate în raport cu plenitudinea declarării veniturilor de către aceste persoane. Modul de declarare a averii, a cheltuielilor și veniturilor acestor persoane ține exclusiv de aprecierea și responsabilitatea acestor persoane astfel, subiectul evaluării nu poartă nici o responsabilitate sau răspundere pentru comportamentul lor. În caz contrar, se deviază de la principiul răspunderi personale și doar pentru faptele săvârșite.	Nu se acceptă. Verificarea inclusiv a „persoanelor apropiate” nu este o nouă lege legislativă, fiind reglementat în <i>Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale</i>, iar apoi și în <i>Legea nr. 26/2022</i>.
		128.	- cu privire la textul „La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)-(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare.” din art. 11 alin. (6) menționăm că această normă deviază de la principiul: securitatea raporturilor juridice; și puterea lucrului decis. (art. 140 din Codul administrativ).	Nu se acceptă. Formularea respectivă nu împiedică CE să examineze inclusiv „constatările altor entități”. Subliniem că la baza activității CE stă informația din diverse baze de date ale autorităților/instituțiilor publice și nu concluziile la care au ajuns autoritățile/instituțiile respective în procesul de analizare a aceleiași informații.

				În contextul în care atât procurorii, cât și judecătorii invocau frecvent lipsa de obiectivitate a organelor de autoadministrare și a colegiilor acestora, rămâne inexplicabilă insistența actuală a acestora de a se ține cont de hotărârile organelor respective. Actualul alin. (7) deja este completat cu prevederei referitoare la caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești irevocabile.
	Procuratura Anticorupție	129.	Textul „<i>are dubii serioase determinate de faptul că</i>” se substituie cu textul „<i>a stabilit că</i>” a) Se propune substituie a textului „<i>din ultimii 12 ani</i>” cu textul „<i>avute într-o funcție publică sau în una din profesiile de judecător sau de procuror, dar nu mai mult de 10 ani</i>” . Textul propus urmărește ca subiecții supuși evaluării să justifice veniturile obținute sau cheltuielile suportate de acesta pe perioada exercitării funcției de judecător, procuror sau o funcție publică deținută anterior accederii în profesie, cu excluderea situațiilor de evaluare a acestor criterii când subiectul deține una din profesii de o perioadă scurtă de timp iar anterior nu a activat sau a activat în domeniul privat, or ingerința în viața sa personală sau a rudelor sale apropiate nu este justificată atât timp cât subiectul nu a fost agent public. Nu este clar cum s-a ajuns la termenul de 12 ani și de ce nu un alt termen. Politica de integritate la nivel național a început a fi implementată odată cu adoptarea Legii integrității nr. 82 din 25.05.2017, în rezultatul acestui	Nu se acceptă. Proiectul prevedea inițial un termen de 15 ani. La recomandarea Comisiei de la Veneția, termenul respectiv a fost redus la 12 ani. Precizăm că în Republica Moldova obligația judecătorilor/procurorilor de a declara veniturile și proprietățile există de mult timp, fiind inițial instituită prin Legea nr. 1264 din 19 iulie

		exercițiu de creație legislativă, Guvernul a asigurat elaborarea actelor normative necesare precum și revizuirea de către entitățile publice a actelor lor departamentale. Astfel, impunerea prin act normativ a unui comportament bazat pe reguli de integritate instituțională cât și personală și pe care agenții publici erau obligați să îl respecte, a început a fi realizat mult mai târziu decât termenul propus de autorul Proiectului în prezenta dispoziție, respectiv o verificare <i>ex-ante</i> instituirii unor reguli de comportament sub aspectul integrității agenților publici o considerăm nejustificată iar termenul de 12 propus în textul dispoziției, considerăm a fi pre mare.	2002²⁶ privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere. Astfel, obligația de a face declarații există deja timp de 21 de ani, iar stabilirea pentru verificarea unor criterii a perioadei de 10 sau de 12 ani nu este disproporționată și, de fapt, corespunde legii și practicii naționale. Or, judecătorii/procurorii începând cu anul 2002 erau obligați să-și țină evidența bunurilor și finanțelor.
	130.	<i>b) „iregularități fiscale, impozitul neplătit a depășit 5 salarii medii pe economie ”.</i> Comisia de la Veneția în pct. 78 a formulat un exemplu că pentru un impozit neplătit de 1755 euro care constituie aproximativ 3 salarii medii pe economie, nu ar trebuie să constituie un temei de revocare din funcție. Indiscutabil, toți trebuie să plătească impozite însă oamenii fac erori, mai ales pe chestiuni de calcul fiscal care impun cunoștințe speciale. Nu este clar raționamentul instituirii pragului valoric a mărimii impozitului neplătit de 5 salarii medii pe economie și de ce nu 4, 6, 7 etc, și dacă pentru impozitul	Nu se acceptă. Recomandările Comisiei de la Veneția se refereau la versiunea anterioară a proiectului, în care era stabilit un prag de 3 salarii medii pe economie.

²⁶ Legea nr. 1264/2002 poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17252&lang=ro#

			neachitata în mărime de 3 salarii medii lunare nu constituie temei de revocare din funcție, de ce pentru suma impozitului de 5 salarii medii ar trebuie să constituie temei de revocare. Considerăm că neplata impozitelor ar urma să se rețină drept criteriu de nepromovare, doar condiționat de comportamentul subiectului cu obligații fiscale care trebuie să fie însoțit de rea intenție (ex: includerea intenționată în documentele contabile, fiscale și/sau financiare, inclusiv în cele electronice, a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile care nu au la bază operațiuni reale ori care au la bază operațiuni ce nu au existat, fie prin tănuirea intenționată a unor obiecte impozabile, acte contabile, fiscale și/sau financiare).	Subliniem că pentru executarea recomandărilor respective, quantumul a fost majorat la 5 salarii medii pe economie. Astfel, art. 3 lit. b) a fost formulat astfel, încât subiectul evaluării să nu fie sancționat pentru iregularități fiscal minore. Precizăm că pentru existența unor „iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit 5 salarii medii pe economie” rezultă din nedeclararea unei sume de 485500 lei (aproximativ 25 426 euro). Deci, quantumul de 5 salarii medii pe economie, raportat la economia de piață a Republicii Moldova este unul suficient de rezonabil.
	Procuratura mun. Bălți	131.	Alin. (3) lit. a) poate ar fi bine de specificat noțiunea de venituri - în sensul, spre exemplul opus celui prevăzut de art. 243 CP, poate fie prea larg; doar cele permise de lege pentru subiectul evaluării, ar putea deturna scopul evaluării, pe același cântar fiind pus atât cel care a realizat venituri din acte de corupție, cât și cel care spre exemplu a desfășurat activități generatoare de profit fără conexiunea cu activitatea de serviciu (situație reală având în vedere realitățile RM). În altă ordine de idei pot fi dezavantajați cei pentru	Nu se acceptă. Noțiunea de „venituri” este suficient de clară și nu necesită o reglementară suplimentară.

		care perioada de verificare este de 12 ani, comparativ cu cei cu o perioadă mai mică, or raportat la numărul de ani diferența specificată ar putea fi de 19500 lei pentru 12 ani comparativ cu 117000 lei pentru perioada de 2 ani. Alin. (3) lit. b) evaziunea ca act unic, fie cumulativă pentru perioada de 10 ani. În plus nu au fost luate în calcul termenele de prescripție la care a atras atenția Comisia de la Veneția.	
	CRJM	132. Modificarea propusă: (3) Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase determinate de faptul că: a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri din ultimii 12 ani depășește 20 de salarii medii pe economie, în quantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea <u>2023</u> ; b) în ultimii 10 ani a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în quantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea <u>2023</u> . Argumente/comentarii: Considerăm incorectă și inechitabilă formula din redacția actuală, or, evaluările diferitor judecători și procurori vor începe în ani diferiți (2023, 2024, 2025), comparativ cu evaluările judecătorilor CSJ care vor începe toate în 2023. Astfel, în acești ani, salariile medii pe economie vor fi diferite. Luând în considerație că de regulă acestea se măresc, reiese că persoanele a căror evaluare va începe în 2023 vor fi dezavantajate față de persoanele a căror evaluare va începe în 2024 și 2025, or, diferența admisibilă pentru aceștia va fi mai mică. În acest context, propunem ca diferența să fie calculată pentru toate persoanele supuse evaluării în baza salariului mediu pe economie din 2023,	Se acceptă.

			astfel, va fi asigurată egalitate și corectitudine pentru toți judecătorii și procurorii implicați în proces.	
(4) În procesul de evaluare a integrității financiare a judecătorului, Comisia de evaluare poate verifica: a) respectarea de către subiectul evaluării a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, de veniturile impozabile și de achitarea drepturilor de import și celor de export; b) respectarea de către subiectul evaluării a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale; c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia subiectului evaluării ori a persoanelor indicate la alin. (5), precum și cheltuielile legate de	Procuratura Anticorupție	133.	Se propune excluderea acestui alineat. Or aceste mecanisme preluate din Legea 26 nu sunt aplicabile criteriilor prevăzute în alin.(2) și (3) care sunt diferite de criteriile prevăzute în legea prevetینگului. Mai mult, comisia de evaluare ar trebui să fie liberă în accesarea mecanismelor și metodelor pe care le consideră necesare pentru realizarea exercițiului de acumulare și cercetare a informației cu ulterioara transpunere prin criteriile de evaluare.	Nu se acceptă. Prevederile alin. (4) stabilesc o listă de aspecte, de care trebuie să țină cont CE în procesul de verificare a integrității financiare. Subliniem că o prevedere similară este și în <i>Legea nr. 65/2023</i>, iar în opinia Follow-up Comisia de la Veneția nu a criticat conținutul acestui alineat.
	Procuratura mun. Bălți	134.	Alin. (4) Cum poate fi verificată perioada de 12 fie 10 ani dacă conform cadrului normativ conexe termenul de păstrare a actelor inclusiv contabile este una mult mai mică.	Nu se acceptă. Obiecția nu are tangență cu acest alineat. A se vedea <i>supra</i> comentariile de la alineatul (3).
	CRJM	135.	Argumente/comentarii: Propunem excluderea integrală a alin. (4), având în vedere că comisia de evaluare poate verifica orice stare de fapt și de drept, pentru a asigura corectitudinea aprecierii criteriilor de evaluare. Astfel, acest text este de prisos. Mai mult, textul dat are un efect păgubos, deoarece impune comisiile să verifice aspecte minore care nu sunt esențiale pentru promovarea evaluării (ex. respectarea termenului pentru depunerea declarației de avere și interese personale, contracte de împrumut, etc). Oricum, metodologiile de evaluare	Nu se acceptă. Prevederile alin. (4) stabilesc o listă de aspecte, de care trebuie să țină cont CE în procesul de verificare a integrității financiare. Subliniem că o prevedere similară este și în <i>Legea nr.</i>

întreținerea bunurilor respective; d) sursele de venit ale subiectului evaluării și, după caz, ale persoanelor indicate la alin. (5); e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care subiectul evaluării, persoana indicată la alin. (5) sau persoana juridică, în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi, este parte contractantă; f) dacă există sau nu donații în care subiectul evaluării sau persoana specificată la alin. (5) are statut de donatar sau de donator; g) alte aspecte relevante pentru identificarea originii averii subiectului			sunt stabilite de către comisiile de evaluare, în acest mod, prevederile din alin.(4) doar vor îngreuna activitatea comisiilor și nu va aduce plus valoare.	65/2023, iar în opinia Follow-up Comisia de la Veneția nu a criticat conținutul acestui alineat.

evaluării și pentru justificarea acesteia.				
(5) La aprecierea corespunderii cu criteriile prevăzute la alin. (3) comisia de evaluare va lua în considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile și persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.	PCCOCS	136.	Potrivit art. 11 alin. (5) din Proiect, „La aprecierea corespunderii cu criteriile prevazute la alin. (3) comisia de evaluare va lua in considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile și persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Nationala de Integritate ”. În aliniatul (3) din art. 11 sunt prevazute doua criterii pentru cerinta de integritate financiara a candidatului si anume, <i>averea dobandită</i> în ultimii 12 ani cat si iregularități fiscale în ultimii 10 ani. Având in vedere redacția propusă în aliniatul (5) din art. 11, apare incertitudinea daca iregularitatile fiscale a parintilor/socrilor si copiilor, urmeaza a fi calculate in cumul cu a subiectului evaluării. În acest sens, privitor la persoanele apropiate, se propune de a indica numai criteriul prevazut de lit. a) din alin. 3) din art. 11 din proiect. Astfel, se propune urmatoarea redactie: <i>„La aprecierea corespunderii cu criteriile prevazute la alin. (3) lit. a) comisia de evaluare va lua in considerare inclusiv averea, cheltuielile, veniturile și persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și ale persoanelor indicate la art.33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Nafionala de Integritate”.</i>	Nu se acceptă. Subliniem că o prevedere similară este și în <i>Legea nr. 65/2023</i>, iar în opinia Follow-up Comisia de la Veneția nu a criticat conținutul acestui alineat.

(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare.	Curtea Supremă de Justiție	137. <i>Cu referire la art. 11 alin. (6) - actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Potrivit competențelor, Comisia poate face anumite constatări cu privire la aspecte disciplinare, integritate și încălcări fiscale. Acest fapt constituie o substituie a competențelor autorităților statului responsabile de aceste domenii (Colegiul disciplinar, ANI, SFS). Curtea a indicat acest argument în evidențierea faptului că constatările Comisiei cu privire la aceste aspecte se află în afara controlului judecătoresc.</i> Prin prisma art. 19 alin. (6) din proiect, Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării. Cu alte cuvinte, dacă constatarea încălcărilor menționate de către organele statului precum Colegiul disciplinar, Autoritatea Națională de Integritate și Serviciul Fiscal de Stat pot fi contestate în instanța de judecată, atunci constatările Comisiei cu referire la aspectele menționate - nu pot fi contestate. De asemenea, Curtea consideră că posibilitatea Comisiei de a ignora constatările organelor competente limitează posibilitatea persoanei de a se apăra împotriva eventualelor acuzații de săvârșire a anumitor încălcări, odată ce Comisia ar putea respinge orice probă (care emană de la autoritățile menționate mai sus) pe motiv că nu este legată de aceste constatări în virtutea legii. La fel, această norma pare să fie problematică din perspectiva certitudinii juridice (a se vedea par. 61).	Precizare: Precizăm că redacția art. 19 alin. (6) este în corespundere cu HCC nr. 5/2023. Constatările CE pot fi contestate în cazul în care subiectul nu a promovat evaluarea integrității, căci acestea se încadrează în noțiunea de „circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării”. Cu referire la recomandarea de a fi respectat principiul autorității lucrului judecat, precizăm că art. 120 din Constituția Republicii Moldova reglementează expres caracterul obligatoriu al sentințelor și altor hotărâri judecătorești definitive. În context, art. 11 alin. (6) a fost deja modificat.
	Consiliul Superior al Procurorilor	138. Potrivit art. 11 alin. (6) din Proiect „La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)-(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare.” Considerăm asemenea dispoziție ca fiind în măsură să încalce principiul puterii lucrului decis, în sensul art. 140 din Codul administrativ. Prin	

			prevederea în speță se alterează disproporționat și necorespunzător ordinea juridica națională și se creează riscul reconsiderării unor hotărâri sau încălcării securității juridice.	
	Procuratura Anticorupție	139.	Se propune după textul „ <i>judecătorești</i> ” a se completa cu sintagma „ <i>definitive sau</i> ” .	Se acceptă parțial. Cuvântul „irevocabile” a fost substituit cu „definitive”, conform art. 12 din Constituție.
	Procuratura mun. Bălți	140.	Alin. (6) pot apărea situații paradoxale când spre exemplu decizia organului a fost contestată în instanță, iar în consecință a fost confirmată poziția entității, astfel că cazuri soluționate analogic să fie ori nu luate în considerație în dependență de faptul dacă au constituit ori nu obiectul unor hotărâri judecătorești.	Nu se acceptă. Sistemul de drept național nu se bazează pe precedentele judiciare.
	CRJM	141.	Modificarea propusă: (6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare, <u>decât dacă aceasta sunt considerate de către Comisie ca fiind arbitrare sau vădit nerezonabile.</u> Argumente/comentarii: Propunem completarea alin.(6) cu fraza indicată, pentru a face posibilă evaluarea criteriului privind integritatea etică a persoanei evaluate prevăzut la art.11 alin.(2) lit. a) din prezentul proiect.	Nu se acceptă. Completarea propusă este în contradicție cu art. 120 din Constituție.
Articolul 12. Inițierea procedurii de evaluare		142.		

(1) În decurs de 5 zile de la solicitarea comisiei de evaluare, Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor, transmite comisiei de evaluare corespunzătoare lista subiecților care urmează a fi evaluați și datele de contact ale acestora (adresa de domiciliu, numărul de telefon, adresa de poștă electronică).				
(2) Comisia de evaluare inițiază evaluarea după primirea listei menționate la alin. (1).		143.		
(3) Comisia de evaluare notifică subiectul evaluării privind inițierea evaluării acestuia și îi solicită să depună: a) declarația de avere și interese personale cu datele actualizate pentru	Procuratura mun. Bălți	144.	Alin. (3) cum are loc procedura de notificare Alin. (3) lit. a) sensul, dacă actele respective oricum sunt depuse la ANI Alin. (3) lit. b) poate ar fi bine de detaliat, inclusiv cu luarea în calcul a aspectelor de neincriminare.	Se acceptă parțial. Prevederile art. 12 alin. (3) trebuie interpretate în raport cu alte prevederi din proiect. Astfel, art. 14 alin. (7) prevede că comunicarea cu subiectul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a

ultimii 5 ani, care să includă și cheltuielile din perioada respectivă; b) chestionarul de etică; c) declarația privind lista persoanelor apropiate, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, care activează sau au activat în ultimii 5 ani în sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public.				sistemului de poștă electronică al instanțelor sau al procuraturii. Alin. (3) lit. a) – este nevoie de o actualizare a informației, mai ales dacă cea depusă la ANI a fost incompletă sau conține erori. Alin. (3) lit. b) – dreptul subiectului evaluat de a nu depune mărturii împotriva sa a fost inclus în art. 16 alin. (5) lit. f).
(4) Declarațiile și chestionarul menționate la alin. (3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătură electronică. Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul	Procuratura Generală	145.	La articolul 12 alin. (4) din proiect - „Declarația și chestionarul menționate la alin. (3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătura electronică. Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării”. Consideram termenul de 10 zile este prea mic și insuficient pentru subiectul evaluării în ipoteza în care acesta nu deține informația solicitată și urmează să o solicite de la o autoritate sau persoana fizică sau juridică.	Nu se acceptă. Termenul de 10 zile este un termen-minim, garantat de lege. CE are posibilitatea de a acorda un termen mai mare, în dependență de circumstanțele fiecărui caz în parte.

de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării.			Conform art. 16 alin. (1) din Legea privind accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000, termenul de furnizare a informației este de 15 zile lucrătoare¹¹. Respectiv, în ipoteza în care subiectul evaluării nu a primit informația solicitată în termenul de 10 zile, acesta va fi în imposibilitate de a prezenta declarațiile/chestionarul complet, fapt ce se va solda cu nepromovarea evaluării. Un alt argument în vederea majorării termenului este determinat de imposibilitatea prezentării informației de către subiectul supus evaluării ar putea fi în deplasare de serviciu în străinătate, concediu medical sau, anual de odihnă anterior planificat, circumstanțe care nu i-ar permite prezentarea informațiilor solicitate în termen de 10 zile.	
	PCCOCS	146.	Art. 12 alin. (4) din Proiect - „<i>Declaratia si chestionarul mentionate la alin. (3) se prezinta in termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitarii, fiind semnate cu semnatura electronica. Lipsa unei justificdri rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea in termen a declarafiilor sau a chestionarului de etica reprezinta temei pentru constatarea de catre comisia de evaluare a nepromovarii evaluarii</i> ”. Consideram termenul de 10 zile este prea mic și insuficient pentru subiectul evaluarii in ipoteza in care acesta nu detine informatia solicitata și urmeaza sa o solicite de la o autoritate sau persoana fizica sau juridica. Conform art. 16 alin. (1) din Legea privind accesul la informatie nr. 982 din 11.05.2000, termenul de furnizare a informatiei este de 15 zile lucratoare². Respectiv, in ipoteza in care subiectul evaluarii nu a primit informatia solicitata in termenul de 10 zile, acesta va fi in imposibilitate de a prezenta	

			declarațiile/chestionarul complet, fapt ce se va solda cu nepromovarea evaluării. Un alt argument în vederea majorării termenului este determinat de imposibilitatea prezentării informației de către subiectul supus evaluării ar putea fi în deplasare de serviciu în străinătate, concediu medical sau, anual de odihnă anterior planificat, circumstanțe care nu i-ar permite prezentarea informațiilor solicitate în termen de 10 zile.	
	Procuratura mun. Bălți	147.	Alin. (4) și (5) ar fi bine de racordat la principiul echității enunțat la art. 2, inclusiv la dreptul de a nu se autoincrimina, dreptul la apărare etc.	Se acceptă. <u>„Dreptul de a nu se autoincrimina”</u> – art. 16 alin. (5) a fost completat cu lit. f). <u>„Dreptul la apărare”</u> – proiectul deja conține prevederi detaliate privind drepturile subiectului evaluării (art. 16 alin. (5)), dreptul de a acestuia de a prezenta orice dovezi considerate necesare (art. 14 alin. (6)).
(5) Prin depunerea declarațiilor și a chestionarului prevăzute la alin. (3), subiectul evaluării declară pe proprie răspundere veridicitatea și plenitudinea datelor prezentate și consimte		148.		

prelucrarea datelor cu caracter personal. Modelul declarațiilor și al chestionarului respective se aprobă de comisiile de evaluare.				
Articolul 13. Completul care efectuează evaluarea (1) Pentru evaluarea subiecților prevăzuți la art. 3 alin. (1), în cadrul fiecărei comisii de evaluare se formează complete de evaluare, alcătuite din câte trei membri ai comisiei de evaluare, reprezentând ambele categorii de membri, menționate la art. 6 alin. (1).		149.		
(2) Dosarele de evaluare se repartizează completelor spre examinare în mod aleatoriu.		150.		

(3) Dosarul de evaluare este pregătit pentru evaluare de către un membru-raportor, care este asistat de secretariatul comisiei respective. Modul de desemnare a membrului-raportor este stabilit în regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare.	Procuratura mun. Bălți	151.	Alin. (3) ar fi bine de detaliat în ce constă asistența secretariatului, inclusiv posibilitatea unor eventuale recuzări.	Nu se acceptă. Aceste detalii vor fi stabilite în Regulamentul privind organizarea și funcționarea CE.
(4) Membrul-raportor prezintă din timp proiectul de raport celorlalți membri ai completului.		152.		
Articolul 14. Acumularea informației (1) Comisiile de evaluare și secretariatele acestora au acces în regim de timp real la sisteme informaționale care conțin informația necesară pentru realizarea mandatului, în condițiile	Curtea Supremă de Justiție	153.	<i>Cu referire la acumularea informației de către Comisia de evaluare (art. 14 alin. (1)), legea ar trebui să stabilească anumite limite în ceea ce ține de informațiile care ar putea fi obținute; în acest, legea nu prevede nici o excepție cu referire la informațiile cu caracter auto-incriminator, cele acoperite de secretul profesional (relația avocat-client), cu caracter medical sau privat, dreptul la viața intimă, familială și privată prevăzut la art. 28 din Constituție și art. 8 CEDO ar trebui respectat în privința judecătorilor/procurorilor evaluați (par. 85). Ar trebui introduse garanții procedurale în acest sens, cum ar fi o autorizare de către CSM/ CSP, pentru a se asigura că această competență largă a Comisiei (de acumulare a informației) în realizarea mandatului, nu este exercitată abuziv (par. 87). Legea ar trebui să prevadă expres că informația acumulată este utilizată doar în vederea</i>	Se acceptă. Pentru executarea recomandării Comisiei de la Veneția a fost completat art. 14 alin. (3) și alin. (9).

legislației privind schimbul de date și interoperabilitatea. Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoană informații relevante despre subiectul evaluat și poate acumula de sine stătător informațiile respective.			realizării evaluării și nu ar putea constitui probe în cadrul altor proceduri (par. 90).	
	Procuratura Generală	154.	La articolul 14 : - alin. (1) prevede că „... <i>Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoana informații relevante despre subiectul evaluat și poate acumula de sine stătător informațiile respective</i>”. În acest sens, urmează a fi stabilit și reglementat un mecanism clar privind modalitatea și sursele de colectare a informațiilor (mass-media, rețele de socializare, de la colegii de muncă ai subiectului evaluării, etc) și respectiv, cum și cine va verifica veridicitatea acestor informații.	Nu se acceptă. Stabilirea unei liste exhaustive a posibilelor surse de colectare a informației nu este oportună din considerentul că acest lucru va spori rigiditatea procedurii și va limita activitatea CE. „Verificarea informației acumulate” – detaliile referitoare la activitatea internă a CE vor fi stabilite în Regulamentul privind organizarea.
	PCCOCS	155.	Art. 14 alin. (1) din Proiect - „... <i>Comisiile de evaluare pot primi de la orice persoana informații relevante despre subiectul evaluat și poate acumula de sine stătător informațiile respective</i> ”. In acest sens, urmează a fi stabilit și reglementat un mecanism clar privind modalitatea și sursele de colectare a informațiilor (mass-media, rețele de socializare, de la colegii de muncă ai subiectului evaluării, etc) și respectiv, cum și cine va verifica veridicitatea acestor informații, inclusiv cele anonime (alin.(9) art. 14 din Proiect).	
	Procuratura mun. Bălți	156.	Alin. (1) cred că accesul trebuie restricționat în dependență de categoria informațiilor, inclusiv cu respectarea procedurilor prevăzute de legislația în vigoare. La fel noțiunea de informație relevantă cred că urmează a fi nuanțată. La fel este interesantă abordarea prin care inclusiv secretariatul este abilitat cu largi competențe în acumularea informațiilor și de protecție a datelor cu caracter personal față de subiectul evaluării. Cred că pentru a asigura echitatea procedurii ar fi bine de asigurat dreptul subiectului evaluării de a participa în procesul acumulării informațiilor inclusiv posibilitatea de contestare a anumitor acțiuni.	Se acceptă parțial. Dreptul de acces la sistemele informaționale al CE nu poate fi restricționat. Acest lucru va duce la analiza incompletă a informației despre subiectul evaluării.

				Cu referire la dreptul subiectului evaluării de participa la acumularea informației – a fost completat art. 14 alin. (6). Subliniem că și art. 16 alin. (5) reglementează dreptul acestuia de a prezenta în cadrul audierilor date și informații suplimentare, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior.
(2) Informația solicitată de la persoanele menționate în art. 11 alin. (5) se prezintă Comisiei de evaluare gratuit, inclusiv în formă electronică, în termen de cel mult 10 zile de la data solicitării.	Procuratura Generală	157.	- în alineatul (2) urmează a fi revăzut și corectată eroarea materială, or art. 11 alin.(5) la care se face referire în acest alineat nu prevede persoanele de la care Comisiile pot solicita informația necesară;	Nu se acceptă. În art. 11 alin. (5) sunt menționate persoanele apropiate ale subiectului evaluării.
(3) Persoanele fizice și juridice de drept public sau privat, inclusiv instituțiile financiare, nu pot refuza prezentarea informației invocând protecția datelor cu caracter personal, a secretului bancar sau a altor date cu acces limitat,	Procuratura Generală	158.	- cu referire la alineatul (3) reiterăm constatările Comisiei de la Veneția în opinia adoptată la 14 martie 2023 CDL-AD(2023)005, în care la pct. 85 a statuat că: <i>Având în vedere amploarea exercițiului de evaluare, care se poate referi la conduita, bunurile, averea și cheltuielile judecătorilor/procurorilor și a persoanelor afiliate acestora, proiectul de lege ar trebui să stabilească unele limite cu privire la tipul de informații care poate fi solicitat și obținut. În special, proiectul de lege nu conține excepții cu privire la informația potențial auto-incriminatoare, informația privilegiată (secretul profesional al avocatului), informațiile medicale sau alte informații cu caracter privat. Dreptul la viață privată și de familie, prevăzut la articolul 28 din Constituție</i>	Se acceptă. Urmare a recomandării Comisiei de la Veneția din §85, art. 14 alin. (3) a fost completat.

cu excepția informației care cade sub incidența prevederilor Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat și care nu a fost desecretizată.			<i>și la articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului trebuie respectate în ceea ce privește judecătorii și procurorii evaluați. Comisia și DGI reamintesc că o îngrijorare similară a fost exprimată în opinia din 2019. "</i> Prin urmare, proiectul de lege trebuie să stabilească categoriile de informații care nu pot fi solicitate de către Comisia de evaluare sau care pot fi solicitate doar în anumite cazuri și doar cu o anumită procedură.	
(4) Neprezentarea în termenul stabilit a informațiilor solicitate se sancționează potrivit legii.		159.	Totodată, considerăm că pentru a asigura echitatea procedurii ar fi bine de asigurat dreptul subiectului evaluării de a participa în procesul acumulării informațiilor inclusiv posibilitatea de contestare a anumitor acțiuni	Se acceptă. Referitor la „dreptul subiectului evaluării de a participa în procesul acumulării informațiilor” a fost completat art. 14 alin. (6). Subliniem că și art. 16 alin. (5) reglementează dreptul acestuia de a prezenta în cadrul audierilor date și informații suplimentare, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior.
(5) Prin derogare de la prevederile Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu	Procuratura Anticorupție	160.	În prima frază, după textul „<i>cu caracter personal</i>” se impune indicarea căror subiecți, datele cărora, cu titlu permisiv comisia are dreptul să le verifice, or nu poate fi o prevedere abstractă.	Nu se acceptă. Prevederea respectivă nu trebuie interpretată izolat de alte prevederi ale proiectului.

caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal este admisă pe perioada desfășurării activității de către comisiile de evaluare și secretariatele acestora. Dreptul de acces al subiectului evaluării la datele respective este asigurat de secretariat. Subiectul evaluării are obligația să păstreze confidențialitatea datelor cu caracter personal din materialele evaluării prezentate de comisia de evaluare.				Astfel, din conținutul acestuia rezultă clar că vor fi examinate datele cu caracter personal ale subiecților evaluării și ale persoanelor apropiate acestora.
(6) În scopul elucidării neclarităților identificate, comisia de evaluare poate solicita, la orice etapă a procedurii de evaluare, date și informații suplimentare de la subiectul evaluării sau de la alte persoane, cu indicarea termenului de prezentare.		162.		

(7) Comunicarea cu judecătorul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului.	Procuratura Anticorupție	163.	În prima propoziție, sintagma „judecătorul” urmează a fi înlocuită cu „subiectul” iar la final după textul „al instanțelor de judecată” se completează cu textul „sau al procuraturii”. În fraza a doua, sintagma „judecătorului” se înlocuiește cu „subiectului evaluat” .	Se acceptă.
	CRJM	164.	Modificarea propusă: (7) Comunicarea cu judecătorul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului. Argumente/comentarii: Propunem excluderea obligativității folosirii poștei guvernamentale din domeniul justiție, or, acesta deseori are probleme serioase de lucru. Acest fapt a fost constat de către comisia pre-vetting. Propunem ca să fie lăsată la discreția judecătorului / procurorului ce poștă să folosească, cea guvernamentală, sau cea personală.	Nu se acceptă. Subiecții evaluării au obligația de a folosi în procesul de lucru poștele electronice oficiale ale instituțiilor în care activează. Asigurarea securității acestora este o obligație a statului. Precizăm că proiectul prevede și posibilitatea utilizării unei poște electronice personale.
(8) Neprezentarea de către subiectul evaluării în termenul stabilit, fără motive justificative, a informației suplimentare solicitate de comisia de evaluare poate constitui temei pentru refuzul de a include în dosarul de evaluare informația prezentată cu întârziere.		165.		

În acest caz, comisia de evaluare evaluează subiectul în baza informației acumulate.				
(9) În procesul de evaluare nu poate fi folosită informația care constituie secret de stat și care nu a fost desecretizată, precum și informația anonimă, neconfirmată de alte surse.		166.		
(10) Informația acumulată de Comisia de evaluare despre subiecții evaluării se păstrează, se arhivează, se radiază și se distruge în modul stabilit de regulamentul de organizare și funcționare a comisiei de evaluare.	Procuratura Anticorupție	167.	După sintagma „se păstrează” se completează cu textul „la materialele dosarului” iar textul „se arhivează, se radiază și se distruge” se exclude. Conform pct. 90 din Avizul Comisiei de la Veneția care indică că nu trebuie utilizate în alte cauze astfel de informații, și respectiv în conformitate cu Hotărârea Curții Constituționale din 23.09.2021, cu ocazia examinării constituționalității art. 132 ⁹ alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală. Este cert faptul că aceste informații obținute în cadrul acestui tip de exercițiu nu pot fi folosite în alte procese decât doar în acest proces de evaluare și procedurile de contestare ca parte a acestuia. Constatările Curții Constituționale rezumă la faptul că datele obținute într-un anumit proces și se referă la un subiect vizat în cadrul acestei proceduri, nu se distruge (cu excepția celor obținute pe căi ilegale) și se păstrează la materialele cauzei respective și sunt folosite atât de către autoritate respectivă cât și persoana vizată, restricționarea accesului la astfel de date se echivalează cu încălcarea dreptului la apărare și la un proces echitabil.	Se acceptă parțial. Excluderea textului „se arhivează, se radiază și se distruge” va avea ca efect păstrarea permanentă a informațiilor respective. considerăm acest lucru inoportun, deoarece informația acumulată de CE nu pot fi folosite în procese judiciare.

Articolul 15. Ședințele comisiilor de evaluare (1) Comisiile de evaluare își desfășoară activitatea în ședințe închise, cu excepțiile stabilite de prezenta lege.		168.		
(2) Ședințele Comisiei de evaluare se desfășoară cu participarea a cel puțin 4 membri.		169.		
(3) Ședințele sunt convocate de președintele Comisiei de evaluare sau la solicitarea a cel puțin 3 membri ai acesteia.		170.		
(4) Dacă un membru al Comisiei de evaluare se află în imposibilitate de a participa la ședință, acesta anunță președintele comisiei de evaluare respective.		171.		
(5) Membrul raportor prezintă proiectul raportului cu privire la evaluare celorlalți		172.		

membri ai Comisiei de evaluare.				
Articolul 16. Audierea (1) După analiza informației acumulate, completul de evaluare îi comunică subiectului evaluării, în formă scrisă, toate dubiile pe care le are în privința acestuia și care urmează a fi discutate în cadrul audierii, oferindu-i acces la materialele din dosarul de evaluare în legătură cu dubiile respective.	Procuratura mun. Bălți	173.	Alin. (1) de ce nu dreptul de acces la întreg dosarul, și cum se pliază această abordare cu echitatea procedurii.	Precizare: În cadrul audierii se analizează doar informația care a rămas neclară pentru CE urmare a cercetării efectuate. Drept urmare, accesul la informația despre aspectele care au fost clarificate și nu mai trezesc dubii nu pare a fi oportună.
	CRJM	174.	Modificarea propusă: (1) După analiza informației acumulate, completul de evaluare îi comunică subiectului evaluării, în formă scrisă, toate dubiile pe care le are în privința acestuia și care urmează a fi discutate în cadrul audierii, oferindu-i acces la materialele din dosarul de evaluare în legătură cu dubiile respective. Argumente/comentarii: Dubiile pe care le are comisia față de subiectul evaluării pot să dispară urmare explicațiilor, până a avea loc audierile. Din acest motiv, propunem ajustarea normei. Totodată, pentru o precizie și claritate mai sporită, propunem înlocuirea sintagmei „în legătură cu” cu sintagma „pertinente pentru”.	Nu se acceptă. Excluderea textului „și care urmează a fi discutate în cadrul audierii” va avea drept efect extinderea listei de dubii inclusiv la cele care au fost deja examinate și epuizate până la audiere.

(2) Peste cel puțin 7 zile de la prezentarea dubiilor, completul de evaluare audiază subiectul evaluării. În cazul refuzului subiectului evaluării de a participa la audiere, Completul de evaluare nu organizează audierea acestuia și îl evaluează în baza informației acumulate.	Procuratura mun. Bălți	175.	Alin. (2) dar dacă subiectul nu vrea să fie audiat dar prezintă materiale relevante inclusiv prin avocat care poate prezenta contraargumente.	Precizare: Dreptul subiectului de a renunța la audiere este reglementat în art. 16 alin. (3).
(3) Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video. Completul de evaluare poate decide să desfășoare audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă dacă acest lucru este absolut necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității. În cazul în care completul de evaluare respinge solicitarea subiectului evaluării de a desfășura	Procuratura Generală	176.	La articolul 16: - alin. (3) din proiect se prevede că: <i>"Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video. Completul de evaluare poate decide să desfășoare audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă dacă acest lucru este absolut necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității".</i> La acest aspect, Comisia de la Veneția a recomandat că <i>„o cerere a judecătorului sau a procurorului în cauză de a avea o audiere cu ușile închise a cazului său ar trebui, în mod normal, să fie acceptată. ”,</i> Se propune următoarea redacție: <i>"Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video. La cererea subiectului evaluării audierea sau o parte a acesteia are loc în ședință închisă. "</i> Pornind de la raționamentul că autorul proiectului reglementează expres competențele Comisiei de evaluare: va acumula și analiza informația, va comunica scris subiectului dubiile în privința acestuia care urmează a fi discutate în cadrul audierii, nu este clar caracterul public al ședințelor de audiere, or principiul prezumției nevinovăției nu a fost abrogat,	Se acceptă. Urmare a recomandărilor Comisiei de la Veneția, art. 16 alin. (3) a fost modificat.

audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă, subiectul evaluării poate refuza participarea la audiere. Evaluarea acestuia continuă în baza informației acumulate de completul de evaluare, fără desfășurarea audierii.		detaliile/circumstanțele discutate în cadrul ședinței <i>de facto</i>, pot atinge <i>inviolabilitatea și securitatea personală a procurorului și familiei acestuia, expunând astfel procurorul la oricare risc.</i> <i>În asemenea circumstanțe, se urmărește timorarea procurorilor fără a ține cont de faptul că procurorii exercitând funcțiile acționează în numele statului.</i> Caracterul public al audierilor nu poate fi interpretat ca o garanție a imparțialității și corectitudinii membrilor comisiei." Mai mult, scopul evaluării este verificarea corespunderii subiectului unor criterii, decizia finală aparținând CSP-ului. La fel, autorul proiectului impune comisia de evaluare să sesizeze organele competente pentru documentare și sancționare a subiectului evaluării în cazul în care constată încălcări ale legii. În acest sens, proiectul de lege nu reglementează situația subiectului supus evaluării pe perioada de timp în care autoritatea sesizată va examina și va dispune o soluție pe caz, iar în particular în cazul în care nu se va stabili vinovăția subiectului evaluării;	
	PCCOCS	177. Articolul 16 alin. (3) din Proiect prevede ca "<i>Audierea are loc in ședința publica, care se inregistreaza prin mijloace audio și video. Completul de evaluare poate decide sa desfa^oare audierea sau o parte a acesteia in Ședinfa inchisa daca acest lucru este absolut necesar pentru asigurarea ordinii publice, protectia vieții private sau moralitații</i>". La acest aspect, Comisia de la Venetia a recomandat ca „o cerere a judecătorului sau a procurorului in cauza de a avea o audiere cu ușile inchise a cazului sau ar trebui, in mod normal, sa fie acceptata.”. Se propune urmatoarea redactie: "<i>Audierea are loc in ședinfa publica, care se inregistreaza prin mijloace audio și video. La cererea</i>	Se acceptă. Urmare a recomandărilor Comisiei de la Venetia, art. 16 alin. (3) a fost modificat.

		<i>subiectului evaluării audierea sau o parte a acesteia are loc în ședința închisă.”.</i> <i>sau ”Audierea subiectului evaluării are loc în ședința închisă și se înregistrează prin mijloace audio și video.”.</i> Pornind de la raționamentul ca autorul proiectului reglementează expres competențele Comisiei de evaluare: va acumula și analiza informația, va comunica scris subiectului dubiile în privința acestuia care urmează a fi discutate în cadrul audierii, nu este clar caracterul public al ședințelor de audiere, or principiul prezumpției nevinovăției nu a fost abrogat, detaliile/circumstanțele discutate în cadrul ședinței <i>de facto</i>, pot atinge <i>inviolabilitatea și securitatea personală a procurorului și familiei acestuia, expunând astfel procurorul la oricare risc.</i> <i>In asemenea circumstanțe, se urmărește timorarea procurorilor fără a fi în cont de faptul că procurorii exercitând funcțiile acționează în numele statului.</i> Caracterul public al audierilor nu poate fi interpretat ca o garanție a imparțialității și corectitudinii membrilor comisiei. Mai mult, scopul evaluării este verificarea corespunderii subiectului unor criterii, decizia finală aparținând CSP-ului. La fel, autorul proiectului impune comisia de evaluare să sesizeze organele competente pentru documentare și sancționare a subiectului evaluării în cazul în care constată încălcări ale legii. În acest sens, proiectul de lege nu reglementează situația subiectului supus evaluării pe perioada de timp în care autoritatea sesizată va examina și va dispune o soluție pe caz, iar în particular în cazul în care nu se va stabili vinovăția subiectului evaluării.	

(4) Înregistrările video a audierilor desfășurate în ședințe publice se plasează pe pagina web oficială a Comisiei de evaluare în cel mult 3 zile de la data audierii.		178.		
(5) Subiectul evaluării are următoarele drepturi: a) să ofere explicații în cadrul audierii cu privire la dubiile comunicate conform alin. (1);	Procuratura Generală	179.	- la alin. (5), printre drepturile subiectului evaluării, urmează a fi inclus și dreptul de recuzare a membrilor Comisiei și a Secretariatului Comisiei. Or, deși alineatul (8) face careva trimitere la instituția recuzării, în conținutul proiectului Legii nu este stipulată procedura soluționării cererilor de recuzare.	Se acceptă. Art. 16 alin. (5) a fost completat cu o nouă lit. g).
b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare;	Procuratura mun. Bălți	180.	Alin.(5), printre drepturile subiectului evaluării, nu este specificat dreptul la recuzare a membrilor Comisiei și a Secretariatului Comisiei.	
c) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere; d) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior;	CRJM	181.	Modificarea propusă: (5) Subiectul evaluării are următoarele drepturi: a) să ofere explicații în cadrul audierii cu privire la dubiile comunicate conform alin. (1); b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare; e <u>b</u>) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere; d <u>c</u>) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior; e <u>d</u>) să solicite audierea sa în ședință închisă.	Nu se acceptă. Excluderea lit. b) va avea ca efect invocarea încălcării dreptului la apărare.

e) să solicite audierea sa în ședință închisă.			Argumente/comentarii: Norma dată reglementează drepturile subiectului evaluării în cadrul audierilor. Considerăm că, persoana evaluată nu poate fi reprezentată de către avocat / avocat stagiar în timpul audierilor, or, subiectul evaluării trebuie să răspundă personal la întrebările comisiei.	
(6) Subiectul evaluării este obligat să respecte ordinea în ședință și să răspundă la întrebările Completului de evaluare.		182.		
(7) Fiecare membru al completului de evaluare poate adresa întrebări subiectului evaluat.		183.		
(8) Recuzarea concomitentă a tuturor membrilor completului de evaluare este interzisă.	Procuratura mun. Bălți	184.	Alin. (8), deși acest alineat face referință la instituția recuzării, în conținutul proiectului Legii nu este stipulată procedura soluționării cererilor de recuzare	Precizare: Detaliile referitoare la acest aspect se vor regăsi în Regulamentul de organizare și funcționare a CE.
Articolul 17. Raportul cu privire la evaluare (1) În urma evaluării, completul de evaluare întocmește un raport motivat cu privire la evaluare, care trebuie să	CRJM	185.	Modificarea propusă: (1) În urma evaluării, completul de evaluare întocmește <u>aprobă</u> un raport motivat cu privire la evaluare <u>în limba română</u> , care trebuie să cuprindă <u>cuprinde</u> faptele relevante, motivele și propunerea privind promovarea sau nepromovarea evaluării. Argumente/comentarii:	Nu se acceptă. Legea nr. 65/2023 nu conține astfel de prevederi.

cuprindă faptele relevante, motivele și propunerea privind promovarea sau nepromovarea evaluării.			Întocmirea proiectului de raport este obligația membrului raportor al comisiei de evaluare (a se vedea art.15 alin.(5) din proiect). Comisia urmează să aprobe raportul. Totodată, propunem de a fi specificat ca raportul să fie întocmit în limba română, pentru a exclude practica actuală de adoptare a deciziilor în limba engleză și traducerea ulterioară în română. Acest lucru necesită un volum mare de muncă în plus, deoarece membrii internaționali ai comisiei de evaluare cer ca versiunea engleză să fie impecabilă. În regulamentul de activitate a comisiei pre-vetting a fost prevăzut că deciziile se redactează și se aprobă în engleză, ceea ce a creat dificultăți și a făcut ca procesul de evaluare să fie mai lent și anevoios.	
(2) Raportul cu privire la evaluare se aprobă cu votul unanim al membrilor completului de evaluare și se semnează de președintele acestuia. În caz contrar, raportul cu privire la evaluare se va examina de Comisia de evaluare. Membrii completului de evaluare nu se pot abține de la vot.	CRJM	186.	Modificarea propusă: (2) Raportul cu privire la evaluare se aprobă cu votul unanim al membrilor completului de evaluare și se semnează de președintele acestuia. În caz contrar <u>de lipsă de unanimitate</u>, raportul cu privire la evaluare se va examina <u>aproba</u> de Comisia de evaluare <u>cu votul majorității membrilor prezenți la ședință, dintre care cel puțin unul să fie din categoria menționată la art. 6 alin. (1) lit. b).</u> Membrii completului de evaluare nu se pot abține de la vot. Argumente/comentarii: Propunem ajustarea redacțională a normei, pentru a asigura o claritate și precizie mai sporită acesteia. De asemenea, propunem oferirea unei ponderi mai mari votului membrilor desemnați de partenerii de dezvoltare, așa cum acest lucru a fost solicitat de partenerii de dezvoltare.	Se acceptă parțial. Alineatele (2) și (3) au fost redactate ținându-se cont de recomandările Comisiei de la Veneția. Menționarea expresă a faptului că „majoritatea” include cel puțin un membru internațional nu este oportună. Dorim să precizăm următoarele. Reieșind din faptul că Comisia de evaluare este formată din 6 membri, majoritatea minimă, necesară pentru aprobarea raportului de evaluare constituie 4 membri, după cum urmează:

				a) 3 membri internaționali și 1 membru național; b) 2 membri internaționali și 2 membri naționali; c) 1 membru internaționali și 3 membri naționali. Bineînțeles că „majoritatea” ar putea fi formată și din 5 membri. Astfel, remarcăm că nu există șanse ca raportul de evaluare să fie aprobat fără participarea cel puțin a unui membru internațional.
(3) Raportul completului de evaluare se aprobă de Comisia de evaluare respectivă cu votul majorității membrilor săi.	Procuratura mun. Bălți	187.	Alin. (3), nu este specificat cum se soluționează situația în cazul parității de voturi, or, Comisia este alcătuită din 6 membri.	Precizare: Procedura de votare a fost modificată.
	CRJM	188.	Modificarea propusă: (3) Raportul completului de evaluare se aprobă de Comisia de evaluare respectivă cu votul majorității membrilor săi. Argumente/comentarii: Ajustările operate la aliniatul (2) exclud necesitatea aliniatului (3).	Precizare: Alineatele (2) și (3) au fost redactate ținându-se cont de recomandările Comisiei de la Venetia.
(4) Se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea dacă s-a constatat existența	Curtea Supremă de Justiție	189.	Din perspectiva art. 17 alin. (4) din proiect, prin renunțarea la stabilirea unui prag al gravității faptei, autorul creează premise pentru nepromovarea evaluării și respectiv, aplicarea celei mai grave sancțiuni - eliberarea din funcția de judecător sau procuror, pentru anumite fapte/ încălcări în privința	Nu se acceptă. Eliberarea din funcție a persoanelor lipsite de integritate a fost utilizată în Albania și în

unuia sau mai multor temeieri de necorespondere cu criteriile prevăzute la art. 11.		căroră (în mod firesc), ar trebui aplicate alte sancțiuni, proporțional faptei comise. În opinia Curții, o asemenea abordare este problematică din perspectiva CEDO, relevantă la acest aspect este cauza SEVDARI v. ALBANIA (Application no. 40662/19) unde Curtea a reținut că eliberarea din funcție a reclamantului (procuror) a fost disproporționată în raport cu faptele acesteia, constatând astfel încălcarea art. 8 CEDO. Principiul proportionalității ar putea fi aplicat de către Comisia de evaluare, ceea ce ar pregăti rapoarte de nepromovare a evaluării doar în acele cazuri în care comportamentul neadecvat a atins un anumit prag de gravitate. Cu toate acestea, <u>ar fi preferabil să se menționeze însăși în lege că ar trebui să existe un raport de proporționalitate între gravitatea abaterii și gravitatea consecințelor (par. 76),</u> Ministerul Justiției a susținut că principiul proportionalității este deja consacrat în legislația actuală care reglementează statutul judecătorilor și procurorilor și temeierile răspunderii disciplinare a acestora. Acest lucru este pozitiv, dar Comisia de la Veneția reiterează că articolul 12 (art. 11 în redacția actuală) poate fi interpretat ca creând noi temeieri pentru destituirea din funcție, neprevăzute la regulile existente. <u>Din această cauză, menționarea principiului proportionalității în proiectul de lege ar fi recomandabil, în pofida clarificărilor utile propuse de Ministerul Justiției (par. 77).</u> La fel, Comisia de la Veneția în Opinia nr. 1114/2022 (CDL-AD(2022)049) din 19 decembrie 2022 a reținut că deși autoritățile au menționat în comentariile din 12 decembrie că în cazul evaluării negative, orice altă sancțiune decât concedierea, ar fi vădit insuficientă, Comisia a subliniat în continuare <u>necesitatea de a asigura CSM o marjă de apreciere în aplicarea diferitelor măsuri, eliminarea din funcția de judecător fiind o</u>	Ucraina. CtEDO – în cazurile examinate în fața sa, nu a constatat probleme de neproporționalitate a sancțiunii de „eliberare din funcție” pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile. Mai mult, prin Opinia sa din 2022, în pct. 50 Comisia de la Veneția a statuat că procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extrarodinară cu măsuri extraordinară. Subliniem că criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor. Astfel, va fi posibilă evitarea situațiilor de demitere a persoanelor pentru încălcări minore, iar referitor la ca încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave. Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necoresponderea cu criteriile de evaluare din funcție nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi, prin definiție, lăsat să activeze în sistemul judiciar și să decredibilizeze încrederea

			<u>soluție ultima ratio</u>, în conformitate cu principiul proporționalității (par. 39-40). Această flexibilitate este importantă din perspectiva principiului proporționalității [...]. În cadrul procedurii de evaluare, sancțiunile ar putea fi mai multe decât una (par. 101).	societății. Asta ar submina toate eforturile de a reforma justiția și de a sancționa persoanele corupte.
	CRJM	190.	Modificarea propusă: (4) Se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea <u>Propunerea privind nepromovarea evaluării este făcută dacă s-a constatat existența unuia sau mai multor temeiuri de necorespondere cu criteriile prevăzute la art. 11.</u> Argumente/comentarii: Propunem ajustarea redacțională a normei, pentru a asigura o claritate și precizie mai sporită acesteia, or nepromovarea va fi decisă de către CSM sau CSP.	Nu se acceptă. Formularea utilizată în proiect corespunde cu cea din Legea nr. 65/2023.
(5) Subiectul evaluării în privința căruia a fost aprobat un raport de evaluare nu participă la adoptarea actelor de dispoziție până la emiterea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, a ordinului Procurorului General sau după caz, a decretului	Curtea Supremă de Justiție	191.	<i>Cu privire la efectele raportului de nepromovare a evaluării (art. 17 alin. (5)),</i> interdicția de a participa la adoptarea actelor de dispoziție constituie o suspendare din funcție, fapt care a fost criticat de către Comisie (par. 95). În opinia din 19 decembrie 2022, Comisia a reținut că raportul Comisie de evaluare <u>nu poate constitui un temei de suspendare din funcție, având în vedere principiul inamovibilității și rolul decisiv al CSM în această privință</u> (par. 29).	Precizare: În opiniile ulterioare ale Comisiei de la Veneția referitor la procesul de evaluare externă, această obiecție nu a fost reiterată. Or, menținerea dreptului de a emite acte de dispoziție pentru persoanele, în privința cărora este aprobat un raport negativ de evaluare pune în pericol securitatea

Președintelui Republicii Moldova de eliberare din funcție.				raporturilor juridice și compromite imaginea justiției.
	CRJM	192.	Modificarea propusă: (5) Subiectul evaluării în privința căruia a fost aprobat un raport de evaluare nu participă la adoptarea actelor de dispoziție până la emiterea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, <u>sau</u> a ordinului Procurorului General sau după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova de eliberare din funcție a <u>Procurorului General sau a adjunctilor acestuia</u>. Argumente/comentarii: Propunem suplinirea redacțională a normei, pentru a specifica în ce caz urmează a fi emis decret prezidențial.	Nu se acceptă. Odată ce pentru celelalte acte (hotărârea CSM, hotărârea CSP, ordinul Procurorului General) nu sunt specificate cazurile în care acestea se emit, nici referitor la decretul Președintelui nu-i necesar acest lucru. Or, detaliile respective rezultă din Legea cu privire la statutul judecătorului și Legea cu privire la Procuratură.
(6) Raportul de evaluare se expediază subiectului evaluării, la adresa de poștă electronică a acestuia și Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor. În aceeași zi, Comisia de evaluare publică pe pagina sa web oficială informația despre rezultatul evaluării. Raportul cu privire la evaluare se publică,	Curtea Supremă de Justiție	193.	<i>Cu referire la publicarea raportului de evaluare (art. 17 alin. (6)),</i> Comisia de la Veneția a recomandat publicarea raportului de evaluare (în special cel de nepromovare) după validarea acestuia de către CSM/ CSP sau instanța de judecată, având în vedere impactul acestuia asupra reputației persoanei, inclusiv a întregului sistem judecătoresc. Efectele adverse asupra reputației persoanei, chiar și după o ulterioară rectificare, pot fi greu de combătut (par. 93-94).	Se acceptă parțial. Alineatul (6) a fost modificat ținându-se cont și de recomandările Comisiei de la Veneția.
	CRJM	194.	Modificarea propusă: (6) Raportul de evaluare se expediază subiectului evaluării, la adresa de poștă electronică a acestuia și Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor. În aceeași zi, Comisia de evaluare publică pe pagina sa web oficială informația despre rezultatul evaluării. Raportul cu privire la evaluare se publică, luându-se măsurile necesare pentru protecția vieții private a subiectului evaluării și a altor persoane, pe	Se acceptă parțial. Alineatul (6) a fost modificat ținându-se cont și de recomandările Comisiei de la Veneția.

luându-se măsurile necesare pentru protecția vieții private a subiectului evaluării și a altor persoane, pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare în cel mult 3 zile de la adoptarea hotărârii indicate la art. 18 alin. (2).			pagina web oficială a comisiilor de evaluare în cel mult 3 zile de la adoptarea hotărârii indicate la art. 18 alin. (2). Argumente/comentarii: Remiterea raportului de evaluare în format electronic către CSM și CSP este inutilă, or, în câteva zile, acestora trebuie să le fie expediat întregul dosar de evaluare pe suport de hârtie și format electronic (alin.(7) al aceluiași articol). Propunem renunțarea la această birocrație inutilă.	
(7) În cel mult 3 zile de la adoptare, raportul de evaluare semnat de președintele Comisiei de evaluare se transmite Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor și pe suport de hârtie, împreună cu o copie în formă electronică a dosarului de evaluare, care să conțină toate materialele aferente evaluării, acumulate de comisia de evaluare.	CRJM	195.	Modificarea propusă: (7) În cel mult 3 zile de la adoptare, raportul de evaluare semnat de președintele Comisiei de evaluare se transmite Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor și pe suport de hârtie, împreună cu o copie în formă electronică a dosarului de evaluare, care să conțină toate materialele aferente evaluării, acumulate de comisia de evaluare <u>în limba română pe care se întemeiază raportul.</u> Argumente/comentarii: Considerăm importantă suplinirea normei după cum a fost indicat, din următoarele considerente: 1) va fi reglementat că traducerea actelor nu se expediază; 2) va fi reglementat că se expediază doar actele relevante, care au avut importanță la emiterea raportului. Faptul dat va elimina surplusul de copii de acte neimportante, astfel, va fi ușurată activitatea și asigurată o mai precisă examinare a cauzei.	Nu se acceptă. Reieșind din faptul că informația este acumulată din sistemele informaționale naționale, materialele respective se prezumă a fi în limba română.
(8) În cazul în care comisia de evaluare constată că informațiile furnizate de subiectul		196.		

evaluării sau de alte persoane fizice sau juridice nu corespund realității sau constată încălcări ale legii, aceasta sesizează organele competente în vederea documentării faptelor respective și, după caz, atragerii la răspundere conform legii.				
Articolul 18. Examinarea de către Consiliul Superior al Magistraturii sau Consiliul Superior al Procurorilor a rezultatelor evaluării (1) Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor, examinează în ședință publică rezultatele evaluării, în baza dosarului de evaluare recepționat de la Comisia de evaluare. Subiectul evaluării poate prezenta informații suplimentare	Consiliul Superior al Procurorilor	197.	Competențele Consiliului Superior al Procurorilor sunt diluate deoarece potrivit art.18 din Proiect, Consiliul Superior al Procurorilor își formulează hotărârea doar în baza raportului remis de Comisie. Este incorect și impropriu ca atribuțiile Consiliului Superior al Procurorilor să fie limitate de o așa manieră. Consiliul Superior al Procurorilor trebuie să dispună de posibilitatea de a solicita/administra de sine stătător acte în această procedură, dar nu să fie limitat doar de ceea ce îi va furniza Comisia de evaluare. Curtea Constituțională a reținut că „[...] Orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. In sens contrar, va fi compromis scopul creării unei asemenea autorități la nivel constituțional (a se vedea Opinia <i>amicus curiae</i>. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), § 22, 26).¹¹ „[...] Consiliul ar trebui să urmeze legea, iar legislatorul ar trebui să nu-și depășească competența de legiferare pentru a împiedica Consiliul Superior al Procurorilor să-și exercite mandatul constituțional (Opinia <i>amicus curiae</i>	Nu se acceptă. Procedura de evaluare externă trebuie să fie identică pentru judecători și procurori, inclusiv la etapa examinării raportului de evaluare în cadrul CSM și CSP.

pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior. Reprezentantul Comisiei de evaluare și subiectul evaluării, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția.	Procuratura mun. Bălți	198.	nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), § 39). Alin. (1) respingerea informațiilor prezentate de subiectul evaluării pe motive formale, nu corespunde principiului echității procedurii de evaluare, or în anumite situații acesta poate alege momentul prezentării informațiilor în apărarea, fapt care nu poate priva CE de a acumula în mod obiectiv informațiile relevante.	Nu se acceptă. Procedura de evaluare externă nu trebuie confundată cu o procedură de judecată, în care partea la proces își crează anumite strategii procesuale. Pentru procedura de evaluare externă, prevederea de la alin. (1) are inclusiv rol de disciplinare a subiecților evaluării. Or, dacă aceștia dețin anumite informații, acestea trebuie prezentate CE, pentru a asigura evaluarea deplină și obiectivă a acestora.
(2) Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 17 alin. (7), consiliul respectiv: c) acceptă raportul cu privire la evaluare și	Curtea Supremă de Justiție	199.	<i>Cu referire la rolul Consiliului Superior al Magistraturii/ Consiliului Superior al Procurorilor (art. 18 alin. (2)),</i> Comisia a reținut că, având în vedere rolul constituțional al CSM/CSP, aceste organisme ar trebui să aibă posibilitatea de a întreprinde orice alte acțiuni necesare din proprie inițiativă, fără a dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare. Din perspectiva oportunității, Comisia a recomandat excluderea posibilității de a dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare (par. 95).	Se acceptă parțial. Proiectul deja prevede la art. 18 alin. (3) lit. c) dreptul CSM/CSP de a lua o decizie diferită de constatările CE. Acest fapt poate avea loc dacă după reluarea evaluării, CSM/CSP nu sunt de acord cu rezultatele primite de la CE.

constată promovarea sau nepromovarea evaluării; d) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea, sau după caz, nepromovarea evaluării; c) după recepționarea raportului cu privire la evaluare, întocmit ca urmare a reluării evaluării, prevăzute la lit. b), acceptă raportul conform literei a) sau îl respinge și constată promovarea sau nepromovarea evaluării.	Procuratura Generală	200.	La Articolul 18. -potrivit art.18 alin. (2) din proiect: „Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 17 alin. (7), consiliul respectiv: a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării; b) respinge raportul cu privire la evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de evaluare, dacă constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea, sau după caz, nepromovarea evaluării; c) după recepționarea raportului cu privire la evaluare, întocmit ca urmare a reluării evaluării, prevăzute la Ut. b), acceptă raportul conform literei a) sau îl respinge și constată promovarea sau nepromovarea evaluării. ” Prin urmare, având în vedere cum a fost formulată norma menționată se stabilește că Consiliul Superior al Procurorilor și respectiv Consiliul Superior al Magistraturii nu vor avea hotărârea decisivă în cazul promovării sau nepromovării a evaluării de către procurori/judecători, contrar prevederilor art. 123 și 125 din Constituție care reglementează că chestiunile cu referire la numirea, transferarea, promovarea și demiterea procurorilor/judecătorilor sunt de competența organelor de Consiliului Superior al Magistraturii sau după caz Consiliu Superior al Procurorilor. De altfel, după întocmirea raportului de evaluare de către comisiile de evaluare CSP/CSM vor fi puse în situația obligatoriu <u>de a accepta</u> acel raport sau de a-1 <u>respinge</u> numai în situația în care constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau după caz nepromovarea și dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare. în circumstanța descrisă în cazul în care CSP/CSM nu constată circumstanțe de	Nu se acceptă. Nu poate fi acceptat, pentru a nu crea și standarde diferite față de mecanismul de evaluare al CSJ. Mai mult ca atât și Curtea Constituțională s-a expus recent pe o sesizare cu subiect similar și nu a constatat o problemă de legalitate (HCC nr. 5/2023). Subliniem că în p. 30 din Opinia Comisiei de la Veneția din decembrie 2022, s-a constatat dreptul autorităților de a selecta procedura cea mai oportună : „30. [...] This would contribute much more to a timely process and will underline the key role of the SCM in this issue. However, given the fact that the provisions at stake are of procedural nature, the Venice Commission finds that the authorities have a margin of discretion in this, as long as the decisive role of the SCM, as well as the guarantees against unnecessary procedural delays are clearly ensured.”

		fapt sau erori procedurale sau nu consideră necesar reluarea procedurii de evaluare nu va putea respinge raportul ci doar să-l accepte, fapt inadmisibil or, decizia finală urmează să aparțină CSP/CSM în baza dosarului și raportului prezentat de către comisiile de evaluare, tară a fi condiționate de careva <u>circumstanțe de fapt sau erori procedurale</u>. În acest sens, nu putem achiesa argumentelor aduse la acest capitol în nota informativă aferent proiectului conform căreia: „<i>Prin mecanismul propus CSM/CSP va putea să intervină în mod deplin, pentru a asigura evitarea eventualelor curențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor/procurorilor, fapt ce va fi în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante.</i> ” Or, CSM/CSP va putea respinge raportul comisiei de evaluare întocmit ca urmare a reluării evaluării, care după cum am menționat <i>supra</i> poate fi dispusă doar dacă se constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale. Este incorect și impropriu ca atribuțiile Consiliului Superior al Procurorilor să fie limitate de o așa manieră. Consiliul Superior al Procurorilor trebuie să dispună de posibilitatea de a solicita/administra de sine stătător acte în această procedură, dar nu să fie limitat doar de ceea ce îi va furniza Comisia de evaluare. Curtea Constituțională a reținut că „[...] Orice redistribuire a competentelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. în sens contrar, va fi compromis scopul creării unei asemenea autorități la nivel constituțional (a se vedea Opinia <i>amicus curiae</i> nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), § 22, 26).¹²	Suplimentar, precizăm următoarele: • Art. 18 alin. (3) lit. c) reglementează posibilitatea CSM/CSP de a lua o hotărâre finală diferită de concluziile Comisiei de evaluare, dacă nu sunt de acord cu rezultatul reevaluării. • Pentru a evita abuzurile, reevaluarea poate fi dispusă o singură dată. • Menționăm că mecanismul propus oferă CSM posibilitatea de a interveni plenar, pentru a asigura evitarea eventualelor curențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor, fapt ce este în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante, dar și a opiniilor anterioare ale Comisiei ale Veneția. • Judecătorul/procurorul evaluat, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția în fața CSM/CSP, inclusiv, să prezinte probe noi • Reiterăm că CSM are acces la dosarul persoanei

		„[...] Consiliul ar trebui să urmeze legea, iar legislatorul ar trebui să nu-și depășească competența de legiferare pentru a împiedica Consiliul Superior al Procurorilor să-și exercite mandatul constituțional (Opinia amicus curiae nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), § 39).¹³ Relevante în acest sens sunt și constatările Comisiei de la Veneția în Opinia comună (2023), după cum urmează: ', 96. <i>în conformitate cu articolul 19 alin. (2) din proiectul de lege, CSM/CSP va examina raportul de evaluare prezentat de către CE și va adopta una dintre următoarele decizii: (a) acceptă raportul și constată promovarea sau nepromovarea evaluării; (b) respinge raportul și dispune reluarea procedurii de evaluare; c) după evaluarea repetată, acceptă raportul și decide dacă evaluarea a fost sau nu promovată. 97. în opinia formulată în decembrie 2022, Comisia de la Veneția și DGI au considerat că reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare în cazul respingerii raportului de evaluare al CSM necesita prea mult timp și era dificilă. Totuși, ei au subliniat că autoritățile au o marjă de apreciere în acest sens, atât timp cât rolul decisiv al CSM, precum și garanțiile împotriva întârzierilor procedurale inutile au fost asigurate în mod clar.⁴⁴ Tot în acest sens, Comisia dorește să sublinieze faptul că evaluarea este o procedură excepțională, care ar trebui efectuată în mod concis. Având în vedere rolul constituțional al CSM/CSP, aceste instituții ar trebui să poată întreprinde singure măsurile suplimentare necesare și să ia o decizie fără a retrimite cauza Comisiei de evaluare. Prin urmare, Comisia și DGI, din motive de oportunitate, recomandă eliminarea posibilității retrimiterii cauzei către Comisia de evaluare. ”.</i> Având în vedere cele expuse, propunem următoarea redacție a alineatului (2) al art. 18: „Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 17 alin. (7), consiliul respectiv:	evaluate (copia acestuia se prezintă împreună cu raportul Comisiei de evaluare). De asemenea, CSM va avea posibilitatea să audieze suplimentar judecătorul vizat și reprezentantul Comisiei de evaluare. Necesitatea menținerii dreptului CSM de a dispune reluarea procedurii de evaluare către comisie, rezidă în faptul că doar Comisia de evaluare are acces la bazele de date din care este preluată informația despre persoana evaluată, și acest lucru este similar și altor proceduri, de exemplu la cele disciplinare, fiind oferită posibilitatea de remediere a situației sau de completare a informațiilor lipsă. Subliniem că <u>în proiectul legii este prevăzut expres că restituirea dosarului pentru reexaminare poate avea loc doar o singură dată (art. 18 alin. (2) lit. b) din proiect).</u> În acest fel va fi evitată tergiversarea procedurii și, de asemenea, nu va fi diminuată

			<i>a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;</i> <i>b) respinge raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării. "</i>	<u>importanța acestui exercițiu extraordinar de evaluare.</u>
	Procuratura mun. Bălți	201.	Alin. (1) lit. b), dar dacă nu apare necesară reluarea procedurii de evaluare.	Precizare: În acest caz nu se va dispune reluarea evaluării.
(3) Hotărârea motivată a consiliului respectiv se publică pe pagina web oficială a acestuia și se expediază la adresa de poștă electronică subiectului evaluării și Comisiei de evaluare în ziua adoptării.	Procuratura Generală	202.	- alineatul (3) al art. 18 urmează a fi revăzut și adus în concordanță cu recomandările Comisiei de la Veneția în Opinia comună (2023): „<i>94. Mai mult decât atât, audierea în ședință publică nu implică în mod necesar ca raportul de evaluare, în special unul negativ, să fie făcut public și în această etapă. Comisia de la Veneția a declarat anterior într-un context similar că „efectele negative ale unei asemenea publicări asupra reputației persoanei pot fi cu greu eliminate printr-o rectificare ulterioară, iar persoana afectată nu are mijloace să se apere împotriva unor asemenea efecte negative. Aceasta din urmă poate părea a fi o măsură proporțională necesară într-o societate democratică numai atunci când [colaborarea cu regimul anterior] este definitiv verificată, și nu înainte. Prin urmare, publicarea ar trebui să aibă loc numai după o hotărâre a instanței. în consecință, în opinia sa din anul 2019, Comisia a recomandat ca raportul de evaluare să nu fie făcut public până când CSM/CSP va lua o decizie sau până când instanța de apel o confirmă. Aceste considerații sunt la fel de pertinente prezentului proiect de lege. Articolul 18 alin. (6), care prevede regula generală de publicare a rapoartelor de evaluare la această etapă precoce, ar trebui eliminat. ”;</i>	Nu se acceptă. Trebuie să se țină cont de faptul că conform legislației Republicii Moldova, hotărârile CSM și CSP, ca organe quasi-judiciare, sunt publicate în mod obligatoriu, pentru asigurarea principiului publicității și transparenței deciziilor adoptate. Or, societatea are dreptul să cunoască din prima sursă despre deciziile luate de organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Considerăm că această propunere a Comisiei de la Veneția nu poate fi pusă în aplicare și din motiv că în procesul de evaluare extraordinară a integrității nu toate hotărârile CSM/CSP vor

			ajunge să fie contestate și examinate de CSJ. Astfel, în cazul în care acestea nu vor fi contestate, rezultă că nici nu vor fi publicate. Drept urmare, este riscul apariției dublelor standarde. Acceptarea acestei propuneri va reduce din transparența și încrederea în procesului de evaluare extraordinară și va lăsa loc pentru suspiciuni și dubii referitor la obiectivitatea hotărârilor luate. Mai mult ca atât, subliniem că prezentul proiect prevede același standard ca și în Legea nr. 65/2023 privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ. Având în vedere că ambele fac parte din aceeași procedură de evaluare extraordinară, considerăm necesar de a menține regulile deja stabilite și adoptate.

	Procuratura mun. Bălți	203.	Alin. (3) atât pentru consiliu cât și pentru raportul CE ar fi bine de înaintat pe lângă necesitatea motivării și cea a întemeierii soluțiilor inclusiv cu indicarea informațiilor ce pot fi utilizate în acest sens.	Nu se acceptă. Propunerea nu este clară.
(4) Hotărârea consiliului respectiv cu privire la nepromovarea evaluării are ca efect eliberarea din funcție a judecătorului sau, după caz, procurorului.	Procuratura Generală	204.	- la alineatul (4) considerăm că autorul urmează să țină cont de statuările Comisiei de la Veneția în opinia adoptată la 14 martie 2023 CDL-AD(2023)005, și în partea ce vizează considerentele privind proporționalitatea între gravitatea abaterii imputate și severitatea consecințelor. Astfel, în pct.75 din opinie Comisia a reținut că, „Nu toate abaterile enumerate în articolul 12 ar implica eliberarea din funcție. Astfel, de exemplu, norma privind existența unui conflict de interese nu conține elemente care ar permite identificarea relevanței și gravității riscului iminent, tipurile de conflicte sau de incompatibilități sau natura acestora; dacă acestea au survenit într-o singură cauză sau la în cadrul unei anumite perioade etc. Prin urmare, propunem autorului în funcție de gravitatea abaterii de a institui și alte sancțiuni și nu doar cea mai drastică <u>eliberarea automată din funcție.</u>	Nu se acceptă. Eliberarea din funcție a persoanelor lipsite de integritate a fost utilizată în Albania și în Ucraina. CtEDO – în cazurile examinate în fața sa, nu a constatat probleme de neproporționalitate a sancțiunii de „eliberare din funcție” pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile. Mai mult, prin Opinia sa din 2022, în pct. 50 Comisia de la Veneția a statuat că procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extrarodinară cu măsuri extraordinară. Subliniem că criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor. Astfel, va fi posibilă evitarea situațiilor de demitere a persoanelor pentru încălcări minore, iar referitor la ca încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave.

				Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare din funcție nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi, prin definiție, lăsat să activeze în sistemul judiciar și să decredibilizeze încrederea societății. Asta ar submina toate eforturile de a reforma justiția și de a sancționa persoanele corupte.
(5) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform alin. (4): a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător sau, după caz, procuror, timp de 7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;	Procuratura Generală	205.	- la alineatul (5) măsurile cum ar fi interdicția judecătorului/procurorului de a exercita funcția de judecător sau procuror timp de 7 ani, lipsirea de dreptul la indemnizația unică la concediere și dreptul la pensia specială sunt niște măsuri abuzive și neconstituționale. Menționăm că, conform prevederilor art.43 alin.(1) din Constituție " <i>Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii</i>". în context, menționăm că, în Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 120-a sesiune plenară (11-12 octombrie 2019)" <i>orice sistem de vetting prevăzut de proiectul de lege și punerea sa în aplicare ar trebui să respecte Constituția actuală și, în special, dispozițiile constituționale privind independența sistemului judiciar</i>"¹⁴. Totodată, restricția procurorilor/judecătorilor eliberați din funcție ca temei al nepromovării evaluării este mai drastică decât sancțiunea complementară a unei infracțiuni. Prin urmare, datorită regimului	Nu se acceptă. Subliniem că prevederile referitoare la această interdicție au fost modificate pe parcurs. Astfel, a fost micșorată durata interdicției de la 15 ani în versiunea inițială la 7 ani. De asemenea, au fost exclusă interdicția de a exercita profesiile de avocat, notar, administrator autorizat, executor judecătoresc. Drept urmare, invocarea încălcării dreptului la muncă nu este pertinentă în acest caz.

b) este lipsit de dreptul la indemnizația unică de concediere, prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, sau, după caz, prevăzută la art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură; c) este lipsit de dreptul la pensie specială prevăzută la art.32 din Legea nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limita de vârstă conform condițiilor generale stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.		sanționator aplicat în cazul nepromovării evaluării externe sau, în particular datorită naturii și gravității pedepsei - eliberarea din funcție a procurorului și judecătorului precum și interdicția exercitării funcției de procuror sau, după caz judecător timp de 7 ani, cade sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție- dreptul la un proces echitabil. Cu privire la aceste aspecte indicăm statuările CtEDO: <i>„în ceea ce privește procedura de lustrare, Curtea a concluzionat că predominanța aspectelor cu conotații penale (natura infracțiunii -falsa declarație de lustrare - natura și gravitatea pedepsei - interdicția de exercitare a anumitor profesii pentru o perioadă lungă) poate plasa aceste proceduri sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție [Matyjek împotriva Poloniei (dec); a contrario, a se vedea Sidabras și Dziautas împotriva Lituaniei (dec.)] ”</i> în aceste condiții, criteriile de evaluare și garanțiile aplicabile în cadrul procesului de evaluare trebuie să fie suficient de înalte încât să corespundă conformității prevederilor articolului 6 CEDO. Reiterăm că sintagma <i>„dubii serioase”</i> din conținutul art. 12 alin.(2) și art. 18 alin.(4) din proiect este neconformă dreptului la un proces echitabil, iar pentru respectarea conformității cu art.6 CEDO, în cadrul procedurilor de evaluare este necesar de a fi asigurat standardul de probă <i>„dincolo de orice dubiu rezonabil”</i>. Similar, lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere sau la pensia specială acestea reprezintă niște garanții sociale în vigoare la momentul angajării persoanelor în funcția de demnitate publică și care într-o oarecare măsură a determinat subiectul să acceadă în funcția respectivă. Or, indemnizația unică de concediere, pensia specială a fost instituită de legiuitor pentru a stimula stabilitatea în serviciu și formarea unei cariere în calitate de judecător sau procuror, aceasta fiind o necesitate izvorâtă și din statutul profesional al acestora, care impune interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au și vizează activități care le-ar putea aduce	Referitor la criticile aduse pentru sintagma <i>„dubii serioase”</i> a se vedea opinia expusă <i>supra</i> la obiecțiile similare din alte avize.

		venituri suplimentare, care să le asigure posibilitatea efectivă de a-si crea o situație materială de natură să le mențină un trai decent. Acceptând restricțiile dure impuse prin lege în activitatea lor, la accesarea în funcție, procurorii/judecătorii au contat pe îndemnizația unică de concediere/pensia specială că le va recupera aceste inconveniente și aveau miza și siguranța că la îndeplinirea condițiilor vor beneficia de acestea în deplină măsură. Având în vedere cele expuse considerăm judicios a exclude alineatul (5) din articolul 18 din proiect.	
	PCCOCS	206. Impunerea unor limitari/interdicții arbitrare judecătorului/procurorului eliberat din funcție pe motivul nepromovării evaluării în textul alin. (5) al art. 18 din Proiect (<i>dreptul de a exercita funcția timp de 7 ani....; dreptul la indemnizația unică de concediere; dreptul la pensie specială</i>) - este abuzivă, absurdă, nejustificată și ilegală. Nu este clar ce stabilește această normă, un nou tip de sancțiune (daca da, de care? penală, administrativă, etc?) sau o ”întrerupere” temporară (7 ani) din funcție (autorul Proiectului nu stabilește un mecanism ulterior pentru accesare în funcție de către judecătorul/procurorul demis în condițiile art... din Proiect. Respectiv, reieșind din redacția propusă, am putea cataloga termenul de ”7 ani” fie „termen de prescripție”, fie termenul în care o persoană poate deveni ”integră” în sensul Proiectului de lege și al Comisiei de evaluare. Pe final, în contextul celor expuse supra, reieșind din importanța și impactul acestui exercițiu de evaluare al judecătorilor și procurorilor asupra securității și independenței justiției, pentru a realiza scopul propus prin evaluare (eliminarea din sistem a actorilor lipsiți de integritate),	Precizare: Referitor la interdicția de a ocupa anumite funcții timp de 7 ani – a se vedea opinia autorului proiectului, expusă <i>supra</i> în prezenta sinteză. Referitor la amendare proiectului în corespundere cu recomandările Comisiei de la Veneția – rezultatul acestor modificări a fost reflectat în Opinia Follow-up nr. CDL-AD(2023)023 din 13 iunie 2023.

			consideram ca Proiectul de lege vizat urmeaza a fi amendat in stricta corespundere cu toate Recomandarile Comisiei de la Venetia.	
	Procuratura mun. Bălți	207.	Alin. (5) deși marja încălcărilor constatate pare a fi una destul de mare, sancțiunea pentru acestea este identică, astfel lipsind nu doar proporționalitatea sancțiunii în raport cu eventualele încălcări ci și posibilitatea de individualizare.	Nu se acceptă. A se vedea opinia Ministerului Justiției, expusă la recomandarea similară a Procuraturii Generale referitor la alin. (4) din același articol.
	CRJM	208.	Modificarea propusă: (5) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform alin. (4): a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător sau, după caz, procuror, timp de 7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv <u>Consiliului Superior al Magistraturii</u> , a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova <u>de eliberare din funcție a Procurorului General sau a adjuncților acestuia;</u> Argumente/comentarii: Propunem ajustarea redacțională a normei, pentru a asigura o claritate și precizie mai sporită acesteia. Suspendarea procurorilor va fi până la ordinul Procurorului General, nu până la hotărârea CSP, or procurorii sunt demși prin ordinul Procurorului General, nu prin hotărârea CSP.	Nu se acceptă. Modificările propuse nu schimbă sensul normei.
Articolul 19. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau	Procuratura Generală	209.	La articolul 19: - alineatul (1) propunem ca termenul de contestare a hotărârii CSM/CSP de 5 zile să fie înlocuit cu termenul de 15 zile, pentru a permite persoanelor ce vor fi evaluate de a avea timp suficient pentru a pregăti contestația.	Se acceptă. Termenul a fost mărit.

Consiliului Superior al Procurorilor (1) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi	Procuratura Anticorupție	210.	Termenul de 5 zile în interiorul căruia subiectul evaluării urmează să recureze decizia adoptată în raport cu el, este unul insuficient pentru exercitarea deplină a dreptului de acces la justiție și la un tribunal. Aici urmează să se țină cont de constatările Curții Constituționale din 19.03.2019 cu ocazia examinării constituționalității prevederilor art.265 alin.(2) din Codul de procedură penală, norma fiind declarată neconstituțională iar termenul de 5 zile pentru a contesta actul de procedură, este unul insuficient.	Se acceptă. Termenul a fost mărit.
contestată de către subiectul evaluării în termen de 5 zile de la primirea prin email a actului respectiv.	CRJM	211.	Modificarea propusă: (1) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării și de către <u>comisia de evaluare</u> în termen de 5 zile de la primirea prin email a actului respectiv. Argumente/comentarii: Considerăm important de a acorda posibilitatea comisiilor de evaluare de a contesta hotărârile consiliilor de auto-administrare a judecătorilor și procurorilor. Or, acestea poate să aibă o opinie diferită față de comisiile de evaluare, care, nu obligatoriu vor fie argumentate și corecte. Respectiv, considerăm important ca și comisiilor de evaluare să le fie acordat dreptul de a-și apăra poziția în fața unui tribunal independent. Mai mult, în Moldova nu există avocatul public, cum această instituție este în Albania. Respectiv, comisiile de evaluare trebuie să aibă posibilitatea să acționeze în interes public, în caz că vor considera că hotărârile CSM și CSP nu sunt justificate.	Nu se acceptă. Efectul raportului de evaluare din procedura de evaluare externă este diferit de cel al raportului de evaluare din „procedura de pre-vetting”. Raportul de evaluare constituie un set de informații transmise la CSM/CSP pentru analiză și luarea deciziei finale. Drept urmare, nu considerăm oportun de a prevedea dreptul CE ed a contesta în instanță hotărârea CSM/CSP. Mai mult ca atât, acest fapt poate tergiversa la nesfârșit procesul de evaluare și poate fi în detrimentul subiectului evaluării.

				Subliniem că prezentul proiect prevede aceleași standarde ca și în Legea nr. 65/2023 privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ. Având în vedere că ambele fac parte din aceeași procedură de evaluare extraordinară, considerăm necesar de a menține regulile deja stabilite și adoptate.
(2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.	CRJM	212.	Modificarea propusă: 2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat evaluarea <u>externă</u> și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022. Argumente/comentarii: În situația în care judecătorii de la CSJ vor fi deja trecuți prin procedura de evaluare, nu mai este justificat de a limita posibilitatea judecătorilor care au activat până la 31 decembrie 2022 de a examina contestațiile. Or, buna-credință și integritatea acestora deja va fi constatată prin raportul comisiei de evaluare și hotărârea CSM-ului, la fel trecut prin evaluare.	Nu se acceptă. Nu există certitudinea că la data intrării în vigoare a prezentei legi, în cadrul CSJ vor activa doar judecători evaluați deja.
(3) Depunerea contestației suspendă executarea hotărârii Consiliului Superior al		213.		

Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor.				
(4) Contestația se examinează în ședință publică, la care sunt invitate pentru a-și prezenta poziția subiectul evaluării, reprezentantul consiliului respectiv și al Comisiei de evaluare.		214.		
(5) Curtea Supremă de Justiție: 3) respinge contestația; 4) admite contestația, și: a) dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare; b) dispune reluarea procedurii de evaluare de către consiliul respectiv.	Curtea Supremă de Justiție	215.	<i>Cu referire la scopul contestării și competențele Curții Supreme de Justiție (art. 19 alin. (5), 2)), în viziunea Comisiei de la Veneția, domeniul de aplicare al acestei norme nu este clar determinat (constatarea circumstanțelor care de fapt care puteau duce la promovarea evaluării (în opinia Curții, aceasta se referă și la erorile procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare). Jurisprudența CtEDO sugerează că, controlul judecătoresc nu ar trebui să se limiteze doar la circumstanțele de fapt, ci și la circumstanțele de drept și exercitarea dreptului discreționar (caracterul rezonabil) ar organului primar (par. 98).</i> CSJ ar trebui să poată să corecteze erorile grosolane, prezervând totodată rolul constituțional al CSM/CSP în calitate de organ decizional primar (par. 99). Controlul judiciar ar trebui să fie unul efectiv. <u>Disponerea reluării procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare creează impresia că organul decizional primar este Comisia de evaluare și nu CSM/CSP, ceea ce ar trebui evitat, având în vedere că în corespundere cu Constituția, eliberarea din funcție a unui judecător/ procuror ține de competența CSM/CSP. Mai mult, stabilirea competenței CSJ doar de a dispune reevaluarea fără</u>	Se acceptă parțial. Precizăm că în §98 din Opinia Comisiei de la Veneția din martie 2023 este prevăzut următoarele: „98. [...] This appears insufficient, especially in the light of the case-law of the ECtHR which suggests that the scope of judicial review should extend not only to the matters of fact, but also the matters of law and the reasonable use of the discretion by the primary body”. În acest context, vom cita p. 71 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 5/2023:

		posibilitatea de a lua o decizie finală, implică riscul contestărilor repetate, în cazul în care Comisia de evaluare sau CSM/CSP insistă asupra pozițiilor sale și nu corectează erorile sesizate de către CSJ. <u>CSJ ar trebui să aibă competența de adopta decizii finale și obligatorii în cazul în care dispunerea reevaluării nu produce un rezultat satisfăcător, ceea ce este necesar pentru exercitarea unui veritabil drept de acces la o instanță de judecată (par. 100).</u>	„71. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că articolul 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului impune, în principiu, ca o instanță sau un tribunal să fie competent să examineze toate chestiunile de fapt și de drept care sunt relevante litigiului cu care a fost sesizată (a se vedea <i>Sigma Radio Television Ltd v. Cipru</i>, 21 iulie 2011, § 151-157; <i>Ozdil și alții v. Republica Moldova</i>, 11 iunie 2019, § 68). Acest fapt presupune, în special, că instanța trebuie să aibă competența de a examina, pe fond, punct cu punct, fiecare dintre motivele litigiului, fără să refuze examinarea vreunei dintre ele, și să motiveze clar respingerea lor. Referitor la fapte, instanța trebuie să fie în măsură să le examineze pe cele care sunt esențiale în cazul justițiabilului (<i>Pişkin v. Turcia</i>, 15 decembrie 2020, § 131).
Procuratura Generală	216.	Nu în ultim rând, proiectul revăzut al legii full-vetting nu a eliminat îngrijorările Comisiei de la Veneția și a DGI expuse în § 100 al Opiniei comune CDL-AD(2023)005 referitor la competența Curții Supreme de Justiție în materie de examinare a contestațiilor depuse împotriva hotărârilor CSM/CSP de acceptare/respingere a raportului comisiei de evaluare, având în vedere faptul că prevederile art. 20 al.5 din proiectul inițial al legii full-vetting transmise Comisiei de la Veneția sunt identice cu cele ale art. 19 al.5 din proiectul legii full-vetting supus avizării. Comisia de la Veneția și DGI au evidențiat că atunci când admite recursul, CSJ poate "<i>trimite cauza numai la CSM/SCP sau la Comisia de evaluare pentru reluarea procedurii de verificare, fiindcă transmiterea cauzei direct la Comisia de evaluare creează impresia că această Comisie și nu Consiliul respectiv este principalul organ de decizie, lucru care trebuie evitat în condițiile în care, în conformitate cu Constituția, eliberarea din funcție a judecătorilor și procurorilor nu poate fi decât decis de CSM/aprobat de CSP. Mai mult, prevederea numai a competenței CSJ de a retrimite cauza și de a nu lua o decizie definitivă implică un risc de recursuri repetitive, dacă Comisia de evaluare sau CSM/CSP insistă asupra poziției lor inițiale și nu corectează erorile identificate de CSJ Prin urmare, CSJ ar trebui să aibă dreptul de a lua o decizie definitivă (irevocabilă) și obligatorie în cazul în care sesizarea CSM/SCP sau a Comisiei de evaluare nu produce un rezultat satisfăcător, care este necesar pentru un drept de recurs semnificativ în fața unei instanțe de judecată</i>".	

		217. - alineatul (5) prevede că Curtea Supremă de Justiție poate: 1) respinge contestația; 2) admite contestația și dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisie sau consiliu. În continuare alineatul (6) al aceluiași articol stipulează că CSJ admite contestația doar dacă constată erori procedurale grave sau circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării. În acest sens, nu este clar din ce considerente Curtea Supremă de Justiție este limitată în dreptul de a aprecia fondul cauzei și poate doar fie respinge contestația fie admite și dispune reluarea procedurii. Or, în cazul în care spre exemplu există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării din ce considerente Curtea Supremă de Justiție nu poate aprecia și a se expune pe fondul cauzei. Totodată, nu este clar cum va proceda CSJ dacă raportat la informațiile colectate în cadrul procedurii de evaluare ajunge la o concluzie opusă celor formulate de comisia de evaluare sau de consiliu, care ar fi argumentele pentru care instanța de judecată este limitată în dreptul de a aprecia fondul cauzei. În acest sens reiterăm recomandările Comisiei de la Veneția și DGI¹⁵ au evidențiat că atunci când admite recursul, CSJ poate <i>"trimite cauza numai la CSM/SCP sau la Comisia de evaluare pentru reluarea procedurii de verificare, fiindcă transmiterea cauzei direct la Comisia de evaluare creează impresia că această Comisie și nu Consiliul respectiv este principalul organ de decizie, lucru care trebuie evitat în condițiile în care, în conformitate cu Constituția, eliberarea din funcție a judecătorilor și procurorilor nu poate fi decât decis de CSM/aprobat de CSP. Mai mult, prevederea numai a competenței CSJ de a retrimite cauza și de a nu lua o decizie definitivă implică un risc de recursuri repetitive, dacă Comisia de evaluare sau CSM/CSP insistă asupra poziției lor inițiale și nu corectează erorile identificate de CSJ. Prin urmare, CSJ ar trebui să aibă dreptul de a lua o decizie definitivă (irevocabilă) și obligatorie în cazul în care sesizarea CSM/SCP sau a Comisiei de evaluare nu produce un rezultat satisfăcător,</i>	Acordarea pentru CSJ a dreptului de a se expune asupra fondului ar fi incorect deoarece ar submina rolul organului de auto-administrare la luarea deciziilor. Acest fapt va fi în contrar prevederilor Codului administrativ. Drept urmare a constatării unei anumite ilegalități, cazul va fi restituit pentru reexaminare și adoptarea unei hotărâri legale. Totuși pentru a nu tergiversa la nesfârșit această retrimiteră și a nu afecta dreptul la examinarea mai rapidă, pentru echilibrare, a fost completat art. 19 alin. (5), iar CSJ va dispune o singură dată reluarea evaluării, la fel ca CSM/CSP. De menționat că referitor la proiectul legii privind evaluarea CSJ, a fost propusă aceeași formulă, iar Comisia de la Veneția nu a prezentat nici o obiecție. Astfel, suntem în situația de a avea standarde

		<i>care este necesar pentru un drept de recurs semnificativ în fața unei instanțe de judecată".</i> Având în vedere cele expuse considerăm judicios a introduce reglementări în sensul stabilirii competenței CSJ de a examina cauza de a aprecia și a se expune pe fondul cauzei fără a fi limitată sau condiționată în sensul garantării dreptului la un proces echitabil și la un recurs efectiv două drepturi fundamentale prevăzute de art.6 și respectiv art.13 de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În vederea atingerii acestui scop, Convenția Europeană a Drepturilor Omului reglementează două drepturi procedurale, care se concretizează în garanții cu privire la punerea în valoare în fața instanțelor judiciare a drepturilor ce sunt recunoscute persoanelor. Or, o protecție eficientă a drepturilor omului nu poate fi realizată prin simpla consacrare a unor drepturi substanțiale, ci este necesar ca aceste drepturi să fie însoțite de garanții fundamentale de ordin procedural, care să asigure mecanismele corespunzătoare de punere în valoare. În concluzie, considerăm judicios ca lucrările și consultările asupra acestui proiect de lege să continue și să implice real reprezentanții categoriilor profesionale vizate, argumentele cărora să fie analizate în mod real, dar nu formal, dat fiind faptul că procedura de evaluare nu poate să fie un SCoP în sine, obiectivul la care ne aliniem trebuie să constea în consolidarea calității actului de justiție în beneficiul cetățenilor.	diferite față de cele 2 faze ale evaluării extraordinare.
	Procuratura Anticorupție	218. Se propune completarea cu lit. c) prin care CSJ în cel de al doilea ciclu de control judiciar, instanța supremă să decidă asupra fondului cauzei așa cum se indică în pct. 100 din Avizul Comisiei de la Veneția precum și conform Hotărârii Curții Constituționale din 14.02.2023.	

	Procuratura mun. Bălți	219.	Alin. (5) dar dacă raportat la informațiile colectate în cadrul procedurii de evaluare CSJ ajunge la o concluzie opusă celor formulate de CE fi CSP/CSM, care ar fi argumentele pentru care instanța de judecată este limitată în dreptul de a aprecia fondul cauzei.	
(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.	Procuratura mun. Bălți	220.	Alin. (6), dacă CSJ constată că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării, atunci de ce nu se poate expune pe fond.	Nu se acceptă. Acordarea pentru CSJ a dreptului de a se expune asupra fondului ar fi incorect deoarece ar submina rolul organului de auto-administrare la luarea deciziilor. Acest fapt va fi contrar prevederilor Codului administrativ. Drept urmare a constatării unei anumite ilegalități, cazul va fi restituit pentru reexaminare și adoptarea unei hotărâri legale.
	CRJM	221.	Modificarea propusă: (6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării. Argumente/comentarii: În cazul în care este acordat dreptul comisiilor de evaluare de a contesta hotărârile CSM și CSP, este necesară de a fi ajustat și norma în cauză, după cum a fost indicat.	Nu se acceptă. Propunerea anterioară referitoare la dreptul CE de a depune contestația nu a fost acceptată.

(7) Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție.		222.		
Articolul 20. Reluarea procedurii de evaluare (1) Reluarea procedurii de evaluare este efectuată de către Comisia de evaluare sau după caz, de consiliul respectiv.		223.		
(2) La reluarea procedurii de evaluare, comisia de evaluare se limitează la examinarea aspectelor menționate de consiliul respectiv sau, după caz, de Curtea Supremă de Justiție și organizează audieri repetate.		224.		

(3) Raportul cu privire la reevaluarea subiectului evaluării este aprobat de Comisia de evaluare conform regulilor stabilite la art. 17.		225.		
(4) La reluarea procedurii de evaluare, consiliul respectiv se limitează la examinarea aspectelor menționate de Curtea Supremă de Justiție.		226.		
Articolul 22. Dispoziții finale și tranzitorii (1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.	CRJM	227.	Modificarea propusă: Propunem ajustarea termenilor similar celor prevăzuți în Legea privind evaluarea judecătorilor și candidaților la CSJ, or, termenii actuali indicați sunt prea scurți.	Nu se acceptă. Termenii propuși sunt suficienți pentru demararea procesului de implementare a legii.
(2) Parlamentul Republicii Moldova, în termen de 15 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va confirma componența		228.		

nominală a Comisiei de evaluare a procurorilor.				
(3) Atribuțiile Comisiei de evaluare a judecătorilor sunt exercitate de Comisia de evaluare, creată prin Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.	Procuratura Generală	229.	O altă "inovație" propusă în acest proiect redactat al legii (art. 22 al.3), constă în extinderea atribuțiilor comisiei de evaluare a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție (instituită prin Legea nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție), ceea ce denotă că pretinsul caracter unic, temporar și excepțional al exercițiului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor este neglijat <i>grosso modo</i> prin arogarea competențelor extinse ale acestei comisii, care are un termen limită de funcționare stabilit de art. 4 al.4 din Legea 65/2023 (<i>Comisia de evaluare activează până la numirea ultimului judecător al Curții Supreme de Justiție, eventual până la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii conform art. 18</i>), pe când termenul limită de funcționare a comisiei de evaluare pentru judecători (ca și cea pentru procurori) potrivit proiectului supus avizării este stabilit până la 31 decembrie 2025 (art. 4 al.5) sau finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse conform art.20.	Precizare: CE a judecătorilor CSJ este creată în baza Legii nr. 65/2023. Subliniem că această lege nu are „perioadă de aplicabilitate”. Astfel, art. 4 alin. (4) din legea menționată, prevede că „Comisia de evaluare activează până la numirea ultimului judecător al Curții Supreme de Justiție, eventual până la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii” . Precizăm că în scopul evaluării judecătorilor prevăzuți în prezentul proiect de lege, competențele și mandatul CE a judecătorilor CSJ vor fi extinse, fapt prevăzut deja în art. 22 alin. (3) din prezentul proiect.
(4) Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru		230.		

asigurarea funcționării prezentei legi, inclusiv contactarea, în termen de 5 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, a partenerilor de dezvoltare și a Parlamentului în vederea desemnării de către aceștia a membrilor Comisiei de evaluare a procurorilor.				
(5) Ministerul Justiției: a) în cel mult 5 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale a Comisiei de evaluare a procurorilor, va organiza prima ședință a acesteia; b) va asigura plata indemnizației lunare pentru membrii comisiilor de evaluare, prevăzuți la art. 6 alin. (1) lit. a), din contul mijloacelor financiare aprobate în buget pentru		231.		

evaluarea externă/extraordinară a judecătorilor și procurorilor.				
(6) Comisia de evaluare a procurorilor: e) în cel mult 10 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, își va alege președintele; f) în cel mult 20 zile lucrătoare de la confirmarea componenței nominale, va aproba regulamentul propriu de organizare și funcționare și regulamentul secretariatului. g) în cel mult 15 zile lucrătoare de la primirea listelor menționate la art. 12 alin. (1), va iniția procedura de evaluare a procurorilor care nu au depus cerere de demisie; h) în cel mult 10 zile lucrătoare de la primirea		232.		

dosarului subiectului evaluării, va iniția procedura de evaluare a acestuia.				
(7) Judecătorii și procurorii aflați în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi, care au promovat evaluarea își continuă activitatea în calitate de judecător sau, după caz, procuror.		233.		
(8) Prin derogare de la prevederile Legii nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, precum și de la prevederile legilor ce reglementează statutul special al anumitor categorii de funcționari publici, se permite detașarea funcționarilor publici din cadrul autorităților și instituțiilor publice către secretariatele comisiilor de evaluare.		234.		

(9) Prezenta lege își încetează acțiunea la data respingerii de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau a Consiliului Superior al Procurorilor prevăzute la art. 20, sau la expirarea termenului de contestare a ultimei hotărâri a Consiliului respectiv.		235.		

Secretar de stat

/semnat electronic/

Stanislav COPETCHI

**SINTEZA RECOMANDĂRILOR COMISIEI DE LA VENEȚIA LA
PROIECTUL LEGII PRIVIND EVALUAREA EXTERNĂ
A JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR**

Nr.	Conținutul recomandărilor	Opinia Ministerului Justiției
1.	p. 110. That being said, several other aspects of the proposed vetting procedure raise serious concerns for the Venice Commission and DG I and should be reconsidered. The Venice Commission and DG I make the following recommendations in this respect: • the draft Law should ensure that the parliamentary opposition gets their nominee elected as a member of the ACs; p. 38. [...] For the Venice Commission, the parliamentary majority should not be able to block the election of the candidate proposed by the opposition. p. 39. [...] However, a theoretic possibility of such a blockage still exists, so the draft Law should ensure that the parliamentary opposition gets their nominee elected as a member of the ACs, even if the majority disapproves of this candidate. p. 44. [...] The three most important improvements for the institutional design of the ACs suggested by the Venice Commission and DG I are as follows: the guarantee for the parliamentary opposition to get their nominee elected [...]	Se acceptă. În contextul recomandării de la § 39, art. 6 alin. (2) din proiect a fost completat anterior, după cum urmează: „(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. <u>Candidatul propus de opoziție poate fi respins doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1).</u> Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat. Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).” Pentru a accentua faptul că regula respectivă trebuie să fie aplicabilă etapei votării pentru candidați în Parlament, completarea respectivă a fost mutată din art. 6 alin. (2) la finele alin. (3), care reglementează etapa din plenul Parlamentului (a se vedea în proiect). De asemenea, în contextul celor analizate în cadrul ședinței on-line cu reprezentanții Comisiei de la Veneția, art. 6 alin. (2) a fost completat cu prevederi referitoare la modul de contestare a hotărârii Parlamentului. Reiterăm că nu a existat intenția de face vreo deosebire pozitivă sau negativă între candidații la funcția de membru în dependență de apartenența politică a acestora. Unica condiție ce trebuie întrunită de persoana propusă pentru a deveni membru al uneia din Comisiile de evaluare este să corespundă cerințelor stabilite în art. 7 alin. (1) din proiect. Pentru a evita reducerea la absurd a procesului de selectare a viitorilor membri, este necesar de a păstra în text trimiterea la criteriile de la art. 7 alin. (1), chiar și dacă este vorba de candidatul propus de opoziție, or, criteriile sunt în mod egal

		aplicabile pentru toți candidații, indiferent de partidul care îi propune. Nimeni nu trebuie să fie nici privilegiat, nici discriminat. Altfel, este riscul ca opoziția intenționat să selecteze candidați cu probleme de integritate, pentru a denigra imaginea Comisiei de evaluare. Suplimentar, trebuie să se țină cont de faptul că, chiar dacă prezentul proiect de lege vorbește despre 2 comisii de evaluare, procesul de creare a uneia din ele deja este demarat în baza Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al CSJ. Astfel, <i>de facto</i>, în baza prezentului proiect de lege va fi creată doar Comisia de evaluare a procurorilor. Drept urmare, ar fi incorect de a aglomera proiectul cu o multitudine de prevederi noi referitoare la candidatul opoziției.
2.	• candidates with a judicial and/or prosecutorial background should be eligible; p. 37. [...] As transpires from the previous opinions, it would be desirable that at least some of the member of the ACs either represent the judiciary or at least have a judicial/prosecutorial background. [...] The Venice Commission understands that in a situation where many sitting judges and prosecutors are opposed to the reform, it would be difficult to find a lot of candidates in their ranks for the elections to the AC. However, judges and prosecutors should be at least able to present their candidacies to the positions in the AC. p. 44. [...] The three most important improvements for the institutional design of the ACs suggested by the Venice Commission and DG I are as follows: [...] the eligibility of the candidates with the judicial or prosecutorial background, [...].	Nu se acceptă. Pentru început, trebuie să subliniem că proiectul prezentat spre examinare nu prevede evaluarea pe criteriul profesionalismului. Criteriile de evaluare se referă la integritatea etică și cea financiară. Subliniem că aceeași formulă a fost acceptată și în vetting-ul pentru Curtea Supremă de Justiție și Comisia de la Veneția, prin opiniile sale din 2022 nu a avut obiecții la acest aspect. Ținând cont de specificul criteriilor ce urmează a fi examinate de Comisia de evaluare, considerăm că experiența anume în funcția de judecător/procuror nu este strict necesară. Or, specificul încălcărilor ce vor fi examinate ține de domeniul evaziunilor fiscale și a regimului de declarare a averilor. Atragem atenția că prevederile proiectului nu îngrădesc accesul judecătorilor/procurorilor la funcția de membru al Comisiei de evaluare: art. 7 alin. (1) lit. f) stabilește condiția pentru candidat să nu fi activat în Republica Moldova în ultimii 3 ani în funcția de judecător/procuror, iar drept urmare a recomandărilor anterioare ale DG Just, în art. 7 alin. (1) lit. c) din proiect a fost prevăzut expres faptul că membrul Comisiei de evaluare trebuie să aibă cel puțin 10 ani de experiență în unul sau mai multe dintre următoarele domenii: juridic, economic, fiscal, financiar. Astfel, la funcția de membru al Comisiilor de evaluare cu siguranță pot candida foști judecători/procurori, cu condiția că întrunesc și celelalte cerințe stabilite în art. 7 din proiect. Interdicția de a nu fi în aceste funcții în ultimii 3 ani,

este aplicată și pentru cei din funcțiile politice, și pentru foști membri ai Guvernului și Parlamentului (identică pentru toate cele trei puteri: judecătorească, executivă și legislativă) cu scopul, dar și necesitatea de a exclude incompatibilitățile și conflictele de interese. Totodată, nu dorim nici să îngreunăm procesul de selectare, dacă nu sunt doritori din astfel de funcții de a deveni membri ai Comisiei de evaluare.

De asemenea, proiectul nu îngreunează posibilitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor/procurorilor de a-i acorda suport Parlamentului în identificarea membrilor naționali din cadrul Comisiilor de evaluare. Menționăm că în cadrul consultărilor publice ce au avut loc la data de 10 mai anul curent, a fost agreată o astfel de formulă, iar reprezentanții Parlamentului și cei ai CSM au convenit să conlucreze pentru identificarea celor mai bune candidaturi pentru funcția de membru național în comisie.

Totodată, trebuie să ținem cont de specificul Republicii Moldova, care este o țară mică, unde relațiile inter-umane sunt destul de cunoscute, apar frecvent acuzații de conflict de interese și de imparțialitate, fapt ce ar putea periclita obiectivul evaluării obiective și compromite imparțialitatea respectivei Comisii.

Mai mult ca atât, să nu uităm de scopul procesului de vetting – de a curăța sistemul de persoane cu probleme de integritate, ceea ce presupune verificarea integrității persoanelor în funcție. Drept urmare, nu putem să numim în Comisiile de evaluare pe cineva din judecătoria/procurorii în funcție, fără a-i verifica integritatea și să-i încredințăm verificarea integrității colegilor săi. Aceasta din start va pune la dubiu imparțialitatea și obiectivitatea membrului Comisiei de evaluare.

Suplimentar, trebuie să se țină cont de faptul că, chiar dacă prezentul proiect de lege vorbește despre 2 comisii de evaluare, procesul de creare a uneia din ele deja este demarat în baza Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al CSJ. Astfel, de facto, în baza prezentului proiect de lege va fi creată doar Comisia de evaluare a procurorilor. Nu este corect să avem reguli diferite în crearea celor două comisii de evaluare.

În acest context, nu este oportun de a exclude criteriul de la art. 7 alin. (1) lit. f).

3.	• the voting in the panels of the AC should require a “special majority” (support from the “national” and “international” members); p. 40. [...] If there are only two panels, the Venice Commission and DG I would recommend that “national” members representing the parliamentary majority should not be sitting in the same panel. It is also important to provide that the cases will be distributed to the panels randomly and that these panels are created by some general act of the ACs (and not composed on the ad hoc basis for each specific case). The role of the Secretariat in the work of the panels should be limited. p. 41. Also, the draft Law should provide for the procedure of allocating the cases to the panels, which should exclude arbitrary attribution of cases to panels and should be based on clear and objective rules. p. 42. [...] The Venice Commission recommends specifying in the law that the panels should be composed of representatives of both groups, and that, for a decision to be taken, at least one member from each group should support it (so that the “nationals” cannot outvote the “internationals” and vice versa). As to the vote in the plenary AC, at least four votes (out of six) should be required for adopting a report with the recommendation to the SCM/SCP, which means that a report would need some support from both “national” and “international” members, and none of the two groups can govern alone p. 43. [...] This is why it would be preferable to define at least some principles of their composition at the legislative level, while leaving the details to the Internal Rules.	Se acceptă. În contextul acestei propuneri, a fost modificată procedura de vot. A se vedea art. 17 alin. (2) și (3) din proiect: „(2) <i>Raportul cu privire la evaluare se aprobă cu votul unanim al membrilor completului de evaluare și se semnează de președintele acestuia. În caz contrar, raportul cu privire la evaluare se va examina de Comisia de evaluare. Membrii completului de evaluare nu se pot abține de la vot.</i> (3) <i>Raportul completului de evaluare se aprobă de Comisia de evaluare respectivă cu votul majorității membrilor săi.</i>” Precizăm că proiectul nu conține detalii referitoare la modul de repartizare a membrilor naționali și a celor internaționali în cadrul completelor, deoarece considerăm oportun de a lăsa la discreția Comisiilor de evaluare să-și stabilească detaliile despre organizarea activității interne în Regulamentul de organizare și funcționare a acestora. Plus la aceasta, nu considerăm oportun de a stabili la nivel de lege detalii ce se referă la activitatea internă a Comisiilor și completelor acestora, căci acest fapt va crea un plus de rigiditate și ar putea îngreuna activitatea lor, ori la caz trebuie să asigurăm o anumită flexibilitate pentru ca activitatea să fie și operativă. În contextul recomandării de a completa proiectul cu careva principii generale de lucru al completelor, subliniem că pe lângă faptul că art. 13 din proiect stabilește detalii referitoare la activitatea membrului-raportor, articolul respectiv a fost completat cu un alineat nou, care prevede expres repartizarea aleatorie a dosarelor între completele de evaluare: „(2) <i>Dosarele de evaluare se repartizează completelor spre examinare în mod aleatoriu.</i>” În contextul recomandării de la §42, au fost redactate actualele art. 13 alin. (1) și art. 17 din proiect. Astfel, proiectul prevede că Completul de evaluare este format din 3 membri, care iau decizii prin vot unanim. „Votul unanim” presupune că, dacă măcar unul din membri votează diferit de ceilalți (pro sau contra promovării/eșuării evaluării), atunci decizia finală nu poate fi luată de complet. Raportul de evaluare, votat unanim de Complet, se semnează de președintele Comisiei de evaluare și se

		transmite la CSM/CSP. Cu alte cuvinte, atât membrii naționali, cât și cei internaționali se află pe picior de egalitate, fiecare din ei având are de facto „drept de veto”, iar penru ca o decizie să fie luată, trebuie suportul membrilor naționali și internaționali. În cazul lipsei votului unanim, raportul de evaluare se va examina de Comisia de evaluare, urmând a fi aprobat cu votul majorității și semnat de președintele Comisiei de evaluare. Dorim să precizăm următoarele. Reieșind din faptul că Comisia de evaluare este formată din 6 membri, majoritatea minimă, necesară pentru aprobarea raportului de evaluare constituie 4 membri, după cum urmează: d) 3 membri internaționali și 1 membru național; e) 2 membri internaționali și 2 membri naționali; f) 1 membru internaționali și 3 membri naționali. Bineînțeles că „majoritatea” ar putea fi formată și din 5 membri. Astfel, remarcăm că șansele ca raportul de evaluare să fie aprobat de o majoritate, din care să facă parte doar un membru internațional sunt foarte mici. Reiterăm că am fost criticați anterior de judecători și procurori în privința procedurii anterioare de vot în cadrul completului (atunci proiectul prevedea că decizia este luată de 2 membri din 3) din motiv că este prea riscantă formularea și nu este corect soarta persoanei să fie decisă doar de 2 membri din totalul de 6. Amintim că activitatea în complete a fost creată pentru a eficientiza activitatea Comisiilor de evaluare și nicidecum nu pentru a reduce din numărul membrilor care trebuie să ia decizia finală. A se vedea intervențiile de la art. 17 alin. (2), (3), (7) și (8) din proiect.
4.	• the substantive grounds for the vetting (current draft Article 12) should be thoroughly reviewed in order to ensure that: - the findings of the ACs cannot contradict final judgments (except in some narrowly defined situations, for example where the proceedings have to be reopened following a decision of the European Court of Human Rights); p. 49. Finally, Article 12 (5) stipulates that the ACs would “in no way depend on the acts or findings of other bodies”.	Se acceptă. Referitor la respectarea principiului „res iudicata” reiterăm că respectarea acestuia este asigurată prin completarea efectuată la art. 11 alin. (6), care a fost modificat după cum urmează: „(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare.” În context, subliniem că indiferent de formularea utilizată în textul proiectului, art. 120 din Constituție este aplicabil inclusiv procesului de vetting: „Este

p. 54. The first is the principle of res judicata. For the Venice Commission and DG I, the ACs cannot disregard previous judgments which have entered into the legal force – for example, judgments acquitting the judge/prosecutor concerned of a crime of corruption, or annulling a disciplinary sanction imposed on him or her.	obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”
p. 55. Furthermore, for the Venice Commission it is not clear how the ACs would establish that the judge acted arbitrarily or issued arbitrary acts. [...] If this is not the case, judges are violating the guarantees of a fair trial, but it falls only to a court to decide if it is so why. At the very minimum, the draft Law should specify that the ACs cannot conclude that a judge issued an arbitrary act if it simply disagrees with the outcome of the relevant case or the legal reasoning. Even acts quashed on appeal cannot be seen as “arbitrary” unless it is proven by the court that they have been adopted in bad faith or as a result of gross and manifest negligence.	Cu referire la noțiunea de „comportament/acte arbitrare”, subliniem că criteriul prevăzut la art. 11 alin. (2) lit. a) a fost redactat reieșind din „sugestia” Comisiei de la Veneția din §56 diin Opinia martie 2023, astfel încât „arbitrarul” va fi raportat doar la situațiile în care caracterul arbitrar a fost stabilit pe CtEDO: <i>„a) în ultimii 5 ani a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor sau, după caz a procurorilor precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă;”</i>
p. 56. [...] First of all, it would be useful to specify whether the notion of “arbitrariness” should be understood in the same sense as the ECtHR understands it in the context of Article 6 of the European Convention, or means something else. [...]At the very least, the notion of an “arbitrary act” should be reformulated as to include only such situations in which the ECtHR has previously established that the judge/prosecutor acted arbitrarily with intention or gross negligence (and not other breaches of the Convention which may be imputed to the malfunctioning of the system as a whole and not to the fault of the individual judge). [...]	Referitor la coraportul dintre procesul de verificare a integrității și alte procese penale, subliniem că hotărârile judecătorești vor fi obligatorii pentru comisiile de evaluare. Referitor la informația aflată în procesul de evaluare, despre fapte ce ar putea constitui infracțiuni, menționăm că art. 17 alin. (8) prevede următoarele: <i>„(8) În cazul în care comisia de evaluare sau, după caz, completul de evaluare constată că informațiile furnizate de subiectul evaluării sau de alte persoane fizice sau juridice nu corespund realității sau constată încălcări ale legii, aceasta sesizează organele de stat competente în vederea documentării faptelor respective și, după caz, atragerii la răspundere conform legii.”</i>
p. 57. [...] It is unclear how the findings made in the ACs reports under this hearing would correlate with any past or pending criminal proceedings concerning the acts of corruption.	Această prevedere este aplicabilă atât pentru situația descoperii comiterii unor infracțiuni, cât și comiterii unor abateri disciplinare.

	p. 61. [...] The Venice Commission reiterates that any reopening should only be allowed exceptionally and follow a normal procedure provided for such situations, in order to exclude that the same matter is considered in parallel within the framework of the vetting procedure and any other national procedure provided for such cases.	
	p. 62. In sum [...] the reports of the ACs should not undermine the authority of the final judicial decisions and respect the principle of res judicata, as decided in criminal or disciplinary proceedings.	
5.	- the ACs cannot examine alleged offences which would normally be time-barred; p. 70. [...] The Venice Commission and DG I consider that the ACs should not be allowed to look into cases which are otherwise time-barred under the usual rules of criminal, administrative, and disciplinary liability. p. 71. It is further unclear which rules should be applied by the AC to reach its conclusion: those which exist now, or those which existed at the time of the imputed offence? [...] p. 73. [...] In a similar context, while acknowledging that the use of such presumptions is permissible, the Venice Commission observed that “the duty to demonstrate the lawful origin of [...] property or transactions should not impose a disproportionate burden on the judge, should concern only particularly significant transactions and should not concern, for example, a property which the judge or his or her family have owned for decades. The duty to give explanations should remain reasonable.” p. 74. In sum, the Venice Commission invites the authorities of the Republic of Moldova to consider reducing the period of time which is taken into consideration in the detection of unexplained wealth and/or undeclared donations,	Se acceptă parțial. Subliniem că regula general recunoscută de sistemul de drept al Republicii Moldova constă în faptul că referitor la normele de drept material se aplică normale din momentul comiterii faptei, iar referitor la normele de procedură – se aplică normele din momentul examinării unei cauze. Astfel, se vor aplica normele existente la momentul săvârșirii faptelor analizate, chiar dacă acestea s-au produs înainte de adoptarea prezentului proiect de lege. Or, scopul în sine este de a evalua activitatea judecătorilor și procurorilor potrivit imperiului reglementărilor existente de până la evaluare. Mai mult ca atât, criteriile enumerate în art. 11 au fost redactate pentru a exclude posibilele interpretări eronate. Drept urmare, nu considerăm oportun de a completa proiectul de lege referitor la acest aspect. În context, art. 11 a fost completat cu un alin. nou (6) care prevede garanția respectivă. Cu referire la recomandarea din p. 74, precizăm că criteriul care se referă la donații a fost exclus din proiect. De asemenea, pentru criteriul care se referă la diferențele dintre avere și venituri, perioada de timp a fost redusă de la 15 la 12 ani. Pentru detalii, a se vedea pct. 9 de mai jos. Precizăm că în Republica Moldova obligația judecătorilor/procurorilor de a declara veniturile și proprietățile există de mult timp, fiind inițial instituită prin

	because it is not realistic that anybody would keep records of his or her assets so long. [...]	Legea nr. 1264 din 19 iulie 2002²⁷ privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere. La acea etapă, declarațiile date se făceau în formă scrisă. Ulterior, odată cu abrogarea acestei legi și intrarea în vigoare a Legii nr. 133/2016²⁸, declarațiile continuă a fi completate, doar că în format electronic. Astfel, obligația de a face declarații există deja timp de 21 de ani, iar stabilirea pentru verificarea unor criterii a perioadei de 10 sau de 12 ani nu este disproporționată și, de fapt, corespunde legii și practicii naționale. Or, judecătorii/procurorii începând cu anul 2002 erau obligați să-și țină evidența bunurilor și finanțelor. Subliniem că aceeași formulă a fost utilizată și pentru evaluare CSJ, iar Comisia de la Veneția nu a avut nicio obiecție în opiniile sale din 2022.
6.	- the ACs cannot apply any rules which did not exist at the time when the offences were committed; p. 71. It is further unclear which rules should be applied by the AC to reach its conclusion: those which exist now, or those which existed at the time of the imputed offence? [...] p. 72. The Ministry of Justice in their written comments noted that “the rules existing at the time of the analysed facts [would be] applied, even if they [had] occurred before the adoption of the law”, and that the law would not open a possibility for punishing the judges and prosecutors beyond the statute of limitations. The Venice Commission welcomes this very important clarification. However, in order to exclude any possible misinterpretation of Article 12, this formula could be added to the text of Article 12.	Se acceptă. În context, art. 11 a fost completat cu un alin. nou (6) care prevede garanția respectivă.
7.	- the standard of “serious doubts” should be applied only in the work of the ACs, while the SCM/SCP should be guided by a higher standard of proof;	Se acceptă. Precizăm faptul că sintagma „<i>dubii serioase</i>” la criteriile, a fost utilizată și în proiectul Legii privind evaluarea judecătorilor CSJ și a candidaților la funcția de

²⁷ Legea nr. 1264/2002 poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17252&lang=ro#

²⁸ Legea nr. 133/2016 poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134895&lang=ro#

p. 64. This construction raises, however, further issues. The first is whether the standard of “serious doubts” applies only to the results of the work of the ACs or should also be applied by the SCM/SCP. [...] But what would be the task of the SCM/SCP in this situation? Two possible interpretations of this provision can be offered.	judecător CSJ, iar Comisia de la Veneția, prin cele 2 opinii ale sale din octombrie și decembrie 2022 nu a avut obiecții la acest aspect. Mai mult, în Opinia sa din decembrie 2022, ca răspuns la încercarea de a înlocui sintagma „dubii serioase” cu „dubii rezonabile”, a recomandat de a reveni la „dubii serioase”, fapt ce a fost operat. Subliniem că se crează o situație de risc, pentru că în procesul de evaluare extraordinară a CSJ (faza a 2-a) standardele sunt diferite față de evaluarea unor categorii de judecători și procurori din faza a 3-a, ceea ce ar putea ridica întrebări de tratament diferențiat. Menționăm că procesul de evaluare pentru CSJ a demarat deja prin depunerea a 17 dosare de participare la concursul de ocupare a funcției de judecător CSJ și crearea Comisiei de evaluare a judecătorilor. Subliniem că și CtEDO acceptă inversarea sarcinii probațiunii când se analizează averea persoanei. A se vedea §69 din opinia Veneției: „69. As rightly pointed out by the Ministry of Justice, some of the substantive grounds for the vetting described in Article 12 – and in particular the “unexplained wealth” condition which creates a presumption of the lack of integrity – imply a different distribution of the burden of proof. The use of such presumptions is acceptable, as confirmed by the Venice Commission on several occasions (see the analysis immediately below). However, the “serious doubts” standard is applied to all grounds enumerated in Article 12. This may be problematic, for example, in a situation where the SCM decides to order the dismissal of a judge on the basis of a “serious doubt” that this judge has breached a rule of professional conduct.” Pentru o mai bună urmare a recomandării a fost completat art. 18 alin. (2), astfel încât se precizează că CSM/CSP se vor conduce de criteriile de la art. 11, doar că cu aplicarea standartului de „existență a dovezilor că...”. Totuși, la art. 11 alin. (2) lit. a) a fost reintrodus cuvântul „grav” în cazul stabilirii că subiectul evaluării nu corespunde cu criterial de integritate etică. Ținem, să clarificăm că expresia „a stabilit că” prezintă un grad mai înalt de certitudine referitor la „greutatea” informației ce stă la baza deciziei luate de Comisia de evaluare.
p. 65. First, one may understand that the SCM/SCP will have to apply the substantive grounds for the dismissal of the judge/prosecutor as provided in the ordinary legislation on the status of judges and prosecutors, using the ordinary standard of proof applied in such cases. Another possible interpretation is that the SCM/SCP would have to use the same standard of proof as the AC (“serious doubts”) and base its findings on the substantive grounds which are listed in Article 12.	
p. 66. The Venice Commission and DG I consider that the first approach, which would limit the effect of the findings of the AC and thus justify the use of the standard of “serious doubts”, is more in line with the role of the SCM/SCP in the process.	
p. 67. Therefore, it would be better if the SCM/SCP reaches its conclusion on the basis of some consistent certainty, while the “serious doubt” standard may be left to the ACs to apply. [...]	
p. 68. [...] The Venice Commission notes that even with the same standard at both levels the ACs and the SCM/SCP may reach different conclusions. And, indeed, nothing prevents the legislator to raise the standard of proof required for the decision-making by the ACs. What is a source of concern for the Venice Commission is the SCM/SCP deciding on the basis of the standard of “serious doubts”	

	p. 69. [...] However, the “serious doubts” standard is applied to <i>all</i> grounds enumerated in Article 12. This may be problematic, for example, in a situation where the SCM decides to order the dismissal of a judge on the basis of a “serious doubt” that this judge has breached a rule of professional conduct.	În contextul acestor recomandări, în special al celei formulate la p. 69, standardul de „dubii serioase” a fost exclus de la art. 11 alin. (2), care se referă la criteriile de integritate etică.
8.	- the judges and prosecutors concerned should have a real chance to refute the presumptions related to the unexplained wealth and must be able to put forward the “inaccessible evidence” or bona fide ownership defence in such cases; p. 74. [...] The judges and prosecutors should also have a real chance to refute the presumption and must be able to put forward the “inaccessible evidence” or <i>bona fide</i> ownership defence, which should be specified in the law.	Se acceptă. În contextul acestei recomandări a fost completat art. 14 alin. (6). • Pentru o mai bună garantare a dreptului la apărare, proiectul conține etapa informării subiectului evaluării despre aspectele nesoluționate de comisia de evaluare, care vor fi examinate în cadrul audierilor. Această comunicare se va face cu el puțin 7 zile înainte de audiere. A se vedea art. 16 alin. (1) și (2). • De asemenea, în proiect este completată lista drepturilor subiectului evaluării, cu dreptul de a prezenta suplimentar către Comisie probele necesare (a se vedea art. 16 alin. (5) din proiect). • Precizăm că art. 18 alin. (1) reglementează dreptul subiectului evaluării de a prezenta în CSM/CSP informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior. Suplimentar, pentru etapa depunerii contestației la CSJ, proiectul conține deja prevederi ce permit invocarea și a erorilor procedurale grave, nu doar a circumstanțele de fapt (a se vedea art. 19 alin. (6) din proiect).
9.	- the thresholds set by the draft Law regarding the criteria of unexplained wealth, undeclared donations, or tax arrears should be carefully reviewed in the light of the specific context of the Republic of Moldova; p. 51. [...] however, the list of substantive criteria for the vetting is still very long and raises numerous issues.	Se acceptă. Precizăm că atât criteriile de evaluare a integrității etice, cât și cele de evaluare a integrității financiare au fost rescrise într-o manieră mai detaliată și mai clară, iar numărul acestora a fost redus la câte 2 criterii pentru fiecare categorie. Mai mult ca atât, la criteriile pentru integritatea etică a fost indicată expres perioada de timp care se va lua în considerație. La criteriile pentru integritatea financiară a fost micșorat numărul de ani pentru care vor fi verificate diferențele de

	p. 78. [...] On the one hand, setting such thresholds adds certainty to the whole exercise. On the other, there is a risk that the law sets very low thresholds, and that even minor inaccuracies in the declarations, failure to keep a record of insignificant transactions, etc. would lead to the dismissal of a judge or a prosecutor. [...]	avere, a fost mărit numărul salariilor medii pe economie, în raport cu care se va calcula cuantumul impozitului neplătit. De asemenea, a fost exclus criteriul referitor la donații, or, acest aspect este acoperit de celelalte două criterii financiare. A se vedea art. 11 alin. (2) și (3). Pentru clarificare, referitor la cuantumul de 5 salarii medii pe economie, indicat în art. 11 alin. (3) lit. b), prezentăm următoarele calcule. În art. 11 alin. (3) lit. b) este utilizată formularea „iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit 5 salarii medii pe economie”. Un salariu mediu pe economie pentru anul 2023 este egal cu 11700 lei. Drept urmare, 5 salarii medii pe economie constituie: $5 * 11700 \text{ lei} = 58500 \text{ lei}$. Subliniem că suma dată reprezintă cuantumul impozitului pe venit neplătit și precizăm că în Republica Moldova impozitul pe venit constituie 12 %. Astfel, neplata unui impozit pe venit în cuantum de 58500 lei, de fapt presupune că persoana vizată nu a declarat timp de 10 ani o sumă de circa 485500 lei (aproximativ 25 426 euro): Suma „nedeclarată” = $(585500 \text{ lei} * 100\%) / 12\% = 485500 \text{ lei}$ Deci, cuantumul de 5 salarii medii pe economie, raportat la economia de piață a Republicii Moldova este unul suficient de rezonabil.
10.	• the draft Law should define the categories of information which cannot be requested by the ACs, or which can be requested only in certain cases and only following a certain procedure (providing for a judicial review in the case of a dispute); p. 85. Given the broad scope of the vetting exercise which may touch upon the behaviour, assets, wealth, and expenses of the judges/prosecutors and their affiliated persons, the draft Law should set out some limits as to what sort of information can be requested and obtained. [...] p. 86. The relevance of the information sought and obtained by the AC is another issue to address. It is necessary to set out more precisely what is the relevance and probative value of such information in determining facts.	Se acceptă. În contextual acestei recomandări a fost completat art. 14 alin. (3) și (9), precum și art. 16 (5) lit. f). Cu referire la procedura obținerii informației necesare pentru activitatea Comisiei de Evaluare, precizăm că art. 14 alin. (1) prevede expres faptul că atât comisia, cât și secretariatele „<i>au acces în regim de timp real la sisteme informaționale care conțin informația necesară pentru realizarea mandatului, în condițiile legislației privind schimbul de date și interoperabilitatea</i>”. În raport cu persoana evaluată, solicitarea și recepționarea informației are loc prin email. Aceasta este practica deja stabilită de Comisia de pre-vetting și va fi urmată și de celelalte comisii de evaluare. Conlucrarea cu subiectul evaluării prin email rezultă și din art. 14 alin. (7) din proiect:

	Moreover, the draft Law should exclude any probative strength of anonymous information in these proceedings. p. 87. Furthermore, it is not clear what procedural framework will be used for requesting and obtaining such information. The draft Law should specify what happens if the persons concerned refuse to cooperate with the AC and provide for a possibility of judicial review of such disputes. Additional procedural safeguards (like the pre-authorisations by the SCM/SCP) may be introduced in order to ensure that the broadly formulated power of the AC to seek and obtain information necessary to perform its mandate is not abused. p. 88. [...] However, it is necessary to have an external check on this power, so that it is not interpreted in an overly broad manner. p. 89. In sum, the draft Law should define the categories of information which cannot be requested by the ACs, or which can be requested only in certain cases and only following a certain procedure.	<i>„(7) Comunicarea cu judecătorul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului.”</i> Referitor la situația în care subiectul evaluat refuză să coopereze, proiectul de lege reglementează trei aspecte: <u>1. Refuzul de a prezenta declarația și chestionarul, care sunt necesare pentru demararea activității Comisiilor de evaluare</u> – cu privire la această etapă, art. 12 alin. (4) din proiect prevede: <i>„(4) Declarațiile și chestionarul menționate la alin. (3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătură electronică. Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării”.</i> <u>2. Refuzul subiectului evaluării de a prezenta informație suplimentară pe parcursul evaluării</u> – cu privire la această etapă, art. 14 alin. (8) prevede că în cazul unui astfel de refuz, comisia de evaluare va continua evaluarea în baza informației acumulate deja. <u>3. Refuzul subiectului evaluării de a participa la audierile publice</u> - cu privire la această etapă, a fost modificat art. 16 alin. (3). Pentru a preveni utilizarea în scopuri ilegale a informației cu caracter personal, obținută în procesul de evaluare, în art. 10 alin. (1) lit. b) este prevăzută expres obligația membrilor comisiilor de evaluare și a angajaților secretariatelor <i>„să folosească doar în scopul evaluării și să asigure confidențialitatea datelor cu caracter personal care le-au devenit cunoscute în exercitarea mandatului de membru al comisiei de evaluare”.</i> Considerăm această prevedere suficientă pentru a preveni divulgarea informației cu caracter personal. Mai mult ca atât, art. 74¹ din Codul contravențional²⁹ prevede sancțiuni pentru nerespectarea condițiilor de bază de prelucrare, stocare și utilizare a datelor cu caracter personal.
11.	p. 90. With the broad gathering powers granted to the AC, the vetting mechanism may be used for other purposes, like criminal or civil proceedings, for example. The draft Law should provide that any information and documents obtained by the AC must only be used for the narrow purpose of the vetting procedure and cannot be referred to directly as evidence in other proceedings, in circumvention of the procedural safeguards provided for such proceedings. That should not prevent the ACs from informing competent authorities about facts that may give rise to triggering criminal, administrative cases, etc., if appropriate.	

²⁹ Codul contravențional poate fi accesat în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136538&lang=ro#

		Drept urmare, este inoportun de a reglementa autorizarea de către CSM/CSP a cererilor de acces la informație. Or, acest fapt va face mai dificile procesele de lucru ale comisiilor de evaluare. La art. 17 alin. (8) este prevăzută obligația de informa organele competente dacă depistează încălcări ce pot constitui de ex. infracțiuni sau abateri disciplinare, pentru cercetare potrivit competenței. Acest fapt nu presupune transmiterea materialelor acumulate de Comisia de evaluare. Aceasta este și o obligație constituțională. Precizăm că, pentru a evita interpretările eronate, proiectul a fost completat la alin. (8) cu expresia „organele de stat”. Astfel, va fi exclusă posibilitatea transmiterii informației către persoanele juridice de drept privat.
12.	• the evaluation report by the ACs should not be made public until the SCM/SCP takes a positive decision, or the appellate judicial body confirms it on appeal; the judges and prosecutors concerned should be able to request a closed hearing and such requests should, as a rule, be granted; p. 93. While the possibility of having an open hearing should be provided in the law, the option of a closed hearing should be given practical effect. The draft Law should expressly specify the right of the evaluated judge/prosecutor to make a request to that effect. [...] p. 94. [...] The Venice Commission has previously stated in a similar context that “the adverse effects of such publication on the person’s reputation may hardly be removed by a later rectification, and the affected person has no means to defend himself against such adverse effects. [...]	Se acceptă. Cu referire la modul de publicare a raportului Comisiei de Evaluare: În contextul acestei propuneri, în proiect este prevăzut că, inițial, pe pagina web a Comisiei de Evaluare se va publica doar informația despre rezultatul evaluării, adică faptul promovării sau nepromovării evaluării. Raportul integral al Comisiei de evaluare se va publica după publicarea hotărârii CSM/CSP. A se vedea art. 17 alin. (6). În acest context, solicităm respectuos să se țină cont de faptul că conform legislației Republicii Moldova, hotărârile CSM și CSP, ca organe quasi-judiciare, sunt publicate în mod obligatoriu, pentru asigurarea principiului publicității și transparenței deciziilor adoptate. Or, societatea are dreptul să cunoască din prima sursă despre deciziile luate de organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. Considerăm că nu poate fi pus în aplicare această propunere a Comisiei de la Veneția, și din motiv pentru că în procesul de evaluare extraordinară a integrității nu toate hotărârile CSM/CSP vor ajunge să fie contestate și examinate de CSJ. Astfel, în cazul în care acestea nu vor fi contestate, rezultă că nici nu vor fi publicate. Drept urmare, este riscul apariției dublelor standarde. Acceptarea acestei propuneri va reduce din transparența și încrederea în procesului de evaluare extraordinară și va lăsa loc pentru suspiciuni și dubii referitor la obiectivitatea hotărârilor luate.

		Mai mult ca atât, subliniem că prezentul proiect prevede același standard ca și în Legea nr. 65/2023 privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ, avizat de Comisia de la Veneția în 2022. Având în vedere că ambele fac parte din aceeași procedură de evaluare extraordinară, considerăm necesar de a nu devia radical de la regulile deja stabilite și adoptate. Cu referire la dreptul de a solicita efectuarea ședințelor închise, menționăm că proiectul a fost completat cu o prevedere privind dreptul persoanei evaluate de a refuza participarea la audiere. A se vedea art. 16 alin. (3) din proiect.
13.	p. 97. [...] Given the constitutional role of the SCM/SCP, those bodies should be able to take the necessary additional measures on their own and take a decision without sending the case back to the AC. The Commission and DG I, therefore, for the reasons of expediency, recommend removing the option of remittal of the case to the AC.	Nu se acceptă. Subliniem că în p. 30 din Opinia Comisiei de la Veneția din decembrie 2022, s-a constatat dreptul autorităților de a selecta procedura cea mai oportună : „30. [...] This would contribute much more to a timely process and will underline the key role of the SCM in this issue. However, given the fact that the provisions at stake are of procedural nature, the Venice Commission finds that the authorities have a margin of discretion in this, as long as the decisive role of the SCM, as well as the guarantees against unnecessary procedural delays are clearly ensured.” Suplimentar, precizăm următoarele: • Art. 18 alin. (3) lit. c) reglementează posibilitatea CSM/CSP de a lua o hotărâre finală diferită de concluziile Comisiei de evaluare, dacă nu sunt de acord cu rezultatul reevaluării. • Pentru a evita abuzurile, reevaluarea poate fi dispusă o singură dată. • Menționăm că mecanismul propus oferă CSM posibilitatea de a interveni plenar, pentru a asigura evitarea eventualelor carențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor, fapt ce este în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante, dar și a opiniilor anterioare ale Comisiei ale Veneția. • Judecătorul/procurorul evaluat, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția în fața CSM/CSP, inclusiv, să prezinte probe noi • Reiterăm că CSM are acces la dosarul persoanei evaluate (copia acestuia se prezintă împreună cu raportul Comisiei de evaluare). De asemenea, CSM va avea

		posibilitatea să audieze suplimentar judecătorul vizat și reprezentantul Comisiei de evaluare. Necesitatea menținerii dreptului CSM de a dispune reluarea procedurii de evaluare către comisie, rezidă în faptul că doar Comisia de evaluare are acces la bazele de date din care este preluată informația despre persoana evaluată, și acest lucru este similar și altor proceduri, de exemplu la cele disciplinare, fiind oferită posibilitatea de remediere a situației sau de completare a informațiilor lipsă. Subliniem că <u>în proiectul legii este prevăzut expres că restituirea dosarului pentru reexaminare poate avea loc doar o singură dată (art. 18 alin. (2) lit. b) din proiect).</u> În acest fel <u>va fi evitată tergiversarea procedurii și, de asemenea, nu va fi diminuată importanța acestui exercițiu extraordinar de evaluare.</u>
14.	• the Supreme Court of Justice should be able to take a final decision in a case concerning the dismissal of a judge or a prosecutor, and not only remit the case to the SCM/SCP or the ACs; p. 98. [...] The draft Law does not clearly determine what will be the scope of appellate review exercised by the SCJ. Article 20 (5) refers to “factual circumstances” that may prompt the SCJ to allow the appeal. This appears insufficient, especially in the light of the case-law of the ECtHR which suggests that the scope of judicial review should extend not only to the matters of fact, but also the matters of law and the reasonable use of the discretion by the primary body p. 100. [...] First of all, sending the case directly to the AC creates the impression that this commission and not the respective Council is the main deciding body, which should be avoided given that in accordance with the Constitution, the dismissal of the judges and prosecutors can only be decided by the SCM/approved by the SCP. Furthermore, providing only for the power of the SCJ to remit case back and not to take a final decision entails a risk of	Se acceptă parțial. În contextul recomandării referitoare la insuficiența existenței doar a „circumstanțelor de fapt” pentru admiterea apelului, subliniem că proiectul legii la art. 19 alin. (6) prevede următoarele: <i>„(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.”</i> Menționăm că această completare este în concordanță și cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 5/2023³⁰. Punctul 3 din dispozitivul acesteia prevede următoarele: <i>„3. Până la modificarea legii de către Parlament, completul special al Curții Supreme de Justiție, la examinarea contestațiilor declarate împotriva deciziilor Comisiei de evaluare, va putea dispune reevaluarea candidaților nepromovați dacă va constata (a) că în cadrul procedurii de evaluare au fost admise erori procedurale grave de către Comisia de evaluare, care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare, și (b) că există circumstanțe care puteau conduce la promovarea evaluării de către candidat.”</i>

³⁰ HCC poate fi accesată în română la linkul: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135814&lang=ro

	repetitive appeals, if the ACs or the SCM insist on their original position and do not correct errors identified by the SCJ. Therefore, the SCJ should be entitled to make a final and binding decision if the referral to the SCM/SCP or the AC does not bring a satisfactory result, which is necessary for a meaningful right of appeal before a court of law.	Cu referire la recomandarea de a împuternici CSJ de a lua deciziile finale fără a dispune reluarea procedurii de către CSM/CSP sau către Comisia de evaluare, precizăm următoarele. Reieșind din statutul constituțional al CSM/CSP, anume aceste organe trebuie să constituie „elementul” principal în procesul de luare a deciziilor în privința judecătorilor/procurorilor. Pentru a nu submina rolul organului de auto-administrare la luarea deciziilor, fapt ce rezultă din prevederile Codului administrativ, drept urmare a constatării unei anumite ilegalități, cazul va fi restituit pentru reexaminare și adoptarea unei hotărâri legale. Drept urmare este firesc ca, în cazul în care CSJ va depista existența unor nereguli la etapa examinării dosarului în CSM/CSP, să-l restituie acestora spre reexaminare. Totuși pentru a nu tergiversa la nesfârșit această retrimiteră și a nu afecta dreptul la examinarea mai rapidă, pentru echilibrare, a fost completat art. 19 alin. (5), iar CSJ va dispune o singură dată reluarea evaluării, la fel ca CSM/CSP. În cazul în care CSJ va depista existența unor nereguli la etapa examinării dosarului în Comisia de Evaluare, chiar dacă dosarul se va restitui acestei comisii, oricum raportul final al acesteia va trebui examinat de CSM/CSP. Considerăm că această construcție asigură pe deplin respectarea principiilor constituționale și recomandarea anterioară a Comisiei de la Veneția de a implica în mod plenar CSM/CSP în procesul de luare a deciziei finale în privința carierei judecătorului/procurorului.
15.	p. 101. [...] the Commission and DG I still stressed the need to ensure discretion to the SCM/SCP in applying different measures. That flexibility was important in terms of the principle of proportionality, while the removal from office was the ultima ratio measure. [...]	Nu se acceptă. Subliniem că odată ce criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor, și de diferențe admisibile dintre venituri și cheltuieli ce nu pot fi justificate, eliminate și restricțiile de a activa în alte profesii, o altă soluție efectivă decât demiterea pe o perioadă de timp de 7 ani nu poate fi aplicată (inițial termenul de demitere a fost de 15, ani, apoi redus la 10 ani, și ajuns la 7 ani). Urmare a modificării criteriilor și introducerii acestei marje admisibile, va fi asigurată evitarea situațiilor de eliberare din funcție a persoanelor pentru încălcări minore, iar referitor la ca încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave, și deja s-a concretizat că e vorba de caracterul grav.

Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare din funcție nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi prin definiție lăsat să funcționeze în sistemul judiciar cu o sancțiune mai blândă și să decredibilizeze încrederea societății. Asta ar reduce din esența procesului de vetting, și ar submina eforturile Republicii Moldova de a reforma justiția și de a sancționa pe care sunt lipsiți de integritate, corupți în sistemul justiției. Vă rugăm să țineți cont și de faptul că legislația națională deja prevede sancțiunea eliberării din funcție pentru faptele descrise în proiectul de lege, atât pe aspecte de încălcare gravă a normelor de conduită, cât și pe disproporția de avere.

Menționăm faptul că sancțiunea eliberării din funcție a persoanelor care eșuează vettingul a fost utilizată și în Albania și Ucraina. Precizăm că Albania aplică sancțiunea de „suspendare din funcție și instruire suplimentară” a judecătorului/procurorului în cazul în care acesta eșuează pe criteriul profesionalismului. Trebuie să subliniem faptul că evaluarea extraordinară din Republica Moldova nu presupune verificarea criteriului profesionalismului.

De asemenea, CtEDO în cazurile examinate în fața sa nu a constatat o problemă de neproporționalitate a sancțiunii cu eliberarea din funcție pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile (din cauza Xhoxhaj v. Albania: „În fine, interdicția pe viață impusă reclamantei și altor persoane revocate din funcție din cauza unor încălcări etice grave nu era contrară sau disproporționată în comparație cu integritatea funcției judiciare și cu încrederea publicului în sistemul judecătoresc.”).

Mai mult, în pct. 50 din Opinia sa nr. CDL-AD(2022)024 din 2022, Comisia de la Veneția a statuat că „*The evaluation/vetting process described in the drafts may by no means be equalled with the disciplinary proceedings. As the Venice Commission has noted previously, “[e]valuation and disciplinary liability are (or should be) two very different things.*” Or, procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extraordinară cu măsuri extraordinară.

Subliniem că Legea nr. 65/2023 privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și candidaților la funcția de judecător CSJ (avizată de CV prin opiniile din 2022) prevede aceeași modalitate de sancțiune pentru persoanele care vor eșua

		evaluarea. Având în vedere că atât legea menționată, cât și prezentul proiect de lege fac parte din aceeași procedură de evaluare extraordinară, nu putem modifica sancțiunea aplicată pentru că aceasta va însemna de facto diferențiere nejustificată și aplicarea de duble standarde.
16.	• a long ban from most legal professions as an additional consequence of dismissal as a result of the negative report is disproportionate and should be reconsidered. p. 102. In the October 2022 Opinion the Venice Commission and DG I also noted that additional consequences for the negative evaluation – which include a long ban from most legal professions – are disproportionate and should be reconsidered. Regrettably, the recommendations that all activities of a private nature should be removed from the list of banned professions are not addressed either in the current draft Law.	Se acceptă. În contextul acestei recomandări, proiectul a fost modificat, din text fiind exclusă interdicția anterioară pentru persoanele care nu au promovat evaluarea integrității de a nu profesa timp de 5 ani anumite profesii juridice. Pentru detalii, a se vedea art. 18 alin. (5) lit. a).

Secretar de stat

/semnat electronic/

Stanislav COPETCHI

Strasbourg, 13 iunie 2023

CDL-AD(2023)023

Traducere neoficială ENG-RO

COMISIA EUROPEANĂ PENTRU DEMOCRATIE PRIN DREPT
(COMISIA DE LA VENEȚIA)

REPUBLICA MOLDOVA

**OPINIA FOLLOW-UP
COMUNĂ A COMISIEI DE LA
VENEȚIA ȘI A
DIRECTORATUL GENERAL
PENTRU DREPTURILE
OMULUI ȘI STATUL DE
DREPT (DGI) AL CONSILIULUI
EUROPEI**

**CU PRIVIRE LA OPINIA COMUNĂ ASUPRA
PROIECTULUI DE LEGE PRIVIND
EVALUAREA EXTERNĂ A JUDECĂTORILOR
ȘI PROCURORILOR (CDL-AD (2023)005)**

**Adoptată de către Comisia de la
Veneția în cadrul celei de-a 135-a
Sesiuni plenare
(Veneția, 9-10 iunie 2023)**

Pe baza observațiilor formulate de

**DI Aleksander BARAMIDZE (fost membru supleant, Georgia)
DI Philip DIMITROV (membru, Bulgaria)
DI António Henriques GASPARG (membru, Portugalia)
DI Đuro SESSA (expert, DGI)**

www.venice.coe.int

Contents

I.	Introducere.....	3
II.	Cuprins.....	3
III.	Analiză	4
A.	Statutul și funcționalitatea Comisiilor de de evaluare ("CE").....	4
B.	Temeiurile pentru procedura de vetting.....	5
C.	Procedura de evaluare	7
D.	Proportionalitatea sancțiunii.....	8
IV.	Concluzii.....	8

I. Introducere

1. Prin scrisoarea din 15 mai 2023, dna Veronica Mihailov-Moraru, ministra justiției a Republicii Moldova, a solicitat o opinie follow-up asupra Opiniei comune al Comisiei de la Veneția și al Directoratul General pentru Drepturile Omului și a Statului de Drept (DGI) a Consiliului Europei cu privire la proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor ([CDL-AD\(2023\)005](#)), adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 134-a Sesiuni plenare (Veneția, 10-11 martie 2023) ("Opinia din martie 2023"). Prin scrisoarea din 5 iunie 2023, Ministerul Justiției a prezentat un proiect de lege revizuit privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor ("proiectul de lege revizuit") ([CDL- REF\(2023\)023](#)).
2. DI Alexander Baramidze, DI Philip Dimitrov, DI António Gaspar au participat în calitate de raportori în numele Comisiei de la Veneția. DI Đuro Sessa a participat în calitate de raportor în numele Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) a Consiliului Europei ("Directorat").
3. Având în vedere că acesta este o opinie follow-up, nu au fost organizate vizite suplimentare în țară sau consultări online cu părțile interesate, cu excepția schimbului de opinii cu Ministerul Justiției. În timpul elaborării Opiniei din martie 2023 au avut loc ample consultări online cu toate părțile interesate relevante.
4. Prezenta opinie a fost întocmită pe baza traducerii în limba engleză a proiectului de lege revizuit. Este posibil ca traducerea să nu reflecte cu exactitate versiunea originală în toate aspectele.
5. Prezenta opinie a fost formulată pe baza observațiilor raportorilor. *În urma unui schimb de opinii cu ..., acesta a fost adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 135-a Sesiuni plenare (Veneția, 9-10 iunie 2023).*

II. Cuprins

6. Ca reacție la recomandările cuprinse în Opinia din martie 2023 ([CDL-AD\(2023\)005](#)), autoritățile au modificat proiectul de lege și au prezentat textul revizuit spre evaluare Comisiei de la Veneția.
7. Prin urmare, prezenta opinie are ca scop evaluarea proiectului de lege revizuit în lumina recomandărilor sale anterioare, analizând astfel în ce măsură autoritățile au ținut cont de recomandările anterioare ale Comisiei și ale Directoratului. Prezenta opinie intenționează, de asemenea, să sprijine autoritățile să identifice prioritățile în această privință și să ofere asistență și consiliere suplimentară privind punerea în aplicare a recomandărilor.
8. Există opt recomandări cheie enumerate la alin. 110 din Opinia din martie 2023, care se referă la următoarele:
 - I. *proiectul de Lege ar trebui să garanteze că opoziția parlamentară își desemnează un candidat în calitate de membru al CE.;*
 - II. *candidații cu experiență în domeniul judiciar și/sau al procuraturii ar trebui să fie eligibili;*
 - III. *procesul de votare în cadrul completelor de evaluare ale CE ar trebui să întrunească o "majoritate specială" (suport din partea membrilor "naționali" și "internaționali");*
 - IV. *motivele de fond ale vettingului (Articolul 12 din actualul proiect) ar trebui să fie revizuite în mod substanțial pentru a se asigura că:*
 - *constatările CE nu pot fi contradictorii cu hotărârile judecătorești irevocabile (cu excepția unor situații strict reglementate, de exemplu, atunci când procedura trebuie redeschisă în urma unei decizii a Curții Europene a Drepturilor Omului) (IV.1);*
 - *CE nu pot examina presupusele fapte care, în mod normal, ar fi depășit termenul de prescripție (IV.2);*

- CE nu pot aplica normele care nu existau în momentul în care au fost comise faptele (IV.3);
 - criteriul " suspiciuni întemeiate" ar trebui să se aplice numai în activitatea CE, în timp ce CSM/CSP ar trebui să se bazeze pe un criteriu de probațiune mai complex (IV.4);
 - judecătorii și procurorii în cauză ar trebui să aibă o șansă reală de a infirma prezumțiile legate de averea inexplicabilă și trebuie să poată prezenta "dovezile imposibil de identificat" sau apărarea proprietății de bună credință (bona fide) în astfel de cazuri (IV.5);
 - prevederile stabilite de proiectul de lege în ceea ce privește criteriile de avere nedeclarată, donații nedeclarate sau restanțe fiscale ar trebui să fie revizuite cu atenție în lumina contextului specific al Republicii Moldova (IV.6);
- V. proiectul de Lege ar trebui să precizeze categoriile de informații care nu pot fi solicitate de către CE sau care pot fi solicitate numai în anumite cazuri și numai în urma unei anumite proceduri (care să asigure un control judiciar în cazul unui litigiu);
- VI. raportul de evaluare întocmit de CE nu ar trebui să fie făcut public până când CSM/CSP nu ia o decizie definitivă sau până când organul judiciar nu o confirmă în urma unui proces de atac; judecătorii și procurorii în cauză ar trebui să poată solicita o ședință închisă, iar aceste solicitări ar trebui, de regulă, să fie admise;
- VII. Curtea Supremă de Justiție ar trebui să aibă posibilitatea de a lua o decizie definitivă într-un caz privind destituirea unui judecător sau a unui procuror, și nu doar de a transmite cazul la CSM/SCP sau la CE;
- VIII. o perioadă lungă de timp privind accederea la majoritatea profesiilor juridice ca o consecință suplimentară a destituirii ca urmare a raportului negativ, este disproporționată și, ar trebui să fie reexaminată.
9. Celelalte recomandări se regăsesc în textul Opiniei din martie 2023.

III. Analiză

A. Statutul și funcționalitatea Comisiilor de evaluare ("CE")

10. Este îmbucurător faptul că proiectul de Lege specifică acum conceptul de responsabilizare a CE și statutul independent al acestora. Este binevenit faptul că proiectul de Lege prevede că imunitatea de care se bucură membrii CE este funcțională. În consecință, sunt respectate recomandările¹ relevante.
11. **Recomandare cheie (I)**, Comisia și Directoratul au comunicat că proiectul de Lege ar trebui să garanteze că opoziția parlamentară își va alege un candidat în calitate de membru al CE². Articolul 6 alineatul (3) din proiectul de Lege revizuit include acum o nouă prevedere: "*Candidatul poate fi respins doar dacă nu îndeplinește cerințele legale prevăzute la Articolul 7 alin. (1). Decizia de respingere poate fi contestată, în conformitate cu Codul administrativ*". Este binevenit faptul că posibilitatea de a respinge un candidat de la nominalizarea sa este strict limitată și că accesul la o cale de atac judiciară în caz de litigiu este prevăzut în mod clar. Prin urmare, această recomandare cheie poate fi considerată ca fiind respectată.
12. **Recomandare cheie (II)**, Comisia și Directoratul au propus că pentru calitatea de membru al CE ar trebui să fie eligibili candidații cu experiență în domeniul judiciar și/sau al procuraturii³. Se pare că proiectul de Lege revizuit nu ar împiedica astfel de candidați să devină membri ai CE. În special, Articolul 7 alineatul (1) litera (c) prevede o cerință generală de a avea o experiență de zece ani în domeniul juridic, fără a oferi detalii suplimentare cu privire la profesia juridică. Rezultă că acest articol nu exclude participarea foștilor judecători/procurori. Cu toate acestea, acest criteriu ar viza doar pe cei care au fost judecători/procurori în ultimii trei ani (Articolul 7 alineatul (1) litera (f)). După cum au explicat autoritățile, această limitare a fost necesară pentru a evita potențialele conflicte de interese și riscurile aferente de lipsă de imparțialitate a CE. Comisia de la Veneția și Directoratul acceptă această justificare și constată că, având în vedere comunitatea juridică relativ redusă din țară, limitările propuse ar putea fi justificate. Prin urmare, această recomandare poate fi considerată ca fiind respectată.

¹ Vezi Comisia de la Veneția, [CDL-AD\(2023\)005](#), Opinie comună cu privire la proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, adoptată de către Comisia de la Veneția în cadrul Sesiunii plene a 134-a (Veneția, 10-11 martie 2023) ("Opinia din martie 2023"), para. 31 – 32.

² Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para. 39.

³ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para. 37.

13. Este binevenit faptul că recomandarea de distribuire aleatorie a dosarelor către completele de evaluare⁴ al CE a fost inclusă în Articolul 13 aliniat. (2) din proiectul de Lege.
14. Opinia din martie 2023 concluzionează că votul în cadrul completelor CE ar trebui să întrunească o "majoritate specială" (membri "naționali" și "internaționali")⁵. **Aceasta a fost recomandarea cheie (III)**. Proiectul de lege revizuit, în prezent prevede că raportul de evaluare este aprobat prin votul unanim de completelor de evaluare (format din trei membri) și dosarul este înaintat fie Consiliului Superior al Magistraturii ("CSM") sau Consiliului Superior al Procurorilor ("CSP"); dacă completele de evaluare nu reușește să ajungă la unanimitate, raportul de evaluare va fi examinat de Comisia de evaluare (formată din șase membri), care poate aproba raportul prin vot majoritar (patru membri) (Articolul 17 alineatele (2) și (3)).
15. Deși aceste modificări îmbunătățesc proiectul de lege și, în general, include recomandarea anterioară, rolul componentei internaționale nu este suficient de bine garantat. Ar fi oportun să se stipuleze în proiectul de lege că, în cazul în care Comisia de evaluare decide cu majoritate, această majoritate trebuie să includă cel puțin doi membri din partea cotei⁶ internaționale.

B. Temeiurile pentru vetting

16. Comisia și Directoratul au recomandat să se asigure că constatările CE nu ar trebui să contrazică hotărârile judecătorești irevocabile (cu excepția unor situații strict definite, de exemplu, atunci când procedura trebuie redeschisă în urma unei decizii a Curții Europene a Drepturilor Omului)⁷. **Aceasta a fost recomandarea cheie (IV.1)**. Această recomandare a fost respectată. Articolul 11 aliniatul (2) litera (a) din proiectul de Lege se referă la actele arbitrar ca motiv de vetting în cazul în care o astfel de situație arbitrară a fost stabilită de către CtEDO. Proiectul de Lege ar asigura și mai mult previzibilitatea exercițiului de vetting dacă ar defini elementele esențiale ale caracterului arbitrar. În plus, Articolul 11 aliniatul (7) precizează acum că CE trebuie să "țină cont" de constatările din hotărârile definitive. Autoritățile au subliniat inexactitatea textului în limba engleză și au explicat că versiunea în limba română a aliniatului respectiv prevedea în mod clar că concluziile hotărârilor irevocabile vor fi obligatorii pentru completele de evaluare. Aceasta este o precizare importantă care este în conformitate cu *principiul autorității de lucru judecat* reflectat în Articolul 120 din Constituția Republicii Moldova, care prevede că este obligatorie respectarea hotărârilor judecătorești. În acest context, Opinia din martie 2023 a evidențiat importanța limitării competenței completelor de evaluare în ceea ce privește examinarea aspectelor legate de "conflictul de interese" și de respectarea disciplinară, deoarece o astfel de competență poate submina securitatea juridică⁸. Se poate presupune că, prin aceste modificări și precizări, astfel de aspecte sunt abordate în mod suficient în proiectul de lege revizuit.

⁴ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para. 40.

⁵ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023 para. 42.

⁶ Vezi în acest aspect Comisia de la Veneția, [CDL-AD\(2021\)018](#), 1029/2021 - Ucraina – Opinia comună urgentă a Comisiei de la Veneția și a Direcției generale pentru drepturile omului și a statului de drept (DGI) al CoE cu privire la proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative privind procedura de alegere (numire) a membrilor Consiliului Superior al Justiției (CSJ) și activitatea inspectorilor disciplinari ai CSJ (Proiectul de lege nr. 5068), alin. 48 și 75 (9); a se vedea, de asemenea, CDL(2023)027, proiect de opinie de monitorizare a opiniei "cu privire la proiectul de lege "Cu privire la amendamentele la anumite acte legislative ale Ucrainei privind îmbunătățirea procedurii de selectare a candidaților pentru funcția de judecător al Curții Constituționale a Ucrainei pe bază de concurs" (proiect de lege nr. 9322 din 25 mai 2023), prezentat pentru cea de-a 135-a Sesiune plenară (9-10 iunie 2023), alin. 23.

⁷ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.54, para. 62.

⁸ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.58-62.

17. Ca **recomandare cheie (IV.4)**, Comisia și Directoratul au recomandat ca criteriul "dubii serioase" să fie aplicabil doar în activitatea CÉ, în timp ce CSM/SCP ar trebui să se ghideze după un criteriu de probațiune mai ridicat⁹. În acest context, Comisia și Directoratul au recomandat, de asemenea, renunțarea la criteriul "dubii serioase" atunci când se aplică anumite argumente de vetting¹⁰. Atunci când au abordat aceste recomandări, autoritățile au înlăturat mențiunea " dubii serioase" de la Articolul 11 alineatul (2) și au prevăzut că organele de vetting ar trebui să "determine" faptele relevante. A fost adăugat un nou alineat (2) la Articolul 18, în care se precizează că CSM/CSP ar trebui să ia în considerare "existența unor probe" cu privire la comiterea faptelor imputate. Autoritățile au explicat că, prin aceste amendamente, cazul va fi evaluat pe baza dovezilor de care dispune, ceea ce ar implica un criteriu de probă mai ridicat decât "dubii serioase". Comisia și Directoratul salută aceste amendamente de îmbunătățire a proiectului de lege în această privință. Dacă aceste prevederi sunt suficiente și corespunzătoare va depinde de practica aplicării lor. Cu această observație, se poate considera că această recomandare cheie a fost respectată.
18. Comisia și Directoratul au recomandat ca CE să nu fie împuternicite să examineze presupusele încălcări care, în mod normal, ar fi expirate. **Aceasta a fost o recomandare-cheie (IV.2)**, pe care autoritățile au analizat-o la Articolul 11. În special, termenele au fost incluse la Articolul 11 alineatul (2) literele (a) și (b); Articolul 11 alineatul (3) litera (a) care prevede un termen mai scurt (12 în loc de 15 ani). O altă îmbunătățire ar putea fi introducerea unei garanții generale privind termenul de prescripție aplicabil procedurilor de vetting. În orice caz, aceste modificări sunt binevenite, iar această recomandare cheie poate fi considerată ca fiind respectată în principiu.
19. O altă **recomandare cheie (IV.3)** a fost aceea că organele de vetting nu ar trebui să fie împuternicite să aplice norme care nu existau în momentul în care au fost comise încălcările¹¹. Ca urmare, a fost introdus un nou alineat (6) la Articolul 11, care prevede că, atunci când aplică criteriile de vetting, organele de vetting vor ține seama de normele juridice care erau în vigoare.
20. Este binevenit faptul că termenul de 15 ani pentru examinarea presupusei averi nejustificate de la Articolul 11 aliniatul (3) litera (a) a fost redus, așa cum au sugerat Comisia și Directoratul¹². Noul termen de 12 ani nu pare să impună o povară excesivă asupra judecătorilor/procurorilor, având în vedere precizarea că aceștia au fost obligați să își declare veniturile și bunurile încă din 2002.
21. Comisia și Directoratul au precizat, **ca recomandare cheie (IV.5)**, ca judecătorii și procurorii în cauză să dispună de o șansă reală de a respinge prezumțiile legate de averea inexplicabilă și să poată prezenta "dovezi inaccesibile" sau apărarea proprietății de bună credință *bona fide* în astfel de cazuri¹³. Autoritățile au susținut că judecătorul/procurorul în cauză ar primi o notificare în prealabil Articolul 16 alineatele (1) și (2), ceea ce i-ar permite să se pregătească în mod corespunzător pentru desfășurarea dezbaterilor. Este pozitiv faptul că există o dispoziție privind notificarea prealabilă și ar fi chiar mai bine dacă garanțiile și mijloacele de apărare procedurale specifice ar fi menționate în mod expres în proiectul de Lege.
22. Ca **recomandare-cheie (IV.6)**, Comisia și Directoratul au observat că plafoanele stabilite de proiectul de lege în ceea ce privește criteriile de avere inexplicabilă, donații nedeclarate sau restanțe fiscale ar trebui să fie revizuite cu atenție în lumina contextului specific al Republicii Moldova¹⁴. Ca răspuns la această recomandare, autoritățile au majorat plafonul pentru nereguli fiscale, ca și criteriu de vetting, de la trei la cinci salarii medii Articolul 11 alineatul (3) litera (b). Se pare că această recomandare este respectată doar parțial. Având în vedere măsurile excepționale prevăzute de proiect, autoritățile sunt invitate să revină asupra acestui aspect și să examineze cu atenție, cu ajutorul tuturor părților interesate relevante, dacă aceste limite ar trebui sau nu să fie mai înalte. În plus, autoritățile sunt invitate să acorde o atenție deosebită normelor privind donațiile, în special între părinți și copii într-o societate cu relații strinse în interiorul familiei.

⁹ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para. 67

¹⁰ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.69

¹¹ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.71.

¹² Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para. 73 și 74.

¹³ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.74.

¹⁴ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.78.

C. Procedura de evaluare

23. Comisia și Directoratul au recomandat ca proiectul de Lege să definească categoriile de informații care nu pot fi solicitate de către CE sau care pot fi solicitate numai în anumite cazuri și numai în urma unei anumite proceduri (care să prevadă un proces de control judiciar în cazul unui litigiu)¹⁵. Aceasta este **recomandarea-cheie (V)** care a fost prevăzută, într-o anumită măsură, în Articolul 14 (3). Această normă stabilește categoriile de informații pe care CE nu le poate colecta. În acest context, este, de asemenea, relevant faptul că proiectul de Lege revizuit precizează, la Articolul 16 alineatul (5) litera (f), dreptul judecătorului/procurorului în cauză de a nu depune mărturie împotriva sa. Acestea sunt modificări pozitive.
24. Comisia și Directoratul au propus să se precizeze valoarea probatorie a informațiilor obținute de către CE¹⁶. Ca răspuns la această recomandare, a fost adăugat noul alineat (9) la Articolul 14, care prevede că informațiile care nu au relevanță pentru evaluare sau care constituie un secret de stat și care nu au fost desecretizate, sau informațiile anonime care nu sunt confirmate de alte surse nu pot fi utilizate în procesul de evaluare. Această modificare este binevenită.
25. Comisia și Directoratul au recomandat ca raportul de evaluare întocmit de CE să nu fie făcut public până când CSM/CSP nu ia o decizie pozitivă sau până când organul judiciar de atac nu o confirmă în cazul unui apel¹⁷; judecătorii și procurorii în cauză ar trebui să poată solicita o ședință închisă, iar astfel de cereri ar trebui, de regulă, să fie aprobate¹⁸. Aceasta a fost **recomandarea-cheie (VI)**. Articolul 17 (6) a fost modificat pentru a răspunde recomandării. Acesta prevede acum că raportul este făcut public după decizia CSM/CSP. Ar fi și mai bine dacă această normă ar specifica faptul că raportul este făcut public după examinarea judiciară, dacă aceasta este necesară. În ceea ce privește audierile, Articolul 16 alineatul (3) a fost modificat pentru a asigura o mai mare confidențialitate pentru judecătorul/procurorul în cauză: norma prevede acum că înregistrarea video a audierii nu este publicată online decât cu acordul judecătorului/procurorului în cauză. Cu toate acestea, norma revizuită încă nu prevede abordarea generală conform căreia solicitările de audieri în ședințe private ar trebui să fie aprobate, cu excepția cazului în care există motive convingătoare pentru a nu permite astfel de solicitări. Prin urmare, această recomandare este urmată doar parțial.
26. Ca o **recomandare-cheie (VII)**, Comisia și Directoratul au recomandat că Curtea Supremă de Justiție ar trebui să poată lua o decizie finală într-un caz privind demiterea unui judecător sau a unui procuror, și nu doar să trimită cazul la CSM/CSP sau la CE¹⁹. Motivul care stă la baza acestei recomandări este acela că opțiunea de transmitere nu este întotdeauna eficientă; aceasta poate duce la numeroase reaudieri repetitive și poate complica întreaga procedură. Prin urmare, proiectul de lege ar putea prevedea condițiile în care instanței de recurs i s-ar permite să se pronunțe definitiv asupra cauzei. Ca răspuns la această recomandare, competențele CSJ au fost modificate la Articolul 19 alineatul (5): CSJ va putea trimite cauza la CE o singură dată și la CSM/SCP o singură dată. Una dintre interpretările posibile ale acestei norme este că, la următorul recurs, CSJ va respinge sau va admite recursul și va decide definitiv cauza.

¹⁵ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para 85 și 87.

¹⁶ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.86.

¹⁷ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.94.

¹⁸ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.93.

¹⁹ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023, para.100.

Dacă se menține această interpretare a Articolului 19 alineatul (5), atunci modificările propuse sunt pozitive și se poate considera că această recomandare a fost, de asemenea, respectată.

D. Proportionalitatea sancțiunilor

27. Comisia și Directoratul au recomandat să se ofere o pluralitate de sancțiuni care să implice o evaluare a proporționalității în luarea deciziilor individuale²⁰. Este regretabil faptul că Articolul 18 alineatul (6) nu oferă în prezent o grilă sau sancțiuni alternative, deoarece acest lucru ar asigura evaluarea proporționalității în funcție de gravitatea raportului negativ. Printre alte opțiuni, redactorii ar putea lua în considerare introducerea unei marje în aplicarea interdicțiilor profesionale pentru a răspunde acestei recomandări. Prin urmare, această recomandare nu a fost respectată.
28. Comisia și Directoratul au formulat o **recomandare-cheie (VIII)** potrivit căreia o perioadă lungă de suspendare a majorității profesiilor juridice ca o consecință suplimentară a vettingului negativ este disproporționată și ar trebui să fie reexaminată²¹. Este binevenit faptul că Articolul 18 alineatul (6) a fost modificat, reducând lista profesiilor juridice și limitarea interdicțiilor la funcțiile de judecător sau procuror; prin urmare, această recomandare a fost respectată.

IV. Concluzie

29. Ca urmare a Opiniei comune a Comisiei de la Veneția și a Directoratului cu privire la proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor ([CDL-AD\(2023\)005](#)), adoptată de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 134-a Sesiuni plenare (Veneția, 10-11 martie 2023) ("Opinia din martie 2023"), autoritățile naționale au modificat proiectul de lege în lumina recomandărilor recepționate și au solicitat opinia follow-up cu privire la proiectul de lege revizuit.
30. Comisia de la Veneția și Directoratul exprimă satisfacția față de atitudinea constructivă a autorităților moldovenești. Este lăudabil faptul că majoritatea recomandărilor din Opinia din martie 2023 au fost urmate. Aceasta se referă la recomandările privind statutul și funcționarea Comisiilor de evaluare, la temeiurile de vetting a judecătorilor și procurorilor, la îmbunătățirea procedurilor de evaluare, precum și la reducerea consecințelor negative ale procedurilor de vetting.
31. În același timp, unele dintre recomandări au fost urmate parțial, iar măsurile luate pentru a răspunde acestor recomandări sunt încă insuficiente. În special, rolul membrilor Comisiilor de evaluare privind contingentul internațional nu a fost suficient de bine asigurat și ar trebui să fie majorat. De asemenea, garanțiile procedurale pentru judecătorul/procurorul în cauză ar trebui să fie oferite mai detaliat, inclusiv dreptul la o ședință închisă, "probele inaccesibile" sau apărările de bună credință *bone fide* privind proprietatea. În proiectul de lege ar trebui prevăzute mai multe instrumente care să asigure principiul proporționalității, inclusiv pluralitatea sancțiunilor. Comisia și Directoratul recunosc faptul că autorii proiectului au făcut pași importanți pentru a ține seama de aceste recomandări și recomandă explorarea modalităților de punere în aplicare ulterioară a acestora.
32. Comisia de la Veneția și DGI rămân la dispoziția autorităților Republicii Moldova pentru a oferi asistență suplimentară în această privință.

²⁰ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023 Opinion, para. 101.

²¹ Vezi Comisia de la Veneția, Opinia din martie 2023 Opinion, para.102.